

**KRISTINUSKON
ALKUPERÄINEN OPPI
ELÄMÄSTÄ JA KUOLEMASTA**

Lähdekirjojen avulla kirjoittanut
V. H. V.

2016

e-kirjat
www.teosofia.net

V. H. V.

Kristinuskon alkuperäinen oppi elämästä ja kuolemasta

2. uudistettu painos (e-kirja, pdf)

Kustantaja: Jukka I. Lindfors

Lammi

2016

ISBN 978-952-68557-1-4

TOIMITTAJAN SAATESANAT

Nimimerkki V. H. V:n kirjasarjan *Kristinuskon alkuperäinen oppi elämästä ja kuolemasta* ensimmäinen osa ilmestyi vuonna 1911 ja toinen osa 1913 (kustantajana Teosofinen Kirjakauppa ja Kustannusliike). Kirjasarja oli suunniteltu viisiosaiseksi, mutta III-V osia ei koskaan ilmestynyt. Väinö Henrik Valvanne kuoli vuonna 1919.

Tässä toisessa painoksessa on molemmat ilmestyneet osat yksissä kansissa. Tekstiin on tehty välttämättömiä kielellisiä tarkennuksia sanojen oikeinkirjoituksen suhteen sisältöön mitenkään puuttumatta. Kreikankielisten sanojen kirjoitusasu on jätetty sinälleen. Lisäksi sanajärjestyksiin on tarvittaessa puuttuttu luettavuuden ja ymmärrettävyyden lisäämiseksi.

I KIRJA

KRISTUKSEN OPIN YDIN

Tämä kirja

on ensimmäinen nidos sarjasta, joka käsittelee kristinuskon alkuperäistä oppia elämästä ja kuolemasta. Seuraavat nidokset ovat nimeltään:

- II Tuonpuoleiset vertaukset
- III Ylösnousemus ja jälleensyntyminen
- IV Paavalin tietoviisaus
- V Kirkon oppi

Kukin osa on riippumaton muista, mutta kaikki muodostavat yhteisen kokonaisuuden.

SISÄLLYS

Johdanto: Tiedon puute.....	5
I Kirja. Kristuksen opin ydin.....	37
Maailman tila.....	54
Usko ja tieto.....	79
Kristuksen persoona.....	109
Opetustapa.....	128
Kaksi tietä.....	149
Liite. ”Elämä” Tolstoin mukaan.....	132

JOHDANTO: TIEDON PUUTE

UUSI AIKA, UUSI USKO

Kun kristityt kuulevat puhuttavan muitten kansojen, nykyisten tai menneitten, omituisista uskoista ja käsityskannoista, on varsin tavallista, että syvästi surkutellaan näitä ihmisiä. Etenkin niin tapahtuu, jos heidän uskonsa jollakin tapaa tuntuu loukkaavan meidän siveellisiä käsityksiämme. Me osaamme silloin terävästi kritisoida noita tietämättömiä ja osoittaa, kuinka raaistuttavasti heidän väärä uskonsa vaikuttaa heihin itseensä, kuinka se tylsyttää ja kuolettaa heidän parempia tunteitaan.

Hyvä on, että osaamme arvostella. Mutta vain harvat tulevat kohdistaneeksi saman arvostelukyvyyn omaan itseensä, omaan kansaansa, omaan aikaansa ja omaan uskontoonsa. Me emme tule ajatelleeksikaan, että omassa keskuudessamme saattaa viihtyä yhtä alhaisia ja epäinhimillisiä käsityksiä, jopa niiden oppien joukossa, jotka nauttivat suurinta pyhyiden arvoa ja joita oppilaitoksissamme opetetaan jumalallisina totuuksina. Sairas ei itse huomaa tautiaan. Yhä vielä pitävät paikkansa vanhan roomalaisen filosofin sanat:

”Sielussamme on myötäsyttyneitä hyvän siemeniä, ja jos ne vain saisivat kasvaa ja puhjeta kukkaan, niin itse luonto ohjaisi meidät onnelliseen elämään. Mutta nyt, heti kun olemme syntyneet ja tulleet päivänvaloon, alamme elää sellaisessa alituisessa turmeluksessa ja mielipiteiden nurinkurisuudessa, että miltei imettäjän maidon kehrällä juomme itseemme erehdystä.” (Cicero, *Tusc. Disp.* III 1.)

Voimme olla vakuutettuja siitä, että kun joskus tulevaisuudessa valistuneempi ihmiskunta katsoo taaksepäin meidän aikaamme ja sitä viisautta, jota me kunnioitimme ”uskonnon” nimellä ja jolla koetimme ravita itseämme ja lapsiamme, niin

he kyllä osaavat aivan yhtä ankarasti arvostella meitä kuin me nyt arvostelemme raakalaisia ja muinaisia pakanakansoja. He tulevat säälimättä analysoimaan meidän pyhimpiä uskonkappaleitamme ja näyttämään, missä kohdin siveelliset heikkouktemme niissä ilmenivät ja kuinka turmelevasti ne sen johdosta vaikuttivat koko ajatuselämäämme. He tulevat varmasti näkemään syyn nykyisen yhteiskuntamme onnettomaan tilaan ja taloudelliseen kurjuuteen juuri siinä henkisessä pimeydessä, joka meidän ajallamme vallitsi. Ja kenties he seuratessaan kehityksen kulkua meidän ajasta omaan aikaansa saakka tulevat näkemään, että mikäli ihmiset vapautuivat vääristä uskoistaan, sikäli muuttuivat myös ulkonaiset olosuhteet. Kun pilvet poistuivat sielun taivaalta, loisti esille Hyväntahdon aurinko ja nostatti lempeällä voimallaan maasta ihania kukkia ja kallista viljaa. Sen auringon paistaessa täytyi synkimpienkin kasvojen lauhua lempeään hymyilyyn.

Vaan ei nykyisyyden puutteiden tarvitse tehdä meitä alakuloisiksi. Harras pyrkimys hyvään on yhtä ihanaa kuin sen jo omistaminen. Niin kuin yksityinen ihminen on suurimmillaan, kun hän tekee oman itsensä astinlaudakseen ja kohoaa sen yli johonkin korkeampaan, niin myös jokaisen kansan, jokaisen ajan suuruus on siinä, että se jossakin kohdassa huomaa olevansa harhassa ja kieltäytyy siinä enää viihtymästä. Kun joku ihmisten joukko luo päältään kauan jäytäneen kahleen, silloin heti kaikki suonet sykkivät kiivaammin ja elonvirta täyttää sielun. Silloin taas nuo ihmiset tuntevat riemua olemassaolosta ja kulkemisesta eteenpäin jotakin hämärää täydellisyyden ihanetta kohti.

Tämä on suurta varsinkin silloin kun kansa, niin kuin Nietzsche sanoo, ”kurittaa omaa jumalaansa”, sillä ihmisten itselleen luoma jumala tarvitsee alituista kurittamista, oikaisemista, parantamista, jottei se muuttuisi julmaksi – epäjumalaksi. ”Uskonpuhdistus” on kansojen ja yksityisten kehityksessä ihaninta aikaa, nuortumista, elpymistä.

Emmekö nyt elä juuri tällaisessa ajassa? Emmekö tunne uusien tuulten tuulahdusta? Vanhat vakaumukset muuttuvat, kaikki on taas kaaosta, sekasortoa, mutta kaaos käy aina ennen luomista. Me ihmiset uskallamme taas uneksia luomisesta, me uskallamme antaa ajatustemme vapaasti purjehtia yli suurimpien valtamerien uusia mantereita löytämään, niin kuin tehtiin tuon kunnan Lutherin aikana. Kaikki kutsukoot itseään vapaamielisiksi tai vanhoillisiksi, tempautuvat mukaan tähän suureen pyörteeseen, joka on meitä kaikkia väkevämpi. Kuka meistä tietää, kuinka pitkälle uudistus tällä kertaa on ulottuva? Sen vain tiedämme, että nyt on aika nousta unesta ja ryhtyä työhön, tarkastaa juurta jaksain jokaista uskoa ja opinkappalletta, minkä olemme saaneet esi-isiltämme perinnöksi, kunnes näemme, mikä on pysyväisen arvoista ja mikä vain ajan virran pinnalle kohonnutta vaahtoa. Meidän on jätettävä lapsillemme parempi uskonto kuin minkä itse olemme saaneet vastaanottaa. Se on yksinkertaisesti velvollisuutemme elämää kohtaan, joka on meille annettu työntekoa ja kehitystä varten.

KRISTINUSKON TURMELTUNEIN OPPI

Ei missään kohdassa ole nykyaikainen nk. ”kristillinen” usko vaipunut niin syvään alennustilaan kuin kaikessa, mikä koskee ihmisen tulevaa kohtaloa. Voidaan sanoa, että todellinen uskonto aina on pyrkimystä ykseyteen, sopusointuun, pyrkimystä tuntemaan, että elämän perussävel on yksi eli uskonnollisella kielellä lausuen, että Jumala on kaikki kaikessa. Uskonto on *monismia*, ykseys-uskoa, vastakohtana aineellisen ymmärryksen *dualismille*. Mutta nytpä meidän aikamme kristillinen oppi ihmisen vastaisesta tilasta edustaa synkintä dualismia, minkä historia konsanaan tuntee. Se edustaa ikuisita, ehdotonta kaksinaisuutta, hajallaan oloa, taistelua, kärsimystä, epäsointua. Se merkitsee, että koko olemassaolo perustuu suunnattomaan erehdykseen, jonka vaikutukset eivät

milloinkaan häviä. Voisi sanoa, että jos jonkun pitäisi kärsiä ikuisesti niin juuri tuon Jumalan, joka maailman luodessaan niin äärettömästi epäonnistui, että saattoi matkaan enemmän pahaa kuin hyvää, enemmän kärsimystä kuin onnea.

Kristinuskon viralliset opit taivaasta ja helvetistä ovat tiedon puussa siksi omituisia kasvannaisia – hedelmiksi niitä ei voi sanoa – ettei niistä todellakaan kannattaisi monta sanaa lausua, ellei vielä löytyisi yksinkertaisia ihmisiä, jotka pitävät oikeutenaan ja velvollisuutenaan niitä opettaa viattomille lapsille, koska ne muka kuuluvat kristinuskoon. On yleinen salaisuus, että useimmat täysikasvuiset ovat lakanneet niihin uskosta ja pitävät häpeänä niistä edes puhuaakaan mutta sittenkin he sallivat niitä tyrkyttävän lasten vastaanottavaisiin mieliin, ennen kuin nämä itse kykenevät ajattelemaan ja suojelemaan itseään noiden oppien turmiolliselta vaikutukselta.

Sitä, kuinka paljon sekasortoa, masennusta ja epätoivoa täten saadaan aikaan pienissä sieluissa, ei voi kukaan mitata. Tämä pimeä oppi jää alituisena painajaisena synkistyttämään lasten varhaisia ikävuosia, joiden tulisi olla häiriintymättömän onnen ja sopusoinnun aikaa. Vuosikausia saa tuo pieni ajattelij ja sitten avuttomana käyskennellä vaivaamassa itseään turhilla kysymyksillä, juuri silloin kun olisi niin paljon hyödyllistäkin opittavaa. ”Pääsisinköhän taivaan iloon, jos nyt kuolisin, vai joutuisinko ainaiseksi helvetin vaivaan perkeleitten sekaan?” – mikäpä on enemmän omiaan kasvattamaan itsekkyyttä kuin tällaiset mietteet? Jos tämä olisi uskontoa, silloin uskonto olisi vain sairaalloisten haaveitten hautomista eikä hengen tervettä kehitystä siinä piirissä, missä sillä on mahdollisuuksia tehdä kokemuksia ja oppia.

Viisastuessaan lapsi kenties viimein huomaa, kuinka typerä oli kumpikin noista otaksumista. Se huomaa, kuinka pikku- maista oli ajatella ikuisuudesta, että ihmisen muutamit elin- vuodet voisivat jotakin vaikuttaa aluttomaan ja loputtomaan

aikaan. Se huomaa, kuinka itserakasta oli ajatella, että meidän mitättömien ihmisten epäitsenäiset ajatukset, teot tai ”uskot” voisivat liikuttaa itse Ääretöntä Elämää, niin että se joko ihastuisi tai pahastuisi niistä ainaiseksi. Toki meillä Täytyisi olla vähän enemmän häveliäisyyttä suurta Jumaluutta kohtaan, ennen kuin siitä mitään tällaista ajattelempa, kun se ei kuitenkaan itse voi ”astua alas” puolustamaan kunniaansa ihmisanoilla.

Ja lopuksi kun lapsi astuu ulos maailmaan ja alkaa tehdä kokemuksia, se vähitellen oppii tuntemaan ihmisluonnon salaisuuden ja huomaa, että kuinka kurja ja pimitetty voikin olla monen järki ja kuinka rumat hänen tekonsa, niin kaikkein syvimmillä jokaisessa sydämessä, jos siihen vain osaa tunkeutua, elää sama kaipaus onneen, hyvyyteen, sopusointuun. Kuinka silloin voisi ajatellakaan sitä mahdollisuutta, että elämä tämän kaipuun hävittäisi jostakin ihmisestä eikä soisi hänelle, vaikka muille, tilaisuutta päästä toiveittensa päämäärään kaikkien kärsimysten jälkeen, kaikkien harhojen tuolla puolen? Voiko ihminen edes kuvitella, että hän hyvällä mielellä voisi viihtyä äärettömässä ilossa ja nautinnossa sillä aikaa kun hänen veljensä huokaisivat toivottomassa pimeydessä?

TAHTO KUOLEMATTUUTEEN

Vaan niin kuin sanoimme, turha on meidän tuhlata sanojamme näihin entisajan käsityksiin. Taivas- ja helvettioppia vastaan voitaisiin esittää – ja onkin esitetty – historiallisia, sielutieteellisiä, filosofisia syitä loppumattomiin, mutta me tiedämme, etteivät mitkään todistelut vaikuta niihin, jotka *tahtovat* näin uskoa. Ihmisen tahto osoittaa tässä suuren mahtinsa, pitäen itse järkeäkin alamaisenaan.

Pysähtykäämme tämän tosiasian eteen. Meidän ei auta tuskastua siihen, me voimme katsella sitä aivan toiselta puolen. Kenties nämä veljemme eivät olekaan niin kovasydämissä ja

älyttömiä kuin heidän uskonsa tuntuu osoittavan. Ainakaan me emme voi heitä pakolla saattaa ajattelemaan, ennen kuin he itse siihen heräävät. Mutta me voimme kysyä: mitä tämä ilmiö meille opettaa? Miksikä ihmisissä syntyy tällainen vaisto, miksi he *tahtovat* näin uskoa? Kenties heidän hulluutensa voi meille opettaa yhden mitä tärkeimmän totuuden – syvemmän, pysyvämmän kuin mitä pelkkä negatiivinen kritiikki voimistelutempuillaan ilmaisee.

Me näemme tuosta tosiasiaista, että ihmisen tahto omasta luonnostaan *vaatii itselleen kuolemattomuutta*. Tämä tahto on niin voimakas, että se halveksii kaikkia todisteluita ja mieluummin omaksuu kuinka järjettömän opin tahansa, jollei sillä ole muuta mahdollisuutta, kuin se kokonaan lakkaa uskomasta elämän jatkumiseen kuoleman jälkeen.

Voi sanoa, että on toki järkevempiä mielipiteitä valittavana kuin oppi ikuisesta taivaasta ja helvetistä, mutta tässä kaikkein tärkeimmässä kysymyksessä ihminen ei luota mihinkään spekulatioihin, arveluihin. Muut teoriat kuolemattomuudesta kristikunnan piirissä on esitetty vain järkevinä otaksumina, mutta nämä ihmisethän eivät luota järkeensä uskon asioissa. Ainoastaan kirkon oppi esiintyy ehdottomalla varmuudella väittäen olevansa itse Jumalan ilmoittama hänen ainokaisen poikansa kautta. Sen tähden ihmiset riippuvat siinä kiinni kuin pelastuksen kalliossa koettaen unohtaa ne ristiriidat ja mahdollottomuudet, jotka seuraavat sen mukana. He vaistomaisesti tuntevat, että tämä elämä ei täytä tarkoitustaan, jollei sen takana ole mitään muuta. Mieluummin ihminen alistuu vaikka loppumattoman kärsimyksen mahdollisuuteen, mutta hän tahtoo olla olemassa, ikuisesti olemassa.

Ylpeä olet sinä, ihmishenki. Mutta sinä et uskaltaisi olla niin ylpeä, jollet tuntisi, että niin on kuin sinä tahdot. Juuri se, että rinnassamme asuu tällainen häviämätön tahto kuolemattomuuteen, on todistuksena siitä, että meidät on kutsuttu:

meidän ei tarvitse haihtua jäljettömiin kuin aallot aavalla merellä, vaan että edessämme on korkeampi mahdollisuus. Sanotaan näet, että ihmisen tahto on lähtenyt itse Elämän tahdosta, siitä, joka on aikaansaanut koko maailmankaikkeuden. Se tahto ei voi itseään pilkata. Koska ihmiset jaksavat uskoa kuolemattomuuteen *ikuisesta helvetistä huolimatta*, osoittaa se ettei heidän uskonsa ole vain kevytmielinen houre vaan mitä vakavinta todellisuutta. Mitättöminkin ihminen uskaltaa toivoa, ettei hänen elämänsä rajoitu niihin vuosiin, jotka kuluvat kehdosta hautaan vaan jatkuu mittaamattomiin aikoihin. Ja niin tympäisevä ja naurettava kuin tämä usko onkin, kun se koskee persoonallista ihmistä, joka voi olla joko hyvä tai paha, on se mitä jaloin ja suurenmoisin usko, kun se koskee ihmisen sisintä Itseä, joka on *hyvän ja pahan yläpuolella, taivaan ja helvetin takana*.

PAREMPAAN TIETOON!

Jos siis tahdomme vapauttaa itsemme ja tulevat sukupolvet siitä väärästä ja turmiollisesta ajatustavasta, mikä sisältyy taivaan ja helvetin käsitteisiin, täytyy meidän voittaa *parempi tieto* elämän ja kuoleman salaisuudesta. Tietämättömyys ei koskaan tee loppua taikauskon satapäisestä lohikäärmeestä, vaan ainoastaan tieto, totuuden tieto. Emme siis lähde taisteluun helvettioppia vastaan, sillä se on vain yksi ilmaus tietämättömyydestä, joka on kaikille yhteinen. Ei ole kylliksi, että osaamme arvostella, kuinka *ei voi olla* kuoleman tuolla puolen vaan meidän pitää myös osata tietää kuinka *on*. Muuten ei ole toivoa valoisammasta maailmankatsomuksesta.

Ja ensimmäinen askel totuutta kohti on se, että tunnustamme tietämättömyytemme, tunnustamme, että nykyiseltä uskonnoltamme tässä mitä tärkeimmässä kysymyksessä *puuttuu tietoa*. Onko niin vaikeata tehdä tämä tunnustus? Loukkaako se niin kipeästi meidän itserakkauttamme? Tiedämmehän, että

ihmiskunta nyt niin kuin aina on jakaantunut lukemattomiin uskontoihin, lahkoihin ja ajatussuuntiin, jotka kaikki ovat olleet alituisten vaiheiden ja muutosten alaisia. Täytyykö meidän sitten välttämättä uskoa, että juuri meidän uskontomme näistä kaikista on oikea ja että siinä totuus on lopullisesti saavutettu? Kuinka olisi juuri meidän osaksemme sattunut se arvaamaton onni, että saisimme syntyä maan päälle tarkalleen siihen aikaan ja siihen paikkaan, missä totuus selkeästi viatta ja virheettää julistetaan, niin ettei meidän ensinkään tarvitse itseämme vaivata sen etsimisessä vaan ainoastaan uskoa, mitä opetetaan?

EPÄVARMUUS ALUSTA PITÄIN

Pikemminkin voimme kysyä: onko kristikunnalla milloinkaan ollut varmaa oppia ja yleistä vakaumusta ihmisen tulevas-ta kohtalosta? Historia näyttää meille sen merkillisen tosiasian, että tällaista ei ole ollut vaan että epätietoisuuteen ovat jääneet aina ne, jotka sitä ovat kyselleet. Kaikkein vähimmin kelpaa täksi yleiseksi vakaumukseksi meikäläisen katkismuksen taivas ja helvetti ilman välitilaa, joka oppi on sangen myöhäinen keksintö ja perustuu pelkkiin arveluihin kuolleen kirjan sanojen perusteella.

Meidän ei tarvitse muuta kuin tarkastaa niitä kristinuskon yhteisiä tunnuskirjoja eli ”symboleita”, jotka laadittiin silloin kun seurakunta vielä oli eheä ja yhtenäinen. Niissä emme löydä sanaakaan mistään helvetistä tai taivaasta, jotka ihmistä odottaisivat kuoleman jälkeen. Huomattava on, että nk. ”apostolisen uskontunnustuksen” varhaisimmasta muodosta puuttuvat juuri nuo molemmat kohdat ”*astui alas tuonelaan*” (ad inferos – väärin käännetty ”helvettiin”) ja lopussa: (uskomme) ”*iankaikkiseen elämään*”.¹ Nikealaisessa tunnustuksessa ei niin ikään puhuta mitään tuonelaan astumisesta ja loppusanat kuuluvat: (uskomme) ”*tulevaisen aikakauden elämään*” (*aioonos*,

¹ A. Harnack, Dogmengeschichte, II Auflage, I Band, p. 131.

väärin käännetty ”maailman”), ensinkään määrittelemättä, minkälaista tuo elämä tulee olemaan.² Jos olisi jollakin tavalla voitu todistaa, että nuo käsitteet kuuluvat Kristuksen ja apostolien alkuperäisiin opetuksiin, ei mikään olisi estänyt niitä tunnustuksiin ottamasta. Mutta kaikki kirkon auktoriteetit olivat niistä aivan eri mieltä. Lähdekirjoissa ei sanottu mitään selvää ja tarkkaa tulevaisista asioista ja suusta suuhun kulkenut traditio oli yhtä epävarma.

AJATUKSEN TUKAHDUTTAMINEN

Tällainen asiointila oli totuudenetsimiselle kaikkein edullisin, koska se kehotti jokaista yksilöä itse etsimään ja muodostamaan itselleen mielipidettä. Mutta se ei saanut kauaa jatkua. Kun uusi uskontokunta lakkasi olemasta sorretun asemassa ja alkoi itse saavuttaa mahtia, ei se enää tahtonut tunnustaa keskuudessaan vallitsevan erimielisyyttä näin tärkeissä asioissa. Nyt oli kristinuskon Mestari, Jeesus Nasarealainen, korotettava kaikkien entisten ja tulevien maailmanopettajien yläpuolelle ja viimein tehtävä itse Kaikkivaltiaaksi Jumalaksi. Kuinka silloin olisi sopinut, että hänen opissaan olisi ollut mitään puutteita tai vaillinaisuuksia? Kun kirkko väitti palvelevansa häntä ja häntä edustavansa maan päällä, täytyi sillä olla hallussaan se tieto, minkä hän oli jättänyt maailmaan.

Täytyi päästä yksimielisyyteen tavalla tai toisella. Siinä taroituksessa pidettiin noita suuria myrskyisiä kirkolliskokouksia, joissa äänen enemmistöllä ratkaistiin, mikä oli pidettävä jumalallisena totuutena, mikä ei. Mutta pian huomattiin, ettei

² Nk. Atanasiuksen symbolia ei tässä voi ottaa lukuun, koska se on syntynyt vasta keskiajalla eikä milloinkaan ole tullut koko kristikunnan hyväksymäksi. Se tuli tunnetuksi vasta 9-11 vuosisadalla, vaikka se luultavasti jo aikaisemmin oli ollut käytettynä gallialaisessa kirkossa. (Ks. Harnack, *Dogmengeschihte*, II Band, p. 299) Ja siinäkin sekä alku- että loppulause, joissa puhutaan iankaikisesta kadotuksesta, puuttuvat varhaisimmista meille säilyneistä muodoista, Denebertin tunnustuksesta ja Hilarius Arlesilaisen kirjoituksista

tämä keino auttanut, sillä mitä yksi kokous päätti, sen toinen saattoi purkaa eivätkä erimieliset sittenkään luopuneet omasta kannastaan. Kukin maakunta taas pelkästä kateudesta kannatti omia opettajiaan.

Jos siis mieli turvata kirkon ulkonainen valta, hyvinvointi ja menestys, joka nyt oli tullut ihanteeksi, ei ollut muuta neuvoa kuin käyttää väkivaltaa. Siten päästäisiin lopullisesti eroon myös pakanallisesta filosofiasta, joka yhä kyti siellä täällä. Kussakin maassa hallitus pakkokeinoilla teki lopun sellaisista ajatussuunnista, jotka eivät taipuneet enemmistön uskoon. Vähitellen Rooma, maailman pääkaupunki, aivan isällisesti otti ratkaistakseen eri maiden väliset erimielisyydet uskonasioissa ja pian totuttiin siihen, että Roomasta päin määrättiin, mikä oli oleva oikea ”katolinen”, so. yleinen oppi. Siellä talletettiin näet avaimet taivaan ja maan salaisuuksiin.

Näin loppui kristikunnasta vapaa totuudentutkimus. Eikä siinä kyllä. Jos oli muistokin jäljellä vanhoista harhaopeista, saattoivat uudet sukupolvet milloin tahansa niihin langeta. Kun kerran oli alettu kulkea tätä kaltevaa pintaa, täytyi poistaa kaikki mahdollisuuskin peräytymiseen. Suorastaan täytyi tehdä loppu niistä inhimillisistä hengentuotteista, jotka eivät käyneet yhteen kirkon omistaman jumalallisen totuuden kanssa. Pantiin toimeen suuri hävitys. Ensin poltettiin kaikki pakanalliset kirjat, joihin voitiin päästä käsiksi. Sinne meni yhdessä joukossa filosofialliset, historialliset, tieteelliset, runolliset teokset. Jos meillä on jäljellä kymmenettä osaakaan antiikkisen sivistyskauden kirjallisuudesta, saamme siitä kiittää etupäässä hautoja, joihin kaikkiin eivät raastajien kädet voineet tunkeutua.

Mutta pakanalliset kirjat eivät olleet ainoat pelättävät. Vielä vaarallisemmat olivat oikeastaan ne kristilliset kirjat, jotka eivät kannattaneet ”oikeata oppia”. Ja tähän luokkaan kuului suurin osa alkuperäisestä kirjallisuudesta. Tuskin vanhemmissa kristillisissä kirjoissa oli ainoatakaan, joka ei miltei joka rivillään

olisi loukannut kirkon nykyistä auktoriteettia. Pyhimpien ”isiin” teoksissa vilisemällä vilisi mitä törkeimpiä ”virheitä”, sillä he olivat vapaasti puhuneet ajatuksistaan, aavistamatta, että kerran määrättäisiin, mitä saisi ajatella ja mitä ei.³

Siten ne tiedemiehet, jotka todella olivat perustaneet uuden uskonnon ja voittaneet sille sijan ihmisten sydämissä, leimattiin kirkon anateemalla, kirouksella ja heidän teoksensa hävitettiin niin tarkkaan kuin suinkin. Koko suuresta gnostilaisesta kirjallisuudesta on vasta viime vuosina aivan sattumalta löydetty muutamia katkelmia, nekin koptilaisina käännöksinä. Nykyään ne ovat tutkimukselle arvaamattomia helmiä.

VÄÄRENNÖKSET

Mitä sitten jäi kristinuskosta jäljelle, kun itse lähdekirjat hävitettiin? *Tehtiin uusia*. Sepitettiin toisia teoksia ja varustettiin ne apostolien ja muiden pyhäin miesten nimillä. Kuviteltiin mielessä, miten apostoli puhuisi, jos hän nyt eläisi ”puhtaan opin” aikana, ja kirjoitettiin kirjat sen mukaan.

Tällaisia kirjoja on meille säilynyt hyvin paljon ja keskiaikana niitä yleisesti luettiin. Alkaen Jeesuksen ja kuningas Abgarin tai Paavalin ja filosofi Senecan välisestä kirjeenvaihdosta, Pilatuksen kirjeistä keisari Claudiukselle jne. on olemassa kaikenlaatuisia evankeliumeja, epistoloita ja ”apostolien tekoja”, jotka ovat kirjoitetut kauan aikaa ”tekijänsä” kuoleman jälkeen. Kun kerran tuli yleiseksi tavaksi varustaa kaikenlaiset sepitykset apostolien nimillä, ei sitä pidetty edes vääränä, yhtä vähän kuin nykyaikana pidetään vääränä, jos kaunokirjailija käyttää salanimeä. Jo juutalaisten myöhemmät kirjat kulkivat väärän

³ Muutamia esimerkkejä: Vaikka Lactantius († v.330) luetaan ”kanonisoituihin” oppi-isiin, ovat tarkastajat löytäneet hänet syypääksi 94 harhaoppiin. Ja kun paavi Benedictus XIV pani toimeen tutkimuksen voidakseen liittää kuuluisan Klemens Aleksandrialaisen pyhimysten joukkoon, huomattiin se mahdottomaksi, kun hänen teoksensa niin suuresti poikkesivat kirkon opista kaikissa pääkohdissaankin.

tekijänimen varjossa, mikä Danielin, mikä Salomonin, mikä Enokin, mikä Jesajan. Pääasia oli vain, että hyvä oppi saatiin menemään ihmisten päähän, tapahtui se sitten millä keinoin hyvänsä. Sitä vain nämä hurskaat ja yksinkertaiset ihmiset eivät huomanneet, että he itse ehkeivät olleet kaikkein kykenevimpiä ratkaisemaan, mikä oli totuus elämän ja kuoleman kysymyksissä, varsinkaan ei Pyhän Hengen nimessä.

”PIETARIN ILMESTYS”

Sattumako lienee asettanut, että kirkollinen helvettioppi on saanut alkunsa juuri tällaisesta sepityksestä. Vuonna 1886 löydettiin Akhmimissa Ylä-Egyptissä eräästä haudasta käsikirjoitus, joka kirkkoisien toistamien otteiden nojalla huomattiin olevan osa eräästä aikoinaan kuuluisasta kirjasta, ”Pietarin Ilmestyksestä”. Tässä kirjoituksessa luemme, kuinka Pietari saa katsahtaa tuonpuoleisiin maailmoihin, ensin taivaallisiin tarhoihin, sitten helvetin erilaisiin kerroksiin, ja varsinkin jälkimmäisiä kuvataan hyvin tarkasti ja seikkaperäisesti samaan tapaan kuin Danten ”Infernossa”, jonka esikuva tämä tuntuu olevan.

Kaikkina aikoina ovat ihmiset nähneet tällaisia näkyjä. Ei tarvitse mennä kauemmaksi kuin lähimpään kirjakauppaan ja ostaa kertomus jonkun Karolina Utraisen ”kauheasta ja merkillisestä unesta”, joka sisältää aivan samantapaisia kuvauksia. Niiden arvo kriittisen tutkimuksen vaakalaudalla on vain niin pieni sen tähden, että unessa ihminen useinkin näkee omat kuvittelunsa räikeissä näytelmissä toteutuneina ja varsinkin mitä hän itse on salaisesti toivonut tai pelännyt.

”Pietarin ilmestyksen” kohtalo on hyvin surullinen. Lähteenä Jeesusta lähimmältä apostolilta se luettiin itse Jumalan Sanaan kuuluvaksi. Ensimmäinen meille säilynyt luettelo siitä kirjakokoelmasta, jota myöhemmin kutsuttiin yhteisellä nimellä ”pipliaksi” tai ”raamatuksi”, kuuluisa nk. *Kanon Muratorii*

lausuu: ”Ilmestyksistä me hyväksymme ainoastaan Johannekseen ja Pietarin, vaikka jälkimäistä eivät muutamat kirkossa tahtoisi luettavan.” Kovalta varmaan mahtoi tuntua kirkon johtajista, kun tämä ainoa ja tärkein lähde taivaan ja helvetin tuntemiseen täytyi hylätä ja haudata hiljaisuuteen, ettei väärennys tulisi liian ilmeiseksi. Itse asiassa A. Dieterich kirjassaan *Nekyia* (painettu Leipzigissä 1893) on hyvin laajasti ja perusteellisesti osoittanut, että ”Pietarin ilmestyksen” kuvaukset taivaasta ja tuonelasta, nuo syntisten eri luokat ja heidän rangaistuksensa on saatu pythagoralaiden ”kuolemankirjoista”, joita juuri oli tapana panna vainajien mukana hautaan. Hän tulee siihen johtopäätökseen, että kreikkalaiset tullessaan kristityiksi eivät voineet luopua entisistä rakkaista käsityksistään vaan panivat samat opit Pietarin suuhun.

Kuitenkin tuo kirja oli tehnyt tehtävänsä, ennen kuin se poistettiin. Se oli uurtanut syvän jäljen kristilliseen ajatusmaailmaan. Teologian tri Wienel julkaistessaan löydetyn katkelman saksalaisena käännöksenä sanoo: ”Ilmestys on siis ollut yksi ovi, jonka kautta itämaiset ja kreikkalaiset taivas- ja helvetti-käsitykset leveänä virtana ovat vuotaneet kristinuskuun. Tosin tämä uskonto heti alusta oli voimakkaasti näiden käsitysten vaikutuksen alainen, mutta tulimeren tuskien karkea maalaileminen ja taivaallisten ilojen kuvaaminen ovat tulleet vasta myöhemmin, aivan varmasti tämän kirjan vaikutuksesta, jota pidettiin apostoliruhtinaan tekemänä.”⁴

Jos olisi näitä traditioita *ajateltu ja tutkittu* samassa hengessä kuin niitä tutkittiin orfilais-pythagoralaisissa kouluissa, joista ne lähtivät, ei niillä olisi ollut samaa turmelevaa vaikutusta. Nyt sitä vastoin niitä ei tutkittu vaan niihin uskottiin silmittömästi ja luultiin niiden tarkoittavan ikuisia asioita ja sisältävän kauan kaivatun totuuden ihmisen kuolemanjälkeisestä kohtalosta. Danteen ei näin toki uskottu, kun hän rehellisesti pani oman nimensä kansilehdelle.

⁴ E. Hennecke, Neutestamentliche Apokryphen, p. 213.

Kuinka lieneekään – oliko tässä enemmän petosta kuin piimeyttä ja sokeutta – taivaan ja helvetin oppi jäi värittämään koko kristillistä maailmankatsomusta läpi keskiajan. Mutta *va-kaumukseksi* tai *varmuudeksi* ei voi tätä oppia kutsua, koska ei milloinkaan saanut vapaasti keskustella siitä eikä kysyä, mihin-
kä se perustui. ”Siihen on uskottu aina Jeesuksen päivistä asti”, selitti kirkko, mutta pienikin tutkimus osoitti, että siihen *ei oltu uskottu* vanhimpina aikoina. Koko itämaisen teologian pääpylväs ja kantaisä, Origines, ja hänen monet seuraajansa halveksivat syvästi tuollaisia raakoja ja epäinhimillisiä käsityksiä. Jo se tosiasia, että sitä piti väärennöksillä ja väkivallalla tukea, avasi monen silmät näkemään, ettei sillä ollut mitään jumalallista auktoriteettia.

RAAMATTU KIELLETTY KIRJA

Mutta kuka voi estää ajan rattaan kulkua, kuka voi nousta vastustamaan tyhmyyden ja tietämättömyyden valtaa, kun se itseään pitää korkeimpana viisautena? Nyt oltiin keskiajassa. Yhä syvemmälle langettiin tietämättömyyttä palvelemaan. Ennen pitkää huomattiin, että raamattu oikeastaan onkin kaikkein vaarallisin kirja, koska se ei ensinkään sovi yhteen kirkon opin kanssa. Silloin kristityitä kiellettiin lukemasta omaa pyhää kirjaansa, Jumalan Sanaa! Ainoastaan valalla vannotetut papit saivat tuota salaista kirjaa tutkia, mutta millä tavalla? Siten että he käyttivät kaiken tarmonsä ja kekseliäisyytensä raamatun sanojen selittämiseksi määrätyn kaavan mukaan. Rakennettiin monimutkainen skolastinen järjestelmä, jolla voitiin todistaa, että raamattu kannesta kanteen oli mitä ihmeellistä totuutta ja täydellisesti yhtäpitäviä pyhän katolisen uskonnon kanssa. Kaikki ristiriitaisuudet, kaikki mahdottomuudet osattiin jollakin tavalla tyydyttävästi tulkita. Hyvin saattoivat nämä skolastikot vastata niin kuin Ingersollin uskovainen, kun Jumala kysyi, oliko hän uskonut Bileamin aasin puhumiseen,

kylkiluutarinaan jne.: ”Uskoin ja olisin uskonut paljon enemmänkin, jos olisi tarvittu.” He tulivat lopulta niin taitaviksi, että olisivat osanneet todistaa jumalalliseksi totuudeksi ihan mitä tahansa, jos se olisi ollut raamatussa kirjoitettuna.

Kaiken ”tutkimuksen” lähtökohtana ja edellytyksenä oli tunnustus, että raamattu oli alusta loppuun ”Jumalan Sanaa” ja ettei siinä voinut olla mitään erehdyttävää. Kuinka olisi yksityinen ihminen voinut selviytyä siitä johon hän heti alusta sotkeutui, ruvetessaan etsimään totuutta kristinuskosta? Jos joku näki läpi tuon kaiken harhan, joka jo alkoi muuttua itsetietoiseksi julmaksi petollisuudeksi, hänen uransa oli heti katkaistu. Hänellä ei ollut mitään mahdollisuutta tulla toimeen maailmassa, hän oli ihmisten ja Jumalan hylkäämä, häntä ei saanut ottaa huoneeseen, hänelle ei saanut antaa ruokaa, hänellä ei ollut mitään ihmisoikeuksia.

Uskallammeko mennä pitemmälle ja luoda silmäyksen siihen aikaan, jolloin tuliroviot loimusivat kaikkialla ympäri maailman, uhrin vaikerivat kivisissä kidutusholveissa ja ihmiset lopulta eivät tohtineet edes äänettömyydessä itsekseen ajatella? Mieluummin peittäköön häveliäisyyden vaippa ajan, jolloin ei tarvinnut vakuuttaa helvetin olemassaoloa, koska sen keskellä juuri elettiin.

USKONPUHDISTUS – USKONPAKKO

Mutta mitä tekemistä meillä on noiden aikojen kanssa? Miksikä niitä mieleen muistutetaan? Mehän olemme tuosta orjuudesta vapautuneet, Luther teki pesäeron sen kirkon kanssa, joka oli rakennettu väkivallalle ja vääryydelle. Siitä asti paistaa totuuden valo kirkkaasti ja ihmiset saavat vapaasti lähestyä sitä. Jumalan kiitos, nyt ei ole uskonpakkoa.

Näin kuulemme sanottavan. Ja ihmiset kuvittelevat todella nyt vakaumuksen tietä tullessa jokseenkin samoihin tuloksiin kuin mihin katolinen kirkko niin hirveillä kidutuksilla sai

ihmiset pakotetuiksi. Vieläpä usko ihmisen tulevaan kohtaloon on paljon synkempi ja kauheampi ”evangelisen” uskon mukaan. Tämäkö oli seuraus uskonvapaudesta?

Ei, vaan koko puhe uskonvapaudesta on meidän aikaamme asti ollut pelkkää harhaa. Kun uskonpuhdistuksen aikana talonpojat tekivät uuden opin vaikutuksesta kapinan ja Luther, pelästyen herättämästään liikkeestä, riensi sitä hillitsemään ja saikin sen tukahdutetuksi – silloin oli loppunut lyhyt kangastus ajatuksen ja tutkimuksen vapaudesta. ”Puhdistuneissa” kirkoissa tapahtui aivan sama kehitys kuin emäkirkossa oli tapahtunut. Taas kokoontuivat kirkon johtajat yhteen ja keskustelivat monissa kiivaissa kokouksissa siitä, mitä oli pidettävä jumalallisena totuutena, eivätkä taaskaan päässeet yksimielisyyteen. Mutta jotteivät ihmiset eksyisi omin päin tutkimaan elämän salaisuuksia, päätettiin saada aikaan edes jonkinmoinen sovinto ja näin laadittiin nk. ”sovintokirja”, *Liber Concordice*. Tämä sisälsi tarkkoja määräyksiä siitä, mitä kristityn tuli uskoa. Se oli yhteinen kompromissi, jossa koetettiin tyydyttää kaikkien mieltä, vaikkei kukaan ollut siihen tyytyväinen.

Yhtäkaikki tämä tuli luterilaisen kirkon tunnustuskirjaksi *raamatun ohella* ja tietysti raamattua monin verroin tärkeämmäksi, koska tässä oli selvästi ja tarkasti määritelty, mitä raamattu ainoastaan hämärissä vertauspuheissa tuntui viittoilevan. Raamattua voi kuka tahansa tulkita oman mielensä mukaan, mutta ei tunnustuskirjan karkeita, kovia sanoja.

KUOLEMANRANGAISTUS VÄÄRÄSTÄ OPISTA

Kun nyt taas oli ”uskonpuhdistuksen” uusi oppi virallisesti määritelty, saatiin pian nähdä, ettei ollut tarkoitukseen antaa ihmisten vapaasti ajatella. Kaikkien täytyi tunnustaa tämä ”evangelinen” usko. Ei ollut mitään muuta mahdollisuutta. Vielä Kustaa Adolfin aikana oli *kuolemanrangaistuksella* kielletty uskosta luopuminen näissä meidän maissamme. ”Vapauden

aikana” lievennettiin lakia ja kuolemanrangaistus muutettiin – maanpakolaisuudeksi. Se kirkkolaki, joka meillä oli voimassa aina vuoteen 1870, sääti: ”Kaikkien pitää tunnustaa *yksin ja ainoastaan* sitä kristillistä oppia ja uskoa, joka perustan Jumalan pyhään sanaan, vanhan ja uuden testamentin profetallisiin ja apostolisiin kirjoituksiin, niin kuin se on käsitetty kolmessa pääsymbolissa, apostolisessa, nikealaisessa ja atanasiolaisessa, niin myös muuttumattomassa Augsburgin tunnustuksessa vuodelta 1530 sekä Upsalan kokouksessa 1593 hyväksytty ja kokonaisessa niin kutsutussa Sovintokirjassa selitetty.” Siis on ainoastaan yhden miespolven aika kulunut siitä, jolloin ei ollut maassamme laillisesti lupa asua kenenkään, joka ei tunnustanut kaikkia kirkon oppeja itse ikuisuuksien ikuisuuksista. Jos joku tätä kutsuu *uskonvapaudeksi*, täytyy hänellä olla käsitteet hyvin sekavia.

Tänä päivänäkin ovat olot maassamme jokseenkin samalla kannalla. Kansalaisille on tosin myönnetty oikeus siirtyä *eriuskolaisseurakuntiin*, mutta ne, jotka eivät tahdo mitään lahjoja muodostaa vaan olla vapaasti ajattelevia ovat oikeastaan vieläkin lain suojaa vailla.⁵

Itse kirkon piirissä ei nyt enempi kuin ennenkään ole mitään mahdollisuutta omintakeiseen tutkimukseen, jos se käy yli tunnustuskirjojen määräämien tarkkojen rajojen. Päästesään kouluistaan vapaiksi ja aloittaessaan virkauransa nuoret papinalut saavat *valalla vannoa* pysyvänsä kiinni evankelisluterilaisessa perityssä opissa. He näet jo silloin perinpohjin tuntevat kaikki jumalalliset salaisuudet eivätkä toivokaan elämänsä aikana saavansa mitään täydellisempää ilmoitusta. Harva pappi

⁵ Sitä periaatetta ainakin Elis Bergroth teroittaa ”Suomen kirkon historiassa” puhuessaan kirkkokurista ja sanoessaan esim. ”vapaakirkollisista”, että he eivät ansaitse laillisia kansalaisoikeuksia, koska ”murtavat leipää” ilman papin apua (s. 374). Ikään kuin joku akateemisen tutkinnon suorittanut kykenisi paremmin muuttamaan leipää ja viiniä ”Kristuksen ruumiiksi ja vereksi” kuin kuka tahansa muu, joka siihen uskoo.

meidän maassamme tuntee edes oman uskontonsa syntyhistorian ja on itse lukenut alkukristillisiä kirjoituksia paitsi raamattua. Kun kuuluisa *Chinique* oli papiksi vihittävä ja hänen käskettiin vanna pysyvänsä kiinni ”isien” opissa ja traditiossa, kysyi hän hämmästyen, kuinka hän voisi sen tehdä, kun ei hän koskaan ole saanut niiden teoksia lukeakaan. Mutta hän teki sen valan niin kuin niin moni muu.

JÄRJESTELMÄLLINEN PEITTELY

Jos ajatteleme tätä omituista salaamista, jota järjestelmällisesti on noudatettu kirkon alusta aina meidän päiviimme asti ja pakkokeinoilla pidetty yllä, mitä se merkinnee? Miksikä kristityt ovat niin pelänneet vapaata tutkimusta? Miksikä heidän oman uskontonsa synty on kätkeyty syvään salaperäisyyteen vaikka sen pitäisi olla heille innostuksen lähde? Kun ei kerran tahdota etsiä mitään tietoa tämän uskonnon ulkopuolelta, miksikä ei edes *tätä* rehellisesti ja perin pohjin tutkita?

Näihin kysymyksiin emme löydä muuta vastausta kuin että tässä mahtaa olla ”koira haudattuna”. Tähän pelkoon on varmaan olemassa joku syy. Kaiken tämän vuosisatoja vallinneen hämäryyden taakse on kätkeyty joku totuus, jota ei ole tahdottu päästää julkisuuteen. Jos olisi todella olemassa *rehellinen vakaumus* kirkon opin totuudesta ja sen yhtäpitävyydestä Kristuksen opetuksen kanssa, ei voisi tämä salakähmäisyys tulla kysymykseenkään. Jos todella uskottaisiin, että raamattu on *Jumalan Sana*, niin olisi mitä suurinta röyhkeyttä ihmisten rupeaminen tätä ilmoitusta selventämään, täydentämään, määrittelemään, ikään kuin ei Jumala olisi osannut puhua aivan selvästi ja tajuttavasti. Jos kerran ”isät” tiesivät, että juuri nämä kirjat sattuivat olemaan ”Pyhän Hengen” inspiroimia, täytyi heidän itsensä olla erittäin viisaita ja perehtyneitä jumalallisiin salaisuuksiin. Kuinka silloin on käsitettävä, että pelätään näiden viisaiden ihmisten kirjojen tutkimista ja että useimmat

niistä on täytynyt hävittää? Koko tämä menetelmä on itsensä kanssa mitä suurimmassa ristiriidassa.

Sen tähden emme jaksa enää pysyä tuossa aikojen lumouksessa. Me emme usko enää mihinkään kirjoihin, mihinkään ehdottomiin tietäjiin. Jos Jumala on puhunut, on hän puhunut aina ja joka paikassa, ja silloin kaikilta maan ääriltä, kaikilta ajoilta ja kaikista kansoista on löydettävä kirjaimia ja tavuja ja sopertelevia lauseita tästä Jumalan Sanasta, jonka suurin osa vielä on kirjoittamatta. Me luemme ja luemme sitä emmekä ole vielä alkuunkaan päässeet. Jokainen ihmisten kirja on vain yksi lehti totuuden puussa. Lehdet voi lakastua ja pudota, mutta ikuinen puu kasvattaa aina uusia lehtiä.

TIETÄMÄTTÖMYYDEN RANGAISTUS

Siksipä onkin ihmisen velvollisuus *aivan toinen* kuin tähän asti uskoimme. Jos ennen sanottiin, ettei pidä paljon miettiä, ei liiaksi tutkia vaan uskoa siihen oppiin, joka jo on valmis ja täydellinen, niin nyt on hänen tehtävänsä perin vastakkainen. Hän käsittää, että mitä enemmän hän sulkee korvansa ja silmänsä ja painaa alas järkeään, sitä kauemmaksi hän etenee totuudesta, sitä pienempi mahdollisuus on hänen tajuta elämän salaisuutta. Jos hän tahtoo olla rehellinen totuuden kutsulle, hänellä ei ole muuta keinoa kuin tutkia, tarkastaa, miettiä totuutta joka puolelta, etsiä sitä kaikista lähteistä.

Mutta jos tämä on itse Elämän tahto, niin ei mikään rikos Elämän tahtoa vastaan voi jäädä rankaisematta. Jos ihmiset ovat pelänneet totuuden tutkimista ja valinneet tietämättömyyden palvelemisen, ovat he saaneet, mitä ovat tahtoneet. *He ovat tulleet sokeudella lyödyiksi.* Heidän oma itsekkyytensä on heille maalannut petollisia kuvia heidän hämärissä kammioissaan, kun he eivät ole tahtoneet astua ulos kirkkaaseen päivänvaloon oppimaan suurelta luonnolta ja myös niiltä ihmisiltä, jotka eivät ole kuuluneet heidän joukkoonsa.

Kun mielipuolisuutta lähenevä ihminen hautoo kauan yhtä ajatusta, tulee se hänelle viimein painajaiseksi, josta hän ei voi enää irtautua. Tällaisia ”kiintoajatuksia” ovat kristittyjen taivas ja helvetti. Ne ovat syntyneet luostarien kammioissa, missä ihmiset, joilla ei ollut muuta työtä, miettivät hulluuteen asti heiltä salattuja ikuisuuden asioita. Heidän tuomansa ajatukset ovat muodostuneet paksuksi sumupilveksi, joka käärii meidät sisään ja estää meitä ajattelemasta järkevästi, käsittämästä ennakkoluulottomasti. Me elämme näiden piintyneiden ajatusten vallassa, ikään kuin mustan velhouden lumoissa.

ITSEKKYYDEN IKUISTUTTAMINEN

Jos hetkeksi voisimme asettua oman uskontomme ulkopuolelle ja arvostella nykyistä ”ikuisuusoppia” puhtaan inhimillisen järjen kannalta, täytyisi meidän kenties tunnustaa itsellemme, että se on itsekkyyden apoteoosi eli jumalalliseksi julistaminen. Ei siinä kyllä, että tässä elämässä alati palvelemme itseämme ja etsimme omaa persoonallista onneamme, me olemme tahtoneet jatkaa tätä nautintoa ikuisesti. Emme ainoastaan nyt pidä itseämme kaikkia muita kansoja mainiompina vaan tuollakin puolen me saamme loppumattomasti muka asua autuudessa ja muut syöksyvät pimeyteen. Tätä me saatamme tyytyväisellä mielellä pitää suuren elämännäytelmän ihanana loppuna ja maailman kohtalon oikeana ratkaisuna. Jumalalle olkoon kunnia – ajatellaan – kun hän on kaikki niin viisaasti ja armollisesti asettanut – meitä varten, juuri meitä kristityitä silmälläpitäen!

Jos todella se tieto, jonka kristinusko toi maailmaan elämästä ja kuolemasta, olisi näin erinomaisesti itsekkyyttämme suosiva, emme totisesti tahtoisi olla sen kanssa missään tekemisissä, kun järkemme on herännyt etsimään elämästä oikeudenmukaisuutta. Mutta juuri se seikka, että tämän opin ylläpitämiseksi on täytynyt käyttää niin yhtämittaista ja järjestelmällistä ajatuksen pakotusta ja tutkimuksen estämistä, antaa

meille syytä toivoa, että kristinuskon alkuperäinen usko saattoi olla aivan toinen. Jos Jeesuksen oppi olisi tukenut kirkon oppia, ei olisi tarvittu pannanuhkauksia, ei kuolemanrangaistuksia, ei maanpakolaisuutta, ei papinvaloja. Sillä näillä keinoilla ei suinkaan koetettu estää muihin uskontoihin siirtymistä – niihin ei kukaan pyrkinyt eikä niitä tunnettukaan – vaan pelättiin syventymistä itse alkuperäiseen kristinuskoon itse Jeesuksen oppiin.

SALATTU JA PELÄTTY ALKUOPPI

Siitäpä uteliaisuutemme herää. Tuo alkuoppi nähtävästi ei tyydyttänyt ihmisten itsekkyyttä. Se ei tarjonnut riittävää pohjaa heidän herkkäuskoisille haaveilleen ja julmille kuvitteluilleen. Meissä syntyy halu saada aivan perinpohjainen selvyys siitä uskosta, joka ensinnä valloitti maailman ja sai ihmisissä uskon heräämään. Sanotaan: ”valheella on lyhyet jäljet” ja jos joku ihminen ilman muuta olisi esiintynyt ja alkanut julistaa sanomaa taivaasta ja helvetistä, häntä ei kauaa olisi uskottu, hänen sanansa eivät olisi pitkälle ennättäneet. Sitä vastoin on erehdyksen ja tietämättömyyden valta suuri. Jos kerta ihmiset pääsevät käsiksi johonkin todelliseen vakaumukseen kuolemantakaisista, saattavat he kyllä aikojen kuluessa antaa tälle vakaumukselle aivan toisen muodon ja sisällyksen, oman rajoitetun järkensä mukaisesti.

Ensimmäisillä kristityillä oli tuollainen *todellinen vakuumus*. Heillä oli ehdoton varmuus siitä, että kuolema on harhaa. Mistä he lienevätkään sen saaneet, se oli ainakin niin vankka, etteivät he edes kaivanneet mitään tietoja siitä, minkälaiseksi elämä tuolla puolen muodostuisi. Heille riitti se tieto, että on elämä, jota ei maailma tunne.

Tältä ensimmäiseltä seurakunnalta kirkko ja myöhemmät sukupolvet lainasivat kuolemattomuususkonsa. Eli ehkä olisi oikeampi sanoa, että he varastivat sen, sillä eikö varastaminen

ole ottamista salaa ja vastoin toisen tahtoa? Jos Kristus ja hänen opetuslapsensa olisivat tahtoneet kuolemattomuutta opettavan taivaan ja helvetin muodossa, he olisivat sen itekin voineet tehdä. He olisivat silloin parhaimmat todistajat sen puolesta. Hehän osoittivat koko elämällään, kuinka mitätön oli heille ”tämän maailman meno” toisen elämän varmuuden rinnalla. Kirkko taas kyllä puhui paljon kaunista tuonpuoleisesta autuudesta, mutta näytti esimerkillään, kuinka vähän se luotti taivaallisiin asioihin ja kuinka mielellään se vaihtoi ne mukaavaan ja hyvinvoipaan elämään *tässä maailmassa*, joka ainakin oli uskottava ja kouriintuntuva.

TODISTAJIEN VERI

Meillä on erikoisesti syytä tutkia, mikä totuus piilee kristinuskossa. Siihen meillä on ensiksikin velvollisuus, jos tahdomme auttaa sitä yhteiskuntaa, jossa elämme ja jonka kanssa olemme alituisessa ajatuksenyhteydessä. Mutta meillä on vielä suurempi syy sen tähden, että tämän totuuden puolesta on vuodatettu verta niin paljon pitkin aikoja.

On puhuttu paljon Kristuksen ”uhrikuolemasta” ja sen pelastavasta vaikutuksesta. Mutta olkoon sen mystinen ja vertauskuvallinen merkitys mikä tahansa, me käsitämme siitä vain sen yksinkertaisen tosiasian, että siinä oli mies, jolla oli totuus ilmoitettavana, totuus niin tärkeä, että hän sen puolesta oli valmis kuolemaan. Ja samanlaisen ”marttyyrikuoleman” kärsivät monet hänen lähimmistä seuraajistaan, kun tämä oppi levisi yli maailman. Nämä kaikki ”todistivat” että oli olemassa jotakin kuolemaa korkeampaa, tätä elämää ehompaa. Tämä vuodatettu veri ”pelastaa” meidät sillä tavalla, että se herättää meidät uneliaisuudestamme ja vaatii etsimään, mikä totuus saattoi olla niin ihmeellinen, että sen puolesta kannatti kärsiä niin paljon ja heittää henkensä.

Nuo ensimmäiset ”marttyyrit” eli ”todistajat” saivat suuren epäuskoisen maailman vakuutetuksi siitä, että oli olemassa tieto, joka vapauttaa ihmisen kaikesta kuoleman pelosta. Mutta paljon suurempi näiden ensimmäisten marttyyrien lukua oli niiden luku, jotka myöhemmin aikoina kärsivät vielä kauheampia kidutuksia todistaakseen, että kirkon oppi *ei ollut* se alkuperäinen totuus. Heidänkin verensä ”huutaa” ja huutaa vielä äänekkäämmin. Se vaatii meitä jollakin tavalla sovittamaan sitä ääretöntä rikosta, joka tässä maailmanosassa on tehty totuutta vastaan.

Ei meidän tarvitse kuvitellakaan, että ne ihmiset, joita pitkien vuosisatoja kristikunnassa poltettiin ja rääkättiin, saivat kärsiä tämän sen tähden, että he olisivat kannattaneet niitä pieniä muutoksia, joita Luther teki ”vanhurskauttamisoppiin”. Ei, vaan he menivät kuolemaan sen tähden että heissä oli herännyt epäusko koko tätä järjestelmää kohtaan, joka erityisten tempujen, keinojen ja ehtojen avulla lupasi saattaa yhden osan ihmiskunnasta iankaikkiseen autuuteen ja jättää muut oman onnensa nojaan. Jos he olisivat uskoneet taivaaseen tai pelänneet helvettiä, he olisivat toki koettaneet pysyä hyvissä väleissä ”Jumalan seurakunnan”, ”Kristuksen morsiamen” kanssa, joka yksin lupasi pelastuksen. Mutta heissä oli syntynyt aivan toivoton väsymys tähän uskontoon, joka heistä tuntui yhdeltä suurelta järjettömyydeltä. Ivahymyllä he sallivat kirkon tehdä viimeisen järjettömyytensä – karkottaa epäilijät maan päältä, jotta sen oppi säilyisi *puhtaana*. Heiltä oli riistetty mahdollisuus tässä maailmassa tutkia totuutta, siksi heille oli elämäkin arvoton. Mieluummin he tahtoivat, jos se oli mahdollista, astua Kaikkivaltiaan eteen, oman rehellisyytensä tunnossa, ja vaatia häntä vastaamaan ”armopäätöstensä” oikeudellisuudesta, jota he olivat uskaltaneet epäillä.

SOVITUS MEIDÄN TEHTÄVÄ

Näiden kaikkien todistajien veri on vielä sovittamatta. Sitä aatetta, jonka puolesta he menivät kuolemaan, ei ole vielä toutettu. Kristuksen opin ympärillä on vielä olemassa vuosisataisten ennakkoluulojen ja tietämättömyyden vahva muuri, joka estää näkemästä, oliko siinä mitään järjestistä totuutta. Meidän maassamme vapaa tutkimus ei ole vielä tunkeutunut korkea-arvoiseen teologiseen tiedekuntaan. Ainoastaan kansa on herännyt ajattelemaan.

Lieneekö kenenkään tarvinnut hengellään maksaa uskostaan helvetioppiin? Sitä opinkappaletta on päinvastoin käytetty mukavana keinona monen hengen ylläpitämiseksi. Helppo on huomata, kuinka heikko on usko siihen sen tunnustajissa. Jos heillä olisi kipinäkin tavallista ihmisrakkautta sydämessään, vaatisi tämä usko heitä menemään ulos kaduille ja kujille huutamaan suruttomille: ”Kavahtakaa, kääntykää! Pohjaton kadotus ammottaa edessänne. Minä hetkenä tahansa voitte syöksyä siihen, ja silloin olette iankaikkisesti menetetyt.” He vetäisivät päälleen kaikkien ivan, ehkä järjestysvalta korjaisi heidät talteen mielipuolina. Mutta ainakin he tekisivät johdonmukaisemmin kuin nyt, jolloin he vakuuttavat eläen mukavissa suojissaan kylmäverisesti uskovansa suurimman osan ihmisten ikuisiin kärsimyksiin. Tämä usko on toimettomien aivojen sumuista haavetta, ja sanotaan, että laiskuus on kaikkien paheiden äiti.

NIIN KUIN LAPSET ALKAVAT

Jos tahdomme päästä tietoon todellisesta kristinuskosta, täytyy meidän jättää mielestämme kaikkien aikojen piispat ja papit ja dogmit ja kirkolliskokoukset. Siitä asti kun julistettiin, että totuus oli löydetty ja ettei enää tarvinnut etsiä, alkoi harhan valta, joka päättyi paavin erehtymättömäksi julistamisella

v. 1870. ”Raamatunselittäjät” vain kopioivat ja kommentoivat toinen toistaan kautta aikojen, ilman vapautta ja itsenäisyyttä. Meidän sitä vastoin täytyy aloittaa aivan alusta ja asettua samalle kannalle kuin pienet lapset, joista sanotaan: ”Ellette käänny ja tule sellaisiksi kuin pienet lapset, ette suinkaan tule taivaan valtakuntaan.” Se ei merkitse, että jättäisimme sikseen järkemme ja arvostelukykymme. Päinvastoin juuri lapsella on totuuden vaisto kaikkein herkin. Se uskoo vanhempien sanoihin ainoastaan niin kauan kuin huomaa niiden puhuvan sille totta, mutta aina se tahtoo kaikkea koetella, tutkia, urkkia ihan perimmäisiä juuria myöten.

Emme voi jatkaa enää sillä tiellä, jota tähän asti on kuljettu, eikä se olekaan ”tie” vaan täydellinen seisaus, ajatuksen pysähtyminen. Nyt täytyy meidän olla valmiit tunnustamaan mahdolliseksi kaikkein vastakkaisimmankin mielipiteen, jos tutkimuksemme siihen johtaisi. Ja jos mikään tiede, mikään uskonto, mikään viisausoppi voi auttaa selvittämään näitä mysteeriöitä, niin me empimättä käytämme niitä hyväksemme. Kaikki ihmistieto on yhteistä; mikä on yhdellä ollut, se kuuluu jokaiselle. Yleisinhimillisesti katsoen ei mikään uskonto ole meitä lähempänä kuin toinen. Totuudenetsijöinä emme ole ”kristittyjä” emmekä ”muhamettilaisia”. Jos tarvitaan tällaisia nimityksiä, ei niitä ainakaan tulevaisuudessa tulisi käyttää muista kuin niistä, jotka varmasti tuntevat toisen tai toisen Mestarin omat opit ja ovat ottaneet nämä elämänsä johtotähdiksi. Rehellisiä voisimme ainakin kaikki olla eikä ulkokultaisia.

KIERROS YHÄ YLÖSPÄIN

Sanotaan, että ihmiskunnan kehitys tapahtuu sykleissä eli piireissä. Kun nyt on kylliksi kauan kuljettu ympyrän kehää pitkin yhteen suuntaan, on viimein tultu takaisin lähtöpisteeseen. Nyt on uudelleen lähdeittävä matkaan. Mutta sanotaan

myös, että tuo piirikulku kohoaa spiraalinmuotoisesti ylöspäin. Emme nyt enää lähde matkaan samoilla edellytyksillä kuin ennen. Nyt ottakaamme vuosisatojen aikana saavutettu kokemus. Ei tarvitse enää langeta aivan samoihin erehdyksiin.

Tosin on positiivinen tulos kristikunnan ”tutkimuksesta” kuoleman kysymyksessä sangen niukka. Syyt siihen olemme jo nähneet. Mutta negatiivinen tulos on sitä tärkeämpi. On selvän selvästi huomattu se tosiasia, että mikään *Jumala* ei ihmisille ilmoita heidän erehdyksiään vaan he saavat niissä pysyä, niin kauan kuin he viihtyvät. ”Tähdet eivät tule alas meidän luoksemme jollemme me osaa kohota ylös tähtiin.” Mitä varmempia itse olemme tiedoistamme, sitä salatumpi on meille totuus.

Samalla yhä selvemmin aletaan huomata se tosiasia, että tällä niin kuin kaikilla aloilla tulokset riippuvat tehdystä työstä. Kuinka silloin voisimme otaksuakaan, että kristitty, joka pyhäpäivisin tai suurina juhlina heittää jonkun harhailevan ajatuksen yli näkyväisen maailman rajojen, olisi pystyvämpi arvostelemaan kuoleman salaisuuksia kuin itämaalainen, joka käyttää tähän miettimiseen yhtämittaisesti viikkoja, kuukausia, vuosia! Tiedämme, että muinaiset joogit, kun heissä heräsi halu saavuttaa täydellinen tieto olemassaolon arvotuksesta, jättivät kotinsa ja omaisensa, katkaisivat kaikki maalliset siteet, vetäytyivät syviin metsiin ja keskittivät sielunsa kaikki voimat tähän yhteen asiaan, unohtaen kaikki ruumiilliset tarpeet. Eivät he ainoastaan itse miettineet vaan he vaelsivat yli maiden ja merten etsimään vastausta niiltä, jotka jotakin enemmän mahtoivat tietää. Kenties he siten jotakin löysivät. Ainakaan eivät langenneet samoihin erehdyksiin kuin kristityt kansat. Kun he nyt kuulevat lähetysaarnaajien puhuvan länsimaisesta tulevaisuudesta, luulevat he näiden laskevan leikkiä. Heidän Rishinsä eivät ole koskaan tulleet tällaisiin tuloksiin.

TIETÄJÄT ITÄISILTÄ MAILTA

Mitä olivat nuo ”tietäjät itäisiltä mailta”, joista kerrotaan evankeliumin alussa? Olivatko ne aivan tavallisia kuolevaisia? Pikemmin ne ovat varoituksena meille, ettemme korottaisi itseämme kaikkien muiden kansojen yläpuolelle. Ne tuntuvat sanovan, jos tunkeudumme kertomuksen henkeen: ”Me iloitsimme ja kiitämme Korkeinta siitä, että nyt on valo *teillekin* tullut. Meille se on jo ennen tullut. Me olemme paljon etsineet ja viimein löytäneet. Kuinka kauan kestänee, ennen kuin te opitte ymmärtämään sitä sanomaa, joka teille nyt annetaan?”

He eivät tosin mitään puhuneet. Viisaat vaikenivat, ollessaan tyhmien joukossa. Juutalaisten lainoppineiden tai tietämättömän rahvaan joukossa ei ollut sellaisia, jotka olisivat pysyneet heidän kanssaan keskustelemaan. He palasivat takaisin omiin maihinsa, jotka kulkuneuvojen puutteessa ja rotujen keskinäisen epäluulon takia olivat meikäläisille kansoille kuin toinen, suljettu maailma. He vaikenivat, mutta me aavistamme, että heidän vaitiolonsa merkitsi tyyntä tietoisuutta aikojen äärettömyydestä ja hengen hitaasta vaelluksesta totuutta kohti.

TIETEEMME RAJOITUKSET

Me olemme niin ylpeät tieteestämme ja sen suurista saavutuksista. Mutta vielä ei ole tiedekään saavuttanut täydellistä vapautta ja ulottanut tutkimustaan kaikkialle. Se yleinen ajatuspakko, joka on vallinnut yhteiskunnissamme, on painanut leimansa senkin työskentelyyn. Saadakseen olla rauhassa on tieteen täytynyt tehdä hiljainen sopimus virallisen uskonnon kanssa, että kumpikaan ei tunkeudu toisen alueille. Tiede ei ole tahtonut ensinkään käsitellä niitä kysymyksiä, jotka yleinen mielipide lukee uskonnon alaan kuuluiksi. Sen on täytynyt pysytellä tämän aineellisen luonnon piirissä. Mutta kun näkyväinen maailma on tyystin tutkittu, kun lukemattomat eläin- ja

kasvimuodot on varustettu latinalaisilla nimillä ja tullut katalogeihin merkityksi, kun tähtimaailma on valokuvattu ja kar-toitettu, kun kaikenlaatuiset kemialliset preparaatit on tehty uudestaan ja yhä uudestaan, tulee vihdoon aika, jolloin tiede huomaa, että sen tärkein tutkimus on vielä aloittamatta. Se on se tutkimus, josta kuuluisa Pascal sanoi:

”Sielun kuolemattomuus on niin tärkeä asia ja koskee meitä niin syvästi, että ihmisen on pitänyt kadottaa kaiken tunteellisuutensa ol-lakseen välinpitämätön tästä tiedosta. Kaikki tekemme ja kokemuksemme käyvät aivan eri suuntiin sen mukaan, toivomme ko niistä olevan jotakin ikuista hyvää vai ei. Ensimmäinen harrastuksemme ja velvollisuutemme on päästä selvytyteen tästä asiasta, josta koko käytöksemme riippuu. Muutamien ihmisten piittaamattomuus, kun on kysymyksessä heidän oma itsensä, heidän ikuisuutensa, heidän kaikkensa – se minua enemmän kiihdyttää kuin säälistää. Se on mi-nusta käsittämätöntä lumousta, luonnotonta velttoutta.”

Pascal hän piti mahdollisena, että ihmisjärki voisi tunkeu-tua kaikille aloille ja saavuttaa *tietoa* myös niistä asioista, joita siihen asti oli vain *uskottu*. Hän selittää sen tähän tapaan: ”Jos jumalallinen totuus väittäisi olevansa aivan yksinkertainen ja selvä, niin historia ja aikojen kokemus helposti todistaisi sen valheelliseksi. Mutta nytpä se sanookin olevansa *salaisuus*, mysteerio, joka on kätkeyty ihmisen sisimpään ja on hänen omien ponnistustensa avulla etsittävä esille.”

METSITTYNYT PUUTARHA

Tuonpuoleinen maailma on tähän asti ollut ikään kuin puu-tarha, jota kauan on laiminlyöty ja joka sen tähden on pääs-syt metsistymään ja kasvamaan täyteen rumia rikkaruohoja. Ovatpa viimeisinä aikoina muutamat arvelleet, ettei tuollais-ta puutarhaa ensinkään tarvittaisi vaan että riittäisi, kun itse kukin pitäisi huolta pelloistaan ja ruokaviljelyksistään. Mut-ta jokainen ihminen vanhenee kerran ja tarvitsee silloin pai-kan, missä lepuuttaa väsyneitä jäseniään. Lapsetkin mielellään

leikkivät tällaisessa puutarhassa. Vieläpä raskaan työn raatajakin haluaisi joskus viihdyttää ajatuksiaan ainakin siinä tiedossa, että on olemassa puutarha, joka on aivan erillään tästä monien vaivojen, pettymysten ja rajoitusten maailmasta.

Mutta tuon puutarhan täytyisi olla todellinen, ehdottomasti todellinen, yhtä todellinen kuin tämäkin maailma. Me häpeisimme itseämme, jos tahallamme loisimme petollisia tulevaisuuden kuvia tai jos antaisimme itsekkyytemme uskotella *itsellemme* jotakin muuta kohtaloa kuin suurelle maailmalle, kaikille eläväsille. Me tahdomme vain tutkia, minkä päämäärän itse Ääretön Tahto on asettanut olemassaololle, tietääksemme asettaa itsemme sen mukaan.

KAUNIITA KUVITELMIA

Kerrotaan muinaisuuden hurskaista erakoista, että he kuullessaan tarinoita paratiisin saaresta, joka muka vielä oli olemassa keskellä valtameriä, varustivat purren ja lähtivät matkaan sitä etsimään. Onnellisia nuo lapsisielut, joille tämä maa vielä sisälsi salaisuuksia! Onnellisia nekin, jotka saattoivat katsella ylös pilviin ja puhua ”taivaan saleista” jossakin tähtitarhoissa. Onnellisia vielä nekin, jotka saattoivat uskoa, että tämä maailma noin yhtäkkiä jonakin silmänräpäyksenä vaipuisi olemattomuuteen ja sen sijalle yhtä äkkiä syntyisi toinen maa, jossa asuisi ikuisesti ”rauha ja vanhurskaus”.

Kaikki nämä suloiset kuvitelmat on tiede meiltä riistänyt, armottomasti riistänyt. Olemme tutkineet tämän maan ja sen suurimmatkin ulapat, löytämättä paratiisia sen piiristä. Olemme ilmapalloissa liidelleet korkeuksiin, emmekä löytäneet muuta kuin tyhjyyttä ja sumua. Kaukoputkella olemme tarkastaneet avaruuden äärimmäisiä pohjukoita, emmekä ole löytäneet jälkeäkään ”Jumalan valtaistuimesta” niin kuin Häckel lausuu lapsenomaisesti.

TAJUNTAMME SYVYYTEEN

Tämä kaikki on tehnyt kuoleman arvotuksen monin veroin vaikeammaksi ratkaista. Se ei ole nyt enää ainoastaan *syvä* se on *ääretön*. Emme pääse sen ratkaisua lähemmäksi muutamilla aironvedoilla. Emme todellakaan pääse sen perille, ennen kuin heittäydymme oman tajuntamme syvyyteen ja aloitamme aivan uutta tiedettä, *itsetutkimuksen* tiedettä. Silloin tiede muuttuu meille uskonnoksi ja uskonto tieteksi ja me alamme lähestyä sitä Jumalallista Mysteeriota, jonka Pascal sanoi olevan sisässämme.

Mikä on se, jonka kohtalosta tietoa etsimme? Se ei ole ruumis, sillä mitäpä me ruumiista muuta voisimme saada tietää kuin minkä luola-ihmisetkin tiesivät? Ruumis menettää tajuntansa, sen ainekset erkanevat ja lähtevät kiertämään muissa luonnonvaltakunnissa. Enempää emme saa selville kaikilla tieteen apuneuvoillakaan. Vaan mepä tahdommekin oppia tuntemaan, kuinka käy meidän *tajuntamme*, tämän ajattelevan, taajuavan ja tahtovan Itsemme. Tämä salaperäinen itsetietoisuus, joka meissä asuu, tämä kaikille kieltämätön tosiasia, jota ei voi millään leikkausveitsillä käsitellä eikä millään suurennuslasilla tutkia. Kuinka sen käy? Mitkä vaiheet sitä odottavat? Eli onko sen kohtalo lyhyesti ja lopullisesti ratkaistu niin, että se sammuu kuin kynttilän liekki? Mutta syttyyhän kynttiläkin uudestaan!

Jos meissä on jotakin kuolematonta, on meidän se omalla kokemuksellamme löydettävä. Ei enkeli eikä Jumala voi sitä meille paljastaa. Oikeastaan koko kysymys: ”onko ihminen kuolematon vai kuolevainen?” on aivan harhaanvievä, sillä ihminen ei ole mikään yksinkertainen olento vaan kokoonpantu kaikista taivaan ja maan aineksista, näkyväisistä ja näkymättömistä elementeistä. Varmaan siksi ei mikään suuri maailmanopettaja ole voinut vastata kieltävästi tai myöntävästi tähän

kysymykseen, kun ihmiset ovat sen tehneet hänelle. Ainoa vastaus, mikä meille kuuluu muinaisuudesta asti, on *non omnis moriar*, so. ”minä en kokonaan kuole”, mutta mikä kuolee, mikä ei, ota siitä itse selvää, ihminen!

SYNTYIHIN PALATTAVA

Kaukana siitä, että tutkimuksemme olisi uskomista valmiisiin opinkappaleisiin, se on päinvastoin kaikkien oppien epäilemistä ja hylkäämistä ja nousemista sellaisille ajatustasoille, missä kuvat ja sananparret menettävät merkityksensä, koska ne kaikki osoittautuvat riittämättömiksi.

Ja kuitenkin näille tasoille noustaessa kuvat ja sanat ovat välttämättömiä. Ne ovat telineitä, joiden puuttuessa ei kiipeäminen onnistu, vaikka ne ovat tarpeettomat sen jälkeen, kun ylös on päästy.

Vaikka siis hengessämme tunnemme olevamme kristinuskosta ja kaikista uskonnoista riippumattomat vihkien itsemme yksin totuudelle, niin voimme kuitenkin syventyä juuri siihen järjestelmään, joka meistä tuntuu kaikkein järjettömimmältä. Me lähdemme etsimään sen syntyjä syviä, seuraamme niitä ajatusten lankoja, joita pitkin nämä uskonnot ovat kulkeneet, aina loppuun asti ja katsomme, onko niiden lähtökohdassa mahdollisesti kätkeytyä mikään todellinen tieto. Jospa ne, joista tämä usko sai ensimmäisen alkunsa, lienevätkin olleet tutkijoita, joiden edessä ikään kuin värähteli jokin totuus, vaikkeivät he kyenneet sitä määrittelemään. He tunsivat olevansa sanattomina sen edessä ja ainoastaan kuiskaillen siitä sopersivat toisilleen. Vasta myöhemmät joukot, jotka eivät enää olleet niin nöyriä ja kärsivällisiä ja ennen kaikkea niin rehellisiä, ne loivat opit ja kadottivat samalla tuon elävän värähtelevän totuuden.

IHMISVELI

Tähän asti on Kristus ollut meille useimmille vieras, yli-luonnollinen olento, kirkkojen keinotekoisella jalustalla seisova pyhimys, jonka sanoja emme ole tajunneet. Kenties jos lähestyisimme häntä ilman ennakkoajatuksia, voisimme löytää hänessä inhimillisen kumppanin, joka vaatimattomasti ja ystävällisesti kulkisi vieressämme samalla tiellä ja yksinkertaisesti kertoisi meille, mitä hän itse tietää, jättäen meidän asiaksemme uskoa siihen tai olla uskomatta. Niin pian kuin hän on astunut tähän ilmiömaailmaan, hän on yksi ilmiö muiden joukossa ja meillä on oikeus häntä kriittisesti tarkastella joka puolelta.

Silloin emme pyrikään kiertämään hänen ympäriltään ja ohitse. Me sovitamme häneenkin vanhan tunnussanan: *Nil humanum a me alienum puto*, ”en pidä mitään inhimillistä itselleni vieraana”. Ja kenties voimme kerran tähän lisätä *at ille humanissimas est*, ”mutta hän on kaikkein inhimillisin”.

Tunteikkaat ihmiset ovat Kristuksessa nähneet rakkauden, alistumisen ja nöyryyden ruumiillistuneen ihanteen. Mutta jospa me voisimme löytää hänessä toisenkin puolen! Ehkä voisimme huomata, että hän samalla oli ajattelijosta ajattelevin, filosofeista syvällisin, kriitikoista terävin ja vapaamielisin vapaamielisin. Ehkä joku hänestä voisi sanoa, että hän oli epäilevistä epäileväisin, ateisteista suurin ateisti ja ainoa todellinen materialisti. Kaikki ajatussuunnat voivat hänestä löytää itselleen täydennyksen ja vahvistuksen. Hän on yksi meistä, olkoon uskomme millainen tahansa. Kun opimme hänet tuntemaan joka puolelta, kenties sydämässämme itsestään herää häntä kohtaan kunnioitus ja rakkaus. Silloin saatamme tunteissamme ja ajatuksissamme viihtyä hänen olemuksessaan ja ammentaa hänestä niin kuin muistakin ihmiskunnan suurista opettajista lakkaamatonta eloa ja intoa.

Oulunkylässä, lokakuussa 1911

V. H. V.

I MAAILMAN TILA

AIKOJEN KÄÄNNE

Joudumme nyt kauas ajassa taaksepäin, siihen kohtaan, josta uusi ajanlasku on aloitettu. Mikä merkillinen aika ja kuitenkin monessa suhteessa samanlainen kuin nykyinen aika! Minne tahansa käännymme ympäri laajan Rooman valtakunnan, huomaamme, että ihmiset ovat suuressa jännityksessä. Kaikki tuntevat, että ajan ratas on kääntymässä toiseen suuntaan, että on tulossa jotakin uutta, jota monet pelkäävät, monet hartaasti toivovat, vaikka kukaan ei tarkoin tiedä, mitä se on oleva.

Nyt on maailma mullistustilassa, yhteiskunta järkkyy kaikissa liitoksissaan, ei ole pysyvää missään. Hallitukset hajoavat, perhesiteet katkotaan, avioliittoa ei pidetä pyhydessä, ”isänmaa” on tullut tyhjäksi korusanaksi. Eivät pysy enää voimassa isien tavat ja laitokset, eivät mitkään auktoriteetit enää kelpaa ja kaiken tämän johdosta syntyy ääretöntä sekavuutta, epäjärjestystä, hämminkiä. Ihmisten mieli ei pysy entisillä aloillaan, se haparoi muuta, se ikävöi ja etsii. Ei miellytä enää rauhallinen työskentely luonnon helmassa, vaan sulloudutaan suurkaupunkeihin, joissa eletään rikkaampaa ja täyteläisempää elämää. Mutta siellä samalla ihmisen kaikki intohimot saavat vapaan vallan. Siellä vasta näkyy, ettei *ihmisen* probleemi olekaan niin helposti ratkaistu kuin entisajan hurskaat ja yksinkertaiset sielut uskoivat.

Rooman myllertävässä miljoonapesässä pianikin kaikki uskonnon ja siveyden iänikuiset säädökset vedetään ivan ja pilkan lokaan ja pian niistä ei ole jäljellä muuta kuin riepuja. Mitä makeimmin nauretaan vanhoille jumaluustaruille, joihin maalaiset – *pagani* eli ”pakanat” – vielä uskovat. Ja yhtä kaikki

säilytetään huolellisesti uskonnon ulkonainen puoli, temppelit koristetaan entistä huolellisemmin ja uusia rakennetaan, papit pukeutuvat yhä muhkeammin ja niin kuin ennenkin toimitetaan suurenmoisia uhreja ja pidetään juhlakulkueita jumalien kunniaksi. Täytyyhän jotakin tehdä kaupunkiin tulevien maakuntalaisten sokaisemiseksi, sillä maakuntain varoillahan ylläpidetään palatsien ääretön tuhlaus ja elätetään kodittomain tyhjäntoimittajien satoihin tuhansiin nousevaa armeijaa.⁶

YLEINEN EPÄUSKO

Yhä suuremmaksi kasvoi yleinen epäusko ja jumalien halveksiminen. Uskonto oli lopuksi niin alentunut, että miehet sellaiset kuin Cesar, Lepidus ja Antonius eivät häikäilleet käyttä *ylimmäisen papin* virkaa yhtenä astuimena valtansa portailla. Härkäuhrit, gladiaattoritaistelut ja ihmisteurastukset tappotantereilla olivat heille vain osia samasta näytelmästä ja rehellisin heistä, Antonius, kysyikin kuolinhetkellään: ”Olenko näytellyt osani taitavasti?” Hän oli silloin jo ei ainoastaan ylimmäinen pappi, vaan yksi kuolemattomista jumalista. Mutta jokaisen ajattelevan ihmisen täytyi toki nähdä, että tällainen uskonto oli tyhjää ilveilyä, johon näyttelijät itse kaikkein vähimmin uskoivat.

Siksipä ei voitu estää kaikkialle ympäri maailman leviämästä sitä sanomaa, joka vapautti taikauskosta – ja yleensä kaikesta uskosta näkymättömiin valtoihin. Nyt eivät enää ainoastaan filosofit lausuneet vakavia ja hyvin perusteltuja muistutuksiaan runoilijoitten jumalaistaruja vastaan, nyt niitä kuka tahansa uskalsi pilkata sekä yksityisesti että julkisesti. Itse orjatkin pitivät häpeänä niihin uskoa. Ja samalla alkoi häipyä entinen

⁶ Cesarin aikaan sanotaan olleen Roomassa 300 000 valtion varoilla elätettyä irtolaista, joita politikoitsijat käyttivät tarkoituksiinsa. Tämän tietämättömän roistoväen varassa häilyi suurten kansojen menestys ja onni.

lapsellinen usko maanalaiseen Manalaan ja ”Autuaitten saareen” sinisessä valtameressä Gadeksen (Gibraltarin) porttien ulkopuolella. Alettiin näet tieteellisesti tutkia kaikkia luonnon ilmiöitä, maanpinnan muodostumia, ihmisten ja eläinten rakennetta ja sitä tehdessä kaikki ”yliluonnollinen” pian muuttui olemattomaksi. Tämän ajan sivistyneitten kantaa edustaa Plinius sanoessaan ensimmäisessä ”tietosanakirjassa”⁷ (*Historia naturalis*):

”Uskominen lukemattomiin jumaliin ja sellaisten luominen ihmisyyteistä ja ihmispaheista on mitä suurinta tyhmyyttä. Vaivaiset ja lyhytaikaiset kuolevaiset ovat heikkoutensa tunnossa paloitelleet jumaluuden, jotta jokainen voisi kunnioittaa niitä osia, joita hän parhaiten tarvitsee. Sen tähden on eri kansoilla erilaisia jumalten nimiä ja lukemattomia jumalolentoja.”

Mutta mikä oli ensimmäinen ja silminnähtävä seuraus siitä vallankumouksesta, joka nyt tapahtui sekä sisäisissä että ulkonaisissa maailmoissa? Taistelu, tuska, hätä ja onnettomuus. Tuntui siltä kuin olisi syttynyt kaikkien sota kaikkia vastaan. Kukaan ei näyttänyt paljon välittävän muista kuin itsestään ja itsestäänkin sokeasti ja järjettömästi. Jo Augustuksen ”onnellisenä” aikana huudahtaa kaikkein optimistisin runoilija:

”*Quo, quo scelesti ruitis?* Minne, minne te rikolliset syöksytte? Ei sulla eikä leijonilla ole tavat tällaiset, sillä eiväthän he toisiaan raatele. Raivotautiko teitä sokeita vimmaa vai joku yliluonnollinen voima vai syyllisyyden tunto? Vastatkaa! He vaikenevat ja kalmankalpeus leviää heidän kasvoilleen, heidän mielensä on hämmästyksestä tylsistynyt. Katkerat kohtalot nyt roomalaisia viskelevät.” ”*Damnosa quid non inminuit dies?* Mikä turmion päivä onkaan edessämme?”⁸

⁷ Johon hän oli tahtonut koota kaiken saatavana olevan ihmistiedon, käyttäen lähteinään yli 2 000 teosta, ja käsitellen kaikkia tieteen haaroja. Tämän 37 osaa sisältävän teoksensa valmistamisessa teki hän vuosikausia työtä niin uutterasti, ettei edes kylpiessään ja matkustaessaan suonut itselleen lepoa, vaan piti esilukijaa vieressään ja teki muistiinpanoja. Tämä on kuva siitä tieteellisyyden harastuksesta, joka valtasi ihmiset, kun uskonto oli osoittautunut harhaksi.

⁸ Horatius, *Epodon Liber VII, Carminum Liber III, 6.*

Sama tunne elää kaikissa tuon ajan teoksissa. Niinpä äsken mainitsemamme Plinius puhkeaa esipuheensa lopussa näihin katkeriin sanoihin:

”Kaikki tämä usko yliluonnolliseen vain hämmentää lyhytnäköistä ihmiskuntaa ja se ainoastaan on varma, ettei ole mitään varmaa ja ettei ole mitään kurjempaa eikä samalla ylpeämpää olentoa kuin ihminen. Sillä muut olennot eivät huolehdi muusta kuin ravinnostaan, jonka luonto heille vapaasti ja viljalti tarjoaa, ja sitä paitsi niillä on se etu, joka on pidettävä kaikkia muita etuja parempana, etteivät ajattele kultaa ja kunniaa ja valtaa *eivätkä myöskään kuolemaa*.”

Voiko mikään paremmin kuin nämä sanat kuvata sitä epätoivoa, joka valtasi ihmiset, kun heidän uskon taivaaltaan sammui aurinko ja kuu eivätkä tähdet enää antaneet valoaan vaan ympärillä kaikkialla tuntui olevan vain pimeää, tyhjää, ääretön avaruus. Tuo kirjailija, joka koko ikänsä miltei sairaalloisella innolla oli tutkinut kaikkea ihmistietoa, tuntee niin painostavasti näiden tietojen mitättömyyden, että hän on valmis toivomaan ihmiskuntaa takaisin eläimen asteelle, jotta sen ei tarvitsisi ajatella olemassaolon ratkaisemattomia arvotuksia.

Herännyt järki, se juuri vei ihmiset pois viattomasta luonnontilasta itsetietoiseen itsekkyyteen ja sitten – itsekkyyttä seuraavien katkerain kokemusten kautta – se opetti heitä miettimään elämän ja kuoleman kysymystä. Tässä historia avaa eteemme merkillisen näytelmän, kuinka mahtava sivistyskausi askel askeleelta viedään sellaiseen kohtaan, missä ihmiset *ovat pakotetut* oman itsekkyytensä takia etsimään tietoa elämän ongelmasta. Niin kuin lapset eivät osaa elämää pitää muuna kuin leikinä ja kuolemaa yhdentekeväenä, niin oli myös ollut ennen näiden kansojen lapsuudenaikana. Silloin laulettiin: ”Nuorukaiselle kuolla kuuluu, kun hällä vielä kutreissa tuoksuvat, nuorteat kukkasat on.” Nyt se aika oli ohi, nyt tunnettiin jo suonissa käärmeen myrkkyy ja alettiin pelätä. Siksi vetäydyttiin lähemmälle toisiaan – ei rakkaudesta, vaan suojaa hakemaan yhteistä vihollista, kuolemaa vastaan. Voi sanoa, että ihmisiin

hiipivä *pelko* oman henkensä puolesta teki mahdolliseksi tämän suunnattoman valtakunnan syntymisen ja koossapysymisen. Mieluummin alistuttiin häväistyksiin, vääryyksiin ja sortoon, kunhan saatiin elää rauhassa ja ensin vähän miettiä tuota merkillistä asiaa, kuolemaa, ennen kuin siihen piti heittäytyä.

EIVÄTKÖ JUMALAT AUTA?

Oi tätä tuskallista epätietoisuutta! Monet tällä ajalla ajattelivat: varmaan jumalat nyt huomaavat ihmisten neuvottomuuden ja astuvat alas korkeilta Olympoksen huipuilta palauttamaan ihmisille jälleen uskon. Tai sitten ei mahda ollakaan noita jumalia vaan on ainoastaan ääretön, tuntematon, käsittämätön jumaluus, josta kaikki filosofit Pythagoraasta ja Platonista alkaen ovat puhuneet ja josta Pliniuksemme lausuu:

”Että Maailmankaikkeus on ikuinen, ääretön, syntymätön ja katoamaton jumaluus – täytyy ehdottomasti uskoa... Mitä lieneekään Jumala ja jos ylipäänsä on muuta (kuin itse maailma ja sen keskus, aurinko), ja missä se lieneekin, niin se on kokonaan tunnetta, kokonaan näköä, kokonaan kuuloa, kokonaan sielua, kokonaan henkeä, kokonaan minuutta... Mutta naurettavaa on luulla, että korkein olemus, mitä se sitten lieneekään, välittäisi ihmisten olosuhteista.”

Mutta siellä täällä joku kuiskailee: se ainoa Jumaluus ei olekaan niin käsittämätön, se on ihmisille ilmoittanut itsensä. Missä ja milloin ja kelle? Filosoifeille on suoranainen mahdottomuus, että itse Jumaluus voisi alentua käyttämään ihmisanoja, joita kuka tahansa ymmärtäisi väärin, tulkitsisi ja vääntäisi mielensä mukaan, ja että ylipäänsä mikään rajallinen teko tai ilmiö olisi enemmän Jumaluuden toimintaa kuin joku toinen. Kuka tällaista väittää? Viitataan juutalaisiin, tuohon kukistetuista kansoista kaikkein halveksituimpaan, jonka jäseniä tavataan maailman kaikilla ääriillä. Ne tuollaista uskottelevat ja sanovat, että heidän Jahvensa on tuo ainoa totinen jumaluus ja että hän vielä kerran tulee panemaan valtansa alle kaikki

kansat ja hirveästi kostamaan niille, jotka eivät ole häneen ajallaan uskoneet.

Mistä he sitten jumalansa tuntevat? He väittävät, että Se – kaiken olevaisen alkusyy – on käynyt heidän esi-isänsä Abrahamin teltassa, syönyt ja juonut ja keskustellut aikomuksistaan. Sen jälkeen hän on useasti ja monella muotoa antanut itsestään tietoa heidän profetoillensa, kuitenkin enimmäkseen unenäköjen tai sisäisen aavistuksen kautta. Mutta he kertovat, että satumaisessa muinaisuudessa heidän ensimmäinen profeettansa Mooses tapasi hänet silmästä silmään korkealla vuorella ja sai silloin hänen itsensä kirjoittaman lain, jota juutalaiset vielä nytkin koettavat seurata parhaan kykynsä mukaan. Siinä on ihmiselle sanottu, mitä hänen tarvitsee tietää.

JUUTALAISTEN USKO

Voi ajatella, kuinka pelottava mahti oli tällaisessa uskossa tänä aikana, kun kaikki muut uskot jo alkoivat horjua ja niitä ruvettiin selittämään kuvaannollisesti. Tuo Jahve oli tinkimätön, hän ei suosinut mitään ”selityksiä” eikä suvainnut muita jumalia vierellään. Muut jumalat eivät olleet tottuneet käymään sotia ja tekemään valloituksia; he olivat tyytyneet vapaaehtoiseen palvontaan, ja kun se alkoi heiltä puuttua, he vähitellen kuolivat pois. Plutarkoksen kertomus on liikuttava siitä, kuinka kerran merimiehet määrätyn niemen ohi purjehtiessaan saivat kehotuksen huutaa maalle: ”Suuri Pan on kuollut” ja kuinka silloin koko luonnosta nousi ääretön voihkina ja valitus.

Tänä epäilyksen ja sekasorron aikakautena oli juutalaisen usko Jumalaansa se pelastuksen kallio, josta monet heikot sielut etsivät turvaansa. Eihän silloin ollut mitään epäilyksiä, kun Jumala itse oli puhunut. Filo Juutalainen saattoi Aleksandriassa kirjoittaa ajanlaskumme alkuvuosina: ”Mooseksen laki vetää kaikki puoleensa ja käännyttää: barbaarit ja helleenit, mantereitten ja saarten asukkaat, idän ja lännen kansat,

eurooppalaiset, aasialaiset, koko asutun maan toisesta äärestä toiseen.” Ja verraton kansatieteilijä, Starbo, joka Augustukselle laati mainion teoksensa *Geographica*, 14 kirjassa, sanoo siinä: ”Miltei joka paikkaan maan pinnalla juutalaiset ovat jo levinneet eikä voi helposti löytää sitä paikkaa, jossa ei tämä kansa jo asuisi ja vallitsisi.”

Kun Egyptin kreikkalainen hallitsija Ptolemaios II (vv. 285–247 eKr.) toimitti juutalaisten pyhät kirjat käännettyksi kreikankielelle, alettiin tätä kirjaa, nk. *Septuagintaa* kaikkialla lukea ja se vaikutti mukaansatempaavasti eräisiin kansankeroksiin tarinoittensa karkealla kansanomaisuudella, psalmiensä vilpittömällä tunteellisuuudella, profeettojensa kiivaalla puhaavaisuudella.

Mutta kuitenkin täytyy tunnustaa, että juutalaisten häikäilemätön varmuus ei tehnyt mitään vaikutusta sivistyneisiin. Nekin koettivat lukea tuota ”pyhää kirjaa”, jota väitettiin itse Ainoan Jumalan kirjoittamaksi, mutta eivät huomanneet siinä mitään erinomaista, joka olisi sen erottanut ihmisten kirjoista. Vain ohimennen joku kirjailija saattaa siihen viitata.⁹

Hienostuneet helleenit eivät voineet olla huomaamatta sitä karkeutta, raakuutta, jopa julmuutta, joka yltäkylläisesti huokui näillä lehdillä. Ennen kaikkea noilta profetoilta näkyi kokonaan puuttuneen tyyni, filosofinen järkeily (jos ei oteta lukuun myöhimpänä syntynyttä ”*Salomonin saarnaajaa*”), ja mahdotonta oli käsittää, miksi Mooseksen säätämät omituiset puhdistusmenot, uhritavat ja rikoslait olisivat olleet sen jumalallisemmat kuin muiden kansojen vastaavat menot. Jos kerran oli päästy omista jumaltaruista, pitäisikö sitten omaksua jonkun vieraan kansan vielä alhaisempi uskonto? Sattuvasti kyllä se sana, jolla juutalaiset kutsuivat omaa uskontoansa, ”jumalpelko” (*deisidaimonia*) merkitsi kreikankielessä ”taikauskoa”.

⁹ Esim. Longinus teoksessaan *Peri Hypsous* toistaa epätarkasti luomissanat esikuvana Mooseksen kirjoitustavan lyhyestä arvokkuudesta.

Roomalaiset taas arvostelivat kaikkea käytännöllisyyden kannalta ja kysyivät: mitä *hyötyä* oli tuosta uskosta? Eipähän Jahve ollut kyennyt vastustamaan voitokkaita legioonia eikä suojelemaan valittua kansaansa. Eipä hän myöskään ollut juutalaisia tehnyt muita ihmisiä jalommiksi, viisaammiksi tai onnellisemmiksi. He olivat rikkaruohona muiden kansain keskelä ja heitä elähdytti aina, kuten Tacitus sanoo, *adversus omnes alios hostile odium*, ”vimmainen viha kaikkia muita kohtaan” ja herättivät luonnollisesti itseään kohtaan vastaavia tunteita. Eivät he tahtoneet auttaa niitä, jotka eivät kuuluneet heidän joukkoonsa. Juvenalis kertoo, että he ”eivät näytä tietäkään muille paitsi oman uskontonsa tunnustajille” *non monstrant vias nisi eadem sacra colenti*. Keisari Hadrianus, joka koetti tätä kansaa nostaa, sai niin katkerasti kokea sen ilkeyttä ja kiittämättömyyttä, että hän sen jälkeen ei voinut tyynesti nähdä juutalaista silmiensä edessä. Kerrotaan hänen kerran rankaisseensa juutalaista, joka julkeni tervehtiä häntä tullessaan tiellä vastaan, ja toisella kertaa rankaisseensa toista, joka *ei* häntä tervehtinyt, ja kysyttäessä tunnustaneen: ”minä vihaan aina juutalaista, tekipä hän kuinka tahansa”.

USKONTO ILMAN USKOA TUONPUOLEISEEN MAAILMAAN

Eipä tämä kansa siis voinut johtaa maailmaa rauhan ja onnen tielle. Entä mitä se tiesi elämän ja kuoleman suuresta kysymyksestä, kun oli saanut opetusta itse Jumalalta? Huomattiin se merkillinen ilmiö, etteivät juutalaisten peruskirjat tienneet mitään tuonpuoleisesta elämästä. Mooses ei näy ottavan edes lukuun sellaista *mahdollisuuttakaan*, että ihminen saattaisi elää kuolemansa jälkeen. Ja myöhäisiin aikoihin asti eli Juudean kansa siinä käsityksessä, ettei hautaan menevillä ole mitään toivoa ja että ihmisen elämä jatkuu ainoastaan hänen lapsissaan. Arthur Schopenhauer sanookin:

”Varsinainen juutalainen uskonto, kuten se esiintyy ja opetetaan Mooseksen kirjoissa ja aina Kronikan loppuun, on kaikista uskonnoista raain, koska se on ainoa, jolla ei ole minkäänlaista kuolematomuuden uskoa eikä jälkeäkään siitä. Jokainen kuningas ja jokainen sankari tai profeetta tulee kuollessaan haudatuksi isiensä luo ja siinä on hänen loppunsa. Ei jälkeäkään mistään olemassaolosta kuoleman jälkeen, jopa jokainen ajatuskin siitä näkyy syrjäytettävän.” (*Sämtliche Werke*, V Band, pp. 150–155)

Vielä tähän aikaan suuri osa kansasta, niiden etupäässä *ylimmäiset papitkin*, olivat saddukealaisia eivätkä tunnustaneet siis mitään kuolemanjälkeistä olemassaoloa. Tosin oli olemassa yksi lahko, farisealaiset, jotka uskoivat ”ruumiin ylösnousemukseen” ja vetosivat Babylonissa eläneitten profettojen näkyihin. Jahve oli näille muka näyttänyt, kuinka kuolleitten luut jälleen saavat elämän ja ihmiset nousevat joukolla ylös haudoistaan. Mutta kummallista vain oli, että sama Jahve ei ollut tästä puhunut aikaisemmille pyhille, kuten Moosekselle, Samuelille, Davidille ja Salomonille, vaan ainoastaan noille profetoille, jotka kyllä käyttivät ylväitä sanoja, mutta hyvin vähän osasivat käytännössä todistaa Jumalan vaikuttavan heidän kauttaan. Ja ainakin profettojen puhe ”ylösnousemuksesta” menetti kaiken omaperäisyyden arvon, kun huomattiin, että se oli aivan sama kuin Zoroasterin oppi, joka oli Babylonissa yleisenä. Eipä siis juutalaisten Jumala voinut antaa haparoiville kansoille mitään varmuutta tässä kaikkein tärkeimmässä kysymyksessä, kun eivät juutalaiset itsekään olleet siitä selvillä.

MESSIAAN TOIVO

Mutta yksi usko oli juutalaisilla, joka vastustamattomasti levisi kaikkiin kansoihin. Se oli usko Messiakseen, ”Voideltuun”, Jumalan lähettilääseen, joka pian oli ilmestyvä maan päälle. Se usko tuli yleiseksi itämailla, kuten kertovat historioitsijat Tacitus, Svetonius ja Josefus. Juuri tämän uskon nojalla

Vespasianus, joka lähti Juudeasta, sittemmin saattoi nousta Rooman valtaistuimelle.¹⁰

Eri tavalla uskottiin tästä lähettiläästä. Niin kuin on luonnollista, hänen kuvaansa keskittyi kaikki, mitä kukin ihmisryhmä kipeimmin kaipasi. Juutalaiset itse odottivat hänestä etupäässä pelastajaa heille itselleen, vapauttajaa vieraan ikeen alaisuudesta. He, jotka pitivät itseään Jumalan valittuna kansana, kärsivät kipeämmin kuin muut itsenäisyytensä menetyksestä. He pitivät häpeänä olla ”kansojen” – mikä heidän kielellään merkitsi ”pakanoiden” – vertaisia yhteisessä valtakunnassa. Siksi he alituisesti rettelöitsivät ja sillä vain pahensivat omaa tilaansa. Juudea oli koko anarkismin pesäpaikka suuressa Rooman valtiossa. Kaikki tarkkanäköiset valtiomiehet koettivat ankarasti kiristää otetta tuosta uppiniskaisesta joukosta. Ja mitä synkemmäksi tuli juutalaisten ulkonainen tila, sitä kiihkeämmäksi kasvoi vain heidän Messias-odotuksensa. Kun kaikki toivo näytti heiltä rauenneen, kun Jahve ei pitänyt omasta kansastaan huolta, ei suojellut kunniaansa, ei pelastanut temppeleään häväistykseltä, sanalla sanoen, ei millään tavoin todistanut voimaansa – silloin ei kansalla ollut muuta mahdollisuutta kuin uskoa, että tämä kaikki oli vain näennäistä harhaa, jolla Herra tahtoi koetella heidän uskoaan. Pian oli kaikki muuttuva, Messias, ”Herran voideltu”, tulisi suurella voimalla ja kunnialla ja antaisi kansalleen voiton kaikista vihollisistaan. Silloin olisi Israelin kunnia sitä kirkkaampi pitkän nöyryytyksen jälkeen.

Voimakkaasti tämä mielentila kuvastuu viimeisten profeettojen saarnoissa. Ne ovat täynnä loppumattomia ennustuksia – usein aivan muodottomasti liioiteltuja – siitä, kuinka suurenmoinen oli oleva Juudean kansan ja Jerusalemin kohtalo.

”Soittakaa pasuunalla Zionissa, Herran päivä on juuri läsnä, vapiskaa kaikki maan asuvaliset, aurinko ja kuu pimenevät, tähdet peittävät valkeutensa, kansat hämmästyvät ja kalpenevat. Herra on Zionista kiljuva niin että maa ja taivas vapisevat. Ja vuoret Juudean

¹⁰ Svetonius, Vesp. 14.

maalla pitää makeata viinaa tiukkuman ja kukkulat rieskaa vuotaman ja aitat ovat jyviä täynnä. Kamelien paljous peittää maan, haahdet meressä tuovat hopeaa ja kultaa. Muukalaisten lapset rakentavat sinun hajotetut muurisi ja heidän kuninkaansa palvelevat sinua. Ei sinun maallas vääryyttä kuuluman pidä, ei vahinkoa eikä kadotusta sinun äärissäsi.”

Tällä tavalla kuvattiin Messiaan tulemisen aikaa, sillä luultiin silloin iankaikkisen täydellisyyden ja rauhan olevan saavutettuna, ainakin Juudean kansalla.

HÄTÄÄNTYNEIDEN NOUSU

Mutta jos juutalaiset valittivat omaa ahdinkoaan ja toivoivat itselleen kulta-aikaa, niin oli muillakin kansoilla kärsimyksensä ja kaipauksensa. Luonnollisesti muuallakin tässä suuressa sotilasvaltiossa tapahtui alinomaa vääryyttä, sortoa, väkivaltaa ja armotonta kiristystä. Ja kaikkein kovimmin kärsivät tästä raskaan työn raatajat, köyhät, palkolliset, orjat. Näiden keskuudessa löysivät juutalaisten Messias-toiveet voimakkaan vastakaiun.

Aikaisemmin, kun elettiin patriarkaalisisissa oloissa ja isäntä piti huolta talonväestä, ei ollut orjuus orjuudelta tuntunut, vaan moni isä myi omat lapsensa orjiksi rikkaitten perheisiin. Nyt sitä vastoin oli elämän siveellinen tarkoitus unohtunut ja jokainen koetti saada niin paljon voittoa ja etua muiden kustannuksella kuin mahdollista. Siten heikommät joutuivat kärsimään ja viimein täytyi heidän herätä puolustamaan itseään, kun heidän olonsa kävivät aivan sietämättömiksi. Syntyi valtaava sosiaalinen liike alimmissa yhteiskuntakerroksissa ja varsinkin suunnattomassa orjajoukossa. ”Kaikkien maitten köyhälistö” tunsivat olevansa yhtä joukkoa, joka oli valmis millä hetkellä hyvänsä nousemaan uutta parempaa valtakuntaa luomaan, jos vain ken osaisi koota niiden hajotetut laumat yhteen ja näyttää niille tien ja keinot.

Nykyiset tutkimukset ovat tuoneet ilmi paljon todistuksia siitä vapautusliikkeestä, joka näihin aikoihin oli käymässä ympäri Rooman valtakunnan työtä tekevien luokkien keskuudessa. Tavalliset historioitsijat eivät paljon puhu näistä asioista, mutta silloin tällöin puhkeavat maanalaiset voimat läpi peittävän kuoren. Muistamme esim. ne monet vaikeat orjasodat, joita Rooman legioonilla oli käytävänä.¹¹ Muistamme myös, kuinka myöhempänä keisariaikana orjille ja maakuntien rahvaalle myönnettiin toiset oikeudet toistensa jälkeen, kunnes kaikki viimein tehtiin Rooman kansalaisiksi, eikä tämä suinkaan tapahtunut vallassaolijain omasta aloitteesta, vaan se oli merkki siitä, että ”oikeudettomat” olivat heränneet ja tulleet voimaksi, joka täytyi ottaa lukuun.

Niin kuin sanoimme, nämä kaikki hädänalaiset ja puutetta kärsivät odottivat tänä aikana, että maan päälle ilmestyisi joku, joka lopettaisi rikkaiden mielivallan ja ylellisyyden ja laskisi myöskin heidät osallisiksi tämän maailman hyvydestä. Ja vielä enemmän he toivoivat, että hän perustaisi uuden sopuisoittaisen valtakunnan, jossa kaikilla olisi hyvä elää ja kaikki tuntisivat itsensä saman perheen jäseniksi. Hänen tulisi olla sellainen, johon kaikki voisivat luottaa ja jolla samalla olisi kykyä ja valtaa sen toteuttamiseksi, mitä useimmat jo mielessään toivoivat.

KEISARIN JUMALOIMINEN

Tämä aikakauden kaipuu kuvastuu siinä jumaloimisessa, jota osoitettiin keisareita kohtaan. Kun ei enää uskottu Olympoksen jumaliin eikä toivottu taivaasta apua, niin etsittiin sitä ihmistä, joka olisi jumalallinen voimassa ja viisaudessa ja kaikkia rakastaisi ja hellisi. Arveltiin, että jos löydettäisiin tällainen henkilö ja hänet korotettaisiin koko maailman hallitsijaksi ja

¹¹ Esim. vv. 135-132 eKr. Euniusta vastaan Sisiliassa, 102-99 Tryfonia vastaan ja 73-71 Spartacusta vastaan.

kaikki häntä palvelisivat ja häneen uskoisivat, niin hän voisi pelastaa ihmiset heidän kurjuudestaan. Siksi jo ihan ensimmäistä keisaria hänen elinaikanaan alettiin tällä tavoin kunnioittaa. On löydetty kirjoituksia, joissa Augustuksen syntymästä lausutaan:

”Maailma olisi ollut perikadon oma, jollei tämä lapsi olisi syntynyt ihmisten yhteiseksi onneksi... Kaitseminen, joka kaikkia elämässä johtaa, on ihmiskunnan onneksi varustanut tämän ihmisen niin suurilla lahjoilla, että häntä voidaan pitää meidän ja tulevien sukupolvien vapahtajana... Jumalan syntymäpäivä on maailmalle tuonut ilosanoman.”¹²

Ja samanaikainen runoilija Horatius laulaa hänestä sanoilla, jotka ilmaisevat yleistä mielialaa:

”Ketä Jumalaa kansa huutaa avukseen valtakunnan suistuessa perikatoon? Millä rukouksilla pyhät neitsyeet voivat Vestaa vaivata, kun tämä ei ensinkään manauksia kuule? Kelle antaa Jupiter tehtäväksi suuren rikollisuuden sovittamisen? Tule nyt vihdoin, me rukoilemme, auguri Apollo tai Venus tai sitten sinä *kansamme esi-isä* (joka oli Augustuksena syntynyt jälleen maan päälle). Katso taas laiminlyötyä kansaasi ja jälkeläisiäsi. *Myöhään palaos taivaaseen*, viivy kauan kansasi luona, äläkä liian pian meidän paheisiimme suuttuneena kohoa tuulten nostamana ylös ilmoihin. Hanki mieluummin enemmän voittoja ja *salli itseäsi kutsua isäksi ja ylimmäksi*.” (*Carminum Lib. 1:2*) Ja toisessa paikassa: ”Me uskoimme ennen Jupiterin jyrisevänä taivaassa hallitsevan, mutta kohta pidetään (ainoana) Jumalana Augustusta.” (III. 5.)

Kaikissa tämän ajan teoksissa näemme todistuksia tästä ihmisjumalan tai jumalihmisen kaipuusta, joka suuntautui keisareihin. Niinpä tervejärkinen Pliniuksemme jumalista puhuesaan ei malta olla huudahtamatta:

”Mutta kuolevaiselle on jumala se, joka häntä auttaa, ja tämä on tie ikuiseen kunniaan. Tällä tiellä kulkivat ennen jalot roomalaiset ja sillä kulkee nyt lapsineen kaikkien aikojen hallitsijoista suurin, Vespasianus Augustus, lievittäen yleistä hätää.”

¹² Prienestä löydetty kirjoitus, A. Harnackin tulkitsema.

PETTYMYS

Mutta kävipä ennemmin tai myöhemmin useimmille selväksi, kuinka turha oli odottaa pelastusta keisarin valtaistuiltelta. Jos valtiaaksi tehtiin lempeä tai ankara mies, jos annettiin ohjaketukset filosofille tai sivistymättömälle – kaikki olivat yhtä kykenemättömiä kansoja onnellisiksi saattamaan. Valta ja pakko ei tässä mitään auttanut. Laittomuus ja ilkeävaltaisuus kasvoi kasvamisestaan, mitä enemmän sitä koetettiin ylhäältä käsin estää, ja viimein itse keisarit huomasivat ponnistuksensa turhiksi ja jumalan ihanteen ylläpitämisen mahdottomaksi. He tyytyivät kunhan saivat itse hetkisen hurjastella vallan ja kunnian kukkuloilla. Jos ihmiset eivät voineet auttaa itseään, hallitsijat eivät heitä auttaneet vaan pikemmin lisäsivät yleistä epäjärjestyä.

SUUREMPI PYRINTÖ

Ja sittenkin, vaikka olot tavalla tai toisella olisi saatu palautetuksi ”vanhalle hyvälle kannalle”, ei ihmisjärki, kerran herättyään, tähän olisi tyytynyt. Se kaipasi jotakin muuta, se katsoi yli oman ahtaan ja rajallisen elämänsä ja kysyi kaiken olemassa olevan tarkoitusta. Ennen kuin tuo syvin salaisuus – itse elämä ja kuolema – oli ratkaistuna, oli verrattain vähäarvoista, min-käläiseksi kunkin yksilön oma elämä sattui muodostumaan. Jos tämä pieni taival oli vähän sileämpi tai vähän koleampi, mitä siitä! Mutta tärkeämpi oli saada tietää, mihin se lopullisesti vie vai onko sillä mitään päämäärää. Ennen kuin ihminen tietää, mitä kuolema merkitsee, luo se aina synkän varjonsa hänen tielleen, sitä synkemmän, mitä valoisampi on kaikki muu hänen ympärillään.

Ainoa, mikä ihmiskunnan todellisesti voi pelastaa, tällä ajalla niin kuin kaikkina aikoina – on *tieto, totuuden tieto*. Sen käsittivät ne, jotka olivat syvemmälle katsahaneet elämän

kaivoon. Jos kerran ihmisten silmät taas aukeaisivat ja he selvästi näkisivät edessään elämän tarkoituksen, niin he asettuisivat aloilleen, jättäisivät luonnottomat pyyteensä ja koettaisivat auttaa toisiaan yhteistä tarkoitusta toteuttamaan.

Ja yhä voimakkaampana vaistona tunsivat kaikki: elämällä täytyy olla joku tarkoitus. Kaiken tämän katoavaisen muotojen vaihtelun takana täytyy olla suuri ihmeellinen salaisuus, joka kaiken pitää yllä ja jota varten kaikki on olemassa. Suuri luonto tämän tuntee ja on siksi täynnä ikuista rauhaa ja onnea. Ihminen vain on eronnut luonnon yhteydestä ja lakannut tuntemasta tätä perussalaisuutta. Siksi hän on onneton, siksi kuoleman pelko synkistyttää hänen elämänsä. Mutta se merkitsee vain, että jos hän voisi *tietoisesti* käsittää sen, minkä luonto *vaistomaisesti* tuntee, niin hän olisi mykkiä luontokappaleita monin verroin onnellisempi.

Jospa ilmestyisi ihminen, joka tuntisi tämän olemassaolon ydintotuuden ja voisi sen muille kirkastaa, niin hän näyttäisi kaikille tien onneen ja avaisi ihmiskunnalle uuden kehitysjakson. Vaikkapa se totuus ei lupaisikaan yksityisille kuolematomuutta, niin kuitenkin tuo tietäjä, joka olisi tunkeutunut kaikkeuden perustuksiin asti, voisi paljastaa ja selittää, miksikä juuri hengen haihtuminen takaisin alkulähteeseensä on parhainta ja miksikä niin on elämän tahto. Silloin ihmiset ainakin pääsisivät epätietoisuudestaan ja voisivat keskittää tarmonsä tämän maailman onnellistuttamiseksi. Kun sitten heidän elämänsä ilta joutuisi, he ilman tuskaa ja katkeruutta vaipuisivat takaisin ikuisuushengen helmaan, sanoen: ”Tapahtukoon sinun tahtosi, ei minun.”

SAMARIALAISET

Totuutta – olipa se millainen tahansa – kaipasivat ajattelevammat ihmiset Messiaalta. Tämä kaipuu kuvastuu samarialaisen vaimon sanoissa, kaivolla vettä noutaessaan: ”*Minä tiedän,*

että kun Kristus tulee, hän ilmoittaa meille kaikki.” Vielä paremmin sen käsitämme, kun historiasta tiedämme, että Samaria näihin aikoihin, jo ennen ajanlaskumme alkua, oli kaikkien uskonnollisten virtausten keskus, idän ja lännen yhtymäkoh- ta. Täällä etsittiin, ajateltiin, tutkittiin. Mooseksen raamattua arvosteltiin kriittisesti ja juutalaisten Jahve uskallettiin asettaa Baalin, Zeyn ja Ahuramazdan rinnalle. He olivat tulleet siihen, että nämä kaikki nimitykset ja vertauskuvat näyttäytyivät heille epätäydellisiksi ja riittämättömiksi kuvaamaan sitä Salaisuutta, joka on kaikkia ihmisajatuksia korkeampi. Siksi se temppe- li, joka näkyi keskusteleville vuoren harjalta, oli pyhitetty Ni- mettömälle Jumalalle Josefuksen kertomuksen mukaan.¹³ Sama- maan toiseikkaan viittaa myös toisen keskustelijan sanat: ”Te (samarialaiset) palvelette sitä Jumalaa, jota ette tunne, mutta me (juutalaiset) palvelemme sitä, jonka tunnemme.” Tämä on sanottu katkeralla ivalla siitä kansasta, joka luuli Jumalan tun- temuksen olevan jossakin *nimessä*, vaikka sillä ei ollut aavis- tustakaan Jumalan olemuksesta. Siitpä syystä sama puhuja sai toiste kantaa ”samarialaisen” nimeä, kun hän ei tunnustanut kansansa Jumalaa (Joh. 8:48).

Samarialaisen vainion sanat osoittavat, että maailmassa heränneet ihmiset, juutalaisista ennustuksista riippumatta, odottivat Messiasta ylimaailmallisen totuuden ilmoittajaksi. Mutta voiko olla ketään, joka todella omistaisi tällaisen tiedon ja voisi astua ihmisten eteen, sanoen: ”Minä olen Kristus, jota odotatte. *Minä tiedän*. Seuratkaa minua, niin tulette tietämään totuuden!” Voi sitä, joka yrittäisi ihmisiä pettää tällä hetkellä, jolloin he hartaimmin olivat avanneet korvansa kuuntelemaan! Koska uudistuukaan taas historian kuluessa sellainen aika, että ihmiset ovat lyöneet rikki jumalankuvansa ja tahtovat katsoa silmästä silmään itse Totuuden häikäisevää valoa? Nyt ei kysyt- ty enää uskoja ja arveluita. Oli jo kyllin kauan kuunneltu noita

¹³ Ks. F. W. Farrar, ”Jeesuksen elämä”, s. 153.

filosofeja, jotka kaikkialla vaeltelivat kuluneissa viitoissaan ja puhuivat viisi sanaa hyvää mutta kuudennen turhuutta. Ja mitä he kaikkiaan tiesivät? Olivatko he edes itse ehdottoman varmat siitä, mitä puhuivat?

Nyt kaivattiin sellaista, jolla olisi ääretön tieto, sellaista, jolta ei mitään olisi salattua ihmisten ja jumalain maailmoissa, sellaista, joka olisi purjehtinut yli suurimpienkin ulapoiden ja palannut kertomaan, mitä hän oli nähnyt. Hän olisi kuin yössä tulipatsas, jonka valosta muut voisivat sytyttää soihtunsa.

II USKO JA TIETO

ORPO IHMISKUNTA

Näin odotti suuri Orpo Ihmiskunta auttajaa, pelastajaa kärsimyksestä ja tietämättömyydestä. Se tunsi tällä hetkellä olevansa kykenemätön omin neuvoin nousemaan masennustilastaan, ellei saisi jotakin sysäystä, jotakin uutta elinvoiman vuodatusta. Heikot sielut kaipasivat jälleen tukea, johon nojautua, auktoriteettia, johon uskoa. He olivat väsyneet etsimiseen, kun eivät mitään tuntuneet löytävän. Vaikka totuus olisi ollut heitä niin lähellä, että se olisi väreillyt ilmassa heidän ympärillään, he eivät huomanneet sitä, jollei joku sitä heille ensin näyttänyt.

Oliko tämä ihmisten odotus mieletön? Tuliko suuren Tuntemattoman luota ketään, joka paljasti kaivatun salaisuuden? Vai jäikö ihmiskunta yhä edelleen samaan odotukseen? Huokailiko se niin kauan apua, kunnes väsyi huokaamaankin ja vaipui tylsään välinpitämättömyyteen?

VARTIJA, KUINKA YÖ KULUU?

Vastatkoon historia. Menkäämme muutamia vuosisatoja eteenpäin ajassa ja kysykäämme nyt: Vieläkö ihmiskunta odottaa? Onko tullut mikään pelastus? Onko totuus ilmoitettu? Vai vieläkö kaikki on yhtä pimeätä ja toivotonta?

Silloin saamme heti innostuneen vastauksen tuhansista suista: ”Taivaan kiitos, totuus on löydetty, nyt ei tarvitse enää sokeudessa kulkea. Maailma on pelastettu.”

Kuinka tämä ihmeellinen muutos on tapahtunut?

Meille vastataan: ”Maan päällä kävi sellainen, joka tiesi totuuden ja ilmoitti sen ihmisille. Nyt meidän tulee vain uskoa siihen ja saattaa kaikki muutkin uskomaan siihen.”

Todellako? Kuka on tämä, joka on voinut näin ilmoittaa totuuden ja päästää ihmiskunnan kaikesta tietämättömyydestä?

”Se on Jeesus, juutalaisen puusepän poika Nasaretin kaupungista. Hän oli profeetta, joka kulki kolme vuotta ympäri saarnaten ja parantaen sairaita. Sitten hänet tapettiin, mutta hän ei kuollut vaan nousi ylös haudasta. Me uskomme, ettei hän ollut sellainen ihminen kuin me muut vaan Jumalan Poika ja että itse ainoa Jumala joka korkeudesta tuli alas ihmisten luokse.”

Me kuuntelemme hämmästyen. Ihmisten unelma siis on toteutunut. He pyysivät taivaalta apua ja he saivat. Itse Jumala kävi ilmoittamassa heille totuuden ja tuomassa pelastuksen. Nyt varmaan on alkanut se kulta-aika, josta profeetat puhuivat. Rauha ja vanhurskaus tulevat nyt asumaan maan päällä, sillä kuka voi vastustaa Jumalaa?

Mutta kun katselemme ympäri maailmaa tänä aikana, emme huomaa mitään merkkiä, joka tätä todistaisi.

Maailma ei ole tullut sen ihmeellisemmäksi kuin ennenkään, vaikka niin suuri asia on tapahtunut. Ihmisten paheet ja intohimot ovat samat kuin ennenkin, ja itsekkyyts etsii itselleen aina uusia uria. Köyhyyttä, puutetta, vääryyttä ja sortoa on yhä edelleenkin siinä maailmassa, joka on omistanut täydellisyyden evankeliumin. Eikö siis totuus voinutkaan pelastaa maailmaa, vaikka itse Jumala toi sen maan päälle?

”Ei ole aika vielä täyttynyt”, vastataan, ”mutta se on aivan läsnä. Me odotamme joka hetki, että Kristus ilmestyisi takaisin maan päälle suurella kunnialla. Silloin hän antaa omilleen, mitä hän on heille luvannut. Silloin alkaa iankaikkisen onnen valtakunta. Hän panee kaikki viholliset jalkansa alle ja hallitsee pyhiensä kanssa. Nyt me vain valmistamme hänen tuloaan.”

Ja me näemme, kuinka innokkaasti tehdään työtä Kristuksen tulon valmistamiseksi. Kaikki, mikä on jäännöstä ”pakanallisesta” ajasta, hävitetään. Kirjat poltetaan, taideteokset

murskataan, temppelit revitään maahan, jopa viimein istutuksetkin tallataan ja pyhät lehdot hakataan maan tasalle. Raunioille rakennetaan kristillisiä ”basilikoita” ja kokoushuoneita, roomalaisten pappien ja auguurien sijalle asetetaan kristillisiä piispoja, pappeja ja diakoneja, ja kaikki on valmiina Kristuksen tuloa varten.

ENSIMMÄINEN PETTYMYS

Mutta ihmiset elävät ja kuolevat, huokaavat ja odottavat, vuodet kuluvat ja vuosisadat, mutta se, jota he odottavat perustamaan onnen valtakuntaa, ei tulekaan takaisin. Heidän täytyy vähitellen tottua tulemaan toimeen omin neuvoin. Ja se kirkkolaitos, joka perustettiin hänen nimeensä, ei täyttänytkään niitä toiveita, mitä siihen pantiin. Se ei voinutkaan maailmaa siunata rauhalla ja onnella, vaan pian se itse täyttyi taikauskolla, mässäyksellä, rikollisuudella ja petoksella.

Kun katselemme pitkin vuosisatoja eteenpäin, huomaamme yhä selvemmin, että ihmiskunta ei tullutkaan yhtäkkiä ”pelastetuksi”. Se suuri kulttuuri, joka niin ylpeästi hävitettiin uuden uskon tullessa maailmaan, saatiinkin pala palalta koota takaisin, ja tuli aika, jolloin melkein suudeltiin kaikkia antiikkisia jäännöksiä, mitä suinkin voitiin raunioista kaivaa esille.

Entä se totuus, joka oli täyttänyt maailman niin suurella riemulla ja saanut kaiken muun näyttämään mitättömältä? Mikä se olikaan? Että Kristus tulisi maailmaan ja perustaisi onnen valtakunnan. Oliko se vain harhaa ja petosta? Turhaanko siihen uskottiin?

”Ei turhaan”, vastaa kirkko, ”mutta vain pieni erehdys on sattunut. Kristus ei tarkoittanut, että hän itse tulisi maan päälle taivaan valtakuntaa luomaan, vaan että hän ottaisi uskovaiset kuoleman jälkeen taivaaseen, missä heille on valmistettu iankaikkinen autuus.”

Ja tällä ”pikkuisella” muutoksella jatkettiin taas uskoa monta vuosisataa eteenpäin. Mutta tiedemiehet tarkastivat avaruutta, tutkivat tähtien rakennetta ja mittailivat niiden ikää miljoonissa ja miljardeissa vuosissa. Sitten he katselivat toisiaan silmiin ja hymyilivät muistaessaan, mitä kirkoissa taivaasta saarnattiin. Ja heidän hymyilynsä tarttui moniin.

VANHA PYRKIMYS UUDESSA MUODOSSA

Viimein tästä sai surmansa se usko, joka odotti taivasta omalle itselleen. Mutta oliko siinä koskaan ollut mitään totuudenetsimistä? Olivatko nämä uskovaiset niitä, jotka kerran aikojen käänteessä heräsivät ja innostuivat etsimään puhdasta, selvää ja järjellistä totuutta, luopuen käsittämättömistä jumaltaruista? Ei, vaan eivätkö he olleet niitä, jotka palvelivat jumalien jälkeen keisaria toivoen hänen palauttavan kadonneen ennen maan päälle? Ja kun ei hänestä ollut apua, niin he parveilivat jokaisen profeetan ympärillä ja pyysivät häntä viemään heitä voittoihin ja laskemaan heidän käsiinsä tämän maailman hyvyudet. Kun profeetta ei tehnyt sitä vaan ennemmin itse antautui vallassaolijoiden uhriksi, niin he jäivät katselemaan ylös pilviin ja odottamaan häntä tulevaksi taivaallisilla sotajoukoilla antamaan vihollisilleen kauhean koston ja omilleen iankaikisen ilon. Ja kun ei hän tullutkaan, niin he itse alkoivat toivoa saavansa kuoleman jälkeen kokoontua hänen luokseen samaan autuuteen, missä hän viihtyi. Mutta tämäkään ilo ei tuntunut oikealta iloita, jos siihen kuka tahansa pääsisi, ja siksi heidän mielikuvituksensa sen alapuolelle pian muodosti pimeyden kuilun, helvetin tulisine liekkeineen, joka kansoitettiin kaikilla vanhojen kansantarujen sarvipäisillä hirviöillä.

Mitä tässä kaikessa oli totuudenetsintää? Jos joku sattui vilpittömällä tiedonhalulla lukemaan alkuperäistä evankeliumia, saattoivat hänen silmänsä kummissaan naulautua niihin sanoihin, jotka poismenevä opettaja viimeisellä hetkellään lausui

oppilailleen: ”Niin kuin minä sanoin juutalaisille, niin minä myös sanon teille: *mihin minä menen, ette taida sinne tulla.*” (Joh. 13:33) Hän ei antanut enempää toivoa heille kuin vihamielisille juutalaisille. Ja näitä selviä sanoja hänen omat opetuslapsensa eivät koskaan voineet kieltää tai unohtaa. Se jäi myöhempien sukupolvien tehtäväksi, jotka eivät enää tunteet yhtä suurta vastuunalaisuutta totuutta kohtaan.

USKON VAIKUTIN

Ei ole vaikea nähdä, mikä syy ensin herätti uskon tulevaisuuteen autuuteen ja sitten piti sitä vireillä. Se oli sama tunne, joka kaikkea elämää hallitsee ja elähdyttää – onnen kaipuu. Se on kaikkein olentojen syvimpänä vaikuttimena ja uskonnoissa se ilmaantuu pelastuksen, vapahduksen pyyteenä. Mutta kaikilla alemmilla asteilla se esiintyy itsekkyytenä. Ihminen ei voi uskoa, että hänessä itsessään on syy onneen tai onnettomuuteen ja itsessään myös pelastus. Hän ei tahdo itse vaivaa nähdä, vaan hän toivoo jonkun ulkopuolisen voiman itseään auttavan autuuteen ja rauhaan. Hän rukoilee jumalia, uhraa niille tai kumartaa jotakin suurempaa ihmistä, jonka näkee edessään, ja toivoo tämän voivan pelastaa hänet pahasta.

Mehän näimme, että edes silloin, kun kaikki usko taivaallisiin jumaliin raukesi, ihmiset eivät voineet olla ilman palveluksen kohdetta. He palvelivat silloin keisaria ja saattoivat ihailla hänen suuruuttaan huolimatta siitä, että hänen uransa oli käynyt yli veristen tappotantereitten, hävitettyjen maakuntien ja savuavien raunioitten. He olivat valmiit suutelemaan hänen jalkojaan, jos hän vain heille antaisi suosiotaan. Ja samanlaisella mielellä he palvelivat nyt vuosisatojen aikana Kristusta kuninkaana ja herrana. He ihastuksissaan löysivät lauseen, jossa sanottiin, että kaikkein tulee kumartaa hänen *nimeään*. Juuri sitä he tahtoivat, *palvella hänen nimeään*, tarvitsematta tunkeutua hänen todelliseen olemukseensa.

Näin uskonnossakin *oma itse*, sen nykyinen ja tuleva hyvinvointi ja menestys, tehtiin harrastuksen keskipisteeksi. Siksi epäitsekkyyksensä itselleen kustoksi viekoitteli liian herkästi uskomaan petollisiin unelmiin, tutkimatta niiden perustusta.

MIKSI IHMISJÄRKI SUOSTUI?

Vaan kuitenkin, onhan kaikissa ihmisissä myös järki, persoonaton totuudenvaisto, joka varoittaa ja hillitsee häntä. Jollei se ole *alussa* antanut suostumustaan, ei mikään usko voi juurtua sieluun. Siksi me vielä käännyimme noiden ihmisten puoleen, jotka panivat kirkollisen uskon alkuun, ja kysymme heiltä:

Mikä teidät saattoi uskomaan? Miksi te luotitte tuon *yhden ihmisen* sanoihin? Eikö tähän asti aina ole kaivattu useampia todistajia vähemmistäkin asioista saaticka niin tärkeistä? Millä hän saattoi teidät niin lumota?

He katselevat meitä kummastellen: ”Kuinka me olisimme voineet olla uskomatta? Eikö hän itse sanonut tullessaan Jumalan luota totuutta ilmoittamaan? Ja eikö hän kaikilla merkeillä todistanut, että Jumala oli hänet lähettänyt ja häntä auttoi? Eihän hän syntynytäkään niin kuin tavalliset ihmiset isästä ja äidistä vaan pyhästä hengestä ylikuonnollisella tavalla.”

Mutta me epäuskoisen ajan lapset emme tahdo kuullakaan tällaista ”todistusta”, vaan kysymme yhä heiltä: Kuinka voitte sitten tuollaiseen ylikuonnolliseen tarinaan uskoa, josta ei hän itse koskaan puhunut eivätkä hänen opetuslapsensa, jota eivät hänen kyläläisensä tunteneet ja josta eivät edes hänen äitinsä ja veljensä tulleet vakuutetuiksi? Kerrottiinhan muinoin, että Perseus ja Herakleus ja Asklepioskin olivat syntyneitä jumalasta ja ihmisäidistä. Eikö yhtä hyvin voitu tarinoita sepittää teidänkin Mestaristanne? Tuollaisiako ovat teidän muutkin ihmeenne ja todistuksenne, joiden perusteella te uskoitte häneen?

He vaikenivat. Tai jos he ottavatkin muita todistuksia esille, niin ne näyttäytyvät yhtä heikoiksi. Mutta kummallista! – Vaikka he vaikenivat, eivät he ensinkään ole tulleet vakuutetuiksi siitä, että olisivat väärässä. Yhtä paljon kuin me ihmettelemme heidän herkkäuskoisuuttaan, he ihmettelevät, ettemme me usko sitä, mikä heille on niin selvää.

Todella me huomaamme sen kummallisen seikan, että näiden ihmisten usko ei perustunutkaan niihin ihmeisiin ja todistuksiin, joita kirkko pani kokoon ja muodosti taidokkaaksi rakennukseksi. Myöhemmät ajat uskoivat luonnollisesti sen tähden, että uskoa pidettiin ainoana taivaan valtakunnan avaimena, mutta täytyihän ennen sitä olla vakiintunut se usko, että ”taivaan valtakunta” ensinnäkin on olemassa. Ja tämä usko, muiden oppien siemen, mihin se perustui?

SEURAKUNNAN VÄLITÖN VAKAUMUS

Me huomaamme sen kummallisen seikan, jos tarkastelemme näitä aikakausia, jolloin kristinusko levisi yli maailman, että se voitti alaa ilman ulkonaisia apuneuvoja. Se kulki toisesta ihmisestä toiseen, kaupungista kaupunkiin, yksinkertaisten ja halveksittujen luokkien keskuudessa. Ja kaikkein kummallista oli, että se ei silloin nojautunut niihin legendoihin, jotka myöhemmin liittyivät evankeliumiin. Ei edes silloin ollut olemassa kirjoitettuja tekstejä, eivätkä nuo oppimattomat olisi niitä osanneet lukeakaan. Apologeetit eli ”uskonpuolustajat” ja ne kirkkoisät, jotka olivat juridisesti koulutettuja asianajajia kuten Tertullianus tai sofistien leirissä harjaantuneita, nämä kaikki esiintyivät vasta silloin kun uusi usko jo oli voittanut varman maaperän ja juurtunut ihmisten mieliin. He eivät enää luoneet uskoa vaan puolustivat sitä pakanoiden edessä ja purkivat vihaansa vääräuskoisia vastaan – tavallisesti tuloksitta. He eivät kyenneet itse muuttamaan sitä uskoa, joka ennen heitä oli

seurakunnissa vakaantunut, vaan olivat itse tämän uskon orjia ja siihen sidottuja.

Mistä sitten oli syntynyt tuo alkuperäinen usko, joka oli ihmisissä aivan vaistomainen, mutta samalla niin varma, ettei sitä mikään voinut horjuttaa, kun se kerran oli syntynyt? Alkuaan ja syvimmältään he eivät uskoneet sen takia, että tämä usko lupasi heille itselleen pelastuksen, sillä käsitys tulevaisuudesta oli heille hyvinkin hämärä ja ainoastaan nykyisyydestä riemuittiin uskoen, että nyt oli tullut se, mitä oli odotettu. Mikä oli syynä tähän kummalliseen ilmiöön, jonka historia meille niin selvästi näyttää?

NÄKYMÄTÖN VOIMA

Muuta vastausta emme voi löytää kuin sen, minkä nämä ihmiset itse antavat ja mikä tavataan vanhimman evankeliumin loppusanoissa: ”*Sen jälkeen itse Jeesus idästä länteen asti julisti heidän kauttaan pyhää ja häviämätöntä sanomaa iankaikkisesta pelastuksesta*” (Mark. 16:20, useiden käsikirjoitusten mukaan). He olivat vakuutettuja siitä, että sama olento, joka kerran pienelle kuulijapiirille Juudean maalla oli kertonut ”taivaan valtakunnan salaisuuksista”, yhä vielä eli ja puhui maailmalle ylikuonnollisella voimalla siitä totuudesta, jota hän oli tullut ilmoittamaan. He kuvittelivat hänen työskentelevän ihmisten sisäisessä tajunnassa ja vähitellen mutta varmasti kääntävän heidän mielensä evankeliumiaan vastaanottamaan.

Tämä oli heidän uskonsa, ja tämä usko se maailman voitti. Se teki viimeisen lopun kaikista jumaltaruista, alensi temppelien arvon ja tunkeutui askel askeleelta yhä kauemmaksi, kunnes se viimein anasti haltuunsa itse valtaistuimen. Muutamissa vuosisadoissa kaikkein häpeällisin ja halveksituin lahkolaisoppi pääsi maailmanuskonnoksi ja keisarit notkistivat sille polvensa vallassa pysyäkseen.

Mitä meidän tulee ajatella tästä uskosta? Voisiko todella ihmisen kuolemansa jälkeen olla ajatuksillaan yhteydessä maan päällä elävien kanssa? Silloinpa jo tämä pelkkä tosiasia järkevästi ajattelevalle ihmiselle on portin aukeaminen, josta astuu silmien eteen aavistamattomat näköalat. Mikä yhdelle on mahdollista, se on kaikille, sillä sama laki hallitsee kaikkia.

Itse asiassa nykyaikainen tieteellinen tutkimus ei tunne mitään, joka sotisi tätä mahdollisuutta vastaan. Se on päinvastoin tuonut päivänvaloon monta merkillistä seikkaa, jotka tuntuvat tukevan tätä otaksumaa. Se on kokeellisesti todentanut, että ihmisen ajatus muodostaa määrätyn värähtelyn, joka hänestä säteilee ulospäin, kuten eetteriaallot sähköpatterista, jotta sen voi välittömästi tajuta toinen ihminen, joka on samaan äänilajiin ”viritetty”. Ilman aistimien välitystä voi ajatus kulkea toisesta henkilöstä toiseen ja tulla selvemmin tai hämärämmin tajutuksi. Ajatusmaailma näyttää olevan täynnä lukemattomia ajatuksia ja mielikuvia, joilla kaikilla on määrätty kestävyytensä riippuen liikkeellepanovoiman suuruudesta.

JOUKKOAJATUS

On huomattu, että voimakkaiden henkilöiden herättämät ajatussysäykset ovat kaikkein tärkeimmät tekijät historian syntymisessä, ne muuttavat ihmiselämän muodot, aikaansaavat tai hillitsevät vallankumouksia. Ja kummallisimmin on se vanhaan tunnettu seikka, että vasta jonkun aikaa aatteenjulistajan kuoleman jälkeen hänen sanomansa tulee käsitetyksi ja painuu ihmisten mieliin, ikään kuin hän toiselta puolen yhä jatkaisi työtään ja vielä voimakkaammin kykenisi vaikuttamaan ja useampiin. Runoilijat ja kirjailijat, jotka ovat tällaisille vaikutuksille herkimvät, ovat yhä enemmän alkaneet uskoa, että tämä ajatuksenyhteys ilman aistimien välitystä sekä elävien että kuolleiden(?) välillä on ehdoton tosiasia ja itse asiassa ihmisjärjen ihmeellisin saavutus.

Kaikissa tapauksissa emme ole vapaita, puolueettomia tutkijoita, ellemme osaa ottaa tätä selitystä lukuun ainakin *mahdollisuutena*, kun ei ole olemassa mitään, mikä sitä kieltäisi. Ehkä siis ajanlaskumme alussa oli olemassa sellaisia näkymättömiä järjestellisiä voimia, jotka huomasivat, että ihmiset olivat liian kauan eläneet tympeässä epäuskossa ja suuressa ajatusten sekavuudessa, saavuttamatta siitä mitään tuloksia. He huomasivat, että se viimein johti vain mielettömään hurjasteluun tai tylsään välinpitämättömyyteen: mehän kauhistumme lukiesamme kuvauksia Rooman keisariajoista. Sen sijaan nuo voimat nyt käänsivät ajatukset toiseen suuntaan, takaisin uskonnollisuuteen ja siveyden vaatimukseen. Mutta siinä ihmiset taas epäitsenäisyydessään kehittivät vastakkaiseen äärimmäisyyteen. Kun ei äsken tahdottu mitään uskoa, nyt uskottiin liiankin kiihkeästi.

HISTORIALLINEN SAAVUTUS

Historiallisesti katsoen voi todella sanoa, että uusi usko – olipa sen totuus mikä tahansa – ainakin tällä kertaa ”pelasti” maailman. Se antoi ihmisille voiman ja innon taas alkaa uutta luomaan, pyrkimään ja ponnistamaan ja lopetti yleisen neuvottomuuden. Ja vaikkapa vanha kulttuuri sortuikin uuden jalkoihin, niin sekin oli välttämätöntä, sekin oli siunaukseksi. Niiden uusien kansojen, jotka nyt astuivat historian näyttämölle, täytyi aloittaa aivan alusta voidakseen luoda omintakeisesti ja tässä luomistyössä kehittää voimiaan ja järjenkykyjään.

Ja ainoastaan vähän aikaa toden teolla yritettiin toteuttaa maan päällä yleistä veljeyttä, oikeutta ja rehellisyyttä, tällöin kuitenkin ihmisten mielikuvitus jäi edelleen askartelemaan näissä ihanteissa, vaikka se sijoittikin niiden toteuttamisen tulevaan aikaan Kristuksen ja enkelien tehtäväksi tai taivaaseen pilvien yläpuolelle. Joka tapauksessa nyt vapauduttiin siitä kiu-sallisesta ja häpeällisestä tilasta, että ilveillen uhrattiin jumalille,

joihin ei uskottu, ja teeskennellen puhuttiin toisin kuin ajateltiin. Mikä voima lieneekin antanut alkusysäyksen uuteen kääntöeseen, sen ainakin voimme historian nojalla päätellä, että se sysäys oli annettu oikeaan suuntaan.

Maailmanhistoria on ankara todistaja emmekä näy voivan umpimähkään tuomita edes kaikkein suurinta ”taikauskoa”. Ihmisen vaistomaisen uskon ei tarvitse ehdottomasti olla järjetön, vaikka se perustuukin tosiasioihin, jotka meidän järjellemme ovat tuntemattomia. Se aika, joka nyt sai alkunsa, oli ilmiöittensä moninaisessa kirjavuudessa, mielikuvitusten hekumallisessa rikkaudessa, tunteitten hillittömässä välittömyydessä merkillinen aika meidän kuivaan protestanttisuuteen verrattuna.

MISSÄ TIEDONETSIJÄT?

Ja kuitenkin tuo keskiaikainen tarumaailma, josta meidän kirkonoppimmekin on kotoisin, oli vain lasten unelmoimista. Siitä puuttui miehisen järjen terävä arvostelu ja totuuden tutkimus. Me olemme eläneet tuon ajan ohi emmekä ensinkään ole autetut heidän uskollaan. Jos he sisäisistä maailmoista kuuliivat äänen, joka kertoi näkymättömistä todellisuuksista, niin on meidän mahdotonta vetää rajaa, missä tämä ”kuulo” loppui ja missä heidän oma mielikuvituksensa aikoi.

Mutta tuolla ajalla, ennen kuin luonnonkansat vielä olivat hävittäen täyttäneet vanhat sivistysmaat, eikö silloin ollut niitä, joille totuuden tietäminen oli kaikkea muuta tärkeämpi? Eikö ollut jo ennen Kristuksen syntymää niitä, jotka omasta ”pelastuksestaan” välittämättä olivat päättäneet etsiä yksin tietoa olemassaolon kaikista arvotuksista? Ovatko he nyt kristinuskon valtaan tultua kuolleet sukupuuttoon? Eivätkö he ole saaneet mitään siltä Messiaalta, joka suurelle maailmalle antoi ”pelastuksen”.

Me kysymme tuolta ensimmäiseltä kristilliseltä ajalta: *uskossanne* te olette kyllä pelastetut, mutta eikö teidän joukossanne ole ensinkään niitä, jotka pyrkisivät *tietoon*?

He katselevat varovasti ympärilleen ja vastaavat: ”Tietoa! On kyllä vieläkin niitä, jotka sanovat hakevansa tietoa eivätkä tahdo tyytyä yksinkertaiseen uskoon. Kaikissa maissa on noita mielettömiä, jotka eivät alistu kirkon auktoriteettiin vaan seuraavat omaa järkeään ja eksyvät kaikenlaisiin pakanallisiin harhaoppeihin. Me kutsumme heitä *gnostikoiksi*, koska he etsivät *gnosista*, tietoa, eikä *pististä*, harrasta uskoa.”

Tämä nimi heti vetää huomionsa puoleensa. Tässä siis uuden uskon piirissä ihmisiä, jotka ovat tiedon asettaneet päämääräkseen. Keitä nämä ovat ja mitä he sanovat tietävänsä?

Me saamme heti kuulla, että kaiken gnostilaisuuden kehto ja pesäpaikka on Samaria. Siis sama paikkakunta, jossa jo ennen Jeesus Nasarealaista oli hylätty juutalaiset perintäopit ja kaikkia uskontoja tutkittiin rinnakkain. Nämä samarialaiset-han odottivat Messiaalta, että hän ”ilmoittaisi kaikki”. He eivät pyytäneet etupäässä ulkonaista onnea tässä maailmassa tai tulevassa, niin kuin juutalaiset.

Jos ihmistä elähdyttää voimakas halu persoonalliseen onneen ja hän uskoo saavansa tämän tyydytetyksi kuoleman jälkeen korkeammassa ilmapiireissä tai tähtien välisessä eetterissä tai toivoo jonkun Jumalan yhtäkkiä muuttavan kaikki elämänsä maan päällä hänen edukseen, emme voi kutsua tätä muuksi kuin tyhjäksi luuloksi. ”*Mundus vult decipi*”, ”maailma tahtoo tulla petetyksi”, kun on kysymys jostakin mieleisestä asiasta. Mutta tässä onkin joukko ihmisiä, jotka eivät pyydä maailmaa asettumaan heidän tahtonsa mukaan vaan mieluummin tahtovat oppia itse asettumaan Maailmantahdon mukaan. Jos he kuulevat kerrottavan mahdollisesta tulevasta autuudesta tai uhkaavasta kadotuksesta, ei heissä syty toivo eikä pelko, eivätkä he niin helposti ole petettävissä.

GNOSTIKKOJEN VASTAUS

Voimme kuunnella näitä ja kysyä näiltä, saavuttivatko he mitään rohkealla pyrkimyksellään. Ja me kuulemme heiltä intohimoisen vastauksen:

”Me tiedämme, me olemme löytäneet. Salaisuus toisensa jälkeen on meille avautunut. Me olemme oppineet ja näemme, mikä on elämän sisällys ja ihmisen tarkoitus. Ihmiselle on annettu mahdollisuus kuolemattomuuteen ja näytetty tie, joka siihen johtaa.”

Ja me kysymme heiltä edelleen: Missä on se kuolemattoisuus? Ja mistä te sen niin varmasti tiedätte? Ja he olisivat jo valmiit meille kertomaan paljonkin tästä tiedostaan, mutta kun he huomaavat suupielessämme ivallisen hymyn ja silmissämme epäilevän välkkeen, he vastaavatkin:

”Älkää meiltä kysykö. Kenties me voisimme teille paljonkin kertoa taivaista ja helveteistä ja siitä, mikä on näiden takana, ja enkelijoukoista ja taivaan valloista, mutta mitä se teitä hyödyttäisi? Ihmisellä ei ole hyötyä muusta kuin siitä tiedosta, minkä hän itse voi itselleen hankkia. Ette kuitenkaan uskoisi meitä, jos puhuisimme. Te pilkkaisitte vain meitä, niin kuin kirkon johtajat pilkkaavat. Me säilytämme salaisuutemme niille, jotka tahtovat käydä saman tien kuin me ja itse oppia, puhumme-ko totta vai ei. Mutta menkää te Kristuksen luo ja oppikaa häneltä. Kuunnelkaa hänen sanojaan ja uskokaa niitä. Hän antoi maailmalle alkujohdon siihen totuuteen, joka meille on tullut päivänvaloksi. Hänen sanoistaan voitte löytää sen tien, joka uskosta vie todelliseen tietoon. Sen jälkeen voimme enempi keskustella.”

Tällaisen vastauksen antoivat gnostikot aikalaisilleen ja tällaisen mekin saamme heiltä. He eivät meille tahdo antaa omia tietojaan vaan käskevät ensin uskoa Kristuksen sanoihin. He ovat ylpeät siitä korkeammasta tiedosta, jonka sanovat

saavuttaneensa, mutta samalla he ovat vaatimattomia eivätkä tahdo meille tyrkyttää sellaista, jota me emme omasta halustamme ottaisi vastaan.

ELÄVÄ KRISTUS

Mitä he sitten tietävät siitä ihmisestä, jonka luo he meitä neuvovat? Miksi meidän pitäisi uskoa hänen sanojaan, mistä tiedämme, että hänellä oli enemmän tietoa kuin meillä? Miksi he itse häneen uskovat, vaikkeivät ole häntä nähneet vaan ainoastaan kuulleet hänestä kertomusten mukaan?

He vastaavat: ”*Me tunnemme hänet.* Hän ei ole kuollut, hän elää. Me emme usko hänen sanojensa tähden, vaan me olemme itse saaneet nähdä todeksi sen, josta hän on puhunut.”

Miten ihmeellistä! Se sama usko, *että Kristus elää*, joka antoi kristinuskolle sen maailmaa valloittavan voiman, oli gnostikoille heidän omien sanojensa mukaan tullut tiedoksi. Se ei ollut ainoastaan mieluisa haave ja elähdyttävä inspiraatio, vaan se oli käytännöllinen kokemus. Se ei yllyttänyt heitä millä tavalla hyvänsä riippumaan kiinni kirjoitettujen evankeliumitekstien sanoissa, vaan he päinvastoin sanoivat saavansa opetusta paljon yli näiden muistiinpanojen sanojen. Eivätkä he tätä vakuutusta käyttäneet hyväkseen hankkiakseen ulkonaista valtaa ja etua maailmassa, päinvastoin he työskentelivät hiljaisesti ja puhuivat sisemmistä kokemuksistaan vain niille, joiden vilpittömyyteen he saattoivat täydellisesti luottaa.

TODELLISET TIETÄJÄT JA OPPI-ISÄT

Keitä olivat nämä gnostikot? Olivatko he hämäriä haaveksijoita, tyhjäntoimittajia, jotka eivät ole jättäneet merkkiä itsensä jälkimaailmalle, eivätkä vaikuttaneet historian kulkuun? Eivät, vaan heidän piiristään lähti uuden uskonnon kaikki korkeampi henkisyys, syvempi ajattelu ja vakuuttavampi

voima. Kun kirkko saavutti maallisen vallan ja tukahdutti vapaan ajattelun ja tutkimuksen, sillä ei ollut mitään muuta vastaan niin ankaraa taistelua käytävänä kuin gnostilaisuutta vastaan. Useat tärkeimmät kirkkoisät – Tertullianus, Irenaeus, Hippolytus – ovat saavuttaneet kuuluisuutensa ainoastaan niillä teoksilla, joita he kirjoittivat gnostikkoja vastaan. Itsellään heillä oli hyvin vähän sanottavana, jolleivät saaneet käydä gnostikkojen kimppuun. Ja millä mielellä tätä taistelua käytiin, näkyy esim. siitä, että Tertullianus kutsuu kirjaansa nimeltä ”*Contra gnosticos scorpiae*”, ”*skorpionilääkettä* gnostikoita vastaan”, jossa hän aloittaa kutsumalla gnostikoita skorpioneiksi ja jatkaa samaan henkeen.

Ei tunneta, että gnostikot olisivat milloinkaan vastanneet niihin syytekirjoituksiin, joita heitä vastaan heitettiin. Heidän ei tarvinnut puolustaa itseään, kun he eivät pyrkineet mihinkään ulkonaiseen asemaan. He tiesivät, minkä tiesivät, ja sallivat mielellään muiden pitää omat uskonsa. Ainoastaan heidän omistamansa tieto oli silmätikkuna kirkon perustajille. Ne, jotka tutustuivat gnostikkojen oppeihin, sanoivat näiden sisältävän täydellisesti järkipärisen selityksen koko maailmanjärjestyksestä ja olioiden kehityksestä. Siitä saivat nuo gnostikot tuon tyynen ylevyytensä ja mielenrauhansa, joka veti puoleensa enemmän kuin kiihkouskoisten pauhaavat saarnat. Siinä heidän ainoa aseensa.

Nykyiset tutkimukset ovat osoittaneet, että kristinuskon tärkeimmät dogmit ovat gnostilaisten oppeja muutetussa (so. väärennetyssä) muodossa. ”*Victi victoribus legem dederunt*”, ”voitetut säätivät voittajille lakia” selittää nykyajan alkukristillisyyden tuntija A. Harnack¹⁴ puhuessaan gnostikoista, vaikka hän ei suinkaan ole heille suosiollinen.

Tämä kaikki meille osoittaa, että kristinuskon todellinen alku ei ole herkkäuskoisessa laumassa, joka luotti sepitettyihin

¹⁴ Das Wesen des Christentums, XI luento.

ihmeisiin ja Pyhän Hengen muka kirjoittamiin evankeliumeihin, vaan että tuon lauman takana on joukko sellaisia, jotka itseään kutsuivat *tietäjiksi* eivätkä perustaneet vakaumustaan mihinkään ihmissanoihin tai kirjoihin vaan kokemiseen ja näkemiseen. Nämä seisovat sankkana parvena sen ympärillä, jota he kutsuvat Mestarikseen ja opettajakseen. He todistavat Hänen olemassaolostaan riippumatta siitä, mitä hänen fyysisestä elämästään kerrottiin. He vakuuttavat itse hänen johdollaan saavuttaneensa täydellisen ratkaisun elämän ongelmiin.

PPAAVALIN TODISTUS

Voi sanoa, että kristinuskon synty itsessään tarjosi maailmalle täysin tieteellisen todistuksen henkisen maailman ja näkymättömän elämän todellisuudesta. Ihminen, joka on siirtynyt pois tästä maailmasta, asettuu persoonalliseen yhteyteen maan päällä elävien kanssa, näyttäytyy heille, keskustelee heidän kanssaan ja todistaa moninaisilla tavoin olevansa sama elävä itsetietoinen olento kuin maan päällä ollessaan. Eikä hän ainoastaan heille näyttäydy vaan tekee heidätkin kykeneviksi jo ruumiissa ollessaan seuraamaan itseään ja käymään helvettiin syvyyksissä tai nousemaan taivaista taivaisiin. Saattoiko niillä, jotka tämän kokemuksen tekivät, olla pienintäkään epäilystä elämän jatkumisesta kuoleman jälkeen?

Meidän ei tarvitse tässä vedota gnostikkojen omiin teoksiin eli niihin katkelmiin, jotka satunnaisesti ovat säilyneet hävityksestä. Uudessa testamentissa on tästä aivan riittävät todistukset. Tiedämme, ettei kukaan niin suurella tarmolla työskennellyt kristinuskon levittämiseksi maailmaan kuin Paavali Tarsolainen. Väsymättömällä voimalla, vainoa, vaivaa, puutetta kärsien, käsiensä työllä itseään elättäen, saamatta rohkaisua edes Kristuksen apostoleilta hän teki työtä viimeiseen asti, käyden maasta maahan. Mikä hänelle antoi tällaisen innon? Itse hän sanoo: ”Minä olen varma siitä, ettei kuolema eikä elämä,

ei enkelit eikä hallitukset, ei nykyiset eikä tulevat, eikä voimat, ei korkeus eikä syvyys eikä mikään muu luotu voi meitä erottaa Jumalan rakkaudesta, joka on Kristuksessa Jeesuksessa”. (Room. 8:38,39) Mitä tahansa hän näillä sanoilla tarkoittaa, niissä uhkuu varma vakaumus jonkun suuren rakastavan olennon olemassaolosta ja häviämättömästä suhteesta häneen.

Ja mistä hän oli saanut tällaisen vakaumuksen? Itse hän tästä kertoo sangen merkillisesti:

”Kun Jumala... näki hyväksi minussa ilmaista poikansa, jotta julistaisin evankeliumia hänestä pakanain seassa, niin en alun pitäenkään kysynyt neuvoa lihalta ja vereltä enkä lähtenyt ylös Jerusalemiin niiden luo, jotka ennen minua olivat apostoleita, vaan menin pois Arabiaan ja palasin taas takaisin Damaskoon. Sitten, *kolmen vuoden kuluttua*, menin ylös Jerusalemiin tutustuakseni Keefaaseen ja viivyin hänen luonaan viisitoista päivää. Mutta muita apostoleita en nähnyt; näin ainoastaan Jaakobin, Herran veljen. Ja mitä kirjoitan teille, *katso Jumalan kasvojen edessä sanon, et en valehtele*. Sitten menin Syyrian ja Kilikian paikkakuntiin ja *olin kasvoiltani tuntematon* Juudean kristillisille seurakunnille.” (Gal. 1:15-22)¹⁵

Tässä Paavali siis katsoo tarpeelliseksi vannomalla vakuuttaa, ettei hän ole saanut apostoleilta tietoaan Jeesuksesta. Tämä muutenkin näkyy hänen kirjeistään, koska hän ei niissä yleensä näy tuntevan Jeesuksen elämäntapauksia ja suullisia opetuksia.

¹⁵ Tämän kertomuksen kanssa on täydellisesti ristiriitainen Ap. tekojen 9. luku, jonka mukaan Paavali nähtyään Damaskon tiellä ihmeellisen näyn heti muutamien päivien jälkeen alkoi synagogassa saarnata, joutui vihatuksi ja laskettiin salaa ulos kaupungista muurin läpi. Sieltä hänet muka vietiin Jerusalemiin, missä Barnabas hänet esitti kokoontuneille apostoleille ja ”hän kävi heidän keskuudessaan sisälle ja ulos Jerusalemissa ja saarnasi rohkeasti Herran nimeen.” Mutta tietysti Paavalin oma kertomus on näistä luotettavampi, varsinkin kun Ap. teot yleensä on perin virheellisesti kirjoitettu. Niinpä Paavalin näystä kerrotaan siinä toisaalla: ”Miehet, jotka matkustivat hänen kanssaan, kuulivat kyllä äänen, mutta eivät ketään nähneet” (9:7); toisaalla: ”Seuralaiseni näkivät kyllä valon, mutta eivät kuulleet Herran ääntä.” (22:9)

Hän ei niin paljon välitäkään niistä puheista, mitä Jeesus oli pitänyt kalastajille Genesaretin järven rannalla tai levottomille kansan-joukoille. Ne olivat hänestä aivan mitättömiä niiden kokemusten rinnalla, joita hän itse oli tehnyt ollessaan kolme vuotta Arabian korvessa. Siellä oli hänen henkensä ”temmattu ylös kolmanteen taivaaseen”, missä hän oli kuullut ”sanomattomia sanoja, joita ei yhdenkään sovi lausua.” Toisessa paikassa hän sanoo näistä omintakeisista kokemuksistaan: ”Henki kaikki tutkistelee, Jumalan syvyydetkin.”

”JOHANNEKSEN EVANKELIUMI”

Tiedetään historiasta, että gnostikot (Markion ja muut) olivat ensimmäiset, jotka käyttivät Paavalin kirjeitä ja tunnustivat niille sijan apostolien kirjoitusten rinnalla. Vasta myöhemmin otti ”oikeaoppinen” kirkko ne omikseen. Mutta meillä on uudessa testamentissa toinenkin kirja, joka on tullut gnostilaisesta lähteestä. Tämä on Johanneksen evankeliumi, kaikkein syvällisin kristinuskon lähdekirjoista. Nykyään voi sanoa kritiikin lopullisesti todistaneen, että se ei voi olla syntynyt aikaisemmin kuin toisen vuosisadan keskivaiheilla, siis Johanneksen kuoleman jälkeen. Myös on todistettu, että tärkeissä kohdin se on esitykseltään ristiriidassa historiallisen tradition kanssa. Sen puheet ovat taidokkaasti tekemällä tehty, sen johdanto on lähtöisin stoalaisesta filosofiasta. Muutamat tutkijat ovatkin jo suoraan sanoneet sen kuuluvan gnostilaiseen kirjallisuuteen, vaikka tällä nimellä onkin niin huono kaiku kirkollisessa sanastossa. Joka tapauksessa se hengeltään on kauttaaltaan gnostilainen, kuten monesti tulemme näkemään.

Kriittiset tutkijat eivät myönnä Johanneksen evankeliumille paljonkaan arvoa Jeesuksen historiallisen elämän tuntemiselle.¹⁶ He selittävät, että niitä pitkiä puheita, joita siinä kerrotaan

¹⁶ Ks. esim. P. Wernle, ”Jeesuksen elämän lähdekirjat”, joka edustanee uusimman teologian kantaa.

Jeesuksen pitäneen, ei mitenkään tässä muodossa ole voitu pitää hänen elinaikanaan. Kuvaava esimerkki tässä on 6. luku, joka pitkälti käsittelee tuota ”kovaa puhetta”: ”Totisesti, totisesti sanon teille: ellette syö Ihmisen Pojan lihaa ja juo hänen vertaan, ei teillä ole elämää itsessänne.”(6:53) Tutkijat väittävät, ettei Jeesus missään tapauksessa voinut tällaisista asioista julkisesti puhua suurelle kansalle, koska edes hänen omat opetuslapsensakaan eivät tästä mysteeriosta kuulleet ennen kuin hänen viimeisinä päivinään.

Mutta toisaalta emme voi tätä evankeliumia suinkaan pitää tavallisena kavalluksena, koska se päinvastoin edustaa kaikkein syvintä, mitä kristinuskolla oli tarjottavana maailmalle. Emme siis voi selittää sen syntyä muulla tavalla kuin gnostisesti: että sen opetukset ovat annetut toista tietä kuin fyysisten aistimien kautta, varsinkin kun se on syntynyt toista sataa vuotta Jeesuksen kuoleman jälkeen. Samaan salaiseen syntyperään viittaavat myös ne loppusanat, jotka löytyvät muutamissa myöhemmissä käsikirjoituksissa:

”On paljo muutakin, jota Jeesus teki, ja jos se yksitellen kirjoitettaisiin, luulen, etteivät maailmaan mahtuisi ne kirjat, jotka olisi kirjoitettava.”

Tämä väite on suorastaan gnostilainen, sillä heidän kertomuksensa mukaan Jeesus useampia vuosia kuolemansa jälkeen seurusteli persoonallisesti opetuslastensa salaisen piirin kanssa, näyttäytyen heille monella tavalla ja ”tehden” paljon enemmän kuin mitä hän koskaan fyysisessä elämässään teki.

Jos nuo ”teot” olisivat kuuluneet historiallisen esiintymisen kolmeen vuoteen, olisi toki muillakin evankelistoilla ollut niistä jotakin kerrottavana eikä heidän olisi tarvinnut toistella useampaan kertaan samoja tarinoita ja samoja lauseita. Heidän traditiionsa oli hyvinkin rajoitettu, mutta gnostilainen historia oli alituisesti syntyvä ja jatkui rajattomiin aikoihin. Gnostikot pitivät yliaistillisia kokemuksiaan yhtä suurena todellisuutena

kuin näkyväisen maailman ulkonaisia tapauksia, joiden merkitys voi aina muuttua, kulkiessaan suupuheiden kautta eteenpäin.

MISSÄ HAJAANNUKSEN VIKA?

Muuan myöhempien vuosisatojen kristillinen kirjailija valittaa haikeasti, että gnostikot hajottivat niin kuin raatelevat pedot sen uskovaisten lauman, joka alussa oli niin sopuisa ja yksimielinen. Sittemmin kyllä – hän myöntää – turmelus oli yhtä suuri puolella kuin toisellakin. Mutta gnostikot olivat kuitenkin muka kaiken pahan alkusyynä.

Mutta nytpä tiedämme, että gnostikot olivat kaikelta vakaumukseltaan äärimmäisen suvaitsevaisia ja antoivat kunkin mielellään pitää oman uskonsa. Heidän periaatteenaan oli, että kullakin on oikeus uskoa niin kuin hän tahtoo ja vähitellen itse kehittyä uskosta todelliseen tietoon. He luottivat aionien mitaamattomaan kehitykseen eivätkä siis nähneet mitään syytä tyrkyttää omaa vakaumustaan muille.

Jossakin muussa täytyi vika olla. Ja se oli aivan yksinkertaisesti siinä, että heillä oli toinen vakaumus. Mitä enemmän ”oikeaoppinen” kirkko kehittyi omaan suuntaansa, sitä suurempaan ristiriitaan joutuivat gnostikot sen kanssa eivätkä he luonnollisesti voineet kieltää sitä, mikä oli heille totuus.

Paavali – ensimmäinen gnostikko – sanoo tästä painavasti: ”Kun minä olin lapsi, ajattelin ja puhuin kuin lapsi ja minulla oli lapsen mieli. Mutta kun miehistyin, hylkäsin lapselliset.” (1 Kor. 13:11) Ja mitä hän ”lapsellisella” tarkoittaa, näkyy saman kirjeen aikaisemmasta kohdasta: ”Minun ei käynyt teille puhuminen niin kuin hengellisille vaan niin kuin lihallisille, niin kuin *pienille lapsille* Kristuksessa. Juotin maitoa teille enkä ruokaa, sillä sitä ette silloin sietäneet, ettekä nytkään siedä.” (3:1,2) Ja vielä aikaisemmin: ”Me puhumme viisautta vain täydellisten seurassa.” (2: 6)

Paavali tahtoo siis sanoa, että kaikki, mitä hän puheissaan ja kirjeissään on esittänyt, on ollut vain ”pienten lasten maitoa”. Hän ei ole voinut ensinkään ilmoittaa salaisuuksia, sitä korkeampaa viisautta, josta keskusteltiin ”täydellisten” seurassa. Ja että hän näillä ”täydellisellä” (teleioi) tarkoittaa jotakin määrättyä joukkoa, näkyy selvästi hänen sanoistaan filippiiläisille: *”Niin monta kuin meistä on täydellisiä, ajatelkaamme näin.”* (3:15)

Tuota ”pienten lasten maitoa” on kristillinen kirkko särpinyt vuosisatojen aikana. Se on pitänyt ainoana hengenravintona niitä kirjeitä, jotka kirjoittajien omien sanojen mukaan on kirjoitettu pienten lasten kannalta, siis satujen muodossa. Tietysti lapset satuja kuunnellessaan ovat hyvinkin yksimielisiä, kun vain kuuntelevat eivätkä ymmärrä sadun todellista merkitystä. Vasta silloin alkavat vaikeudet, kun pitää alkaa selittää, mikä on sadun merkitys. Silloin he kenties voivat joutua tukkanuottasille.

Vielä nytkin monessa paikassa uudistuu sama valitus kuin tuon hurskaan kirkkoisän aikana. Kun perheessä lapset ovat tulleet täysi-ikäisiksi, he tavallisesti hylkäävät lapsuutensa uskon ja vetäytyvät kuka mihinkin ajatussuuntaan. Näin syntyy luonnollisesti ristiriitaa ja erimielisyyttä, mutta meidän ihmisraukkojen ei ole mahdollista millään muulla tavalla kehittyä totuutta kohti.

TIEDON RAUHA

Gnostikot eivät häirinneet sopusointua sen kautta, että he olisivat koettaneet saattaa omia oppejaan kirkossa vallitseviksi. Heidän vaarallisuutensa oli ainoastaan siinä, että heillä oli toinen tieto ja että heidän koko olemuksestaan huokui tämän tiedon synnyttämä rauha ja varmuus. Tavallinen ilmapiiri kirkossa oli silloin niin kuin meidän lahkoissamme kiihtynyttä

syntisyyden tuskaa ja kadotuksen pelkoa, joka toisinaan vaihtui heikumalliseen iloon Kristuksen antamasta sovituksesta ja tuolla puolen odottavasta autuudesta. Gnostikot taas eivät tunteet mitään ikuista kadotusta, joka ihmistä uhkasi ja josta voisi pelastua uskomalla toisen henkilön antamaan ”lunastukseen”. Heidän kannaltaan vain tietämättömyys hallitsee kaikkia luotuja ja on pahan alkusyy. Tieto on ainoa pelastus tästä pahasta ja kaikki oliot kulkevat omasta sisäisestä voimastaan äärettömien aikakausien kuluessa valosta valoon, täydellisyydestä täydellisyyteen. Tässä tiedossa oli heidän voimansa. Muuta he eivät kaivanneet.¹⁷

TIETÄJIEN PIIRI

Me siis tunkeutuessamme kristinuskon alkulähteeseen joudumme kokonaan pois siitä pappien ja piispojen johtamasta joukosta, joka saavuttaakseen pelastuksen riippui kiinni määrätystä oppijärjestelmästä, vaikka aikojen kuluessa siitä haihtui kaikki järjellinen merkitys. Me tapaamme heidän takanaan joukon sellaisia miehiä, jotka eivät vain uskoneet käsittämättömiin ja todistamattomiin tulevaisuuden lupauksiin vaan itse tahtoivat tietää ennen kuin uskoivat. Nämä eivät pysähtyneet kuuntelemaan ja lapsellisesti ihmettelemään niitä asioita, joita uusi opettaja julisti, vaan he tahtoivat saada niistä täysin selvän. Heidän piirissään tutkittiin vapaasti ilman rajoja ja kuljettiin rohkeasti eteenpäin niillä poluilla, jotka avautuivat, vaikkapa ne olisivat vieneet kauas pois siitä, mitä he ensin yksinkertaisesti olivat uskoneet sanojen mukaan.

Eivätkä nämä ihmiset ainoastaan etsineet niin kuin ennenkin oli etsitty, vaan he myös uskalsivat sanoa löytäneensä. He eivät kieltäneet *tietäjän* nimeä, kun se heille annettiin, sillä

¹⁷ A. Harnack sanoo gnostikoista Irenauksen mukaan: ”Pelastuksen kaipuun sijaan hiipii heihin huomaamatta ilo saavuttamastaan tiedosta ja tämä sammuttaa heissä kaipuun.” (Dogmengeschichte, 1 Band, p. 224, Anm.)

mielestään he olivat saavuttaneet niin verratonta tietoa elämän ja kuoleman salaisuuksista, että suurten filosofien opit niihin verrattuna olivat vain alkuvalmistusta. He olivat itse tehneet kokemuksia, joiden kautta henkiset maailmat olivat heille avautuneet ja tulleet aivan kuin ”kouriintuntuvaksi” todellisuudeksi.

Ja jos he olisivatkin tahtoneet omia kokemuksiaan epäillä ja uskoa petollisiksi näyiksi, oli heillä keskellään sellainen, jonka tieto oli heidän mielestään mittaamaton. Hänen kauttaan he olivat saaneet pilkistää sellaisiin korkeuksiin, jotka olivat kaikkia enkelivaltoja tuonnempana. Ne harvat gnostilaiset kirjat, mitkä meille ovat säilyneet, huokuvat kaikki tätä rajattoman ylevyyden ja varmuuden henkeä ja samaa todistavat heidän vastustajansa.

MAHTISANA VAI VAPAA VAKAUMUS?

Gnostikkojen esimerkki ja todistus saattaa meidät mielenkiinnolla lähestymään sitä olentoa, johon he meille viittaavat ja josta he sanovat saaneensa herätyksensä. Jos mikään on totta, mitä Kristuksesta kerrotaan, oli hän heitä kaikkia suurempi tiedossa ja voimassa. Voisimmeko mekin hänen sanoistaan löytää saman totuuden, minkä he olivat löytäneet? Voisiko hän avata uusia näköaloja meillekin, jotka olemme käyneet läpi materialismin ja kylmän kritiikin koulun? Meidän on turha ihailta ja ylistää häntä ennen kuin tiedämme, mitä hänellä oli sanottavana ja mitä hän sanoillaan tarkoitti.

Kuka on tämä ihmeellinen henkilö, joka esiintyi historian suurimman epäilyksen ajalla ja vain kolmen vuoden vaikuttamisen aikana jätti itsestään sellaisen jäljen, että ihmiset vuosisatojen ja vuosituhansien aikana ovat riippuneet kiinni hänen sanoissaan, uskaltamatta asettaa ketään muuta hänen rinnalleen, uskaltamatta edes omaan järkeensäkin luottaa, jos se on tuntunut sotivan hänen sanojaan vastaan?

Tähän asti on uskottu, että hän oli Jumala, joka tuli ihmisille antamaan pelastuksen ja mahtisanallaan käski siihen uskomaan. Mutta huonosti on historia tukenut tätä mielipidettä. Jos se olisi ollut tosi, olisi tietysti tuon ehdottoman, autuuttavan pelastussanomana täytynyt olla aivan selvästi ja vastaansanomattomasti esitettyä ja hänen olisi täytynyt itse kaikkivaltiaalla voimalla suojella sitä vääräoppisten turmelukselta. Eihän hän voinut jättää ihmisille vastuunalaisuutta sen puhtaana säilymisestä, jos kerta ihmiset ovat niin syntisiä ja kelvottomia.

Kun tämä mielipide on näyttänyt liian heikosti perustelta, on toisaalta uskottu, ettei Kristuksella ollut mitään muuta tietoa kuin tavallisilla ihmisillä. Hän oli muka täydellisesti aikansa ja kansansa taikauskosten kannalla ja niin kuin hänen ympärillään olijat hänkin ajattelemattomasti luotti siihen, mitä isien ajoista saakka oli uskottu. Eikö hän siinä tapauksessa ollutkin ainoastaan väärä profeetta, ihmiskunnan eksyttävä, harhaluulojen herättävä?

Näiden uskojen välillä ja täydellisesti kummastakin poikkeava on gnostikkojen mielipide, joka pitkinä vuosisatoina on ollut tukahdutettuna kuulumattomiin. Heidän mukaansa Kristus ei eronnut muusta ihmiskunnasta muulla tavalla kuin tammi eroaa vesasta, joka kasvaa sen juurella. Hän ei ollut luonnonlaeista riippumaton, hän ei kyennyt maailmanjärjestyttä muuttamaan. Niin kuin tammi voi varjollaan suojata pientä vesaa ja näyttää sille esimerkkiä omalla mahtavalla kasvullaan, niin voi olla Kristuksenkin asema muihin ihmisiin nähden. Hän *on* heitä ylempi, mutta hän ei ole vastuussa heistä. Hän *voi* antaa tietoa, mutta hän ei vaadi ketään sitä ottamaan. Näin gnostikot arvelivat.

Mutta antakaamme nyt hänen itsensä puhua ja koettakaamme ymmärtää hänen omia sanojaan. Meidän täytyy silloin turvautua evankeliumeihin, jotka kaikista puutteistaan ja

tuntemattomasta alkuperästään¹⁸ huolimatta ovat parhaimmat ja ainoat saatavana olevat lähteet hänen opetustensa tuntemiseen. Koetamme mielikuvituksessamme palata hänen omaan aikaansa ja nähdä hänet elävästi edessämme.

¹⁸ Niiden päällekirjoituksetkin kuuluvat: ”evankeliumi Matteuksen mukaan”, ”Markuksen mukaan” jne. ja kritiikki luulee täysin todistaneensa, että vanhin niistä, Markuksen evankeliumi, on jo muutaman sukupolven erottama Jeesuksesta. Kaikissa tapauksissa ei mikään niistä ole silminnäkijän ja persoonallisen todistajan kirjoittama. Ne ovat kirjoitetut toisella kielellä kuin mitä nuo köyhät kalastajat puhuivat, ne eivät kokoonpanossaan osaa noudattaa tarkkaa ja yhtäläistä aikajärjestystä, jopa ne näyttävät olevan toisistaan kopioituja, muutoksilla ja lisäyksillä varustettuina.

III KRISTUKSEN PERSOONA

TUNTEMATON PUHUJA

Tuossa Genesaretin järven rannalla vihreän kummun liepeellä näemme ihmisjoukon kokoontuneena kuuntelemaan miestä, joka seisoo heidän keskellään puhumassa. Silloin tällöin joku ohikulkija pysähtyy, vetäytyy lähemmäksi ja jatkaa taas matkaansa, mutisten itsekseen: ”Mikähän vaeltava saarnaaja siinä taas koettaa vetää ihmisiä puoleensa? Onneton on tämä kansa, kun se ei enää kuuntele lakia vaan juoksee vieraiden profeettojen perässä.”

Mutta moni myös jää omituisen vetovoiman vaikutuksesta kuuntelemaan. Ja kun hän kerran on jäänyt, ei hän enää voiskaan lähteä. Mikä onkaan näissä sanoissa, että ne niin vastustamattomasti tempaavat mukaansa eikä niistä voi irtautua? Koko muu maailma unohtuu hetkeksi ja me riipumme kiinni hänen puheessaan voimatta muuta ajatella.

Mitä hän sitten puhuu? Lempeästi ja vakavasti hän selittää, kuinka ihmisten tulisi elää keskenään veljellisesti ja suvaitsevasti, auttaen toisiaan, antaen anteeksi toistensa viat, noudattaen oikeutta, rehellisyyttä, rakkautta. Hän sanoo: ”Autuaat ovat sävyisät, rauhantekijät, sääliväiset. Autuaat ovat ne, jotka antavat viittansa lähimmäiselleen, jos näkevät hänen tarvitsevan, tai ravitsevat häntä, jos hän on nälkäinen, tai saattavat häntä tielle, jos hän seuraa kaipaava, tai lohduttavat häntä, jos hän kärsii.”

Tätä kaikkea on ennenkin kuultu. Viisaat ovat opettaneet samaa sekä puheissa että kirjoituksissa ja muut ovat toistaneeet heidän sanojaan. Samat asiat ovat myös olleet fariseusten ja kirjanoppineiden suussa. Tässä samassa kansassa juuri näihin

aikoihin maankuulu rabbiini Hillel ja hänen koulukuntansa ovat teroittaneet samoja yleviä siveysoppeja. Mutta miksikä nyt tämän profeetan puhussa tuntuu siltä kuin näistä ei olisi mitään kuultu luomisen päivistä asti? Emme ole koskaan tulleet ajatelleeksikaan näitä lauseita siinä mielessä kuin nyt. Mitä tämä merkitsee?

Ennen puhtaan ja täydellisen elämän neuvot olivat vain kauniita kehotuksia, joita tuskin kukaan uskalsi yrittääkään elämässä toteuttaa. Mutta tässä tuntuu siltä kuin *niistä* yksin koko elämä riippuisi ja kuin ihmisen kohtalo määräämättömiksi ajoiksi olisi ratkaistu sen mukaan, kuinka hän niihin suhtautuu. Tuntuu kuin eteen avautuisi ryöppyävä koski, johon pitäisi heittäytyä ja jossa huuhdottaisiin pois koko entinen elämä, harrastuksineen, huolineen, oloineen ja onnineen.

Mutta monet – useimmat – taistelevat vastaan eivätkä tahtoisi astua siihen virtaan, eivät tahtoisi myöntää mitään arvoa tämän tuntemattoman miehen sanoille, joka yhtäkkiä on ilmestynyt, heidän keskelleen. Mitä oikeutta hänellä on heitä neuvoa? Kuka on antanut hänelle vallan puhua näin ja asettaa tällaisia vaatimuksia? He tuntevat vihan syttyvän suonissaan, he tahtoisivat kirkua ilkeyttään, keskeyttää hänen puheensa, peittää hänet ivasanojen sateeseen tai ajaa kivillä hänet tienensä. Mutta he eivät saa suustaan yhtään vastaväitettä, heidän kurkkunsa on ikään kuin tukittu.

HÄNEN MENTYÄÄN POIS

Hän vaikenee ja lähtee pois. Tasaisin, levollisin askelin hän kulkee ylös vuorille eikä kukaan uskalla seurata häntä, ei edes uskalla puhua, niin kauan kuin hän on näkyvässä. Hän ei katso taakseen, ei odota nähdäkseen, minkä vaikutuksen hänen puheensa on tehnyt, hän näyttää vain kaipaavan päästä itsekseen. Hän menee ylös vuorille, missä raivohullujen sanotaan asustavan luolissa tai petojen hiiviskelevän.

Ensimmäinen kuiskaus kuuluu ihmisjoukossa: ”Mihin hän menee?” Ja ne, jotka istuivat häntä lähimpänä piirissä, vastasivat: ”Hän menee yksinäisyyteen puhumaan Isänsä kanssa, joka on taivaissa.”

Puheiden myrsky puhkeaa heti valloilleen. Ne, jotka äsken pidättivät itsensä, antavat nyt ivansa tulvia: ”Mikä hän on? Mitä hän tahtoo? Mitä hän täällä aikoo tehdä? Hän olisi kivitettävä, hän on vaarallinen, hän on mielenvikainen.”

”Ja huomasiitteko te?” he sanovat. ”Hän ei anna arvoa Moosesen käskyille ja isien säädöksille. Hän sanoi: *'teidän kirjoituksenne, teidän Jumalanne, teidän isänne'*, ikään kuin ne eivät kuuluisi hänelle. Aikooko hän asettaa itsensä Jumalan lain yläpuolelle ja ehkä antaa meille uuden lain?”

Ne, jotka näyttävät ennestään tuntevan puhujan ja häntä seuranneen, katsovat toisiinsa ja näyttävät tahtovan vastata. Näkyy, että heidänkin verensä kuohuu, mutta he koettavat hillitä itseään. Heiltä puuttuu sanoja. Jokin pidättää heitä. Silloin kuuluu arka naisen ääni: ”Lieneekö se Messias?”

Vaan nytpä ei tunne joukon kiivaus rajoja. ”Messias, Kristus, se joka tuleva oli! Ei ikinä! Näinkö halpana hän ilmestyisi? Ketä hän voisi tällaisena ollen auttaa? Yhtä köyhä ja turvaton hän on kuin muutkin. Häinkö pelastaisi meidät roomalaisten orjuudesta? Hänet he päinvastoin ensimmäiseksi ottaisivat kiinni ja mestaisivat häpeällisesti. Ja voi silloin meitä, jos me olemme antaneet tällaisen itseämme vietellä!”

Ne, joiden sanotaan olevan hänen oppilaitaan, yrittivät häntä puolustella. ”Hänen valtakuntansa ei ole tästä maailmasta. Hän on tullut taivaasta puhumaan siitä autuudesta, jonka Jumala valmistaa omilleen, kun aika on täytetty.”

Vaan silloin astuvat kirjanoppineet esille. ”Te vääristelette raamattua”, sanovat he. ”Kuka hän on, joka uskaltaa sanoa tietävänsä enemmän kuin mitä Jumala on sanassaan ilmoittanut? Mitä hän tietää Kaikkivaltiaan tahdosta?”

”Hän on Jumalan Poika”, kuuluu toinen ääni.

”Kuinka? Uskaltaako hän, mieletön, korottaa itsensä Jumalan rinnalle? Emmekö me tietäisi, että hän on syntynyt ja kasvanut niin kuin muutkin ihmiset? Hänen äitinsä ja veljensä asuvat vielä meidän keskellämme eivätkä he tunnusta häntä jumalalliseksi. Hän oli sellainen kuin muutkin siihen asti, kunnes hän lähti pois korpiin, ja nyt he eivät enää häntä ymmärrä. Älkää uskoko häntä. Hän on riivattu. Jumala tulee rankaisemaan häntä, jollei hän lopeta vääriä puheitaan.”

Me ihmettelemme. Hän, joka oli kuin nöyryys itse eikä mitään näkyneet välittävän omasta arvostaan vaan ainoastaan kaikkien muiden parhaasta, on nyt tullut siksi riidanaiheeksi, jonka kunniasta vain kiistellään. Se ylevä elämänviisaus, jota hän niin vakavasti, niin rakkaasti painoi kuulijansa mieleen, on nyt kuin tuuleen heitetty. Sitä ei näy kukaan muistavan, vaan pääasia tuntuu olevan tietää, *kuka hän on*, joka puhui. Ne, joiden sydämiin äskeiset sanat ovat jättäneet syvimmän jäljen, ovat jo lähteneet pois miettimään niitä itsekseen.

MIES SANOJENSA TAKANA

Me huomaamme, että kysymys nasarealaisen profeetan persoonasta peittää kokonaan näkyvistä sen sanoman, jota hän tahtoi ihmisille julistaa. Ja kuitenkin tuo kysymys on kovin luonnollinen. Ne, jotka pimeydessä vaeltavat, eivät pelkällä huudolla lähde kulkemaan oikeata tietä, jolleivät he näe sitä valoa, joka näyttää tien. Me ymmärrämme, että nämä puheet, jotka pidetään Galilean kummuilla tilapäisille kuulijakunnille, eivät milloinkaan voisi vaikuttaa maailmanhistoriaan muulla tavalla kuin hänen oman persoonansa kautta. Kukaan ei innostuisi puhtaasta siveysopista. Hänen totuuttaan ei muistettaisi enää seuraavana kesänä, vaikka se olisi kuultuna järkyttänyt syvältä sydänjuuria.

Mutta hän itse on sanojensa todistus. Hän on elävä esimerkki siitä elämästä, josta hän kertoo. Hänestä huokuu ympäristöön se taivaallinen autuus, johon hän ihmisiä kutsuu. He eivät voi vastustaa sitä suloa, joka hänessä alituisesti asuu. Siksi hän sanookin: ”Tulkaa minun tyköni ja oppikaa minusta, sillä minä olen sävyisä ja nöyrä sydämeistäni ja te löydätte rauhan sieluillenne.”

Tosiaankin, nämä kovat, tylyt, ylpeät juutalaiset, jotka pitivät itseään Jumalan valittuna kansana ja olivat aina vainonneet omia profeettojaan, eivät mistään ottaisi oppia, jollei se tulisi heidän eteensä ikään kuin kouriintuntuvassa muodossa. He eivät kuuntele järjen ja sydämen hienoja säveliä. Mutta tällainen olento ikään kuin pakottaa heitä ajattelemaan korkeamman elämän mahdollisuutta. He eivät pääse hänestä ohi. He eivät ole tottuneet uskomaan muuhun kuin aistilliseen elämään eivätkä Jumalaansakaan, jolleivät saa käsittää häntä ruumiillisenä olentona, puhuvana, liikkuvana, toimivana. He eivät ota vastaan hänen käskyjään, jolleivät saa niitä kirjoitettuna *kivisiin tauluihin*. Vasta silloin ne pystyvät heidän mieleensä. Siksi he eivät myönnä mitään arvoa tämänkään profeetan puheille, jollei hän omalla olemuksellaan voi todistaa saaneensa tietoa korkeammista lähteistä.

Mutta toisaalta tämä itsepintaisuus merkitsee, että siinä piilee suuri voima. Jos nämä itsestään varmat, järkähtämättömät juutalaiset voivat ruveta uskomaan tähän elämänsanomaan, niin he tulevat kiivaudella ja sitkeydellä hankkimaan sille tunnustusta ympäri maailman. He voivat olla kiihkeitä vastustamaan totuutta, mutta eivätkö he silloin myös voi olla kiihkeitä totuuden puolesta? Jos Messias on tullut ja aikoo käännäyttää maailman, hän ei todellakaan ole voinut valita parempaa kohtaa, johon hyökkäyksensä kohdistaa. Hän on silloin astunut itse leijonan luolaan: jos hän tämän voittaa, silloin muut ovat helposti voitettut. Nämä jalot opetukset eivät saattaisi missään

kansassa synnyttää tällaista vihamielisyyttä ja katkeruutta kuin juuri tässä kansassa, joka Jumalassaankin ihailee sotaisen julmuuden ja pyhän hirmuisuuden ihannetta.

Mutta kuinka näin uskaltaa esiintyä tämä mies, jos hänellä on tällaisia tarkoituksia? Eikö hän ymmärrä, että he tulevat repimään hänet kappaleiksi, jos hän sanoo itsensä Messiaaksi eikä vastaakaan heidän entisiä toiveitaan? Miksei hän kiellä oppilaitaan, jos he hänestä puhuvat muuta kuin mitä hän itse tarkoittaa? Miksei hän sano suoraan, ettei hän ole muita ihmisiä korkeampi? Tyytyköön hän olemaan yksinkertainen rabbi, kansan opettaja, niin kukaan ei kiivastu hänestä. Mutta tällä tavalla hän sallii kansan kapinan leimahtaa ilmi, joko hänen puolestaan tai vastaan.

MIKÄ TARKOITUS?

Mitä hän aikoo? Seuraavalla kerralla kun kuulemme häntä, otamme tarkemmin vaarin hänen omista sanoistaan. Ja ihmeeksemme kuulemme, että hän todella usein saattaa viitata itseensäkin. Hän puhuu ”ihmisen pojasta”, joka juutalaisten kielessä merkitsee samaa kuin ”ihminen”, mutta hän tietää hyvin, että ”Danielin” mukaan (7:13) on totuttu tällä tavalla kutsumaan eritoten tulevaa Messiaasta, Herran Pyhää. Ja vaikei hän suoraan sanokaan, niin joukko selvästi huomaa ja näkee hänen sillä tarkoittavan lähinnä itseään.

Vieläpä hän saattaa käyttää aivan suoria sanoja, jotka ylittävät tavallisen ihmistiedon. Hän sanoo: ”Minä olen tullut tai vaasta, minä tunnen Jumalan. Jos sanoisin, etten tiedä, olisin valehtelija. Sitä varten olen tullut maailmaan, että julistaisin totuuden.”

Ja vieläpä, kun häneltä tullaan nimenomaan kysymään: ”Oletko sinä se, joka on tuleva, vai pitääkö meidän odottaman toista?”, niin hän viittaa ympärilleen ja sanoo: ”Menkää ja ilmoittakaa, mitä kuulette ja näette: sokeat saavat näkönsä,

rammat kävelevät, spitaaliset puhdistuvat, kuurot kuulevat ja kuolleet herätetään ja köyhille saarnataan ilosanomaa. Ja autuas on se, joka ei parane minusta.” Siis hän ei ainoastaan *puhu* itsestään suuria, vaan näyttää sellaisia esimerkkejä, jotka todistavat aisteille, että tässä on jotakin merkillistä tullut maailmaan.

Vastustajat sanovat, että vahva usko voi parantaa kenet hyvänsä, mutta he eivät osaa selittää sitä salaperäistä vaikutusta, jolla hän voi herättää tällaisen uskon.

Mitä hän sitten tällä kaikella tarkoittaa? Tahtooko hän tavoitella ihmisten suosiota ja etsiä itselleen valtaa, suuruutta, loistoa? Vaikka kuinka koettaisimme häneen liittää niitä vaikuttimia, jotka tavallisia ihmisiä elähdyttävät, ne kaikki kilpistyvät takaisin hänen puhtaanvalkoisesta olemuksestaan. Tuntuu siltä kuin hän olisi noussut kaikkien ihmisheikkouksien yläpuolelle toiseen maailmaan, missä ei viihdy mikään pahuus, pelko, himo, itserakkaus, vaan missä vallitsee ikuinen rauha. Tästä maailmasta ainoastaan säteilee alas ääretön, ylitsevuotava rakkaus ja sääli kaikkia olentoja kohtaan. Juuri aavistus tästä toisesta maailmasta saattaa ihmiset riippumaan hänessä kiinni, vaikka hänen sanansa vaatisivat kaikkein vaikeimpia kieltäymyksiä.

Ja koko hänen elämänsä on alinomainen todistus siitä, ettei hän välitä mitään ihmisten kunniansta eikä maailman aarteista. Jos hän tahtoisi itselleen jotakin voittoa, niin hän on huonosti paikkansa valinnut, kun on antautunut näiden köyhimpien, halvimpien, kurjimpien joukkoon ja viettää elämänsä syntisten ja spitaalisten seurassa. Vaikka häntä kutsuttaisiin rikkaitten pöytäkumppaniksi, vetäytyy hän aina takaisin noiden yksinkertaisten, vähäpätöisten ihmisten joukkoon.

Ja kuitenkin hän puhuu näiden arkojen ja saamattomien ystäviensä joukossa täydellä varmuudella siitä, että nyt on tuleva uusi aika, on syntyvä onnen valtakunta. Hän tuntuu katsovan heidän ylitseen johonkin hämärään kaukaisuuteen ja näkevän

siellä uuden päivän koittavan. Hänen puhuessaan voisi luulla hänen sanovan sanottavansa koko ihmiskunnalle ja tietävän, että hänen sanansa tulevat kiirimään aina Rooman valtaistuinten portaille asti, mistä johdetaan kansojen kohtaloita. Kuu-lijatkin saavat tämän omituisen vaikutelman. He, jotka äsken olivat järkeviä ihmisiä, ovat nyt valmiit odottamaan mitä tahansa eivätkä hämmästyisi, vaikka näkyvä maailma yhtäkkiä häviäisi ja taivas aukenisi heidän katseilleen. Tämä mies pienessä galilealaisessa kylässä tuntuu pitävän kädessään koko ihmiskunnan kohtaloa ja punnitsevan, mihin se kelpaa.

LOPPU VAI ALKU?

Ja mitä enemmän hänen päänsä päälle kokoontuu uhkaavia pilviä, mitä enemmän hänen ystävänsä vapisevat, sitä varmempi on hän itse. Vaikka hän tietää vihollistensa pääpaikan olevan Jerusalemissa, menee hän sinne ylös juhlaan ja itse hän selvästi lausuu, että se matka vie varmaan kuolemaan. Hän ei sitä pakene. Tuntuu siltä kuin ei kuolema hänelle merkitsisi mitään. Se ei vähääkään horjuta hänen vakaumustaan omasta tehtävästään.

Niin kävi kuin hän aavisti. Se, mikä muille oli ihme ja mahdollisuus, se oli hänelle aivan luonnollista. Hän ei ollut muuta kohtaloa odottanutkaan. Nuo vanhurskaat rabbiinit ja kansan vanhimmat, jotka ylpeilivät sillä, etteivät koskaan olleet tehneet mitään väärää, eivät tällä kertaa voineet hillitä itseään eikä peittää vihaansa kansan edessä. He raastoivat hänet oikeuteen ja matelivat omien sortajiensa edessä saadakseen hänet toimitetuksi pois maailmasta. Vaikka heidän oma kunniansa oli sen kautta ainiaaksi mennyttä, he eivät voineet sietää, että kansan keskellä eli tämä mies, joka vakuutti tulleen näkymättömästä maailmasta ja tuntevansa tuonpuoleiset asiat, joiden perille he kaikesta tiedostaan huolimatta eivät voineet päästä.

Hän on mennyt. Niin kuin hän itse sanoi: ”Ihmisen pojan tulemus on kuin salaman välähdys, joka näkyy idästä hamaan länteen asti”, mutta vain lyhyen hetken. Hän on yhtä suuri mysteerio vielä nyt kuin omalla ajallaan. Kuinka voimme käsittää häntä?

Vuosisatojen aikana ihmiskunta on koettanut todistaa, että ne elämänsäännöt, joita Kristus opetti, ovat mahdottomat toteuttaa, ja että ainoa oikea elämiskeino on pitää yllä sitä järjestettyä yhteiskuntaa, jossa nyt elämme, sotavoimineen, van-kiloineen, oikeuslaitoksineen. Mutta tämän yhteiskunnan historia on johtanut yhä vaikeampiin selkkauksiin ja onnettomuuksiin ja on ollut epäsuora todistus siitä, että ihmiskunta ei voi onneaan löytää, ennen kuin se alkaa noudattaa, mitä hän kaksituhatta vuotta sitten opetti.

Vaan nyt kun viimein aletaan käsittää, mikä viisaus piilee hänen käskyissään, on lakattu tunnustamasta hänelle itselleen mitään suurempaa tietoa. Kukapa nyt enää vakavasti uskoisi, että hän oli ”kaikkivaltias Jumala”, pyhän kolminaisuuden ”toinen persoona”? Silloin ei myöskään uskota, että nuo opetukset millään tavalla koskisivat ihmisen laajempaa kohtaloa ja tulevaista elämää. Jos kerran tullaan toimeen nykyisissä oloissa, onhan silloin muka yhdentekevä, millaiset ne ovat. Kaikkihan on vain hetkeä varten. Ikuisuutta ihmisellä ei ole.

Mutta kun Kristuksen elämästä on karsittu pois kaikki yli-luonnolliset lisäykset ja on huomattu, kuinka puhtaasti inhi-millinen hän oli, niin kuitenkin jää siitä jäljelle pohjasakka, jota ei voi enää haihduttaa väkevimmilläkään hapoilla. Jää jäl-jelle se tosiasia, että hän sittenkin sanoi tietävänsä enemmän kuin mikä koski tätä näkyväistä maailmaa. Hän puhui taivaas-ta ja helvetistä, enkeleistä ja taivaan valloista ja tuomiosta ja ylönousemuksesta, mutta aivan toisella tavalla kuin hänen ai-kalaisensa. Hänelle ne eivät olleet vain pyhistä kirjoista opittuja taruja eikä hän perustanut uskoaan siihen, mitä muut olivat

niistä kertoneet. Kun hän puhui niistä, hän näkyi aina tarkoit-tavan joitakin todellisuuksia, jotka hän itse näki yhtä hyvin kuin tämän maailman ilmiöitä. Hänen sanansa antoivat noil-le taruille ankaran voiman ja merkityksen, jota ei niillä ennen ollut.

Hänen aikansa tunnusti tämän. Vaikka profeetat olivat pau-hanneet helveteistä ja taivaasta,¹⁹ ei tämä ollut syöpynyt kan-san tietoisuuteen. Saddukealaisethan eivät tunnustaneet näille haaveille mitään arvoa ja heihin kuului suuri osa pappissää-dystä. Mutta nasarealaisen opettajan tarvitsi vain joskus viitata näihin nimityksiin, niin ne heti saivat aivan toisen kaiun. Ne muuttuivat todellisuuksiksi. Ihmiset tunsivat taas ikuisuuden vaatimukset, ankarat kohtalon lait, joita ei kenkään voi välttää. Elämän ääretön tärkeys astui heidän sielunsa eteen ja he vapi-sivat niin kuin vavistaan kaikkituomitsevan Kuoleman edessä.

TOTTA VAI LEIKKIÄ?

Ja voiko toisin ollakaan? Oliko enää mitään mahdollisuutta heittää nuo asiat leikiksi, kun *hän* kerta oli niistä puhunut? Ei kukaan ihminen ollut vakavampi totuuden edessä kuin hän. Eli oikeammin, hän oli kuin totuuteen yhdistynyt ja tuntui alati asuvan sellaisessa piirissä, minne ei voinut tunkeutua mikään valhe tai epäselvyys. Eikä siinä piirissä eletty uskojen nojalla vaan *näkemisessä*. Ja mitä siitä piiristä puhuttiin, avasi ikään kuin kirkkaita välähdyksiä totuuksista, joita ei se, joka näki, enää voinut haihduttaa mielestään.

Itse hän sanoi: ”jokaisesta turhasta sanasta, jonka ihmiset lausuvat, pitää heidän tekemän tili tuomiopäivänä”, ja tämä tilinteon päivä tuntui hänellä olevan joka hetki. Miksikä hän olisi puhunut mitään tuonpuoleisista asioista, jos ne olisivat olleet hänelle tuntemattomia? Ei hän tuntunut voivan pakottaa

¹⁹ Muissa kirjoissa paitsi mitä meidän raamattuumme on otettu. Juutalaisilla oli hyvin laaja nk. ”apokalyptinen” kirjallisuus jo ennen ajanlaskumme alkua.

ketään siveellisyyteen uhkauksilla, kun hän ei myöntänyt mitään arvoa keinotekoiselle hyveelle. Ja hänen ääretön säälinensä kärsiviä ja syntisiä kohtaan ei olisi sallinut hänen sanallakaan lisätä heidän kärsimyksiään, tulevien rangaistusten pelolla. Toiselta puolen ei totuus olisi antanut hänen pienimmälläkään viittauksella tuudittaa kuulijoitaan petollisiin unelmiin. Hän ei näyttänyt säästävän edes omia oppilaitaankaan vaan sanoi heille aina suoraan kaikkein karvaimmankin totuuden. Hän oli niin totuuden täyttämä, ettei kenenkään tullut mieleenkään kutsua häntä ”rehelliseksi” tai ”totuutta rakastavaksi”, koska nämä ominaisuudet olivat hänessä lakanneet olemasta hyveitä ja tulleet häneksi itseksensä. Hän oli ikään kuin personoitu totuus.

Tätä kaikkea ajatellen me alamme aavistaa, että hänellä sitenkin mahtoi olla jotakin tietoa tuonpuoleisesta. Se ei kenties ollut vain myöhempien aikojen keksimä tarina, koska hän itse tuntui olevan siitä varma.

Vaikea on tällainen myönnytys meidän itserakkaudellemme. Nykyinen ihmisrotu on perinyt sen itsevarmuuden ja ylpeyden, joka oli juutalaisille ominainen. Se ei tahdo tietääkään muusta kuin omasta keksimästään tiedosta. Mieluummin se viihtyy kuinka suuressa tietämättömyydessä tahansa kuin tunnustaa, että *todella* jollakin ihmisellä saattaisi olla enemmän tietoa kuin sillä itsellään.

Paljon mieluummin nykyisin tunnustetaan, että Kristus oli itse Jumala. Se ei ensinkään ole loukkaavaa meille, sillä eihän ihminen voi kilpailla Kaikkitiedon kanssa. Ja silloin herännyt järki voi sitä makeammin hymyillä ja asettaa hänet haaveilijoiden joukkoon. Mutta vaaditaan vielä sängen kovia sysäyksiä, ennen kuin kristikunta todella tunnustaa, että sen perustaja oli *ihminen, joka omisti tietoa* enemmän kuin mitä on ollut oppineimmilla tieteilijöillä ja filosofeilla vuosisatojen aikana.

KRIITTINEN KANTA

Eikä ole hyvä jättää tätä kriittistä kantaa niin kauan kuin se perustuu johonkin totuudenrakkauteen eikä tiedonpelkoon.

Mutta emmekö voisikin Kristuksen suhteen asettua samalle kannalle kuin tiedemieheen nähden, joka kertoo meille tuntemattomista tosiasioista? Meidän ei tarvitse niihin uskoa, mutta yhtä vähän voimme väittää niitä vääriksi. Me vain kysymme: voimmeko mekin jollakin tavalla saada todistuksia, että hänen keksintönsä ovat tosia? Sillä tavalla voimme Kristustakin kuunnella sillä emmehän voisikaan ilman muuta myöntää hänelle mitään erikoisasemaa, jota emme käsitä.

Kirkko kuitenkin sanoo meille: ”Ei sillä tapaa ole lupa lähestyä Kristusta. Häneen täytyy ehdottomasti uskoa, ilman vastaväitteitä, ilman selityksiä, ilman epäilyksiä. Hän on itse niin käskenyt.”

Tämä herättää heti epäluottamustamme. Jos hän jotakin tällaista on vaatinut, on hän heti loukannut elämän järjellistä merkitystä. Jokainen ihminen herättyään ajattelemaan tuntee vaistomaisesti, että elämä on annettu hänelle totuuden etsimistä varten. Jos joku uskaltaa tätä tarkoitusta kieltää, niin hänen vastassaan on itse ihmisjärki ja aikojen kokemukset. Eivät edes Kristuksen siveyssäännöt ole saavuttaneet merkitystään ennen kuin vähitellen yksi toisensa jälkeen on kokemusten kautta opittu näkemään oikeaksi.

Kuinka onkaan? Asettiko hän itsensä ihmisten yläpuolelle ja käskikö uskomaan ilman muuta omiin sanoihinsa? Toivoiko hän, ettei hänen puheitaan arvosteltaisi niin kuin ihmisten sanoja vaan *omaksuttaisiin ajattelematta?*

”KRISTUS, JUMALAN POIKA”

Evankeliumit tosiaan tahtoisivat saattaa meitä näin luulemaan. Ne esittävät hänet lukijoilleen alusta saakka täydellisenä

”Jumalan poikana”, johon piti uskoa. Mutta nytpä tiedetään tutkimusten nojalla, että evankeliumit ovat kirjoitetut myöhemmällä ajalla, jolloin jo ihastuksen sädekehä oli himmentänyt alkuperäiset piirteet. Ja ovatpa itse evankeliumit säilyttäneet erään kertomuksen, joka täydellisesti sotii tuota myöhempää käsitystä vastaan. Kerrotaan, kuinka Kesarean Filippissä Jeesus kysyi oppilailtaan, mitä ihmiset hänestä arvelivat, ja silloin annettiin erilaisia vastauksia, mutta Pietari tunnusti: ”Sinä olet Kristus, elävän Jumalan poika.” Silloin Jeesus ankarasti *kielsi tätä kenellekään sanomasta*.

Tämä kertomus ei anna mitään sijaa epäilyksille. Sen kertovat kaikki historialliset evankeliumit miltei samoilla sanoilla. Se ei voi olla keksitty, koska se ei ole evankeliumien yleisen hengen mukainen. Mutta se todistaa hyvin paljon ja kriittiset tutkijat ovat pitäneet sitä perin tärkeänä. Se näyttää, että Jeesus ei edes omille oppilailleen, saatikka kansalle, ollut kertonut olevansa Kristus ja ”Jumalan poika” eikä vielä silloinkaan sallinut sitä laveammalti kuulutettavan. Ja tämä kaikki siitä huolimatta, että hän tunnusti näiden sanojen merkitsevän jotakin tosiasiaa.

Miksi ei saanut tästä puhua? Syy näkyy hänen vastauksessaan Pietarille: ”Autuas olet sinä, sillä ei liha eikä veri sitä ilmoittanut vaan Isäni, joka on taivaissa.” Siis ei ”lihan ja veren” äänen eli huulten todistukseen voinut eikä saanut luottaa tässä asiassa vaan ainoastaan ”Isän” todistukseen. Ja muista paikoista tiedämme, että tämä ”Isä” puhui hiljaisuudessa ihmiselle, kun hän vetäytyi sisimpään itseensä tutkistelemaan. Se siis on ihmisen kaikkein syvin ja todellisin vakaumus, jonka hän saavuttaa, kun hän asettuu silmästä silmään itse Totuuden eteen. Tämä kertomus kumoaa täysin sen väitteen, että Jeesus käski uskomaan itseensä sen nojalla, että hän oli muita ihmisiä merkittävämpi. Hän ei vaatinut minkäänlaista uskoa itseensä, hän vain oli se, mikä oli, ja antoi jokaiselle täydellisen vapauden tästä tehdä johtopäätöksiä.

Voiko olla mitään järkevämpää? Voiko mikään olla kauempana itsensä korotuksesta? Eikä tämä kertomus ole ainoa, vaan monet muut kohdat sitä täydellisesti tukevat. Jeesus sanoi: ”Ei kukaan voi tulla minun tyköni, ellei Isä vedä häntä.” Ei siis ole mitään apua turvautumisesta toiseen ihmiseen, vaikka kuinka korkeaan, jollei kukin ole oppinut omassa sisässään tajuamaan ”Isän” ääntä.

Ja kaikkialla hän näytti, kuinka yhdentekevää hänelle itselleen oli, mitä ihmiset ajattelivat hänen persoonastaan, vaikka hän ei vähääkään kieltänyt, että hänellä oli enemmän tietoa ja toisenlaisia kykyjä kuin muilla. ”Ihmisen poika *ei tullut palveltavaksi* vaan palvelemaan.” Näissäkin sanoissa näkyy, että hän kyllä tiesi ihmisten tulevan häntä kerran palvelemaan, vaikka hän kuinka selvästi sen olisi kieltänyt. Mutta se ei ollut *hänen* tahtonsa eikä tarkoituksensa. Hän vain ei voinut siinäkään kieltää tai estää ihmisten vapautta.

Ainoastaan neljännessä evankeliumissa Jeesus lausuu alinomaan: ”Sillä, joka näkee Pojan ja uskoo häneen, on iankaikkinen elämä.” Nämä sanat ovat saattaneet monet harhaan, koska niitä on käytetty kirkon oppien tukemiseksi. Mutta jos vähänkin tarkastelemme, missä hengessä ne on lausuttu, täytyy vain ihmetellä, kuinka niistä on edes voitu tehdä tällaista johtopäätöstä.

Mikä on se ”Poika”, jota on pyrittävä ”näkemään” ja johon uskoessaan ihminen saavuttaa iankaikkisen elämän? Ei mikään kysymys ole saanut selvempää vastausta Jeesuksen sanoissa. Koko hänen puheensa pääsisällitys oli opettaa ihmisiä tuntemaan, että he ovat ”Jumalan Poikia” ja että heillä kaikilla on yhteinen ”Isä.” Hänen ensimmäisistä lauseistaan jo tämän kuulemme: ”Autuaat ovat rauhantekijät, sillä heitä pitää kutsutaman *Jumalan Pojiksi*.” (Matt. 5:9.)²⁰ Ja samassa vuorisäärnassa

²⁰ ”Hyioi theou.” Me joudumme tässä heti tekemisiin käännösvirheiden kanssa, jotka niin moninlaisilla tavoilla ovat turmelleet raamatun merkityksen. Vastoin selvää tekstiä luetaan vielä aivan uusimmassa käännöksessämme ”Jumalan lapsiksi”, jotta annettaisiin tilaisuus teologisiin saivarteluihin ja väärin tulkintoihin. Mutta itse Vulgatassakin sanotaan filii Dei.

edempänä: ”Rakastakaa vihollisianne ja rukoilkaa niiden edestä, jotka teitä vainoavat, jotta olisitte *taivaallisen Isän poikia*,²¹ sillä hän antaa aurinkonsa nousta niin pahain yli kuin hyvienkin.”

”SAMAA OLEMUSTA”

Mitä merkitsee tällainen nimitys ”Jumalan Poika”? Pitkin historiaa on siitä äärettömästi kiistelty ja erääseen aikaan ei mistään muusta niin paljon puhuttu toreilla ja kaduillakaan. Silloin pysähdyttiin viimein siihen määritelmään, joka hyväksyttiin Nikean yleisessä kirkolliskokouksessa v. 325, että Poika on *samaa olemusta kuin Isä* (eli kreikankielellä homo-ousios). Poika ei saanut näet olla mitään vähempää. Pieninkin ero hänen ja Isän välillä olisi loukannut. Ja jos nuo sanat ”Isä” ja ”Poika” jotakin merkitsevät, niin ne tietysti juuri merkitsevät, että poika on *samaa kuin Isä*, uusi vesa samasta juuresta. Tiedekin on huomannut koko luontoa hallitsevan perinnöllisyyden ankaran lain, jonka mukaan kukin olento synnyttää samanlaisia jälkeläisiä, isän luonto siirtyy aina poikaan.

Mitä tämä erityisesti merkitsee Jumalan ja ihmisen suhteessa toisiinsa? Tämän on sattuvasti osoittanut kreikkalainen kirjailija Plutarkos (synt. n. 46 jKr.) vastatessaan kysymykseen: ”Missä merkityksessä on Platon kutsunut korkeinta Jumalaa kaikkien olioiden Isäksi ja Luojaksi?” Hän selittää, että on erotus ”luomisen” (eli ”tekemisen” *poieeis*) ja ”synnyttämisen” välillä. Esim. kuvanveistäjä tai kutoja tai rakennusmestari ”luo” eli valmistaa teoksen, joka on tekijästään riippumaton eikä sisällä tekijän kaikkia ominaisuuksia. Sillä tavalla voi sanoa Jumaluuden luoneen eli tehneen maailman aineelliset oliot ja muodot. Mutta samalla tavalla hän ei ole luonut järjellisiä olentoja, jumalia ja ihmisiä, vaan on antanut niihin Itsensä niin kuin Isä poikaansa. ”Niistä kahdesta osasta, joista maailma on

²¹ Taaskin vastoin alkuperäistä tekstiä käännetty: ”lapsia”.

kokoonpantu, nimittäin ruumiista ja sielusta, Jumala ei ole ensimmäistä (ruumista) synnyttänyt vaan muodostanut ja yhteenliittänyt ennen olleesta aineesta,²² siten että hän rajattoman sitoi ja määräsi rajoituksiin ja muotoihin. Sielu sitä vastoin, joka omistaa järjen, ajatuskyvyn ja sopusoinnun, ei ole ainoastaan Jumalan työteos vaan osa Jumalasta eikä ole syntynyt ainoastaan hänen toimestaan vaan (lähtenyt ulos) hänestä itsestään.”

Juutalaiset olivat tähän asti käsittäneet Jumaluuden vain Luojaksi, joka kyhää ihmisiä kuin saviastioita. Jos joskus puhuttiinkin ”Isästä”, niin sitä ei käsitetty sananmukaisesti. ”Jumala” oli joku ihmisen ulkopuolella oleva olento, joka saattoi tehdä minkälaisia tahansa ihmisiä. Mutta nyt Kristus tuli maailmaan ja opetti, että jokainen ihminen on ”Jumalan Poika”. Hän ei omaa luontoaan konsanaan voi hävittää vaikka hän vaeltaisikin kaukana ”Isän kodista” ja ravitsisi itseään sikojen ruualla. Milloin tahansa hän alkaa muistella syntyperäänsä, voi hän palata siihen kotiin, mistä hän on lähtenyt, tulla uudelleen siihen tilaan, joka kuuluu hänen todelliseen olemukseensa. Vierailta mailla ollessaan hän tuntee, ettei häntä ”ole mahdollista kutsua Pojaksi”, mutta kun hän tulee kotiin, ei hän muistakaan tätä lausetta käyttä, sillä hän huomaa, että kaikki on entisellään: hän on yhtä hyvin poika kuin ennenkin.

On kaikkein merkillisin teologian taidetempu, että se on osannut himmentää tämän selvän totuuden, joka käy punaisena lankana kaikkien evankeliumien läpi. Ihmisen ainoa pelastus on siinä, että hän alkaa ymmärtää ja uskoa olevansa ”Jumalan Poika”, ”yhtä Isän kanssa”, so. itse Jumala, ja että hän alkaa elää tämän mukaan. Kun Jeesus sanoi: ”uskokaa minuun!”, niin hän myös selittää, mitä hän tällä tarkoittaa: ”Joka uskoo minuun, *ei usko minuun* vaan siihen, joka minun lähetti... Joka

²² Mitään luomista tyhjistä ei tunne itämainen eikä länsimainen filosofia. Tyhjistä ei tule mitään.

minut näkee, hän näkee sen, joka minut lähetti... Jos minä itseäni kunnioittaisin, ei minun kunniani olisi mitään... *En minä itsestäni taida mitään tehdä...* En tullut taivaasta tekemään omaa tahtoani.” Juuri sen tähden että hän *ei tuntenut itse olevansa mitään*, saattoi hän täydellisesti ilmentää sitä Isää, joka on kaikkein yhteinen Isä. Hän näytti, mikä tahto elää kaikkein ihmisten syvimmissä, vaikka he eivät *usko* tähän vaan kulkevat vierailta teillä, tehden kokemuksia muukalaisten majoissa.

VIISAUDEN PERUSTUS

Tässä yhdessä sanassa ”Jumalan Poika” on ilmaistuna kaikein filosofian keskus. Tiedämme, että jo kreikkalaisen sivistyksen varhaisimmista ajoista alkaen ihmistä kutsuttiin ”mikrokosmoksi” eli ”pieneksi maailmaksi”. Kaikkeus oli ”makrokosmos”, ”suuri maailma” ja Pythagoras, joka ensinnä antoi maailmalle nimen ”kosmos”, eli ”kauneus”, ”järjestys”, ”sopusointu”, selitti myös, että maailmankaikkeus on täydellinen kokonaisuus ja on itse Jumaluus.²³ Jokainen ihminen on sen mukaan *pienoiskuva Jumalasta* ja hänessä asuvat kaikki kyvyt ja mahdollisuudet, mitä on itse Äärettömydessä. Hänen tajunnassaan ovat idut kaikkiin ”jumalallisiin ajatuksiin”, joista maailma, näkyväinen ja näkymätön, on kokoonpantu.

Näin filosofia. Jeesus Nasarealainen muutti tämän filosofisen perustotuuden havaittavaksi ilmiöksi siten, että hän antoi kuvan ihmisen suunnattomista mahdollisuuksista. Oman persoonansa kautta hän avasi uuden kehitysjakson. Kaikki, minkä hän oli saavuttanut, oli jokaisen muunkin mahdollista saavuttaa, jos kerta kaikkien luonto oli yksi. Jollei meillä jokaisella olisi ollut mahdollisuutta tulla hänen kaltaisekseen, olisi kaikki hänen puheensa ”Jumalan pojasta” ollut vain ivaa meidän heikkoudestamme. Mutta hän ei milloinkaan asettanut itseään muulla tavoin ihmisistä erilleen kuin siinä suhteessa, että hän

²³ Ks. Pliniuksen lausetta s. 52 tässä teoksessa.

tiesi sen, mihin toiset eivät vielä uskoneetkaan. Jos hän teki ”ihmeitä” ja ”merkkejä”, niin hän teki niitä vain näyttääkseen, mitä voimia kuuluu jokaiselle ihmiselle. Hän sanoo seuraajilleen, että jos heillä olisi kipinäkin uskoa, voisivat he tehdä vielä suurempia töitä.

Siinäkin muodossa, johon tämä ”Jumalan Pojan” usko kristikunnassa on pukeutunut aikojen kuluessa, on se ollut mahdavana kiihottimena ihmiskunnalle. Jos yksikin ihminen saattoi kohota tällaiseen henkiseen korkeuteen, niin jokaisella oli sama toivo ja päämäärä. Kuinka monelle tämä totuus keskellä pimeimpiä vuosisatoja yhtäkkiä saattoi selvitä, hänen itsekseen miettiessään oppia Kristuksesta. Kun hän synkkien epäilysten jälkeen viimein tuli huomaamaan, että Kristus ei tehnyt omaa persoonaansa Ehdottomaksi Jumalaksi, hän kysyi kohta itseltään: kuka hän sitten on? Ja sai silloin vastauksen: hän on – samaa kuin minä itse.

”MINÄ SANOIN: TE OLETTE JUMALIA”

Ne, jotka ovat korottaneet Jeesus Nasarealaisen ainoaksi Jumalaksi, ovat heittäneet hänen päälleen saman syytöksen, mikä hänen katkerimmat vihamiehensä tekivät. Ja kuitenkin itse hän on torjunut tämän syytöksen päältänsä sanoilla, jotka ovat selvää selveämmät. Juutalaiset tahtoivat kivittää hänet sen tähden, että muka ”hän, joka on ihminen, teki itsensä Jumalaksi”. Silloin hän vastasi nämä merkilliset sanat:

”Eikö teidän laissanne ole kirjoitettu: minä sanoin, te olette jumalia! Jos hän niitä kutsui jumaliksi, joille tuli Jumalan sana (Logos), kuinka te sanotte hänelle, jonka Isä on pyhittänyt ja lähettänyt maailmaan: ’sinä pilkkaat’, kun minä sanoin: minä olen *Jumalan poika?*” (Joh. 10:33-36)

Hän vetosi siis oman kansansa profeettoihin, jotka hekin, tuntiessaan sisässään Jumalallisen Tahdon, Sanan, olivat puhuneet Jumalan nimessä sanoen: ”Näin sanoo Herra.” ”Minä

olen Herra teidän Jumalanne.” He olivat uskaltaneet asettua itse Jumalan edustajiksi, silloin kun tunsivat itse totuuden itsensä täyttävän. He olivat silloin olleet ”jumalia”. Ja kuitenkin Kristus ei tahtonut itseään sanoa ”Jumalaksi” vaan ainoastaan ”Jumalan Pojaksi”, kuten jokainen halvempikin ihminen saattoi itsestään sanoa, jos hän oli puhdas sydäimestään.²⁴

Samassa lauseessa hän kuitenkin selittää, miksi häntä *suuremmissa mitassa* kuin muita koski tämä nimi. Hän oli näet tullut tietoiseksi Jumalan tahdosta jo ennen kuin hän syntyi maailmaan. Ja miten hän oli tullut tästä tietoiseksi? ”Isä on minut *pyhittänyt*.” Siis hän ei ollut aina ollut niin pyhä ja täydellinen kuin hän nyt oli. Hän viittaa siis edellisiin kehityssarjoihin. Mutta hän ei käske niiden nojalla uskomaan, koska ei kukaan muu saattanut niitä tuntea kuin hän itse, vaan hän lisää: ”Jollen minä tee Isäni töitä, *älkää uskoko minua*.” (Jae 37) Koko hänen edellinen olemassaolonsa oli ihmisille jotakin yliluonnollista. Hän ei käskenyt uskomaan siihen, hän ei kertonut siitä mitään vaan ainoastaan käski katsomaan, millä tavalla hän nyt toimi maailmassa. Tässäkin hän turvautuu jokaisen ihmisen omiin tietoihin ja havaintoihin, sillä luonnollisesti kukaan muu ei voinut tietää, mitkä ovat ”Isän töitä”, kuin se, joka itsessään tajuaa saman tahdon ja tuntee, *mikä olisi jumalallista*, vaikkei hän itse kykenisikään sitä täyttämään.

LOGOS MAAILMANJÄRKI

Jeesus Nasarealainen asettaa itsensä tuossa puheessa yhdeksi renkaaksi profeettojen pitkään sarjaan, joille ”tuli Jumalan Sana”. Ja Johanneksen evankeliumin esipuheessa on mahtavilla sanoilla kuvattu, mitä on tämä *Jumalan Sana*. Siinä sanotaan:

²⁴ Vertaa toisiinsa lauseita: ”Autuaat ovat puhdassydämiset, sillä he näkevät Jumalan” (Matt. 5:8) ja ”Ei kukaan ole koskaan nähnyt Jumalaa vaan ainosyntyinen Poika, joka on Isän helmassa, hän näytti” (Joh. 1:18) ja ”Ei niin että kukaan on nähnyt Isän muu kuin se, joka on itse Jumalasta (syntynyt).” (Joh. 6:46)

”Alussa oli Sana (Logos); se oli Jumalan luona, ja se oli Jumala. Kaikki on syntynyt siitä (eli ”sen kautta” *di autou*) eikä sen ulkopuolella syntynyt mitään, joka syntyi. Siinä oli elämä ja elämä oli ihmisten valkeus... Se oli totinen valkeus, joka valistaa jokaisen ihmisen, joka maailmaan tulee.²⁵ Ja Sana tuli lihaksi ja *otti asuntonsa meihin (eskeenoosen en heemiin)*.²⁶

Kielemme puutteellisuus tekee tämän tekstin hieman vaikeatajuiseksi. Sen, mikä on käännetty ”Sanaksi”, voisi yhtä hyvin kääntää ”Järkeksi” tai ”Ajatukseksi”, sillä alkukielen ”Logos” merkitsee juuri tätä. Jo puolituhatta vuotta ennen Kristusta alkoi filosofi Herakleitos käyttää Logos-sanaa puhuessaan Maailmanjärjestä, Kaikkeudentajunnasta, johon jokainen ihminen on järjellään yhdistynyt. Se käsite oli aivan yleisenä stoalaisessa filosofiassa ja Kristuksen aikoina siitä esitti suurenmoisen järjestelmän juutalais-kreikkalainen filosofi nimeltä Filo Aleksandriassa. Tätä Maailmanjärkeä ei koskaan käsitetty yhdeksi rajalliseksi olennoksi vaan kaikkia yhdistäväksi Yhteistajunnaksi. Johanneskin kutsuessaan sitä Valkeudeksi, joka valaisee jokaista ihmistä, osoittaa, ettei sitä voi jakaa eikä yksi voi sitä pidättää itselleen, koska valo leviää vapaasti kaikkialle. Vielä kristilliset ajattelijat ja kirkkoisät monien vuosisatojen aikana tunnustivat, että Logos oli jokaisessa ihmisessä, mikäli heissä oli Järkeä, toisissa enemmän, toisissa vähemmän. Heistä oli

²⁵ Ei voi kylliksi ihmetellä meidän viimeisten raamatunkääntäjien rohkeutta, kun he ovat uskaltaneet tämän säkeen kääntää: ”Tämä totinen valo, joka valistaa jokaisen ihmisen, oli tulossa maailmaan.” Näin suunnatonta tekstiväärennystä on harvoin tehty edes katolisessa kirkossa. Lieneekö minkään maan raamatussa tähän asti uskallettu tätä jaetta näin kääntää? Se ei ainoastaan sodi alkutekstejä vastaan vaan hävittää koko esipuheen merkityksen, sillä koska tämä valo oli ihmisten elämä täytyy kysyä, millä ihmiset olisivat siihen asti eläneet, jos se nyt vasta oli tulossa maailmaan.

²⁶ Tämä perin tärkeä kohta on taasen turmeltu väärällä käännoksellä. ”Eskeenoosen” merkitsee teltaan asettumista, niin kuin ainakin ihmisruumiiseen, ”lihaan”. ”En heemiin” on sanasta sanaan ”meidän sisäämme”. ”Meidän seasamme” on sitä vastoin aivan mielivaltaisen käänno. Vulgatakin kääntää: ”habitavit in nobis”.

mielelöntä ajatella, että Maailmanjärki olisi sisältynyt Kristukseen ja että siis sitä ei olisi ollut maailmassa ennen häntä, eikä hänen ulkopuolellaan. Mutta kaikista muista puhumatta itse Jeesus lausui, että ”Jumalan Sana” oli puhunut jo profeetoissa, kuten hänessä.

LOGOS ITÄMAILLA

Ja kun mainitsemme ne, joille ”tuli Jumalan Sana”, emme voi olla huomioonottamatta niitä ihmiskunnan suurimpia, jotka muissa kansoissa levittivät samaa valoa. Nykyaikana on käsisämme ”itämaiden evankeliumi”, *Bhagavad Gita*, se maailmankirjallisuuden helmi, jossa yhtä selvästi kuin Johanneksen kirjassa esiintyy Logos, Maailmanjärki, puhuvana Minänä. Kun se luonnollisesti ei voi puhua jollei jonkin välikappaleen kautta, täytyy jonkun ihmisen tulla täksi välikappaleeksi. Muuten ei siitä maailma koskaan tietäisi. Silloin se ihminen puhuu niin kuin *hänen omaa minäänsä ei olisi olemassakaan*, eli Jeesuksen sanoilla: ”Ne sanat kuin minä teille puhun, en minä itsestäni puhu, mutta Isä, joka minussa on, tekee työtänsä.” (Joh. 14:10 ym.)

Bhagavad Gitassa Krishna tällä tavalla puhuu täydellisen jumaluuden nimessä. Hän sanoo: ”Minä olen sama kaikissa olennoissa; ne jotka minua rakkaudella palvelevat, ne ovat Minussa ja Minä myös heissä.” (9:29) ”Minä olen kaikkien olentojen siemen eikä ole mitään liikkuvaa tai liikkumatonta, joka voisi olla olemassa minusta erillään.” (10:39) ”Herra asuu kaikkien olentojen sydämessä, oi Ardshuna. Hän taikavoimallaan (*Maajalla*) saattaa kaikki olennot kulkemaan läpi kehityskierroksen, ikään kuin ohjaten savenvalajan pyörää. Pakene hänen luokseen turvaa etsimään. Hänen armostaan sinä saavutat korkeimman rauhan, ikuisen asumuksen. Kieltäytyen kaikista velvollisuuksista tule Minun luokseni suojaan; älä sure, Minä

vapautan sinut kaikista synneistä. Anna sydämesi minulle, anna taudu kokonaan Minulle, uhraudu Minulle, kumarru Minulle, niin sinä totisesti tulet Minun luokseni. Minä annan sinulle vakuuden, sinä olet Minulle rakas.” (18:61,62,65,66)

Kun kuulemme näitä säveleitä kaukaisilta maanääriltä ja kaukaisilta ajoilta, saamme vain yhä selvemmän käsityksen, että on olemassa sellainen yhteinen tajunta, josta ihminen voi tulla tietoiseksi ja joka tuottaa hänelle suurimman rauhan ja vakuuden. Bhagavad Gitassa ei ole pienintäkään mahdollisuutta käsittää tätä Minää puhujan Krishnan persoonaksi. Hän sanoo: ”Kaikki, mikä on kuninkaallista, hyvää, onnellista, mahtavaa, ymmärrä, että se lähtee Minun loistostani.” (10:41) ”Kaikki pyrkimys, kaikki intohimo tähtää samaa kohti, olkoonpa se vaikka pelaajan kiihkeä voitonhalu.” (10:36) ”Kaikki tiet johtavat Minun luokseni”, vaikka monet vaeltajat eivät tiedä, mitä kohti kulkevat.

ENSIMMÄINEN MYSTEERIO

Johanneksen evankeliumissa, missä yksin eikä muissa Jeesus tavataan lausumassa: ”uskokaa minuun”, nämä sanat eivät milloinkaan tarkoita hänen oppejaan ja hänen erikoista ilmenemystään vaan yksinomaan sitä sisäistä Minätajuntaa, joka on kaikista muodoista riippumaton. Se näkyy yksin siitä, ettei milloinkaan selitetä, mitä hänestä tulisi uskoa. Sellaisissa kohdissa ei puhuta erityisesti mistään siveyssäännöistäkään, sillä nekin ovat kukin erältään jotakin rajoitettua, mutta tämä Maailmanjärki on ääretön, mittaamaton.

Tässä on ”Jumalan Pojan” mysteerio. On olemassa ääretön tajunta, josta kaikki on lähtenyt ja joka pitää kaiken yllä ja jonka tahdosta jokainen laki toimii. Tästä tahdosta ihminen tulee tietoiseksi ei ainoastaan tutkimalla luontoa ympärillään ja tekemällä johtopäätöksiä sen lukemattomista ilmennyksistä

vaan myöskin löytämällä saman tahdon, saman voiman ja saman tiedon omasta itsestään. Tämä on se ensimmäinen salaisuus, jonka Kristus paljasti maailmalle, vaikka se vastoin hänen kieltoaan muutettiin hänen oman persoonansa palvelemiseksi, vieläpä viimein alentui pelkäksi *nimen* jumaloimiseksi kaiken sen syrjäyttämällä, mitä hän oli seuraajilleen asettanut tehtäväksi.

Minkä ihmeellisen havainnon olemme tutkiessamme tehneet? Kaukana siitä, että Jeesus Nasarealainen käskisi meidän uskoa jotakin vastoin järkeämme, hänen ensimmäinen oppinsa on juuri kehotus itsekullekin luottamaan omaan järkeensä. Kun hän sanoo: ”uskokaa Poikaan”, niin se Poika on juuri *järjen valo*, Logos. Me olemme ”poikia” ainoastaan siinä määrässä kuin meissä elää itsetietoinen, eloisa järki. Niin pian kuin palvelemme jotakin toista olentoa, emme ole ”Jumalan Poikia”, sillä pojan ei sovi ketään totella paitsi Isää, sisintä itseään. Sitä tehden olemme vain orjia, palkkapalvelijoita, jotka emme tunne perintöoikeuttamme emmekä osaa käyttää sitä hyväksemme.

Oliko ihme, että tämä sanoma täytti maailman uudella elämällä? Eikö juuri tätä ihmiskunta kaivannut, kun se oli pettynyt kaikista jumalistaan? Kaikki ne, jotka tämän käsittivät uskon, alkoivat taas luottaa itseensä, käyttää järkeään, kuunnella oman sydämensä ääntä. Silloin he uskalsivat heti luopua siitä jumalanpalveluksesta, joka perustui veriuuhreihin, tapahtukoot ne sitten Roomassa tai Jerusalemissa. He hetkeksi taas käsittivät, että ainoa todellinen jumalanpalvelus on rakkauden ja oikeuden lakien noudattaminen ihan jokapäiväisessä elämässä, kaikissa ajatuksissa ja teoissa.

KRISTUS – VOIDeltu

Meistä tuntui ensin, että Kristuksen persoona oli verho, joka peitti näkyvistä hänen antamat ihanat opetuksensa. Mutta kun

hänen omien sanojensa valossa häntä tarkastelemme, ei hänen persoonansa olekaan *verhona*, vaan se on päinvastoin *ovi*, joka johtaa meitä ymmärtämään hänen oppiaan. Se ei suinkaan kehoita meitä hylkäämään järkeämme kuunnellaksemme hänen sanojaan, päinvastoin on kaikkein voimakkain yllytys meille luottamaan itseemme ja siihen järjen valoon, joka sisällämme loistaa. Meidän täytyy tulla yhtä riippumattomiksi kuin hän kaikista ”kirjoituksista” ja ”profeetoista”, niin että kyllä kunnioitamme niitä, mutta emme rajoita uskoamme siihen, mitä niillä on sanottavana.

Kuitenkin on vielä yksi asia, joka voi tuntua käsittämättömältä. Miksi hän antoi kutsua itseään ”Kristukseksi”? Eikö hän sillä nimellä kuitenkin asettunut erikoisasemaan ja käsenyt itseään pitämään ehdottomana opettajana?

Mitä merkitsee Kristus eli se heprealainen sana, joka sitä vastasi, Mashiah eli Messias? Se merkitsee ”Voideltu”. Ja nyt på on Jeesus itse tarkasti selittänyt, mitä tällainen ”voitelu” tarkoittaa. Heti ensimmäisen kerran kun hän esiintyi Nasaretin synagogassa, hän otti kirjan käteensä ja luki:

”Herran henki on päälläni; sen tähden *se on voidellut minut* julistamaan hyvää sanomaa köyhille, saarnaamaan vangeille vapautusta ja sokeille näön jälleen saamista, laskemaan sorretut vapauteen, kuuluttamaan Herran otollista vuotta.” (Luuk. 4:18,19) Ja sulkien kirjan hän sanoi: ”Tänä päivänä on tämä kirjoitus täytettyinä teidän korvissanne.”

”Voiteleminen” merkitsi siis, että hän tästä lähin oli alkanut käytännössä toteuttaa Jumalan tahtoa ja olla todellinen ”Jumalan Poika” elämän näyttämöllä. Tähän hän oli saanut hengen käskyn. Mutta samanlainen hengen kutsumus voi tulla ja on tullut lukemattomille ihmisille kautta historian aikojen. He ovat tunteneet vastustamattoman kehotuksen lähteä auttamaan puutetta kärsiviä ja ilahduttamaan, vapauttamaan sorrettuja, valaisemaan tietämättömiä. ”Kristuksen” virka siis ei ole

muuta kuin ”Jumalan Pojan” tietoisuuden muuttuminen teoriasta käytännöksi, ajatuksesta todellisuudeksi. Se on vain sen ilmentäminen, mikä on ollut aikojen alusta kätkeytynä. Toisessa paikassa sanookin Jeesus: ”Profetioissa on kirjoitettuna: He tulevat kaikki olemaan Jumalan opettamia.” (Joh. 6:45) Ja tällainen on ”jokainen ihminen, joka on kuunnellut Isää ja oppinut häneltä”. Jeesus ei suinkaan sanonut maailmalle: ”Teidän tulee *uskoa* olevanne Jumalan lapsia, *minun* yksin tulee *elää sen mukaan*.” Päinvastoin hän kutsui kaikkia tähän työhön ja asetti sen välttämättömäksi ehdoksi jokaiselle, ken tahtoi seurata hänen jälkiään. Jokaisen niistä oli tultava samalla tavalla Kristukseksi, so. Herran työhön voidelluksi eli vihityksi.

JEESUKSEN KASTE

Mutta tämä voiteleminen ei ole vain kaunis lauseparsa. Ei kukaan voi omin päin alkaa tehdä tätä työtä, jollei hänellä ole ”Jumalan Pojan mieli”. Muussa tapauksessa hän on palkollinen ja vaatii aina itselleen jotakin korvausta eli hyvitystä palveluksistaan, ja jollei hän saa mielestään riittävää korvausta, jättää hän pian työnsä kesken. Vasta silloin kun ihminen ehdottomasti tuntee olevansa ”yhtä Isän kanssa”, hän voi toimia ja työskennellä Isän lailla, äärettömästä rakkaudesta ilman mitään rajaa, ilman palkkaa, omasta vapaasta halustaan. Kun tämä tajunta avautuu jollekin, silloin hänellä ”ei ole muuta tietä” kuin antautua kokonaan elämäänsä sen mukaan.

Nyt on kysymys tarkoittiko Kristus, että tällainen tajunnantila on joka ihmiselle mahdollinen vai ainoastaan hänelle itselleen? Voiko koskaan muille ihmisille täydellinen palvelus ja epäitsekkyys muuttua pelkäksi iloksi ja nautinnoksi? Voiko kuka tahansa ihminen tulla Kristukseksi – voidelluksi?

Vastauksen siihen antoi Jeesus kuolemansa jälkeen (kuten kerrotaan), kun hän jätti seuraajilleen käskyn: ”Menkää ja

opettakaa kaikkea kansaa ja *kastakaa heidät nimeen Isän, Pojan ja Pyhän Hengen.*” Ja hän lisäsi: ”Joka uskoo ja kastetaan, se pelastuu, mutta joka ei usko, se kadotetaan.”

Tämä ”kaste” on aivan samaa kuin se ”voitelu”, joka tekee ihmisen Kristukseksi. Helposti huomataan, että Kristuksen ”voitelu” tapahtui juuri sillä hetkellä, jolloin hänet ulkonaisesti kastettiin. Vasta silloin hänelle avautui täydellinen tieto ja käsitys asemastaan Jumalan Poikana ja siitä asti hän alkoi sitä toteuttaa. Se oli juuri ”Pyhän Hengen voitelu”.

Kaikki neljä evankeliumia kertovat Jeesuksen kasteesta miltei samoilla sanoilla ja mainitsevat, että silloin: ”Katso! Taivaat aukenivat *hänelle* ja *hän näki* Jumalan hengen tulevan alas niin kuin kyyhkysen ja jäävän hänen päälleen.” (Matt. 3:16) Ja ääni taivaasta sanoi: ”*Sinä olet minun rakas poikani*, sinuun minä mielistyn.”

Tämä näky ja kuulo ei ollut mikään ulkokohtainen tapahtuma, sillä ei ole mitään merkkiä, joka osoittaisi, että kansa ympärillä sen havaitsi. Ainoastaan Kastaja näki ikään kuin kyyhkysen laskeutuvan ja aavisti, että tämä oli ”Jumalan Poika”. Mutta kuinka hämärä tämä tieto hänellekin oli, näkyy siitä, että hän vankilasta lähetti sanansaattajia kysymään, oliko Jeesus todella se tuleva.

Jeesus Nasarealaiselle siis tässä avautui korkeampi tajunta, hän teki merkillisen kokemuksen, joka muutti kokonaan hänen elämänsä. Parhaimmat Luukkaan tekstit sisältävät vielä muutamia hyvin tärkeitä sanoja. Tuo ääni taivaasta sanoi hänelle: ”*Sinä olet minun poikani, tänä päivänä minä sinut synnytin.*” Että tämä teksti on *alkuperäinen* eikä myöhempi lisäys, tiedetään siitä, että monet kirkkoisät mainitsevat sen. Se näyttää, että halpa puusepän poika siinä tilaisuudessa ehdottomasti ja täydellisesti tuns *syntyvänsä Jumalan Pojaksi.*

TÄYDELLINEN MUUTOS

Sen jälkeen hän ei enää voinut elää tavallisena ihmisenä. Hänessä oli tapahtunut niin täydellinen muutos oli, ettei hän voinut totuudenmukaisesti kutsua ketään isäkseen maan päällä. Siitä sai aiheensa se kansantarina, ettei hänellä ollut ensinkään luonnollista isää, vaan että hänen syntymänsä oli ollut poikkeus luonnon järjestyksestä.²⁷

Ainoastaan suurin tietämättömyys voi luulla, että tuo sielullinen kokemus, tietoisesti Jumalan Pojaksi tuleminen, oli jossakin yhteydessä ulkonaisen kasteen eli vedellä valelemisen kanssa. Jo kertomuksesta näkyy, että Jeesus alistui tuohon toimitukseen kuten hän noudatti muitakin juutalaisten ulkonaisia tapoja eikä hänen kokemuksensa siitä johtunut. Ei Johannes Kastaja voinut aikaansaada tuollaisia sielullisia tuloksia, vaan hän itse sanoi: ”Minä vain kastan *vedellä*, mutta minun jälkeeni tulee se, joka kastaa Pyhällä Hengellä ja tulella.”

VESIKASTE

On hyvin kummallista, että kristillinen kirkko on ottanut käytäntöön tuon Johanneksen vesikasteen ja luullut sen jollakin tavalla vastaavan sitä vihkimystä, jonka Jeesus jätti seuraajilleen tehtäväksi. Jo itse sanoista olisi pitänyt huomata, että oli suuri ero Kristus-kasteella, sillä se on ”pyhän hengen” kaste ja siis henkinen, ilman ulkonaisia menoja tapahtuva. Koko elämänsä aikana Jeesus ”kasto” ympärillään olevia ”pyhällä hengellä ja tulella” ja avasi heidän tajuntansa niihin korkeampiin

²⁷ Se, että tämä törkeä väärinymmärrys ei lähtenyt Jeesuksen lähimmiltä opetuslapsilta, näkyy jo esim. niistä sukuluetteloista, jotka löytyvät Luukkaan ja Matteuksen evankeliumien alussa. Jollei olisi luultu Jeesuksen Joosefista syntyneen, ei kenenkään olisi tullut mieleenkään laatia Joosefin sukutaulua.

maailmoihin, jotka hänelle itselleen olivat avautuneet, eikä hänen siinä tarvinnut käyttää mitään vettä.²⁸

Mikään ei tule niin suuresti herättämään tulevien sukupolvien ihmettelyä ja saattamaan heitä epäilemään meidän järkikykyjämme kuin se toimitus, jolla vastasyntyneitä lapsia yritetään ”pelastaa” vettä valelemalla ja lukuja lukemalla. Vuosisatojen aikana on ollut unohdettuna se todellinen kaste eli ”voitelu”, jolloin ihminen tulee vihityksi ”Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen”. Onko koskaan huomattu vesikasteen synnyttäneen mitään tuloksia tai saattaneen ketään paremmin tajumaan Isän, Pojan ja Pyhän Hengen mysteeriä? Todellinen kaste eli voitelu olisi sellainen, joka ehdottomasti muuttaisi ihmisen,²⁹ niin kuin Jeesukselle tapahtui. Hän oli siitä hetkestä asti Poika, hän kuuli Isän äänen ja tunsu alati päällään eli sisänsään Pyhän Hengen.

Tästä todellisesta ”kasteesta” on miltei jokaisella ihmisellä jotakin aavistusta. Kukapa ei olisi huomannut, kuinka hänen tajuntansa on yhtäkkiä voinut avartua jonkun henkisemmän ihmisen paljaasta läsnäolosta? Jos hän vain mielessään laajentaa tätä kokemusta, voi hän ymmärtää, mitä merkitsi se historiallinen tapaus, joka sai aikaan Kristuksen tietoiseksi tulemisen ja antoi ensimmäisen aiheen kristinuskon syntymiseen. ”Kaste” on kokemus, jolloin yhtäkkiä ilmenee sisäisistä maailmoista jotakin, mikä on ennen ollut kätkeytyneenä. Varmaan kaikki suuret ihmiset ovat läpikäyneet tällaisia kokemuksia, tällaisia valtavia herätyksiä. Se, joka kulloinkin ”kastaa”, on vain ulkonainen

²⁸ Vesikastetta kutsuttiin ”ainoastaan Johanneksen kasteeksi” (Apt. 18:25) eikä Jeesus pannut sille mitään merkitystä, vaikka hän salli opetuslastensa sitä käyttää, kuten muitakin seremonioita. (Joh. 4:2) Paavalikin kastoi joskus näön vuoksi vedellä, mutta sanoi toisaalla: ”Minä kiitan Jumalaa, etten ole yhtään teistä kastanut... sillä ei Kristus minua lähettänyt kastamaan.” (Kor. 1:14,17)

²⁹ Tästä ”voitelusta” (”khris-ma”) puhui Johannes epistolassaan: ”Teillä on voidetta, joka pyhä on, ja te tiedätte kaikki... Ja se voidetta, jonka te häneltä saaneet olette, pysyy teissä ettekä tarvitse, että joku teitä opettaa, vaan se voidetta teitä kaikista opettaa.”(1 Joh. 2:20,27)

välittäjä, joko ylempi tai alempi kehityksessä, hän voi usein itse hämmästyä enemmän kuin kastettava niistä vaikutuksista, jotka tulevat näkyviin. Syvin ihmistuntemus sanoo, että toinen ei voi antaa toiselle mitään, joka ei jo ole ollut uinuvana toisen sisällä.

Monella tavalla on näitä kokemuksia selitetty. Jeesus on antanut meidän ymmärtää, että hän kasteessa tuli tietoiseksi sellaisesta sisäisestä Itsestään, joka oli ollut olemassa ennen tätä elämää, kuten hän sanoi ”Jumalan luona”. Samalla tavalla ovat tätä selittäneet monet suuret viisaat ja tietäjät, Platon, Buddha, Plotinos. Koska kerrotaan Kristuksen kastaneen seuraajiaan – vaikka ilman vedenvalelua ja muita taikatemppuja – niin huomaamme, että hän katsoi jokaisella ihmisellä olevan tällaisen korkeamman puolen, josta hän voi tulla tietoiseksi. Kristus avasi oppilaissaan tiehyeen maisen ihmisen ja tuon ”taivaallisen ihmisen” välille.

Muuten on huomattava, että kasteita eli vihkimyksiä on useampia. Jeesuskin, vaikka hän jo oli kastettu, odotti seuraavaa kastetta ja sanoi: ”Minun pitää tulla kasteella kastetuksi, ja kuinka ahdistuksissani olenkaan, kunnes se täytetään.” (Luuk. 12:50)³⁰ Ja kun kaksi opetuslasta kerran pyysi saada hänen rinnallaan istua ”valtakunnassa”, kysyi hän, voisivatko he käydä saman kasteen läpi kuin hän itse vielä tulisi käymään. He vastasivat: ”me voimme”, ja hän myönsi todeksi, että se kokemus oli heidänkin edessään. (Matt. 20:23)

HENKINEN MAAILMA

Kaikilta ajoilta kerrotaan samanlaisista kokemuksista, jotka ovat sattuneet sekä korkeille että alhaisille ihmisille. Viime aikoina on näitä sielullisia tosiasioita alettu tieteellisesti tutkia ja käsitellä. Niinpä äsken manalle mennyt amerikkalainen filosofi professori William James on kertonut näistä suuressa

³⁰ ”Täytetään” on tässä sanottu sanalla (teleiousthai), jota käytettiin kreikkalaisten mysteeriöissä vihkimisestä puhuttaessa.

teoksessaan *Varieties of religious experiences*, josta kohta valmistuneen suomenkielinen käännös. Siinä hän tekee eri ihmisten kokemuksista lopullisen johtopäätöksensä:

*”Näkyväinen maailma on osa henkisemmästä avaruudesta, joka sille antaa sen pääarvon. Yhdistyminen tähän korkeampaan maailmaan eli sopusointuinen suhde siihen on todellinen päämäärämme.”*³¹

Meidän keskellämme on olemassa paljon ihmisiä, joilla on kokemuksia tuon toisen maailman olemassaolosta ja aavistuksia sen laadusta ja luonnosta. Mutta niitä on harvassa, jotka alati olisivat tietoisessa yhteydessä sen maailman kanssa. Ja aikojen kuluessa on ollut vielä vähemmän niitä, jotka ovat uskaltaneet astua maailman eteen ja tuoda sisäiset kokemuksensa kirkkaaseen päivänvaloon, koska silloin kaikkien silmät kohdistuisivat heihin eivätkä he voisi kantaa sitä mittaamatonta edesvastuuta, mikä siitä syntyisi. Jeesus Nasarealainen oli yksi, joka täysin tietoisesti uskalsi kertoa olevansa ”Kristus”, ”voideltu” eli ”Vihitty”, ja ottaa päälleen ne seuraukset, jotka siitä syntyisivät ja jotka eivät vielääkään ole loppuneet. Hänen oma kuolemansa oli vain ensimmäinen ja vähäpätöisin näistä seurauksista.

Mitä hän sitten tiesi kertoa siitä maailmasta, johon hän käänsi ihmisten huomion?

³¹ Tällainen lausunto on sitä tärkeämpi, koska tutkija pysyy täydellisesti tieteellisellä pohjalla eikä suinkaan katso ”Jumalan” olemassaoloa tai kuolematonta tai muita dogmeja sillä todistetuiksi. Nuo opit ovat hänestä vain otaksimia ja vaillinaisia selityksiä sellaisten tosiasioiden johdosta, joita toistaiseksi vain hämärästi käsitämme.

IV OPETUSTAPA

TOISTA KUIN MITÄ ODOTETTIIN

Ne, jotka seurasivat Kristusta ja kuuntelivat hänen opetustaan kauemman tai lyhyemmän aikaa, alkoivat pian aavistaa ja yhä varmemmin uskoa, että hän näki toiseen maailmaan, joka oli heiltä salattu. Hän sanoi tulleen ”Jumalan luota” ja monet heistä uskoivat Jumalan olennoksi, joka asui maailmassa samanlaisessa kuin meidän maailmamme, vain paljon kirkaammassa ja ihanammassa. Siellä hän muka hallitsi enkelijoukkojaan ja oli nyt lähettänyt rakkaimman palvelijansa maan päälle kertomaan näistä autuuden asuinsijoista. He vain odottivat, että Kristus paljastaisi nuo ihmeelliset salaisuudet, jotka hän sanoi tuntevensa.

Sama huhu hänestä levisi myös yltympäri. Siksihä hänen luokseen kokoontui kaikenlaista kansaa kuulemaan profeettaa, josta enempi uskottiin kuin mitä konsanaan entisajan profeetoista oli uskottu. Sinne tuli maailman teillä nääntyneitä ihmisraukkoja, jotka eivät toivoneet tästä elämästä enää mitään kunnollista vaan ainoastaan kaipasivat jotakin korkeampaa olemassaoloa. Tuli myös omahyväisiä viisastelijoita, pilkante-kijöitä, väittelijöitä. Tuli pakanoita sekä juutalaisia, tulipa kansanvanhimpia ja pääpappeja ottamaan vaarin, mitä tällä uudella saarnaajalla oli puhuttavana, ja katsomaan, oliko hänestä suuri vaara heidän uskonnolleen.

Eikä kenenkään tarvinnut lähteä tyhjänä pois. Kaikille tämä mies puhui asioita, jotka kävivät suoraan heidän sydämeensä. Hän puhui niistä asioista, jotka itse kullekin olivat kaikkein lähimpänä, puhui tästä heidän elämästään, hyveistä ja paheista, rakkaudesta ja sydämettömyydestä. Se, joka oli elämää

ajatellut, löysi tästä vastakaiun kaikkein parhaimmalle, mitä hän koskaan oli ajatellut. Hän meni pois toisena ihmisenä, saatuaan uutta elämän intoa, tultuaan vakuutetuksi omien sisimpien ajatustensa oikeudesta.

Mutta niistä asioista, joista useimmat olisivat tahtoneet tietää, uusi profeetta ei puhunut. Hän ei kertonut siitä, mitä he varta vasten olivat tulleet kuulemaan. Tuonpuoleiset ja tulevat asiat hän näytti jättävän kokonaan ottamatta huomioon. Ne, jotka olivat kyllästyneet tähän maailmaan ja suuttuneet, saivatkin kehotuksen taas palata siihen takaisin, kärsiä vääryyttä ja sortoa ja köyhyyttä ja kuitenkin olla tyytyväisellä mielellä, vieläpä tuntea onnea ja autuutta. Ja ne, jotka olivat tulleet siinä tarkoituksessa, että saisivat näyttää viisauttaan, väitellä vastaan, eivät löytäneet mitään, johon käydä käsiksi.

Ihmisen itsekäs ymmärrys ei pyydä mitään niin ahnaasti kuin saada kaikkea sille outoa uhmata ja kieltää, kritisoida ja väaristellä. Mutta tässä se jäi sanattomaksi. Joskin hänen, Kristuksen, lauseita voisi monella tavalla penkoa, saivarrella, väännellä, se ei heitä haluttanut. Vaikka monetkin lauseet olivat sanamuodoltaan jyrkkiä, ristiriitaisia, liioiteltuja paradokseja, niin tässä ilmapiirissä tuntui siltä, että sanat olivat niin äärettömän vähäarvoisia ja kaikki vain riippui siitä, mikä ajatus oli niiden takana. Ja se ajatus oli usein hänen puhuessaan niin voimakas, että se tuntui aivan käsin kosketeltavalta.

Pappien päämiehetkin saivat palata tyhjin toimin. Turhaan he etsivät sellaista, mikä olisi loukannut temppelin ja synagogan arvoa. Vaikka monet tunsivat, kuinka kaukana hän oli pappien uskonnosta ja kuinka vähäarvoiset Moosekset säädökset ja koko temppelilaitos olivat hänelle itselleen, antoi hän niiden olla koskematta. Jos hän puhui kovia ja ankaria sanoja, sellaisia, jotka tunkivat läpi kuin miekanpistot, niin ne oli tähdätty vain sellaisia yleisiä paheita ja vikoja vastaan, joita kukaan ei voinut puolustaa. Hän ei yllyttänyt vastarintaan julkisia laitoksia

ja vääriä oppeja vastaan, ei käskenyt hävittää mitään eikä asettaa omia säädöksiään sijalle.

TULI VALMIINA SYTTYMÄÄN

Hänen opetuslapsensakin pahastuivat tuosta. Miksi hän, jos hän niin paljon tiesi, ei sitä selvästi ilmoittanut? Hän näki ympärillään paljon vääriä oppeja ja erehdyksiä, tässäkin kansassa väiteltiin paljon tuonpuoleisista asioista. Miksi hän ei asettunut kaikkien riitojen ratkaisijaksi ja julistanut, mikä totuus on? Jos hän joskus korotti äänensä, silloin vapisivat röyhkeät hallitusmiehet, vieläpä roomalainen sadanpäämies kysyi itseltään, mahtaisiko hän osata sanallaan niin hallita käskyläisiään kuin tämä mies, jolla ei ollut mitään ulkonaista valtaa. Jos hän tahotoisi asettua uskollistensa etunenään, hän voisi johdattaa heidät taisteluun pakanoitten vääriä uskoja vastaan ja pakottaa koko maailman tunnustamaan hänen Jumalansa ja uskomaan, mitä hän käskisi. Nyt jo kuulijat riippuivat kiinni hänen jokaisessa sanassaan. Mitä sitten seuraisikaan, jos hän ilmoittaisi koko maailmalle olevansa Kristus, Jumalan lähettäjä! Kuka uskaltaisi väittää vastaan, jos hän sanoisi totuuden? Miksikä hän tyytyi puhumaan näistä jokapäiväisistä asioista, joista kuka tahansa muukin voisi puhua? Miksikä hän ei kertonut enemmän siitä elämästä, mistä hän oli tullut ja mikä kaikkia odotti kuoleman tuolla puolen?

Monet lähtivät pois hänen luotaan ja päättelivät: ”Hän on viisas mies, mutta ei hän tiedä muusta kuin tästä maailmasta, missä me elämme. Häntä olisi hyvä totella, mutta se on liian vaikeata. Ja mitäpä se kaiken kaikkiaan kannattaa?”

SATUJEN MAAILMA

Mutta joskus hän antautui puhumaan sellaisista asioista, jotka eivät mahtuneet tähän jokapäiväiseen elämään. Silloin

oltiin yhtäkkiä keskellä kansantarustoa, siinä olivat nuo tutut käsitykset paratiisista ja Abrahamin helmasta, Jumalan juhlapöydästä ja ikuisesta tulesta Gehennan laaksossa, ihmisen pojasta taivaan pilvissä, suuresta tuomiosta ja ylösnousemuksesta. Hän saattoi silloin puhua aivan niin kuin profeetatkin olivat niistä puhuneet, ikään kuin ne olisivat olleet luonnollisia, kaikille tunnettuja asioita. Hän siirsi kuulijat yhtäkkiä mielikuvituksen tarumaailmaan, ja kaikki tuli niin eläväksi, että he olivat näkevinään sen silmiensä edessä. Syvät huokaukset tai ihmettelyn huudot vain saattoivat keskeyttää jännittävää kertomusta.

Mutta kun kertomus oli päättynyt ja hän vetäytyi erilleen, saattoi yksi ja toinen epäröivänä tulla kysymään: ”Ei suinkaan hän tarkoittanut, että kaikki todella olisi ihan niin kuin hän kertoi?” Ja silloin hän vastasi eikä yhtään kieltänyt: ”Se oli kaikki vertausta. Ilman vertausta en ole koskaan mitään näistä puhunut.”

Siis hän piti näitä vakavia asioita vain leikkinä. Kertoi heille satuja aivan kuin lapsille ja sadun lopussa antoi tietää: ”Se oli vain kuvakieltä.”

Mutta hänen kertomuksensa kuitenkin vaikuttivat niin voimakkaasti, että taikauskoiset eivät niitä voineet haihduttaa mielestään. He eivät ensinkään ottaneet uskoakseen, kun hän sanoi sen olevan vertausta, vaan he pitivät sitä täytenä totena ja saivat tukea kaikille entisille kuvitelmilleen. Vielä tänä päivänä näitä vertauksia luettaessa monet luulevat niiden tarkoittavan ulkokohtaisia asioita ja tapahtumia. Niin elävästi ne on kerrottu.

EI TIETOA MAAILMALLE

Mutta ajattelevilta ihmisiltä Kristus näillä vertauksillaan juuri särki pirstaleiksi vanhat uskonnolliset kuvitelmat. Kun hän näin vapaasti ja rohkeasti käsitteli pyhiä tarinoita satujen

kannalta ja muodosteli niistä kertomuksia omien opetustensa valaisemiseksi, niin järkevät menettivät kaiken kunnioituksensa niitä taruja kohtaan. Ja niidenkin, jotka olisivat tahtoneet uskoa niihin kirjaimellisesti, oli joskus liian vaikeaa seurata mukana, kun hän esim. saattoi sanoa: ”Helpompi on kamelin käydä neulansilmän läpi kuin rikkaan tulla taivaanvaltakuntaan.” Eivät itse papit ja paavitkaan ole koskaan näitä lauseita ottaneet vakavalta kannalta.

Jeesuksen omat opetuslapsensa nuhtelivat häntä monta kertaa. ”Miksi aina puhut kansalle vertauksissa? Näethän, että sillä hävität heiltä sen uskon, minkä he juuri ovat saamaisillaan sinuun? Mikset puhu suoraan, mitä tarkoitat?” Silloin hän vastasi heille vielä räikeämmillä sanoilla: ”Minä varta vasten puhun vertauksilla, jotta he kuulisivat eivätkä ymmärtäisi.” Ja hänen opetuslapsensa näkivät katkerasti, kuinka hän laski suuret joukot menemään pois luotaan ilmoittamatta heille salaisuuksia ja paljastamatta omaa tietoaan. Kansa oli kuullut kauniin kertomuksen ja meni kotiinsa sitä miettiäkseen tai pitääkseen sitä tyhjänä taruna. Ja Mestari, joka olisi voinut maailman käännättää, tyytyi olemaan yksinäinen vaeltaja, joka Galilean vuorilla puhui käsittämättömiä sanoja tietämättömille laumoille.

Hän ei silloinkaan tahtonut asettua riitojen ratkaisijaksi kun kuuli pappien ja kirjanoppineiden väittelevän noista tuonpuoleisista asioista. Vaikka hän näki ihmisten huokaavan tietämättömyydessä ja epäilyksessä, ei hän tahtonut hajottaa heidän pimeyttään selvillä sanoilla. Vain joskus tapahtui, että hän kesken väittelyä tukki heidän suunsa jollakin kysymyksellä: ”ettekö ole lukeneet, mitä se profeetta sanoo?” ja silloin he huomasivat, kuinka syvästi hän oli perehtynyt kaikkiin heidän kysymyksiinsä, mutta epätietoisuutta ei hän silloinkaan poistanut vaan lisäsi sitä ainoastaan uudella arvotuksella. Fariseukset eivätkä saddukealaisetkaan voineet päästä selville, mitä puolta hän kannatti.

SUURI VAIKENIJA

Mitä meidän on tästä ajateltava? Mistä johtui tämä Kristuksen vaikeneminen ihmiskunnan tärkeimmistä kysymyksistä? Vielä tänä päivänäkään filosofit eivät tiedä, mihin luokkaan eli kategoriaan hän olisi luettava. Merkillinen opettaja tämä, joka opettaa vaitiolollaan, samalla kuin hän sanoo kaiken tietävänsä.

Itse hän selittää oman arvotuksensa, sanoen: ”Minä puhun ainoastaan sitä, mitä Isä minulle käskee.” Mutta millä tavalla Isä käskee opettamaan? Se on: millä tavalla itse Luonto, suuri Jumaluus ihmistä opettaa? Eikö se opeta juuri ikuisella vaitiolollaan, ja jos jotakin ihminen tahtoo tietää, kuvia näyttämällä? Vertaukset ovat luonnon kieltä. Kaikkeus on suuri vertauskuvasto, pieninkin kastepisara heijastaa koko maailman metsineen, järvineen ja liitelevine pilvineen. Kaikki oliot, kaikki ilmiöt ovat kuvia suuremmista asioista ja nämä taas yhä suuremmista, ja niin edelleen. Paljasta, ehdotonta totuutta emme tapaa missään täällä ilmiömaailmassa emmekä voisikaan sitä käsittää yhtä vähän kuin saattaisimme paljain silmin kestää auringon valoa. Ainoastaan kuvien kautta me kehitymme, panemalla niihin yhä enemmän merkitystä, näkemällä niissä yhä syvempiä salaisuuksia.

Ja todellakin: jos tuonpuoleisia salaisuuksia, jos tulevia asioita voitaisiin joillakin sanoilla kuvata kuolevaisille, niin varmaan jumalat sen olisivat aikoja sitten tehneet. Millä hetkellä tahansa sekä ennen että jälkeen Jeesusta olisi ihmiskunta yhtä kipeästi kaivannut tietää ehdotonta totuutta. Epäilemättä se tieto olisi säästännyt meiltä monta tuskan kyyneltä, monta haurahdusta, mutta sitä ei ole suotu. Koko luonnonjärjestys osoittaa, että kukin olentojen luokka on pantu etsimään tietoa omin neuvoin, ponnistamaan, kokemaan, erehtymään ja oppimaan. Vaikeasti voitettavat muurit erottavat tietävämpiä tietämättömistä. Kuten me ihmiset emme voi ilmaista ajatuksiamme

eläinkunnalle, emmekä puolestamme ymmärtää eläinten kieltä, niin myöskään meitä korkeammat olennot suuressa avaruudessa eivät voi asettua meidän kannallemme ja selittää meille, mitä he tietävät. Siksi saamme ratkaista omat probleemamme omalla järjellämme. Manalle menneet eivät ole kyenneet meille kuvaamaan tilaansa, jos ovatkin näyttäneet meille olemassaolonsa, joko unessa tai päivänvalossa ilmestyen. Kun meidän päivinä on yritetty ”henkikoputuksilla” ratkaisemaan ikuisuuden asioita, on vain jouduttu yhä suurempiin sekavuuksiin.

IKUINEN MAAILMANJÄRJESTYS

Tämä on kuitenkin viisas ja oikea maailmanjärjestys. Me voimme järjellämme ymmärtää sen syyn ja merkityksen. Se on ainoa keino, jolla me voimme kehittyä vapaiksi, itsenäisiksi, itsetietoisiksi olennoiksi, ”Jumalan Pojiksi”, kuten Jeesus opetti. Ja vaikkemme osaisikaan ymmärtää tämän järjestyksen syyt, niin Elämä ei tee itsestään meille tiliä. SE ON, ja me saamme tyytyä siihen, hyväksymme sen tai emme.

Juuri se, että Kristus tajusi niin täydellisesti tämän lain, osoittaa hänen suuruutensa. Kuka meistä olisi voinut osoittaa sitä ääretöntä kärsivällisyyttä ja itsehillintää, että olisi voinut tietämättömien keskellä hallita suurta tietoaan laskematta siitä ulos muuta kuin juuri sen, minkä ihmiset voivat käsittää? Jos me löydämme pienen totuuden, nousemme heti jalustalle kuuluttamaan sitä kaikille suunnille. Hän tunsi ääretöntä vastuunalaisuutta kuulijoitaan kohtaan. Kun hän näki heidän seuraavan huultensa liikkeitä ja olevan valmiita umpimähkäisesti uskomaan, mitä tahansa hänen suustaan lähtisi, *täytyi hänen pysyä vai*ti. Hän ei tahtonut sitoa kuulijoittensa järkeä kertomalla sellaista, mikä olisi ollut heidän oman tietopiirinsä ja kokemuksensa ulkopuolella. Hän ei täyttänyt muita omilla ”totuuksillaan”, joita ei olisi käsitetty.

Siksimä hän aina puhui vain katkonaisesti, hämäästi, usein ristiriitaisesti, eikä selittänyt sanojaan. Mutta yhdestä asiasta voimme olla *aivan varmoja*: Kristus ei käskenyt ihmisiä, ei edes omia opetuslapsiaan, uskomaan mihinkään iankaikkiseen taivaaseen tai iankaikkiseen helvettiin, vielä vähemmän levittämään maailmaan sellaisia oppeja. Se ei kuulunut hänen evankeliumiinsa, hän ei istuttanut mitään tällaista uskoa seuralaisiinsa. Hän ei yleensä vaatinut heiltä uskoa minkäänlaisiin asioihin, joita eivät he olisi itsekin tienneet ja ymmärtäneet, vaan ainoastaan opetti puhdistamaan sydäntä ja täyttämään sen rakastavilla ajatuksilla.

KAUAS HARHAAN

Kuinka kauas on nykyään poikettu tästä Jeesuksen hengestä! Ne, jotka hänen sanoistaan ovat muodostaneet kirkollisia opinkappaleita ja julistaneet näitä hänen nimessään, vieläpä pakottaneet pieniä lapsia painamaan niitä mieleensä, eivät ole aavistaneet, minkä rikoksen ovat tehneet sitä Mestaria kohtaan, jonka nimeä käyttävät hyväkseen. Mikään ei ole ollut enemmän omiaan turmelemaan kaikkea totista henkisyttä kristillisissä maissa kuin juuri nk. ”uskonnonopetus”. Ei ole jaksettu, tuskin yritettykään syventyä siihen henkeen, jossa Jeesus puhui.

Uskonnosta on – ainakin protestanttisissa maissa – poistettu kaikki salaperäisyys, kaikki, mikä herättäisi järkeä työskentelemään. Se, joka ei vielä ole oppinut edes ajattelemaankaan, saa jo edeltäpäin *tietää kaikki* asiat ikuisuuden alusta sen loppuun asti. Hänelle ei jää itselleen mitään tutkittavaa, hänelle vakuutetaan, että totuus on juuri näissä tarkoissa opinkappaleissa, sanallisissa vertauksissa. Se ei voi muuta kuin johtaa ajattelevaa ihmistä yhä suurempaan inhoon sitä uskontoa kohtaan, joka näin on *paljastettu*, ei ihailtavaksi vaan häväistäväksi.

Sitä vastoin Jeesuksen opetuksessa ”taivaan valtakunta”, ”ylösnousemus”, ”tuomion päivä”, ”Ihmisen pojan tuleminen”

olivat syviä, ihmeellisiä salaisuuksia, joiden syvyyksiin hän ei sallinut edes omien opetuslastensa kärkkäästi tunkeutua. Hänen suustaan ei saatu milloinkaan yksiselitteisesti kuulla, mikä ihmistä odottaisi kuoleman jälkeen. Kun kuulijat jo luulivat aavistavansa, että ”Jumalan valtakunta” olisi se maailma, mihin vanhurskas joutuisi kuoltuaan, niin Kristus yhdellä sanalla saattoi murskata tämän toiveen: ”Ei Jumalan valtakunta tule nähtävällä tavalla eikä voida sanoa: ’Katso täällä se on,’ tahi ’Tuolla,’ sillä, katso, Jumalan valtakunta on *sisäisesti teissä.*” (Luuk. 18:20, 21)³²

Näin jäi jokainen vain sen sisäisen tiedon varaan, mikä hänellä saattoi olla omassa sydämessään. Me ymmärrämme nyt tuon opetuslasten huudahduksen, kun Jeesus viimeisillä hetkillään kertoi menevänsä takaisin Isän luo: ”Katso nyt sinä viimeinkin puhut avoimesti etkä käytä mitään kuvakieltä.” Kuinka selvästi tällainen huudahdus paljastaakaan, miten vähän he vielä tiesivät tuonpuoleisista. Eikä Jeesuksen vastaus anna suurta tukea heidän luulolleen, että totuuden aika olisi vielä kukaan tullut: ”Nyt te uskotte (tietävänne). Katso tulee hetki, ja on jo tullut, jolloin teidät hajotetaan kukin omaanne, ja te jättätte minut yksin.” (Joh. 16:28-32) Kuinka sattuvasti tämäkin ”vertaus” kuvaa kristillisen kirkon tilaa läpi monien vuosisatojen. Jokainen uskoo tietävänsä ja seuraa omia uskojaan, mutta se Kristus, joka jotakin todella tiesi, jää yksin, sillä hänen äänensä puhuu vain äänettömyydessä ja harva on riittävän kuuro sitä kuunnellakseen.

VERTAUSTEN ”SELITYKSIÄ”

Evankeliumissa kerrotaan useissa paikoissa, että Jeesus selitti opetuslapsilleen kaikkien vertausten merkityksen. Missä

³² Uusimman käännöksen mukaan, joka tässä viimeinkin on korjannut ilmeisen käännösvirheen: ”teidän keskellänne”. Mutta se vaikutus, minkä väärä käännös on synnyttänyt vuosisatojen aikana, ei ole niin helposti haihdutettu.

ovat nämä ”selitykset”? Miksi opetuslapset eivät julkaisseet niitä? Miksei kirkolla ole niitä käytettävänä vaan jäljellä on ainoastaan paljaat, koruttomat vertaukset, sellaisina kuin Jeesus ne kertoi?

Evankeliumissa tosin muutamissa paikoissa mainitaan niitä selityksiä, joita Jeesus muka yksityisesti oli kertonut opetuslapsilleen. Mutta minkälaisia ovat nämä ”selitykset”? Pelkkiä arveluita, jotka enemmän turmelevat vertausta kuin sitä valaisevat. Tästä ovat monet kriittiset teologiset tutkijat huomauttaneet. Todellisia selityksiä ei ole ensinkään talletettu evankeliumeissa.

Sattuva esimerkki on vertaus nisusta, mikä peltoon kylvettiin. Matteus (13. luvussa) kertoo Jeesuksen opetuslapsilleen selittäneen vertauksen siten, että pelto on maailma ja siihen Jumala muka on kylvänyt ”valtakunnan lapsia”, mutta perkele on hänen nukkuessaan (!) kylvänyt joukkoon ”pahoja lapsia”. ”Elonaika” on ”maailmanloppu” ja silloin tulevat enkelit ja korjaavat ”valtakunnan lapset” taivasiin, mutta polttavat ”pahat lapset” tulisessa pätsissä.

Siis kaikkein raain ja karkein kansanomainen kuvitelma on tehty ”selitykseksi” ja pantu Jeesuksen suuhun. Sen nurinkurisuuden huomaa heti tarkastaessa, mihin johtopäätöksiin se veisi. Sen mukaan joku ”perkele” olisi kylvänyt ”paholaisen lapsia”, so. *luonut maailmaan synnynnäisesti pahoja ihmisolentoja* hyvien joukkoon. Voiko ajatella alhaisempaa käsitystä maailmanjärjestyksestä? Sitä vastoin ”selittäjä” ei näy vähääkään ajattelevan, että juuri ”perkele”, ”maailmanloppu”, ”tulinen pätsi” ovat uusia vertauksia, jotka olisivat ensin selitettävät, ennen kuin niillä voi valaista toista vertausta. Ajattelematon kuulija saattoi ilman kenenkään ohjausta saada juuri tuon käsityksen, joka on mainittu muka Jeesuksen antamaksi omille opetuslapsilleen.

Jo valistuneimmat kirkkoisät, kuten Gregorius Nyssalainen, ovat selittäneet tämän vertauksen sen oman hengen mukaisesti. Peltö on ihmissydän, johon elämän kuluessa kasaantuu sekä

hyvää että pahaa sekaisin, mutta kuolemassa täytyy tapahtua ero: kaikki paha poltetaan pois, mutta hyvä korjataan talteen. Näin käsitettiin vertaus, silloin kun vielä oli elävää tietoa kristillisessä veljeskunnassa.

Tämä esimerkki riittääköön meille, vaikka samanlaisia voisi mainita useampia. Ne osoittavat selvääkin selvemmin, ettei meillä ole jäljellä mitään tietoa niistä opetuksista, joita Jeesus antoi opetuslapsilleen yksityisesti. Eikä ole ensinkään varma, että Jeesus opetuslapsilleen antoi tarkempaa *suusanallista* opetusta, sillä hänen opetuslastensa joukko oli kulloinkin hyvin satunnainen.³³ Hänen kannattajiensa hämmästyks olisi hänen kuoltuaan ollut hyvin kummallinen seikka, jos he todella olisivat saaneet nimenomaista tietoa tuonpuoleisista mysteerieista. Voisimmepa vielä kysyä: miksi Jeesuksen opetuslapset olisivat olleet etuoikeutetussa asemassa muihin ihmisiin nähden? Eikö kaikille ollut tarpeellista tietää se, mikä heillekin oli? Huomattaamme, että he eivät olleet suinkaan niin luotettavia, että heille olisi saattanut uskoa mitään salaisuuksia. He eivät kyenneet pitämään kätkössä, mitä Jeesus koetellakseen uskoi heille salaisuutena, vaan vähän ajan päästä se oli koko kansan suussa. Siitä on evankeliumeissa monta todistusta. Kuinka sitten opetuslapset kuitenkin tiesivät enemmän kuin muut ja kuinka me voimme saavuttaa heidän tietonsa?

TAJUTON IHMISMAAILMA

Jeesuksen hiljan löydettyjen sanojen joukossa on muuan lause,³⁴ joka käy suoraan meidän sydämeemme:

Minä seisoin keskellä maailmaa ja näyin heille lihassa ja löysin kaikki juopuneiksi enkä löytänyt yhtäkään janoavaista

³³ Myöhemmin luultiin, että Jeesuksella aina oli matkassaan kaksitoista opetuslasta, vaikka nuo kaksitoista varta vasten valittiin heti lähetettäväksi ulos maailmaan ja ne sitten kulkivat ympäri kylissä. (Luuk. 9:2,6; Matt. 10:5 ja seur.)

³⁴ Grenfellin ja Huntin v. 1897 löytämästä, tunnetusta Oxyrhynchus-papyroksesta. Sisällys osoittaa, miksi se ei ole löytänyt paikkaa evankeliumeissa.

heidän joukossaan. Ja minun sieluni näkee vaivaa ihmisten poikain tähden, sillä he ovat sokeita sydämestään eivätkä näe, he ovat köyhiä eivätkä tunne omaa köyhyyttään.

Näin huudahtaa tietäjä, katsellessaan yli ihmisten maailman. Mitä hän valittaa? Sitäkö, ettei meillä ole mahdollisuutta tietoa saavuttaa? Ei, vaan sitä, ettemme *halua tietoa*, emme ymmärrä sitä etsiä. Me emme osaa hyväksemme käyttää sitä mahdollisuutta, mikä meillä olisi, vaan kuljemme kuin huumattuina, elämme henkisessä köyhyydessä ja tyydymme olemaan siinä.

Koko tuo vuosisatojen kiista, tuleeko uskoa Jeesuksen sanoihin vai kieltää ne, on ollut aivan turha. Hän ei puhunut tuonpuoleisista asioista, jotta hänen sanoihinsa uskottaisiin, vaan jotta ihmiset heräisivät itse etsimään tietoa. Eikä hän silloin kehota meitä tutkimaan tähtien rakennetta tai valtameren pohjaa tai muita saavuttamattomia asioita, vaan hän seisoo keskellämme ja rohkaisee:

*”Älköön etsivä lakatko, ennen kuin hän löytää, ja kun hän on löytänyt, tulee hän ihmettelemään, ja ihmeteltyään hallitsemaan ja hallittuaan levähtämään.”*³⁵

UUDET AISTIT

Sama kehotus toistuu läpi evankeliumien: ”*Etsikää Jumalan valtakuntaa. Joka etsii, hän löytää.*” Ja kesken puhettaan hän huutaa suurella äänellä: ”Jolla on korvat kuulla, hän kuulkoon. Jolla on silmät nähdä, hän nähköön.”

Näitä sanoja olemme monta kertaa kuulleet, mutta emme koskaan ole tahtoneet käsittää niitä niin kuin ne kuuluvat. Nehän ilmaisevat ilman mitään epäilystä, että taivaan valtakunta on jotakin salattua, jota meidän itsemme täytyy etsiä esille, ja että meillä on siihen aistit, jos tahdomme niitä käyttää. Jos näillä lauseilla on vähänkin merkitystä, niin ne käskevät meitä

³⁵ Samasta Oxyrhynchus-papyroksesta.

käyttämään sellaista kykyä, joka kuuluu meille luonnostamme ja jolla saamme tietoa kaikista noista hämäristä salaisuuksista.

Ja nyt käsitämme, millä tavalla Jeesus johdatti oppilaitaan vertauspuheitaan ymmärtämään. Hän ”avasi heidän silmänsä”, kuten sanotaan. Hän opetti heitä käyttämään uutta aistia, jolloin ei tarvittu mitään ”selityksiä” vaan he itse näkivät kaiken.

Heti oppilaitaan kutsuessaan hän vakuuttamalla vakuuttaa heille, että heidän ei tarvitse uskoa ainoastaan hänen sanojensa nojalla, vaan että he tulevat itse kaiken näkemään: ”*Totisesti, totisesti*, minä sanon teille: *te saatte nähdä taivaan avoinna* ja Jumalan enkelein nousevan ja laskeutuvan Ihmisen Pojan päälle.” (Joh. 1:52) Ja edempänä hän sanoo heille: ”Autuaita ovat teidän silmänne, koska näkevät, ja teidän korvanne, koska kuulevat.” (Matt. 13:16) Mutta kansasta sanotaan: ”Työläästi he korvillaan kuulevat ja silmänsä he ovat ummistaneet, etteivät näkisi silmillään ja kuulisi korvillaan.” (Matt. 13:15)

Kuinka luonnolliseksi muuttuukaan kaikki, jos käsitämme, että tajunnan maailmassa todellakin on olemassa jokin aisti, joka vastaa meidän ruumiillista aistiamme ja jolla voimme salaisesti tietoa saada, jos opimme sitä käyttämään. Silloin ymmärrämme, että on mahdotonta sanoilla kuvata tuon toisen maailman asioita sellaisille, jotka eivät itse osaa niitä aisteillaan havaita. He eivät voisi niitä käsittää, vaikka kaikkien ihmisten tai enkelien sanoja käytettäisiin. Vasta silloin kun he alkavat vähäsen nähdä, voi se, joka selvemmin näkee, ohjata heitä ja vähä vähältä paljastaa heille tuon uuden maailman salaisuudet.

Jos esim. ihmisten enemmistöltä puuttuisi näkemisen lahja ja jollekin heistä avautuisi silmät, niin hän todella tietäisi paljon enemmän kuin toiset, mutta hän ei voisi millään jakaa tätä tietoaan muille. Hän voi tosin vertauspuhetta käyttämällä vakuuttaa ja todistaa heille, että hän havaitsee sellaista, mitä he eivät havaitse, mutta milloinkaan he eivät häntä täysin kätisit, ennen kuin he itsekkin näkevät. Samalla tavalla sille, jolta

puuttuu kuulemisen kyky, parhaimmatkaan taulut ja kuvat eivät voi avata pääsyä sävelten mittaamattomiin valtakuntiin.

Jos nyt Jeesus oli sellainen, joka ”näki” eli ”kuuli” sellaisella henkisellä aistilla, joka meille on vasta kehityksessä, niin hän saattoi katsella ympärillään tuossa toisessa maailmassa ja huulla: ”Onko ketään, jolla on silmät nähdä? Onko ketään, jolla on korvat kuulla?” Ja jos oli sellainen, niin he yhdessä voivat keskustella niistä asioista, mitä näkivät, mutta muille heidän sanansa kuulostivat vain sadulta.

Näin tulee ymmärrettäväksi tuokin Jeesuksen hämäävä lause, kun hänen oppilaansa häneltä kysyivät, miksi hän puhui kansalle aina vertauksia. Hän vastasi silloin: ”Jolla on, sille annetaan, ja hänellä on oleva yllin kyllin; mutta jolla ei ole, häneltä otetaan sekin, mikä hänellä on.” Jolla on näkemisen lahja, hän oppii yhä paremmin näkemään, mutta jolla ei sitä ole, hän tulee noista oudoista puheista vain yhä sekavammaksi. Hän käsittää kaikki oman nykyisen maailmansa kannalta, omien rajoitettujen aistiensa mukaan.

MYSTIKKOJEN KOKEMUS

Tämä kaikki ei ole mikään nykypäiväinen keksintö, vaan kaikki mystikot ovat pitkiä aikoja puhuneet niistä sisäisistä, henkisistä aisteista, jotka voivat ihmisille avautua. Sama tutkija, jonka jo ennen olemme maininneet, professori William James, tekee seuraavat johtopäätökset tutkittuaan kaikkia maailmankirjallisuudessa talletettuja kertomuksia mystikkojen kokemuksista: ”Niille yksilöille itselleen, joille ne tulevat, ne ovat ehdottomasti vakuuttavia.” Sitä vastoin ”niissä ei ole sellaista todistusvoimaa, joka velvoittaisi noista kokemuksista paitsi jääneet hyväksymään arvostelematta kuvauksia niistä”. Ja miksi niin? Sen tähden että kaikkien mystikkojen on ollut aivan mahdotonta aistimaailman sanoilla selittää sisäisen näön tosiasioita niitä näkemättömille.

Kuunnelkaamme, mitä eräs suuri mystikko kirjoittaa 1700-luvun loppupuolella:

”Ehdotonta totuutta ei ole aistimaailman ihmisellä; se on ainoastaan sisäisen ja henkisen ihmisen hallussa, jolla on siihen vaadittava elimistö, eli tarkemmin puhuen, jolla on sisäinen elin, millä hän vastaanottaa ehdotonta totuutta tuonpuoleisesta maailmasta, henkinen kyky, joka havaitsee henkisiä asioita yhtä ulkonaisesti ja luonnollisesti kuin ulkonaiset aistit havaitsevat ulkonaisia ilmiöitä.

Tämä henki-ihmisen sisäinen kyky, tämä metafyyssisen maailman aisti on valitettavasti vielä tuntematon niille, jotka havaitsevat vain ulkonaisen, sillä se on Jumalan valtakunnan mysteerio...

Kuinka voisi olla toisin? Näkemiseen tarvitaan silmät ja kuulemiseen tarvitaan korvat. Jokainen näkyvä esine tarvitsee vastaavat aistimet. Niin myös tuonpuoleiset asiat tarvitsevat erityisiä aisteja – ja nämä aistit ovat useimmilta ihmisiltä suljetut. Sen tähden he arvostelevat metafyyssistä maailmaa nykyisten aistimiensa järjellä, aivan kuin sokea kuvailee värejä ja kuuro arvostelee ääniä – ilman tarvittavia välineitä...

Ennen kuin tämä intuitiivinen aisti meissä tulee toimivaksi, meillä ei voi olla mitään varmuutta korkeammista totuuksista. Tämän henkisen aistimiskyvyn avaaminen on uuden ihmisen mysteerio, ja se on uskonnon korkein tarkoitusperä täällä maan päällä, sen uskonnon, jonka äärimmäinen päämäärä ei ole muu kuin ihmisten yhdistäminen Jumalaan hengessä ja totuudessa.”³⁶

Sen verran olemme tutkiessamme huomanneet Jeesuksen sanoista – ja eri aikojen mystikot ovat niitä vahvistaneet – että meillä täällä ruumiissa ollessamme on tilaisuus tutkia tuonpuoleisen maailman mysteeriöitä ja omaa kohtaloamme eteen ja taaksepäin. Meidän ei tarvitse odottaa mitään merkillisiä mulistuksia ja ”maailmanloppuja” siihen tilaan tullaksemme, meidän pitää vain avata henkiset silmämme näkemään sitä tajunnan maailmaa, joka alati on ympärillämme ja joka on ollut siinä luomisen ajoista asti. Siinä vallitsevat varmat lait ja me voimme

³⁶ Eckartshausen, ”Pilvi pyhäkön päällä”, I Kirje: Tekijä puhuu sitten näistä henkisistä aisteista paljon laveammin ja tarkemmin, vaikka meillä tässä ei ole tilaisuutta häntä seurata pidemmälle.

oppia näitä lakeja tuntemaan yhtä varmasti kuin fyysisessä maailmassa löydämme varmoja luonnonlakeja. Vaikka uusi salaisuus aina odottaakin kunkin salaisuuden takana ja vaikka aina tulee riittämään tutkimusta, niin jo pienikin tieto tästä toisesta maailmasta tekee elämämme monin verroin rikkaammaksi ja ihanammaksi. Tulemme todella huomaamaan, että tietämättömyys näkymättömän elämän todellisuudesta on samaa kuin *sokeana oleminen*, jota omassa maailmassamme olemme tottuneet pitämään miltei sietämättömänä onnettomuutena.

UUDEN AJAN KOITTAMINEN

Nykyaikana on pitkän pimeän kauden jälkeen alettu kaikkialla kääntämään huomiota noihin sisäisiin aisteihin ja niiden kautta ”etsimään taivaan valtakuntaa” Jeesuksen kehotuksen mukaan. Ennenkin on etsitty ja usein löydetty, mutta se on tapahtunut aivan kuin sattumalta, sillä etsiminen on harvoin ollut itsetietoista. Nyt me jo alamme tuntea ja nähdä hyvin paljon asioita. Sekin, että helvetillä uhkaileminen kaikuvat nykyään kuuroille korville, on todistuksena siitä, että korvamme ovat herkistyneet kuulemaan ääniä, jotka ovat lähempänä todellisuutta.

Tulemme kohta kohdalta käymään läpi Jeesuksen vertaukset ja näkemään, kuinka pitkälle voidaan niiden merkitystä selittää ihmisanoilla. Ainakin ne vievät meidät portille asti, jossa voimme seisoa kolkuttamassa, kunnes portti meille avataan. Jollei vertauksista olisi apua, ei niitä olisi käytetty. Ne eivät paljasta salaisuutta, mutta ne kätkevät sen turvallisesti sanojensa lomiin.

Edellä mainitsemamme Eckartshausen sanoo vertauskuvista:

”Suuri ihmiskunta ei kyennyt käsittämään korkeata sisäistä totuutta ja olisi ollut liian suuri vaara uskoa kaikkein pyhintä kyvyttömille

ihmisille. Sen tähden verhottiin sisäiset totuudet ulkonaisiin ja näkyviin sanoihin ja kuviin, jotta ihmiset aistiessaan ulkonaista, joka on sisäisen vertauskuva, voisivat vähitellen turvallisesti lähestyä sisäisiä henkisiä totuuksia... Ulkonaisen kristillisen kirkon menot ja symbolit muodostettiin suurten muuttumattomien perustotuuksien esikuvan mukaan ilmaisemaan asioita, joiden voimaa ja tärkeyttä on mahdotonta kuvailla ja jotka paljastetaan täydellisesti ainoastaan sisimmän pyhäkön tuntijoille.”

Ja Jeesuksen sanat ovat hyvin merkitseviä: ”Mitkä teitä vetävät valtakuntaan, jos valtakunta on taivaassa? Taivaan linnut ja muut eläimet, sillä ne ovat maan yläpuolella ja maan päällä, ja meren kalat – nämä teitä vetävät.”³⁷

Ei tajunnan maailmaa lähestytä siten, että tuijotetaan tyhjään avaruuteen, vaan siten että tarkastetaan ainemaailman ilmiöitä ja niitä verrataan sisäisiin vastaavuuksiin.

MUITA SYITÄ VERTAUKSIIN

Meidän päivinämme on mahdollista selvemmin kuin koskaan ennen käsitellä vertauskuvia ja tunkeutua rohkeasti niiden sisäiseen henkeen. Mutta vuosisatojen väärät ajatusmuodot ovat syvälle syöpyneet yhteiskuntaruumiiseen ja sen tähden usein tuskastumme ja kysymme: ”Miksi on käytetty juuri sellaisia vertauskuvia, jotka voivat johtaa niin suuriin väärinkäsityksiin?” Vieläpä olemme valmiit tästä sysäämään syyn Kristukseen ja halveksimaan häntä puutteellisen esityksen vuoksi. Ja kuitenkin niin monet väärinkäsitykset ovat johtuneet vain käännösvirheistä ja tahallisista ”tekstikorjauksista”, jotka olisi voitu oikaista, jos aiemmin olisi harjoitettu samaa kriittistä tutkimusta, mikä nykyään on suurten sivistysmaiden kunnia.

Kuitenkin meidän on hyvä tarkastella, mitkä erikoiset syyt saivat Kristuksen puhumaan niin kuin hän puhui. Epäilemättä hän olisi voinut valita paljon selvempiä ja toisenlaisia vertauskuvia, mutta hänellä oli tarkoituksensa. Hän tunsii ajan tarpeen

³⁷ Taas samasta *Oxyrhynchus*-papyroksesta.

ja näkyi tietävän, millä tavalla suuri ihmiskunta olisi sillä hetkellä autettavissa.

Kun hän huusi yli maailman ja tahtoi, että sanansa leviäisivät kaukaisimpaan soppeen ja sytyttäisivät uuden innon etsimään henkistä totuutta, hän ei voinut puhua niin kuin kirjaa sanellen. Filosofi saattaa sanarikkaassa laajassa teoksessaan tyhjentää itsensä ja selittää monelta kannalta, mitä hän tahtoo sanoa. Sellainen filosofi oli Jeesuksen aikakaudella Plotinos, jonka teokset vielä tänä päivänä sisältävät vastustamatonta viisautta olemassaolon tärkeimmistä kysymyksistä. Mutta näitä kirjoja lukivat silloin ja myöhemmin vain oppineet ja viisaat ja ne, joilla oli runsaasti aikaa. Niissä lauseet olivat todella hiottuja, eivätkä ne sisältäneet mitään järkeä loukkaavaa. Mutta ne eivät tunkeutuneet kansojen syviin kerroksiin.

Kristuksen tehtävä oli toinen. Hän ei puhunut ainoastaan sivistyneille, nerokkaille, kehittyneille ihmisille vaan kaikille. Siksi hänen sanansa saattoivat levitä ainoastaan, jos ne olivat muodoltaan lyhyitä, ytimekkäitä, sattuvia ja purevia. Niitä jäi jokainen ihmeissään punnitsemaan, niitä ei luettu kirja edessä, vaan ne painettiin mieleen; niitä ei selailtu vain vapaahetkinä, vaan niitä mietiskeli maamies pellolla kulkiessaan auransa jäljessä tai nainen, joka puuhasteli kodin askareissa. Mitäpä hyötyä olisi ollut, jos Jeesus olisi nostanut pienen ystäväpiirinsä tiedon korkeuksiin, jos sitten suuri työtätekevä, kärsivä, tietämätön maailma olisi jäänyt ilman? Ei, mieluummin hänen sanansa olkoot lähimmille ystävillekin arvoituksia, kivenkovia hedelmiä, joiden kuoren puhkaisemiseksi täytyi purra kielenensä verille ja hampaansa rikki. Lapselle ei jää mieleen pysyvästi arvoituksen tärkeä merkitys, jos häntä heti autetaan ratkaisemaan sitä, vaan ainoastaan jos hän saa sitä viimeiseen asti tuskissaan miettiä, ikään kuin siitä riippuisi henki ja elämä.

Sattuvasti Jeesus on kuvannut tällaista opetustapaa verra-
tessaan sitä siementen kylvöön. Se ei ole valmiiksi paistetun

leivän syöttämistä juhlapöydän ääressä, vaan jokaiselle kuulijalle annetaan vain pieniä siemeniä. Nämä siemenet ovat *ajatussaiheita*. Siemen jää hyödyttömäksi, jollei se putoa *ajattelijan* sieluun, jossa se voi itää ja alkaa hiljaisesti kasvaa, kunnes se tuottaa runsaan sadon. Jos siemen jätettiin silleen, so. jos vertauskuva omaksuttiin sellaisenaan ilman syvempää käsitystä, niin se pian kuihtui ja kuoli. Siitä jäi vain kuori jäljelle, se menetti kaiken itämiskyvynkin. Jeesus siis suorastaan neuvoi kuulijoitaan tekemään johtopäätöksiä hänen sanoistaan yhä pitemmälle ja pitemmälle, kunnes niistä kasvaisi täydellisyyden puu, jonka oksilla voisivat pesiä kaikki taivaan linnut, so. johon mahtuisivat kaikki ajatukset, jotka muistakin lähteistä tulisivat.

Tämäkin vertaus sanan kylvöstä on peräti turmeltu sillä selityksellä, joka on pantu Jeesuksen suuhun. Siinä saamme kuulla tarkan selonteon eri maanlaatuojen merkityksestä, mutta itse pääajatus peittyi siten näkyvistä, nimittäin että vertaus on siemen, joka ei anna ravintoa, jos se sellaisenaan hotkaistaan, vaan se on pantava itämään ja kärsivällisesti odotettava sen tuuleentumista. Nyt saarnaajat luulevat, että Jumalan valtakuntaa voidaan levittää suurella pauhulla kaikkiin taivaan tuuliin, ennen kuin on sen merkitys selvinnyt.

Vertauksillaan Kristus perusti oman uskonnon, jossa vallitsi täydellinen ajattelun vapaus ja hengen sisäinen työskentely. Vertauskuva ei milloinkaan sido, koska se ei väitäkään olevansa itse todellisuus, se kehottaa vain syventymään itseensä ja löytämään itsessään yhä laajempaa sisällystä. Jokaisella todellisella vertauskuvalla, olkoon se luonnossa tai tietäjän puheessa, on monta merkitystä, koska kaikkisuuden moninaisuudessa sama laki toistuu useammilla tasoilla, useammassa piireissä.

Emme suinkaan aavistaneet, kun ryhdyimme tutkimaan Jeesuksen vertauskuvia, kuinka ihmeellisiä salaisuuksia niistä selviäisi ihan järkiperaisella tavalla. Mutta niistä asioista puhumme teoksen toisessa osassa.

V KAKSI TIETÄ

MISSÄ MESTARI-AVAIN?

Jeesuksen vertaukset ovat ohjeita ja viittauksia, jotka auttavat meitä ymmärtämään nykyisen ja tulevaisen elämän salaisuuksia, tuonpuoleisen eli tajunnan maailman lakeja. Mutta niitä tutkiessamme joudumme aloille, mitkä aina ovat olleet erilaisten mielipiteitten temmellyskenttänä. Me joudumme pakostakin monessa kohdassa ristiriitaan perinnäisten käsitysten kanssa, sillä gnostilainen ja mystinen tutkimus on aina löytänyt syvempiä merkityksiä sanojen sisältä, eikä sen silloin sovi alentua kirjainta palvelemaan.

Mutta ennen kuin siirrymme näille kiistanalaisille laduille, voimme kysyä: eikö Kristuksen opissa ole löydettävissä sellaista yhteistä perustaa, jonka päällä kaikki voisivat seistä? Eikö hän – jos hänellä kerran oli niin laaja ja syvällinen tieto – voinut jollakin tavalla aivan lyhyesti kirkastaa koko elämän salaisuutta? Eikö hän ole antanut maailmalle mitään sellaista ydintotuutta, joka olisi avain kaikkiin myöhempiin mysteeriöihin?

Me uskomme, että tällainen avain löytyi. Me uskomme, että se oli ensimmäisen seurakunnan hallussa ja että he niin kauan pysyivät täydellisessä sopusoinnussa ja veljellisessä yksimielisyydessä kuin he tätä yhteistä avainta käyttivät. Heillä ei ollut silloin mitään kiistaa opista, sillä se totuus, minkä he kaikki näkivät, oli niin yksinkertainen ja silmiinpistävä, ettei siitä syntynyt mitään väittelyä. Vasta kun tuo mestari-avain katosi muiden avainten joukkoon, ei sitä osattu erottaa muista ja monet lukot ovat siitä asti olleet suljettuina.

Mutta löytääksemme tuon mestari-avaimen, tuon ydintuuden, me emme voi turvautua yksin evankeliumeihin. Se

on jo siitäkin syystä mahdotonta, ettei mikään evankeliumi ole lähtenyt suorastaan tuosta Jeesuksen opetuslasten pyhiteytystä piiristä. Ne ovat kulkeneet monien käsien kautta, kuten esim. Luukas itse esipuheessaan tunnustaa. Vaan vielä enemmän siitä estää niiden sisällys, sillä ne pyrkivät ainoastaan yhdenjakoisesti ja niin puolueettomasti kuin suinkin kertomaan kaikkea, mitä Jeesuksen historiasta ja hänen opetuksistaan tiedettiin. Mutta tuo ”puolueettomuus” on useinkin samaa kuin tietämättömyys ja epävarmuus siitä, mitä Jeesus kullakin puheellaan tarkoitti. Ja jos joskus evankelistan oma mielipide pistäytyy esille ikään kuin vahingossa, niin jäämme ihmetellen kysymään, kuinka pintapuolinen se on.

Tämän huomaamme selvästi kolmessa ensimmäisessä eli nk. ”synoptisissa” evankeliumeissa. Ainoastaan Johanneksen evankeliumi tekee siitä poikkeuksen. Ehkä juuri sen tähden synoptikot ovat säilyttäneet kaikkein luotettavimman historiallisen tradition, että niiden kirjoittajat koettavat pitää oman ajatuksensa syrjässä. Ne ovat erinomaisia raaka-aineiden varastohuoneita, mutta sitä kalleinta helmeä, mikä tuossa varastossa löytyy, sitä mikä arvollaankorvaisi kaiken muun, eivät he ole selvästi ilmoittaneet.

TÄRKEÄ LÖYTÖ

Sitä vastoin varhaisimmat kirkkoisät tietävät kertoa vielä aikaisemmasta kirjoituksesta, jota he kutsuvat ”apostolien opiksi”. Se oli pyhä kirja silloin, kun kristityillä ei vielä ollut muuta raamattua. Siihen nojaavat muut teoksensa, alkaen kaikkein vanhimmasta ”apostolisesta isästä” Barnabaasta, joka toistaa sitä miltei sanasta sanaan.

Tämä kirjanen on meillä jäljellä, jollei aivan alkuperäisessä muodossa, niin mitä parhaimpana jäljennöksenä. Sen löydöstä ja merkityksestä lausuu sen kääntäjä jumaluusopin professori Paul Drews:

”Useista toisen vuosisadan kristillisten kirjailijain lausunnoista tiesimme jo kauan sitten, että erästä kirjoitelmaa nimeltä ”Apostolien oppia” oli paljon käytetty, vieläpä pidettiin pyhänä kirjoituksena. Katkelmia tästä kirjoitelmasta saattoi kyllä koota säilyneistä otteista, jopa eräs katolilainen oppinut pani uudelleen kokoon sen ensimmäisen osan erinäisten lähteitten nojalla, mutta itse kirjoitus pysyi meille tuntemattomana aina vuoteen 1883. Silloin Nikomedian metropoliitta Philotheos Bryennios julkaisi sen ensimmäisen kerran Konstantinopolin jerusalemilaisesta luostarista löydetyn käsikirjoituksen mukaan, jossa hän oli sen tavannut. Käsikirjoitus, joka on kirjoitettu v. 1056 ja nykyään talletetaan Jerusalemissa, näyttäytyi kokonaisuudessaan tekstiltään erinomaiseksi ja Bryennios antoi siitä yhtä mainion painoksen. Sitä paitsi on meille nyt myöskin tullut tunnetuksi sangen vanha latinalainen käänös Apostoli-opin ensimmäiseen osaan, joka kyllä yleensä vastaa kreikkalaista tekstiä, mutta kuitenkin monessa kohdassa luo siihen tärkeitä valaistusta.”

Kerrottuaan sisällyksestä hän vielä lausuu sen historiasta:

”Apostolien oppia on hyvin runsaasti käytetty kirkollisessa kirjallisuudessa. Yhä uusia todistuksia tulee siitä päivänvaloon, *eikä ole vähäksi arvattava se merkitys, mikä tällä kirjalla on ollut idän ja lännen kirkolliseen elämään!*”

Alkaen Klemens Aleksandrialaisesta ja Origineesta, hän luettelee useita kirkkoisia, niiden joukossa kaikkein ”oikeoppisimpia” kuten Tertullianuksen, Eusebiuksen ja Hippolytoksen, jotka ovat käyttäneet tätä kirjaa pyhänä kirjana. Tiedetäänpä, että sitä on käytetty kastekaavana, siis ensimmäisenä uskontunnustuksena, ennen kuin alettiin tietämättömiä *lapsia* kastaa ja tämä toimitus menetti merkityksensä. Hän lopettaa sanomalla:

”Yllä oleva todistaa, että Apostolien oppia laajassa määrässä on käytetty vielä keskiajankin alettua; se on jättänyt jälkeensä *äärettömän paljon (unendlich viele) jälkiä.*”

Näin jo ulkonainen traditio asettaa tämän teoksen kristillisten lähdekirjojen tasalle, vieläpä niiden kaikkien edelle. Evankeliumitkin uskaltavat väittää olevansa kirjoitettuja ainoastaan

joidenkin apostolien tai heidän seuraajiensa *mukaan*. Tämä sitä vastoin kantaa päällekirjoituksena ”*Herran oppi kahden-toista apostolin kautta kansakunnille (Didakhee kyriou dia toon doodeka apostoloon tois ethnesin)*. Eikä tätä kirjoitusta milloinkaan ole väitetty ”äpäräksi” (*spurius*), kuten niin monta muuta alkukristillisyyden kirjaa, eikä syytetty vääräoppiseksi. Sen katoaminen on yhtä salaperäinen kuin sen jälleen löytäminen tällä ajalla. Mutta kummallakin voi olla merkityksensä.

Kaikesta päättäen meillä tässä on hallussamme alkukristillisyyden kaikkein tärkein ja *kaikkein pyhin* lähde. Ennen kuin opetuslapset Kristuksen käskyn mukaan hajaantuivat ympäri maailman saarnaamaan hänen oppiaan kaikille kansoille, olivat he koossa ja tekivät itselleen selväksi, mikä oli hänen kaikkien käskyjensä ja opetustensa ydin. Ja me voimme ajatella, että tässä kaikkein tärkeimmässä neuvottelussa itse Kristus oli heidän keskellään ja valvoi sitä ohjelmaa, mikä laadittiin erilaisia kansoja (= ”pakanoita”) varten hänen nimessään esitettäväksi. Kirjoituksen sisällitys todistakoon, onko tämä usko turhaa.

KAHDENTOISTA APOSTOLIN OPPI

HERRAN OPPI KAHDENTOISTA APOSTOLIN KAUTTA KANSAKUNNILLE

On kaksi tietä, toinen elämään ja toinen kuolemaan. Mutta suuri on ero näiden kahden tien välillä.

Elämän tie on tämä: ensiksi rakasta Jumalaa, joka sinut on luonut. Toiseksi: rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi. Mutta kaikkea sitä, mitä et tahdo sinulle tehtävän, älä sinäkään tee kellekään toiselle.

Näissä sanoissa on seuraava oppi:

Siunatkaa niitä, jotka teitä sadattelevat, rukoilkaa vihollistenne puolesta, vieläpä paastotkaa vainoajienne edestä. Sillä jos rakastatte niitä, jotka teitä rakastavat, mitä armoa siinä on? Eivätkö pakanatkin tee niin? Vaan te, rakastakaa niitä, jotka teitä vihaavat, niin ei teillä ole mitään vihollista. Kieltäydy lihallisista ja ruumiillisista himoista. Jos joku lyö sinua oikealle poskelle, käännä hänelle toinenkin, niin olet oleva täydellinen. Jos joku vaatii sinua virstan, mene hänen kanssaan kaksi. Jos joku sinulta ottaa viitan, anna hänelle ihopaitakin. Jos joku sinulta ottaa omasi, älä vaadi sitä takaisin, sillä et voisikaan (sitä saada). Jokaiselle, joka sinulta anoo, sille anna äläkä vaadi takaisin, sillä Isä tahtoo, että kaikille annettaisiin hänen omista armolahjoistaan. Autuas on, joka antaa käskyn mukaan, sillä hän on rankaisematon. Voi sitä, joka ottaa. Jos hän hädässä ottaa, on hän syytön, mutta jos hän ilman hätää mitään ottaa, on hänen tili tehtävä, miksi hän on jotakin ottanut, ja mitä tarkoitusta varten. Heitetynä vankeuteen tulee hän kuulusteltavaksi sen johdosta, mitä on tehnyt, eikä pääse sieltä ulos, ennen kuin on maksanut viimeisen rovon. Onhan tässä suhteessa sanottu sana: ”hikoilkoon anti kädessäsi, kunnes olet oppinut, kellekä sen annat”.

Nyt toinen lain käsky:

Älä tapa. Älä tee huorin. Älä lapsia raiskaa. Älä ole irstas. Älä varasta. Älä harjoita noituutta. Älä sekoita myrkyä. Älä tapa lasta

äidinkohdussa, äläkä tapa vastasyntyneitä. Älä pyydä lähimmäisesi omaisuutta. Älä vannoo väärää valaa. Älä sano väärää todistusta. Älä saata pahaa huutoa aikaan. Älä pidä mielessäsi kärsittyä pahaa. Älä ole kaksimielinen ja kaksikielinen, sillä kaksikielisyys on kuoleman ansa.

Puheesi älköön olko petollinen eikä tyhjä vaan voimakas teon kautta. Älä ole ahnas, älä rosvoilija, älä ulkokullattu, älä ilkeä, älä turhamainen. Älä tee mitään pahoja juonia lähimmäistäsi vastaan. Älä vihaa ketään, vaan oikaise muutamia, rukoile toisten puolesta ja taas toisia rakasta enemmän kuin omaa sieluasi.

Lapseni, pakene kaikkea pahaa ja kaikkea, mikä on sen kaltais-takin. Varjele itseäsi vihalta, sillä viha vie tappoon. Älä kiivaile, älä kiistele, älä kiihdy, sillä kaikesta sellaisesta syntyy murhatekoja. Lapseni, älä ole epäpuhdas ajatuksissasi, sillä se vie huoruuteen. Älä käytä irstaita puheita eikä julkeita silmäniskuja, sillä se kaikki johtaa aviorikoksiin. Lapseni, älä katso linnun lennon merkkejä, sillä se vie taikauskoon. Älä ole velho, älä tähdistä ennustaja älä lumoaja, älä edes katsokaan siihen päin, sillä se kaikki vie taikauskoon. Lapseni, älä ole valehtelija, sillä valhe vie varkauteen. Älä ole rahanahne, älä-kä kunnianhimoinen, sillä se kaikki johtaa varkauteen. Lapseni, älä nureksi, sillä se vie rienaukseen. Älä ole röyhkeä, äläkä häjymielinen, sillä se vie parjaukseen. Ole sävyisä, sillä sävyisät saavat periä maan. Ole pitkämielinen, sääliväinen, vilpitön, rauhallinen ja hyvä ja kunnioita aina arasti niitä sanoja, jotka olet kuullut. Älä korota itseäsi, äläkä salli sielusi tulla ylimieliseksi. Älköön sielusi etsikö kanssakäymistä korkeiden kanssa vaan oikeamielisten ja vaatimattomien kanssa. Kaiken, mikä sinulle tapahtuu, ota hyväksi, sillä tiedäthän, ettei mitään tapahdu ilman Jumalaa.

Lapseni, muista päivällä ja yöllä sitä, joka ilmoittaa sinulle Jumalan Sanan (Logoksen). Kunnioita häntä niin kuin Mestaria (eli Herraa, kyrion) sillä se, joka ilmoittaa Herran herrauden, se on Herra. Etsi joka päivä pyhien kasvoja virkistääksesi itseäsi heidän sanoil-laan.³⁸ Älä pane alkuun hajaannusta, vaan ennemmin saata rauha riitelevien välille. Tuomitse oikein; älä katso persoonaa, milloin

³⁸ Sekä persoonallisella seurustelulla että vielä enemmän pyhien ja viisaiden ihmisten teosten lukemisella ja jokapäiväisellä tutkistelemisella.

erehdyksiä on korjattava. Älä epäröi sen suhteen, mikä tapahtumaan tulee. Älä ojenna käsiäsi ottamiseen äläkä niitä peräytä antamisesta. Kun voit, anna käsilläsi sovitus synneistäsi. Älä epäröi antamasta, sillä tulet kokemaan, kuka on oikea palkan maksaja. Älä käänny tarvitsevan luota pois, vaan jaa kaikkea veljellesi äläkä sano, että se on omaasi. Sillä jos teillä on yhteys katoamattomissa, kuinka paljon enemmän katoavaisissa!

Älä vedä käsiäsi pois poikasi tai tyttäresi luota, vaan opeta heille nuoruudesta asti jumalanpelkoa. Älä anna katkeralla mielellä käskyjä palvelijallesi tai palvelijattarellesi, jotka toivovat samaan Jumalaan, jotta he eivät kadottaisi pelkoaan Jumalaa kohtaan, joka molempien yläpuolella on. Sillä hän ei tule kutsumaan muodon jälkeen vaan tulee niiden luo, joita henki on valmistanut. Mutta te palvelijat, olkaa isännillenne alamaiset niin kuin Jumalan kuvalle pelolla ja kunnioituksella.

Vihaa kaikkea ulkokultaisuutta ja kaikkea, mikä ei ole Herralle otollista. Älä koskaan lyö laimin Herran käskyjä vaan säilytä, mitä olet saanut, siihen mitään lisäämättä tai siitä poistamatta. Seurakunnassa (valittujen keskellä) tunnusta ylitsekäymisesi, äläkä ryhdy rukoukseen huonolla omallatunnolla.

Tämä on tie elämään.

Mutta kuoleman tie on tämä: ennen kaikkea on pahaa ja kirouksenlaista: murha, huoruus, irstaus, aviorikos, varkaus, taikausko, noituus, myrkynekoitus, ryöstö, väärät todistukset, ulkokultaisuus, kaksimielisyys, viekkaus, turhamaisuus, pahansuopaisuus, röyhkeys, ahneus, ruma puhe, kateus, julkeus, ylpeys ja rehentely. (Tällä tiellä käyvät) ne, jotka hyviä vainoavat, totuutta vihaavat, valhetta rakastavat, ne jotka eivät tunne vanhurskauden palkkaa, eivät riipu kiinni hyvässä, eivät oikeassa tuomiossa, eivät pidä silmiään auki hyvää näkemään, mutta kyllä pahaa, ne joista sävyisyys ja kärsivällisyys on kaukana, jotka rakastavat turhuutta, pyrkivät puolestaan kostamaan, eivät sääli köyhiä, eivät näe vaivaa vaivaisten puolesta, eivät tunnusta Luojaansa, lapsia murhaavat, turmelevat Jumalan kuvan, kääntyvät pois tarvitsevien luota, sortavat ahdistettuja, ovat rikkaitten kätyreitä, heikkojen vääriä tuomareita, syntisiä kauttaaltaan. Olkaa, lapset, kaikesta tästä varjeltuja!

Katso, ettei kukaan sinua käännä pois tältä opintieltä, *sillä hän neuvoo sinua pois Jumalan luota. Jos voit kantaa Herran koko iestä, olet täydellinen; vaan jollet voi, tee, mitä voit.*

Tähän päättyy alkuperäinen Apostolien oppi, sillä se jatko, joka sitten seuraa kreikkalaisessa keskiaikaisessa käsikirjoituksessa, muodostaa aivan uuden kirjoituksen, jonka henki ja sisältö on toisenlainen. Se, että tämä jatko ei kuulu tekstiimme, näkyy siitä, että se puuttuu vanhasta latinalaisesta käännöksestä eikä saa tukea isien mainitsemista otteista.³⁹

YKSI AINOA TOTUUS

Tässä on siis Kristuksen opin ydin, se evankeliumi, jota hänen opetuslapsensa lähtivät levittämään maailman kansoille, täyttäen Mestarinsa käskyä: ”Menkää ja opettakaa heitä pitämään kaikkea, mitä minä olen teille käsenyt.” Tällainen oli se täydellisyyden sanoma, joka olisi voinut vapauttaa ihmiskunnan, jos se olisi sellaisenaan otettu vastaan ja pantu käytäntöön. Ja jokainen ihminen tunnustaa nöyrästi polvistuen, että jos hän voisi toteuttaa näitä korkeita totuuden, rakkauden ja itsensäkieltämisen ihanteita, olisi hän täyttänyt elämänsä kutsumuksen.

Helposti huomataan myös, että tämä on täydellisesti yhäpäitävää sen kanssa, mitä evankeliumien ja varsinkin vuorisarnan mukaan tunnemme Jeesuksen opetuksista. Tässä ei ole jälkeäkään mistään vieraista opeista, jotka saattaisivat meitä epäilemään tekstimme oikeaperäisyyttä. Mutta vielä selvemmin huomataan sen alkuperäisyys siitä, ettei siinä esiinny

³⁹ ”On huomattavaa”, sanoo edellä mainittu kääntäjä ja julkaisija professori P. Drews, ”että meillä Ap. opin ensimmäiseen osaan on muinaiskristillisessä kirjallisuudessa useitakin selviä rinnakkaistekstejä – eikä ainoastaan otteita – sitä vastoin nämä miltei kokonaan puuttuvat, mitä tulee teoksen muuhun osaan.” Näistä ja muista seikoista hän tekee johtopäätöksen, että ensimmäinen osa – se, minkä olemme tähän ottaneet – oli itsenäinen kirjoitus ja eheä kokonaisuus. Joku myöhempi jäljentäjä on siihen vain liittänyt tuon toisen kirjoitelman.

mikään niistä dogmeista, mitkä myöhemmin tunkeutuivat Kristuksen evankeliumiin ja vähitellen himmensivät hänen kirkkaan elämänoppinsa.

Tässä, jos missään, on löydettävissä se ydintotuus, jota olemme lähteneet hakemaan. Voi sanoa, että tämä on *ainoa dogmatiikka*, jota Kristus itse oli mukana laatimassa, sen jälkeen hän kuin avasi opetuslastensa silmät. Ja sen ihmeellisin ominaisuus on se, ettei siinä ole mitään oppijärjestelmää, vaan että se sisältää *yhden ainoan totuuden*, sen joka on ilmaistuna alkusanoissa. Kaikki muu on vain tämän ydintotuuden valaisemista, sen hengen selittämistä ja käytäntöön soveltamista. Noita elämänsääntöjä voitaisiin joko vähentää tai lisätä – henki niissä kaikissa on sama – ne eivät muuta sitä pääajatusta, joka alkusanojen mukaan voidaan ilmaista muutamalla lauseella:

Kaksi on tietä, toinen elämään, toinen kuolemaan. Ole hyvä, niin käyt elämän tietä. Ole paha, niin kuljet kuoleman polkua. Tai vielä lyhyemmin: *Hyvä pysyy, paha häviää.*

Onko kukaan ihminen konsanaan selvemmin ja yksinkertaisemmin ratkaissut suuren elämänarvoituksen? Satojatuhansia on kirjoja kirjoitettu ja maailma on täynnä lukemattomien sanojen kaikua, mutta perussumma kaikesta tiedosta on näin lyhyesti ilmoitettu. Me aavistamme, että juuri sen sanomattoman yksinkertaisuuden vuoksi se on jäänyt useimmilta huomaamatta. Näihin muutamiin sanoihin on Kristus koonnut yhteen mittaamattomat tietonsa ja tarjoaa ne ihmiskunnalle, ikään kuin sanoen: ”Jos näihin sanoihin uskotte, niin tiedätte sen, mitä tässä maailmassa voitte tietää. Jollette tähän usko, mitä hyödyttää kaikki muu tieto?”

KAIKKEUDEN PERUSLAKI

Ja todella voimme sanoa, että näiden muutamien sanojen totuudesta riippuu koko maailmanjärjestyksen oikeus ja sopusointu. Niissä on paljastettu laki, jonka vaikutuksella ei ole

rajoja. Jos se on todellinen kaiku olemassaolon perussävelestä, niin tämä sävel soi kaikkialla ja läpi ikuisuuden. Ei voi olla kahta ristiriitaista jumaluutta, ei kahta vastakkaista maailman- tahtoa. Jos tämä laki pitää paikkansa, niin maailmankaikkeus on rakennettu ehdottoman monismin eli ykseyden perustalle: paha häviää ikuisesti olemattomuuteen eli näyttäytyy harhaksi, mutta hyvä lakkaamatta kasvaa ja laajenee rajattomiin. Jos se taas ei pitäisi paikkaansa, ei olisi olemassa mitään jumaluutta, ei uskontoa, ei maailmanjärkeä, vaan kaikki olisi kaaosta, soke- ain voimain temmelystä, kurjuutta ja onnettomuutta.

Laki pahan katoavaisuudesta ja hyvän pysyväisyydestä on ikään kuin se keskus, jonka ympäri kiertää suuri Maailman- pyörä: jos se pettää, niin kaikki pettää, jos se pysyy, ei ihmisellä ole mitään pelkoa. Elämä on kuin mahtavat vaunut, jotka vie- rivät täydellisyyttä kohti. Kaikki, mikä on paha ja ristiriidassa elämäntahdon kanssa, murskautuu pyörien alle. Mutta kaikki, mikä liittyy elämänpyörään, auttaen sen kulkua, toimien sen kanssa sopusointuisesti, elää tulevaisuutta varten ja tulee kan- netuksi eteenpäin.

Tämä laki on niin äärettömän tärkeä, että sen täydellinen tunteminen voi johtaa meidät vapautukseen kaikesta pelos- ta, kaikesta surusta ja epätoivosta. Raskaimmatkin tappiot ja onnettomuudet tulevat merkityksettömiksi, jos tätä lakia so- velletaan niihin. Häviön syynä on aina ollut jokin paha, mikä on loukannut sopusoinnun lakia ja siten valmistanut itselleen häviön. Pahan täytyy poistua, jotta hyvä ja aina parempi voisi tulla sen sijalle. Kuolema on olemassa sitä varten, ettei mikään paha voisi jäädä pysyväiseksi; elämä sitä varten, että hyvä voisi ikuisesti kasvaa ja lisääntyä.

Jos syvennymme tähän maailmanlakiin, huomaamme, että elämä saa siitä kaikkine vähäpätöisimpine tapauksineen aat- teellisen sisällön, suuren päämäärän ja tarkoituksen. Se, että tässä todellakin on kysymys laista, joka vaikuttaa sekä suuressa

että pienessä, näkyy loppusanoista: ”Jos voit kantaa Herran koko iestä, olet täydellinen; *jollet voi, tee mitä voit.*” Tämä on ikuinen laki eikä sen toimintaan vaikuta, paljonko me pienet ihmiset kunakin hetkenä osaamme sen tarkoitusta toteuttaa. Jokaisella teollamme niitämme erehtymättömästi joko elämää tai kuolemaa. Kristus ei ollut se utopisti, joka olisi luullut maailman yhtäkkiä alkavan näitä elämänsääntöjä kaikessa toteutamaan. Hän paljasti lain ja sanoi: ”Jolla on korvat kuulla, hän kuulkoon.”

KOKEMUKSEN TODISTUS

Tämä hänen opetuksensa ydintotuus on meitä kaikkein lähimpänä. Sitä voimme alati tutkia ja sen tutkiminen tuottaa mitä tärkeimpiä käytännöllisiä tuloksia. Tarkastaessamme omaa tajuntaamme, huomaamme, että ainoastaan sellaisina hetkinä olemme tunteneet todella elämämme, kun olemme tavoitelleet jotakin epätavallista, jotakin hyvää ja ihanteellista. Silloin on elämämme kasvanut, kun olemme lähestyneet rakkaudella muita ihmisiä, ottaneet osaa heidän ajatuksiinsa ja tunteisiinsa, koettaneet auttaa heitä ja sulautua heihin. Sitä vastoin kaikki, mikä on tarkoittanut yksinomaan omaa itseämme ja millä olemme muita vahingoittaen etsineet itsellemme nautintoa, jättääkin jälkeensä *tyhjyyden* ja *autiuden* tunteen, kuoleman esimaun. Ja joskin elämän jokapäiväisessä hyörintänsä tämän usein unohtamme ja arvelemme, että elämä elettyinä itseämme varten on todellista elämää, niin saattaa tulla hetki, jolloin tajuntamme kohoaa korkeammalle. Ja kun silloin katselemme taaksepäin, tunnemme katkeruudella, että se väliaika, jolloin palvelimme ruumista ja tätä persoonallisuutta, olikin hukkaan mennyttä, se ei ollut elämää vaan kuolemaa. Me huomaamme kutistuneemme, kuihtuneemme, mitä enemmän olemme seuranneet itsekkyyden ääntä ja unohtaneet rakkauten ja totuuden ja velvollisuuden kutsut.

Ja jos katsellaan ulkonaista maailmaa, huomataan, että siinäkin kaikki menestyy sen mukaan, kuinka paljon on siihen pantu puhdasta epäitsekkyyttä. Voisi luulla liike-elämässä ainakin menestyksen riippuvan keskitetystä omanvoitonpyynnöstä. Mutta kokemus näyttää toista. Se, joka työskentelee yksinomaan omaa persoonallisuuttaan varten, voi rakentaa suuria suunnitelmia, mutta hänellä ei ole kykyä niitä toteuttaa. Hänellä ei ole ystäviä, ei luottoa, kaikki halveksivat, kadehtivat, vihaavat häntä. Hän ei voi kestää taistelussa kaikkia vastaan vaan sortuu pian tässä ristiriidassa, jollei hän ole jo joutunut omien himojensa uhriksi. Hänellä ei ole tulevaisuutta.

Jos katsotaan niitä suuria liikkeitä, jotka menestyvät, niin niissä voidaan aina löytää joku henkilö, jossa piilee menestyksen salainen syy. Se voi olla joku näennäisesti aivan huomaamaton henkilö, joka tekee tarmokasta, rehellistä työtä, ei omaa itseään ajatellen vaan jotakin suurempaa päämäärää tavoittaen. Ehkä hän tahtoo turvata rakkaittensa toimeentulon tai ehkä hänellä on joku kaunis ihanne, jonka toteuttamiseksi hän tarvitsee varoja. Joka tapauksessa hän ei pyri omaan mukavuuteen ja nautintoon vaan kaipaa jotakin hyvää, jotakin pysyvällisen arvoista.

Jos taas joku hanke on epäonnistunut, voidaan aivan matemaattisella tarkkuudella löytää epäonnistumisen syy ja huomata sen tapahtuneen jostakin rikkomuksesta suuren yhteiselämän lakeja vastaan. Voi sanoa ruumiillisenkin elämän kestämissä riippuvan mukautumisesta siihen rakkauden ja himottomuuden ihanteeseen, jonka Jeesuksen käskyt paljastavat. Jokainen luonnonlakien loukkaus, jokainen vihanpurkaus tai hillittömyyden seuraaminen lyhentää elämämme mittaa, ja kun mitta on kulutettu, seuraa kuolema. Sitä vastoin se, jota sanotaan ”itsensäkieltämiseksi”, osoittautuukin käytännössä mitä suurimmaksi itsen voitoksi ja siunaukseksi.

KUOLEMA – SEKIN SIUNAUSTA

Mutta mitä on sitten tuo kuolema, joka on seuraus kaikesta pahasta? Onko se kirousta, onnettomuutta, Jumalan vihan ilmausta? Emmekö päinvastoin näe, että se on vain saman Hyvän Lain toinen puoli? Siinä ei ole mitään vihaa eikä kosta. Ainoa onnettomuus olisi, jos paha *voisi jäädä olemaan*, omaksi ja muiden turmioksi. Nyt kuolema on se hyväntekijä, joka vapauttaa maailman siitä, mikä tuottaa epäsointua. Kuoleman laki on yhtä suurta armoa kuin elämän laki.

Kärsimyksillä ja rangaistuksilla ei ole mitään sijaa tämän suuren Maailmanlain piirissä. Kuolema ei *pitkitä* kärsimystä, vaan se *lopettaa* sen. Se ei enää rankaise, vaan se sovittaa kaiken rangaistuksenkin. Viisaasti sanoi Jaakob: ”Kun himo on siittänyt, niin se synnyttää synnin, mutta kun synti on täyttynyt, synnyttää se kuoleman.” (1:15) Tai Paavali: ”Kuolema on synnin palkka.” (Room. 6:23) Paha on kärsimystä sitä tehtäessä ja jälkeinpäin, mutta kuolema sen kärsimyksen lopettaa. Jollei paha uudistu, on ihminen siitä vapautunut.

Itsekkään nautinnon rangaistus, joka viimein saattaa ihmisen sitä inhoamaan, ei ole niinkään siitä mahdollisesti koituvat kärsimykset vaan paljon enemmän se kuoleman tyhjiys, joka mielen valtaa juuri sillä hetkellä, kun se on saavuttanut kaipaüksensa. Se tuntee kalmankatkerää hajua keskellä nautintoa. Saituri ei vapaudu himostansa, jos elämä tekee turhaksi hänen pyyteensä, vaan vasta silloin kun hän jää tuijottamaan siihen kultaan, jonka hän on itselleen koonnut. Vain itseään palvellessaan ihminen on rajoittanut itseään, kieltäytynyt todellisesta elämästä ja voittanut tyhjyyttä, harhaa. Hän on ”hankkinut ruokaa kuolon mustille kyyhkysille”.

Mutta samalla tästä opimme, ettei ole mitään ehdotonta paha olemassa, sillä mikään olento ei suorastaan toivo muille paha eikä elä toisia vahingoittaakseen. Jokainen ainoastaan

rikkoo muita vastaan siinä määrin kuin ne ovat hänen itsekkyytensä tiellä. Eikä toisaalta kukaan meistä ole puhtaasti epäitsekäs. *Sen tähden ei myöskään ole mitään ehdotonta kuolemaa.* Kaikki vain muuttuu toiseksi. Se, joka eilen on työskennellyt kuolemaa varten, voi tänään ruveta Elämän palvelukseen. Jokaisessa muodossa on jotakin epätäydellistä, siis jotakin ”pahaa”, kuolemaa. Sen tähden kuoleman laki ilmiömaailmassa tunkeutuu kaikkialle. Toinen muoto väistyy toisen, täydellisemmän tieltä. Elämällä ei voi olla mitään rajoja, sen täytyy aina etsiä uutta ja uutta. Maailmassa on ainoastaan suurempaa hyvää ja pienempää hyvää. Pienempää hyvää me kutsumme ”pahaksi”, jos se meiltä estää suuremman hyvän.

Voisimme kääntää tämän lain päinvastaiseen muotoon ja sanoa: ”kaikki, mikä jää elämään, on hyvää; kaikki, mikä häviää, on pahaa”. Silloin huomaamme vielä selvemmin, kuinka kaikki on suhteellista meidän maailmassamme: ehdotonta, ikuisesti pysyvää me emme saata löytää emmekä tajuta, vaan me ainoastaan kasvamme ja kehitymme sitä kohti. Muuttumattomana ikuisuutta, ääretöntä kaikkiallista täydellisyyttä emme saata edes käsittääkään, vielä vähemmän kaivata, siksi elämän ja kuoleman alituinen vaihtelu on meidän kasvattajamme. Joka päivä ”kuolee” yksi osa meistä ja syntyy uusi tilalle. Onko elämä uudessa muodossa suurempi vai pienempi, sen itse ratkaisemme.

KADOTUS – KATOAVAISSUUS

Jos verrataan Jeesuksen ydinoppia siihen, mitä myöhempänä aikana on kutsuttu ”kristinuskoksi”, huomataan, että ero on sangen tuntuva. Kun Jeesus opetti: ”Kaikki paha on katoavaisista”, kuuluu ihmisten keksimä oppi: ”paha ei voi koskaan katoa, vaan pysyy ikuisesti Jumalan vihan alla”. Ei millään ajatuspönnötyksellä voi ymmärtää, millä tavalla raamatun ”kadotus”

on saatu merkitsemään ”ikuisia rangaistuksia”. Vielä tänä päivänäkin ihmiset kuullessaan sanan ”kadotus” kuvittelevat edessään tulisia liekkejä ja muita ikuisen piinan välikappaleita. Mutta alkutekstin ”*apooleia*”, samoin kuin suomenkielen ”kadotus” ja muiden kielten vastaavat sanat merkitsevät aivan yksinkertaisesti hukkaan joutumista, tyhjiin raukeamista, häviämistä olemattomuuteen. Siinä ei ole viittaustakaan jatkuviin kärsimyksiin.

Jos väitetään, että kadotus merkitsee kärsimystä, täytyisi sanoa, että koko ihmistä alempi luomakunta on tuomittu ikuisiin kärsimyksiin, sillä sehän on katoavaisuuden lain alainen. Tajuton luonto ei voi itsetietoisesti toteuttaa hyvän lakia, ja sen tähden sillä ei ole itsetietoista kuolemattomuutta. Onko se silti onneton? Kärsiikö se? Menkäämme ulos luontoon, hengittäkäämme vapaata ilmaa, katselkaamme tuulen nuokuttamia kukkia vihreällä nurmella tai taivaan liiteleviä pilviä tai leikkiviä perhosia, ja sanokaamme: eikö luontoa elähdytä ehtymätön onni ja rauha, sopusointu ja tyytyväisyys?

Jos otamme oppia luonnosta, emme miltään puolelta nureksi maailmantahtoa vastaan, vaan sanomme rauhallisesti: ”ota pois minusta, mitä on pahaa, ja lisää, mitä on hyvää”. Jos olisi joku ihminen, jossa ei löytyisi mitään epäitsekästä, ei mitään hyvän kaipausta, ei totuuden rakkautta, niin se ei enää olisi ihminen vaan eläin ja kuolisi niin kuin eläin kuolee. Kristus ei ole tälle alemmalle esittänyt elämälle mitään pelotuksia tai kostonuhkauksia. Sen onni ja siunaus on saada sammua, lakata olemasta, kun se on kuluttanut loppuun rajallisen elämänsä.

Toiselta puolen siis Kristuksen suuri laki on täydellistä materialismia. Ruumiin laki on itsekkyyks, alituinen ottaminen ja kuluttaminen pysyäkseen voimassa, ja siksi ruumis on tuomittu kuolemaan ja sen keralla kaikki, mikä siihen liittyy. ”Maailma katoaa ja hänen himonsa”, sanotaan tästä ”pikku maailmasta”. Materialismi näkee tämän ankaran lain eikä huomaa olemassa-

olossa muuta puolta. Se ei näe ihmisessäkään muuta kuin sellaisia elintoimintoja, jotka suorastaan riippuvat ruumiin tarpeista ja elimistön fyysisistä ja kemiallisista prosesseista. Nämä tietysti lakkaavat samalla kuin ruumiskin lakkaa toimimasta.

Mutta Kristuksen laissa on kokonaan toinen puoli, jota ei materialismi tunne: elämän tie. Se on meidän kannaltamme ikään kuin lisälahja. Tähän asti olemme olleet katoavaisia nous-
tessamme eläinkunnasta ihmisyyttä kohti, ja meissä on vielä paljon eläintä. Mutta nyt on meissä alkanut herätä sellainen tajunta, joka on kokonaan riippumaton ruumiin tahdosta ja haluista, ja silloin kuuluu meille sanoma – todella ”hyvä sanoma”, *euangelion* –: on olemassa tie elämään. Sen tien tunnusmerkkinä on kaiken sen kieltäminen, mikä kuuluu ruumiillisuuteen, ja nousemista itsetietoiseen vapauteen ja työskentelyyn suuren maailman puolesta ja kanssa.

KUOLEMAN TUOLLA PUOLEN

Jo nykyisessä ruumiselämässä näemme, kuinka suuresti irtautuminen omasta persoonallisuudesta ja osanotto muiden elämään rikastuttaa ja lisää meidän oman elämämme sisältöä. Kun edes vähänkin astumme rakkauden lain alueelle, silloin vasta tunnemme todella *elävämme*, jokainen hetki siinä maailmassa sisältää enemmän kuin viikkokaudet kuivan aineellisuuden tantereilla. Ja kun kuoleman hetki tulee, silloin se ihminen, joka on vain ottanut muilta, riistänyt itselleen ja koettanut tyydyttää omaa etuaan, tietää varmasti, että se kaikki, mitä varten hän on elänyt, otetaan häneltä, eikä siitä tule olemaan mitään jäljellä. Sitä vastoin se ihminen, jossa on herännyt kipinäkin epäitsekästä rakkautta, ei voi niin varmasti uskoa, että tämä rakkaus tulisi häneltä kuolemassa otettavaksi. *Se on osa häntä itsestään*. Siihen ei ole katoavaisuuden lailla ollut mitään valtaa tässä elämässä, vaan se on säilynyt läpi kaikkien kohtalon

vaiheiden, iloissa ja suruissa. Nytkö sen pitäisi ruumiin keralla sammua?

Ei, mitä enemmän hänen ruumiinsa heikkenee, sitä kirkaammaksi käy hänen sisäinen tajuntansa ja hän eroaa tästä maailmasta hymy huulillaan, vaikka hän tänne saapui itkien. Oliko hänen toivonsa turha?

Kristus ei tässä yksinkertaisessa alkuopissaan puhu mitään ihmisen tulevasta kohtalosta eikä tuonpuoleisesta maailmasta. Elämän ja kuoleman laki pitää paikkansa, vaikka ajateltaisiin yksinomaan tätä ruumiillista elämää ja nykyistä taivalta. Puhdas, epäitsekäs vaellus kuuluu kaikille ihmisille, uskokoot he elämän jatkumiseen tai ei.

Mutta se, ken uskoo, että Kristuksella oli jotakin *tietoa*, hän käsittää, ettei Mestari olisi näin puhunut ihmisille elämän ja kuoleman tiestä ja jättänyt sen *ainoana oppinaan* suurelle maailmalle, jollei hän olisi ollut varma sen *ehdottomasta kaikkiriittäväisyydestä*. Jollei hän olisi tiennyt, että se pitää paikkansa tuolla puolen yhtä hyvin kuin tällä puolen, ei hän olisi siihen perustanut kaikkea opetustaan. Vaan juuri siinä on hänen tietonsa merkitys, että hän voi nähdä paljon kauemmalle kuin kukaan meistä ja kertoa, minkälainen taival on siellä, minne katseemme ei ulotu. Ja hän lausuu: ”Olkaa huoletti, sama laki siellä kun täällä: se kuolee, minkä tulee kuolla; se elää, minkä tulee elää.” Joskin elämä siirtyy pois näkyvistämme, niin emmehän tässäkin maailmassa ole sitä koskaan silmillämme nähneet tai käsillämme koskettaneet.

Ennen kuin ihminen käytännössä tuntee, mitä on *todellinen elämä*, järjen ja rakkauden hallitsema, ei hänelle ole mistään merkityksestä, uskooko hän kuolemanjälkeiseen elämään vai ei. Kristus laski tiedon perustuksen yksinomaan kokemukselle ja sen tähden hän alkuopissaan ei mainitsekaan niitä vertauksia, jotka viittaisivat tuonpuoleiseen olemassaoloon.

TIEDON LAINA

Vaan jos olemme huomanneet ja alkaneet uskoa, että Kristus näki myös suuriin kaukaisuuksiin, ymmärrämme, mikä suunnaton merkitys hänen työllään oli maailmassa. Jos odotaisimme, kunnes tiede keksinnöillään ja havainnoillaan olisi todentanut tuon näennäisesti niin yksinkertaisen lain, saisimme viihtyä kenties miljoonia vuosia tietämättömyydessä. Kukaapa tiedemies uskaltaisi niiden vähäisten tosiasioiden nojalla, jotka kohtaavat silmiämme, tehdä johtopäätöstä, mikä käsitäisi koko ikuisuuden? Ja kuitenkin tämän lain tunteminen on meille tärkeä nyt ja joka hetki. Sen tähden sellaiset suuret Mestarit kuin Kristus ja hänen kaltaisensa tulevat maailmaan, näyttävät kuvan täydellisestä elämästä ja kertovat, että se on ikuisesti sammumaton. Silloin vähempitietoiset kuolevaiset voivat *lainata heidän tietoaan* ja elää hyvässä toivossa sekä läheteä turvallisella mielellä kuoleman ulapalle.

Tällainen ”laina” ei ole mitään häpeällistä. Se on kuitenkin kerran takaisin maksettava. Tuo tieto on äärettömien aikakausien kuluessa todennettava, ja meidän on pala palalta pienimpiä yksityiskohtia myöten tutkittava, pitääkö se paikkansa. Vasta silloin voi se tulla omaksemme. Samanlaista ”lainaa” on suurin osa, mitä me nykyään omistamme. Onkohan meillä ihan omaa oikeutta edes jokapäiväiseen leipäämme, sillä emmehän ole sitä itse luoneet vaan ainoastaan laskeneet siemenen maahan ja odottaneet, kunnes luonto on kasvattanut siitä viljan?

Tiedon Mestari tunkeuduttuaan – ehkä kaukaisia aikoja sitten – läpi kaikkien ilmiöiden, kautta näkyväisten ja näkymättömien maailmoiden, itse siihen Äärettömään Tahtoon, joka hallitsee kaikkea olemassaoloa, voi sieltä astua ulos ja sanoa kärsiville ja epätoivoisille maan lapsille: ”*Minä tunnen Isän tahdon.*” Ja nyt näemme, mitä tämä merkitsee. Ensimmäinen sanakin tästä Isän tahdosta, ensimmäinen kaikukin elämän

alkusäveleestä, paljastaa niin sanomattoman viisauden ja suosion, että meille sen kuullessamme tuntuu kuin ei siihen enää voisi muuta lisätä. Onko ihme, että opetuslapset tämän tajutessaan laskivat kätensä alkuperäisen evankeliumin päälle ja vanhoivat, ennen kuin maailmaan lähtivät: ”Tämä on Herran sana. Olkoon meidän puheemme kyllä ja amen, ja mitä siihen lisätään, on pahasta.” Eli ”Apostolien opin” omilla sanoilla: ”Älä laiminlyö Herran käskyjä, vaan säilytä, mitä olet saanut, siihen mitään lisäämättä tai siitä pois ottamatta.” Siksi ensimmäiset opetuslapset eivät ole jättäneet muuta jälkeensä kuin tämän lyhyen yhteisen evankeliumin.

OLIKO MAAILMALLA USKOA?

Mutta kuinka maailmassa kävi? Ei ollut ihmisillä uskoa edes sinapinsiemenen vertaa. Ei monikaan tahtonut tietää noin yksinkertaisesta elämänopista ja ruveta noita käskyjä seuraamaan. Ei voi olla mahdollista – arveltiin – että Kristus olisi tuollaista opettanut. Täytyy olla joku muu päämäärä kuin pelkkä elämä ja joku muu tie kuin itsensä kieltäminen. Ja näin laadittiin uusia oppeja, toisia toistensa jälkeen, ja ihmisiä käskettiin uskomaan näihin. *Uskomaan!* Nyt ylistettiin uskoa ja luultiin sillä tultavan autuaiksi, vaikka oli alettu sillä, että Kristuksen oppi epäuskolla hylättiin.

Jos olisi ollut kaksi Kristusta: toinen, joka opetti tuntemaan elämän ikuista, muuttumatonta lakia, ja toinen, joka lupasi ”pelastaa” häneen uskovat pois kaiken todellisuuden piiristä ilman heidän omaa ponnistustaan, niin meillä kaiketi on suurempi luottamus edelliseen. Meidän Kristuksemme ei tosin puhu mistään ”sovituksesta”, hän ei käske itseään jumaloimaan, päinvastoin suorastaan kehottaa kunnioittamaan jokaista, ken herättää tämän elämänymmärryksen, ikään kuin hän olisi Herra ja Mestari.⁴⁰ Mutta sitä suuremmalta näyttää meistä hänen viisautensa.

⁴⁰ Ks. Apostolien oppia.

Oikeastaan on hieman väärin kutsua tätä totuutta ensinkään ”Jeesuksen opiksi” tai ”apostolien opiksi”. Se on yhtä pätevää, julistipa sitä kuka tahansa. Se on jotakin, mikä ei muutu aikojen vaihdellessa vaan on ikuisesti soiva sävel.

MOOSES JA BUDDHA

Siksi voimmekin löytää jälkiä samasta viisaudesta kaikilta maailman ääriiltä ja kaikilta ajoilta. Tässäkin Juudan kansassa oli hämärässä muinaisuudessa vaikuttanut suuri profeetta, Mooses, joka sai tietonsa ollessaan ”kasvoista kasvoihin” Jumalansa kanssa. Kun hän oli kuolemaisillaan, kutsui hän kansansa koolle ja puhui sille juhlallisen vakavasti:

”Minä otan tänä päivänä taivaan ja maan todistajaksi, että minä panen eteenne valittavaksi elämän ja kuoleman, kirouksen ja siunauksen.” (5 Moos. 30:19)

Mooses ei ollut kansalleen puhunut mitään kuolemanjälkeisestä elämästä. Se ”elämä”, johon hän käänsi heidän toivonsa, oli onnellinen elämä, ”siinä maassa, minkä Herra teille ja teidän siemenellenne antaa”. Mutta hänen mahtava valansa osoittaa, että hän tiesi tämän elämän ja kuoleman lain syleilevän taivasta ja maata ja ulottuvan paljon kauemmaksi kuin hänen kovakorvainen kansansa silloin vielä aavisti. Ei häntä turhaan oltu kasvatettu kaikessa Egyptin viisaudessa. (Apt. 7:22) Varmaan hänkin oli vihitty niihin mysteerioihin, jotka paljastavat kuoleman salaisuudet.

Jos katsomme ympäri maailman, voimme kaikista uskonnoista löytää saman ydintotuuden, jonka Kristus omaa nimeään siihen liittämättä jätti opetuslapsilleen julistettavaksi. Itämaiden suuri opettaja Buddha puhui alituisesti siitä syntymän ja kuoleman virrasta, josta ihmisen tulee kohota todelliseen elämään.

”Niin kuin virran vedet syöksyvät eteenpäin eivätkä milloinkaan palaja, niin on ihmisen elämä. Se, mikä on mennyt, ei tule takaisin. Oi, mikä onni on päästä tästä tilasta.”

”Usko voi kulkea virran yli. Viisas, joka elää uskosta, hän nauttii epäitsekkyuden autuutta, heittää pois kaikki esteet ja saavuttaa vapautuksen kuolemasta. Kuulemisesta tulee tieto, joka tuo valaistuksen; usko, joka tottelee käskyjä, johtaa viisau- den tielle; kun ihminen kestävästi tällä tiellä kulkee, löytää hän pelastuksen kärsimyksestä ja kykenee kulkemaan yli häviön ammottavan kuilun ja pelastumaan siitä.”

”Vakavuus on kuolemattomuuden tie; ajattelemattomuus kuoleman tie. Ne, jotka pyrkimyksessään ovat totisia, eivät kuole; ne, jotka ovat ajattelemattomia, ovat jo kuin kuolleet.”

”Opetuslapsi on pääsevä voitolle tästä maasta ja tuonelasta ja jumalien maailmasta. Opetuslapsi on löytävä hyveen selvästi viivoitetun tien niin kuin etsivä ihanan kukan.”

”Harvat ovat ihmisten joukossa ne, jotka pääsevät toiseen rantaan; muut vain juoksevat edestakaisin pitkin tätä rantaa. Mutta ne, jotka seuraavat velvollisuutta, kun se on heille hy- västi saarnattu, ne pääsevät pois kuoleman valtapiiristä, kuinka vaikeata siitä onkin päästä.” (*Dhammapada*)

Mutta meidän ei tarvitse etsiä kaukaisista maista ja ajoista tämän suuren elämäntotuuden kaikuja. Meille tajuttavalla ta- valla ja tieteellisen erittelyn tarkkuudella on nämä tiet meille viitoittanut aikakautemme suuri ajattelija venäläinen Tolstoi. Suorastaan elämää tarkkaamalla ja tunkeutumalla tajuntansa syvyyteen hän on nähnyt ja tuntenut saman lain ja sen selvit- tänyt ajalleen. Yli kolmekymmentä vuotta sitten hän kirjas- saan ”Elämä” esitti sen saman, mitä Apostolien opissa lue- me. Mahdollisesti hän on tuntenut tämän teoksen, joka silloin vastikään oli löydetty, mahdollisesti ei. Joka tapauksessa hän ei perusta oppiaan mihinkään muuhun kuin jokaisen ihmisen omaan järkeen.

Lyhyt selonteko tuosta Leo Tolstoin teoksesta lienee paikal- laan, ennen kuin lopetamme esityksemme siitä, mikä on Kris- tuksen opin ydin.

LIITE

”ELÄMÄ” TOLSTOIN MUKAAN

Lyhyt selonteko Leo Tolstoin kirjasta ”Elämä” (kirj. v. 1887)

VÄÄRÄ TUTKIMUSTAPA

Eräällä miehellä oli mylly. Hän oli sen perinyt isältään, ja tämä taas esi-isältään. Ja hän tiesi varsin hyvin, kuinka sitä oli hoidettava, jotta se jauhasi kunnollisesti. Mutta jostakin syystä hän oli saanut päähänsä ruveta miettimään kaikkia sen koneiston yksityiskohtia. Eikä hän ainoastaan miettinyt koneistoa vaan alkoi myös tutkia sitä virtaa, josta mylly sai vetensä, ja kyseli, mistä vesi sai alkunsa jne. yhä kaukaisempia ja kaukaisempia asioita. Mutta näin tehdessään hän laiminlöi kokonaan myllynsä hoitamisen. Naapurit valittivat turhaan hänen huolimattomuuttaan, ja kun he eivät millään voineet saada hänen mieltään muuttumaan, he viimein jättivät tuomatta viljaansa hänen myllynsä ja se jäi seisomaan.

Elämä on se mylly, jota ihminen on pantu hoitamaan Elämän tarkoituksena on, että se elettäisiin hyvin. Tätä elämän tarkoitusta ihminen ei voi koskaan laiminlyödä saamatta siitä rangaistusta. Siksipä kaikki kysymykset, jotka estävät huolenpitoa tästä pääasiasta, ovat turhuutta.

Juutalainen ja kristitty väittelivät. Juutalainen keksi kaikenlaisia viekkaita saivarteluja, jotka veivät pois pääasiasta, kunnes kristitty läpsäytti hänen kaljua päätänsä ja kysyi: ”Mistä kuului ääni, päästä vai kallosta?” Silloin jäi juutalainen vihdoinkin sanattomaksi.

Tähän asti on elämän ymmärtämiseksi aina tutkittu, mistä elämä johtuu ja mistä se on kokoonpantu. Tehdään aivan

samoin kuin mylläri teki myllynsä kanssa. Mennään soluihin asti ja tutkitaan, kuinka solut syntyvät ja kuinka elämä on niistä muodostunut sellaiseksi kuin se nyt on. Lopuksi tullaan siihen selitykseen, että elämä on määrättyjen fyysisten ja kemiallisten voimien toimintaa. Niistä riippuu, että elämä on sellaista kuin se on. Jokainen ihmisen elintoiminta on tältä kannalta yhtä luonnollinen ja hyvä kuin toinenkin.

Mutta jos todella tiede voisi tuntea, kuinka elimellinen aine syntyy epäelimellisestä ja kuinka luonnon voima muuttuu tunteeksi, tahdoksi ja ajatukseksi, niin mitä sitten? Ei vielä ensinkään tiedettäisi, kuinka on elettävä. Ne, jotka uskovat tieteeseen, uskovat siihen aivan kuin juutalaiset Messiaaseen. Ihmisen ei tarvitse muka muuta tehdä kuin odottaa, että tiede selvittää sille kerran elämän. Mutta ajatteleva ihminen alkaa itse tutkia.

TAISTELU OLEMASSAOLOSTA

Jokainen ihminen elää ainoastaan omaa hyvänsä varten, hän ei voi ajatella elämää toivomatta siitä onnea. Elämä merkitsee jokaiselle ihmiselle onnen kaipuuta ja autuuden etsimistä.

Ensin hän luulee olevansa aivan yksin maailmassa. Hänelle ei ole mikään muu elämä todellista kuin hänen omansa. Mikään ei ole arvokasta, joka ei tule hänelle itselleen.

Mutta tätä omaansa etsiessään hän huomaa, että hänen onnensa riippuukin muista olennoista. Ja hän huomaa, että näillä muilla olennoilla on aivan sama käsitys elämästä kuin hänellä itsellään. Jokainen etsii niistä yksinomaan omaa onneaan ja on valmis riistämään kaikilta muilta heidän onnensa, so. heidän elämisehtonsa. Ihminen huomaa, että maailma on kokoonpantu olennoista, jotka ovat sidotut toisiinsa ja kuitenkin kaikki alati tahtovat toisiaan syödä ja lopettaa. Tämä ei voi tuottaa heille onnea vaan suurta pahaa.

Ja vaikka hän itse voisikin menestyksellä taistella muita persoonallisuuksia vastaan, osoittaa järki ja kokemus hänelle, että ne onnelta näyttävät, jotka hän riistää omalle minälleen nautinnoksi, ovat vain näytteitä siitä kärsimyksestä, joka aina yhdistyy nauttimiseen. Mitä kauemmin hän elää, sitä selvemmin hän näkee, että kyllästyminen, vaivaantuminen ja kärsimys tulevat yhä suuremmiksi ja nautinnot yhä pienemmiksi. Hän lähestyy vanhuutta, heikkoutta ja kuolemaa joka hetkellä elämässään.

Ihminen käsittää, että hänen on mahdotonta hankkia pysyvää elämää ja onnea persoonallisuudelleen. Se, mitä hän pitää itselleen arvottomana, suuri maailma, ihmisten ja kaikkien olentojen elämä, se pysyy ja elää ainiaan. Elämä ja onni on mahdollinen ainoastaan muille olennoille, joiden olemassaoloa hän ei tunne eikä tahdo tuntea.

Tämä kaikki ei tule ihmiselle mieleen ainoastaan pimeinä hetkinä, vaan se täyttää viimein hänen koko olemuksensa vastaansanomattomalla todellisuudellaan.

ELÄMÄN TODELLINEN TARKOITUS

Jos voisi olla todellista persoonallista onnea, niin se kuitenkin aina kulkisi tyhjäksi tulemista kohti. Jokainen ihminen, nuori tai vanha, tietää tämän.

Kaikkein kaukaisimmista ajoista asti suuret ihmiskunnan opettajat ovat koettaneet ratkaista tätä elämän suurta arvoitusta ja heidän vastauksensa ovat kaikki yhtäläiset.

He sanovat: ”Todellinen elämä on itsensä kieltämistä, se on Jumalan käskyjen tottelemista, se on järjelle alistumista.” Ja Kristus, kooten yhteen kaikkien muiden vastaukset, sanoi: ”Elämä on rakkautta Jumalaa ja lähimmäistä kohtaan, ja se antaa ihmiselle onnen.”

Näitä vastauksia vahvistaa todeksi miljoonien elämänkokemus. On todistettu ja todistetaan yhä, että yksilöllisen onnen

halun sijalle voi syntyä se kaipuu, että muut olisivat onnellisia, eikä tätä kaipuuta vähennä elämän kärsimykset ja kuoleman pelko.

Mutta aina on ollut ihmisiä, jotka eivät ole käsittäneet, että tämä on koko elämän ratkaisu, vaan ovat koettaneet opettaa ihmiskunnan valistamiseksi muita oppeja.

Farisealaiset opettavat, että sellainen elämä, joka itsessään on väärä, voidaan parantaa uskomalla tulevaisen elämään.

Toiset, joita voisimme kutsua kirjanoppineiksi, kieltävät kaiken muun paitsi näkyvän elämän, eivätkä näe mitään nurinkurista tässä elämässä. He väittävät, että farisealaisten oppi tulevasta elämästä ei ole muuta kuin taikauskoa ja että eläimellinen olemassaolo on ainoa ihmisen elämä.

Nämä kahdenlaiset ihmiset – farisealaiset ja kirjanoppineet – kiistelevät aina keskenään. Kummatkaan eivät ratkaise, kuinka elämä on eletävä, ja he kiistellesään estyvät näkemästä, että ihmiskunnalla on ollut opettajia, jotka ovat selittäneet, mitä elämä on.

Kaikkein karkeimmat ihmiset vastaavat kysymykseen, mitä on elämä: ”Elämä! Sehän on luonnollisesti ruumiin liikunto ja toiminta, joka alkaa syntymässä ja loppuu kuolemaan.” Ja tiede, tutkiessaan aineellisia ilmiöitä, tulee samaan johtopäätökseen ja väittää elämän lain olevan taistelua olemassaolon puolesta. Siten se antaa tukea ihmisen alhaisimmalle vaistolle.

Mutta järjen herätessä ihminen heti huomaa, kuinka nurinkurinen tuo johtopäätös on. Hän ei voi tunnustaa omaksi elämäkseen pelkkiä ruumiin elontoimintoja. Hänen oma elämänsä on alkanut vasta silloin, kun järki on hänessä herännyt. Kaikki muu sitä ennen on ollut vain unelmoimista, näkyjen näkemistä, jotka kulkevat silmien ohi. Vastasyntynyt lapsi ei tiedä elävänsä. Jos joku sen elämän katkaisee, ei se sitä ymmärrä. Ei mikään ole mielettömämpää kuin lukea ihmisen järjestystä elämää vuosissa. Ei koskaan voi löytää sitä kohtaa, mistä

se olisi alkanut. Ihminen ei voi edes kuvitella, että tämä järki-tajunta olisi syntynyt isästä ja äidistä määrätynä vuotena. Hän pitää itseään tajuntansa kautta yhtyneenä muihin järkiolentoihin, jotka ovat mitä kauimpana hänestä ajassa ja paikassa, jotka ovat eläneet kenties tuhansia vuosia ennen häntä muissa maailman osissa.

Kun järki herää ihmisessä, hän joutuu ristiriitaan eläimellisen elämän kanssa. Vaikka hän kuinka koettaisi, hän ei enää voi uskotella itselleen, että olisi mahdollista saavuttaa mitään pysyvää nautintoa omalle itselleen. Ei hän myöskään voi uskoa, että todellinen elämä olisi saavutettavissa vasta haudan tuolla puolen, vaan hänen sisällään on vaatimus, että elämällä pitää olla järjellinen tarkoitus täällä nyt jo.

Järki, jonka pitäisi olla hänen ylevin kykynsä, tuntuu myrkyttävän hänen koko olemassaolonsa. Hän ei voi enää elää mukana siinä pyörteessä, johon hän on joutunut elettyään vain vaistomaisesti sen mukaan, mitä hän on nähnyt ympärillään. Ne menot ja tavat, erikoiset puvut, erikoiset säännöt, joita kussakin maassa pidetään välttämättömänä ihmisen elämälle, eivät saa häntä vakuuttuneeksi siitä, että niissä piilisi elämän tarkoitus.

Tämä järjen herääminen voi viedä hänet epätoivon partaalle. Jos hän saavuttaisikin persoonallista onnea, huomaa hän, että sen loppu on kuitenkin ehdottomasti kuolema, ja sitä vaikeampi vain tulee olemaan, kun täytyy siitä luopua. Tuskissaan ajatellen tätä elämän sovittamatonta ristiriitaa, hän tahtoi yhdellä hetkellä katkaista gordilaisen solmun ja lopettaa elämänsä päästäkseen tietämättömyyteen kaikesta.

UUSI LUONNOLLINEN ELÄMÄ

Mutta tämä vain merkitsee, että hän ei vielä tunne sitä uutta elämää, johon hän on astunut. Se, mikä hänestä ensin tuntui sairaalloiselta ja mahdottomalta – persoonallisesta onnesta

kieltäytyminen – onkin järjen elämälle yhtä luonnollista kuin linnulle lentäminen. Vaikka linnullakin on jalat, ei se merkitse, että sen tulisi maan päällä kävellä.

Jos eläin tuntisi ainoastaan sen elintoiminnan, mikä on kasvissa ja missä ei kysytä mitään omaa ponnistusta, tuntuisi siitä ensin tuskalliselta, kun pitäisi itse ruveta liikkumaan ja nähdä vaivaa ruoan keräämiseksi. Se tahtoi vain maata hiljaa ja hengittää, niin kuin kasvi, mutta se ei voi enää, kun siinä on herännyt eläimen tajunta.

Ihmisessä on kasvin elämä, joka tapahtuu hänen ruumiissaan itsetiedottomasti ilman hänen ponnistustaan, ja eläimen elämä, joka etsii itselleen nautintoa käsittämättä että ei voi saada sitä. Mutta kumpaakaan näistä hän ei voi tunnustaa omaksi itsetietoiseksi elämäkseen. Ne ovat vain muistoja entisistä kehityskausista. Ne antavat ainoastaan työainekset hänen käytettäväkseen. Vaikka ihminen hulluna tai tuskanhoureessa tai intohimossaan tai päihtyneenä liikkui kuinka paljon tahansa, emme kutsu tätä hänen oikeaksi elämäkseen. Mutta olkoon hän kuinka heikko, liikkumaton, tautivuoteella lepäävä, ja jos hänen järkensä työskentelee, tunnustamme hänet eläväksi.

Ruumiillinen elämä ja sen tarpeiden tyydyttäminen on rajoitettua, mutta hänen järkensä toiminta ja hyvän toivomus on rajoittamaton.

Kun ihminen kerran järjessään näkee, että pyrkimys laajentaa persoonallisuutta ja tehdä se häviämättömäksi ei voi tuottaa muuta kuin keskeytymätöntä ristiriitaa ja kärsimystä, niin hän on syntynyt uuteen elämään. Hän kieltäytyy siitä, minkä kuitenkin täytyy hukkuu ennemmin tai myöhemmin. Kysymys, kuinka persoonallisen onnen vaatimus voidaan sovittaa maailman menoon, joka tekee tämän onnen mahdottomaksi – se kysymys onkin ratkaistu jo kauan sitten. Ja aina on ollut hämmästyttävää niille, jotka ovat sen ratkaisseet, että he tuntevat ikään kuin tienneensä ratkaisun jo kauan sitten ja

ainoastaan unohtaneensa sen. Niin yksinkertainen ja itsestään johtuva se on.

On vain yksi mahdollisuus ristiriidan lopettamiseen: että kaikki elävät muiden hyväksi ja rakastavat muita enemmän kuin itseään.

Silloin kaikki näkyy uudessa valossa. Jos ihminen vain mielessään myöntää, että hänen ainoa järjellinen elämänsä on muiden hyvän palveleminen, silloin lakkaa persoonallisen nautinnon jano. Erehtyvä tajunta sanoo: ”se on mahdotonta”, ja kuitenkin ei ole yhtään ihmistä, joka ei juuri tähän ”mahdottomuuteen” olisi perustanut elämänsä parhainta onnea. Ei ole yhtään ihmistä, joka ei olisi tuntenut, kuinka hänestä itsestään riippumattomien olentojen onni on tullut hänen nautinnokseen.

Koko ihmiskunnan kehitys on ollut epäsovun vähentämisessä ja taistelun lievittämisessä. Vihollisuudesta ja ristiriidasta on tultu yhä lähemmäksi ykseyttä ja sopusointua.

”Tarpeita”, jos niihin katsotaan, voi olla lukemattomia, sillä ihminen aina pitää itselleen tarpeellisena sitä, mitä hän haluaa. Jos hän elää niitä tyydyttäkseen, ei niillä koskaan tule olemaan rajoja. Mutta on mahdotonta, ettei tämä tulisi väsyttäväksi, jos hän järjellä katselee elämää.

RAKKAUS

Kaikki ihmiset tuntevat sen tunteen, joka ratkaisee elämän monet ristiriidat. Se on rakkaus. Rakkaus on ainoa ihmiskunnan järjellinen toiminta.

Monet luulevat, että rakkaus on satunnainen ilmiö muiden ilmiöiden joukossa. Se on heistä pikemmin kuin tauti, joka aikanaan huumaa ja sitten tuottaa ikävyyttä. Mutta tällainen satunnainen rakkaus ei ole vielä todellista. Se on hetkellistä mieltymystä yhteen persoonallisen elämän tilaan enemmän kuin toiseen. Rakkauden täytyy tulla todelliseksi, alituiseksi

sieluntilaksi. Se on mitä järjellisin, valoisin ja sen tähden tyynein ja iloisin mielentila, lapsille ja järkeville ihmisille ominainen. Koettakoon ihminen todellisella tunteella sanoa itselleen: ”minä rakastan – yhdentekevää, kuinka minun itseni on, minä en mitään kaipaa”, niin hän huomaa, kuinka paha tahto katoaa ja rakkaus kuohuu esiin hänen sydämeästään.

Satunnainen intohimo ei pelasta olemassaolon ristiriidasta. Ainoastaan silloin kun ihminen antaa toisille, ei vain jonkin osan ajastaan ja varoistaan vaan oman itsensä, uhraa kaiken elämänsä, kuluttaa ruumiinsa, ainoastaan silloin hän alkaa tuntea sitä onnea, joka on rakkauden palkinto. Ja ainoastaan siinä tosiasiasa, että tällainen rakkaus löytyy, on maailman perustus. ”Me tiedämme, että olemme tulleet kuolemasta elämään, sen tähden että rakastamme veljiämme”, sanoo Johannes. ”Se, joka ei veljeään rakasta, se pysyy kuolemassa.” Rakkaus on se, minkä kaikki tunnemme, jollei mikään väärä oppi pimitä sitä.

Kuka ei olisi, vaikkapa vain yhdenkin kerran, tuntenut sitä tunnetta, jolloin hän tahtois rakastaa kaikkia, isää, äitiä, veljiä ja pahoja ihmisiä, koiraa, hevosta, jopa ruohonkortta maassa. Hän vain haluaa, että jokaisella olisi hyvä olla ja että kaikki olisivat onnellisia. Ja vielä enemmän hän haluaa, että hän itse voisi toimia ja antaa itsensä ja koko elämänsä muiden onnellistuttamiseksi.

Mutta rakkauden täytyy itsestään kasvaa. Jos siihen tartutaan karkein käsin ja huudahdetaan: ”nyt tahdomme ruveta harjoittamaan rakkautta kaikkia kohtaan”, niin sen käy niin kuin kukan, joka maasta temmataan irti: se kuihtuu, rakkaus muuttuu turhaksi tunneherkkyudeksi.

Kaikki, minkä ihminen rakkaudelle tekee, on vain pahaksi. Ainoa, millä voi jouduttaa sen kasvua, on antaa järjen valon paistaa sen yli.

Ihmisen järjellinen elämä on silloin näkymätön, mutta epäämättömän todellinen, joka hetki tapahtuva eläimellisen

luonnon alistaminen järjelle ja rakkaudelle. Koettamalla yhä parantaa olotilaansa, ei hän koskaan rauhaa saavuta, sillä ei mikään olotila lihassa ole parempi kuin toinen. Se on laki yhtä hyvin kuin että vesi järvessä ei voi toisaalla kohota korkeammalle kuin toisaalla.

MITÄ ON KUOLEMA?

”Ei ole mitään kuolemaa”, sanovat kaikki maailman opettajat. Ja jokainen elävä olento tuntee saman sielussaan sillä hetkellä kuin hänen tajuntansa selviää. Minä olen tietoinen elämästäni, ei siten kuin olen ollut tai tulen olemaan vaan näin: minä olen, en koskaan missään ala enkä koskaan missään loppu. Ei ole mitään käsitystä ajasta ja paikasta liittyneenä elämisen tunteeseen. Kuoleman pelko on vain vaistomainen tieto siitä, ettei ihminen tunne elämää eikä omista sitä.

Tietoisuus elämästä ei ole samaa kuin tietoisuus ruumiin elämisestä. Keski-ikästäni, nuoruudestani, lapsuudestani en useinkaan muista mitään. Ainoa, mikä määrää kunkin yksilön oman elämän, on hänen mieltymyksensä toiseen tai toiseen. ”Minä rakastan tätä, minä en rakasta tuota”, siinä on hänen minuutensa perusta. Kaikkiin vaikuttaa ulkomaailma samalla tavalla, mutta he ottavat vaikutuksen eri tavalla vastaan, riippuen sisäisestä luonteestaan, mieltymyksen ja vastenmielisyyden tunteistaan.

Tämä erityinen minä ei ole alkanut syntyessä. Maailmaan tullessaan on ihmisellä hyvin määrätyt ominaisuudet, miksi hänen täytyy rakastaa toista, mutta ei toista. Suhteeni maailmaan ei ole siis alkanut tästä ruumiista eikä tästä aistimuselämästä. Minäni on tullut paikattomuudesta ja ajattomuudesta.

Siitä näen, että ruumiini voi tulla tyhjäksi, mutta ei elämä. Lihan kuolema tosin hävittää tietoisuuden ajallisesta elämästä. Mutta tämä tapahtuu meille alinomaan pitkin elämäämme. Se, mikä sitoo kaikki tajunnantilat yhteen, on jokin mielistyminen

toiseen asiaan ja kylmyys toista kohtaan, minkä vuoksi pidän kiinni toisesta ja toinen minulta häviää; se on kykyäni rakastaa hyvää ja vihata pahaa – se muodostaa minäni. Tätä kykyä ei ajoittainen tajunnan pysähtyminen voi sammuttaa yhtä vähän kuin unen hetkellinen tajuttomuus muuttaa minut toiseksi.

Sellainen ihminen, joka ymmärtää elämän, tietää tuoneensa erityiset suhteensa maailmaan, rakkautensa toisia kohtaan ja vastenmielisyytensä toisia kohtaan, salatusta edellisestä elämästään. Koko hänen nykyinen elämänsä on yhä uusien suhteiden muodostaminen ja rakkauskyvyn kasvattaminen ja laajentaminen.

”Veljeni kuolee. Side välillämme katkeaa. Hän ei ole olemassa minuun nähden ja samaten mekään emme tule olemaan niihin nähden, jotka meidän jälkeemme tulevat.”

Mikään ei selvemmin todista, että kuolema on harhaa, kuin tämä. Mitä on tapahtunut? Se, mitä olen ennenkin tietänyt veljestäni, on yhä olemassa. Se on muisto hänen henkisestä kokoonpanostaan. Tämä muisto ei ole ainoastaan kuva, se on se sama näkymätön ilmakehä, joka ympäröi hänen elämänsä; se vaikutti minuun ja muihin hänen elämänsä aikana vaikuttaa, nytkin hänen kuolemansa jälkeen. Jopa nyt se vaikuttaa voimakkaammin.

Eikä siinä kylliksi. Tämä kuolleen veljeni elämä ei ainoastaan vaikuta minuun vaan astuu minuun sisälle.

On mahdotonta vakuuttaa itselleen kuolemattomuutta. Ihminen uskoo kuolemattomuuteen ainoastaan silloin kun hän ymmärtää, että elämänsä ei ole yksi aalto vaan se ikuinen liikunto, joka tässä elämässä näyttäytyy yhtenä aaltona.

Ilman epäilystäkään minä päätän, että elin ennen syntymääni ja että tulen elämään ei ainoastaan nykyisen hetkellisen elämäni jälkeen, jossa nykyään tapaan itseni, vaan jokaisen muun hetkellisen ajan jälkeen, joko ennen tai jälkeen ruumiillisen kuolemani.

Me valitamme, kun emme nyt ymmärrä paljoakaan siitä, mikä on tapahtunut meille ennen syntymäämme ja mikä tulee tapahtumaan kuoltuamme, mutta se on samaa kuin jos valitaisimme, ettemme näe sitä, mikä on näkemiskykyämme tuonnempana. Jos sen näkisimme, emme näkisi sitä, mikä on sen rajojen sisäpuolella.

Järkeni näyttää vääjäämättömästi, että todellinen elämäni ei alkanut syntyessäni, vaan että onni aina on ollut olemassa. Tämä onni kasvaa täällä, kunnes se tulee niin suureksi, etteivät mitkään rajoitukset voi sitä pidättää, ja silloin sen täytyy siirtyä toiseen olemassaoloon. Järki vie ihmisen elämän tielle, joka ikään kuin pitkän yhä laajenevan tunnelin toisessa päässä näyttää hänelle epäämättömän kuolemattomuuden ja onnen.

Maallinen elämä on täynnä kärsimyksiä. Ja kuitenkin ihmiset eivät lopeta itseään. He tuntevat vaistomaisesti, että tämä kärsimys on välttämätöntä elämän kasvamiselle. Eläin ei kysy miksi on kärsimystä. Mutta ihminen esim. maatessaan tappotantereella ei mietiskele ainoastaan jalassaan pakottavaa haavaa vaan enemmän sitä syytä, joka on tuottanut kärsimyksen.

Hänen ainoa tehtävänsä järjellisenä olentona on tunnustaa tekemänsä synty, katua sitä ja myöntää totuus.

On sellaisia kärsimyksiä, jotka eivät riipu itsestäni. Niiden syyn ymmärrän, kun tunnustan koko menneen ja tulevan elämäni onnen olevan lakkaamattomassa yhteydessä muiden ihmisten ja luontokappaleiden onnen kanssa. Minun täytyy tunnustaa, ettei persoonallisuuteni ole minä itse. Sen tähden olen ihminen ja yksilö, että ymmärtäisin muiden yksilöiden kärsimykset ja että jokaisessa kärsimyksessä näkisin kärsimyksen yleisen syyn – erehdyksen.

Ihmisen elämä on pyrkimystä onneen, ja se, mitä hän etsii, annetaan hänelle. Kuolema ja kärsimys on ainoastaan rikoksia, jotka ihminen itse on tehnyt omaa elämänlakiaan vastaan. Sille ihmiselle, joka elää olemuksensa lain mukaan, ei ole olemassa

kuolemaa eikä kärsimystä.”Tulkaa Minun tyköni te, jotka työtä teette ja olette raskautetut. Ottakaa minun ikeeni päällenne ja oppikaa minusta, sillä minä olen sävyisä ja nöyrä sydämeltäni, ja te löydätte levon sieluillenne. Sillä minun ikeeni on helppo ja kuormani on keveä.” Ihmisen elämä on pyrkimystä hyvään. Elämä ei voi olla kuolemaa eikä hyvä voi olla pahaa.

II KIRJA

TUONPUOLEISET VERTAUKSET

Tämä kirja

on toinen nidos sarjasta, joka käsittelee kristinuskon alkupe-
räistä oppia elämästä ja kuolemasta.

SISÄLLYS

Vertausten alkuperä	162
Vertausten selitys	187
Taivaan valtakunta.....	203
Jumala tajunnan syvyydessä	227
Tajunnan puhdistus	238
Valtakunta maan päällä.....	250
Sarja kertomuksia.....	259
Iankaikkinen elämä.....	296
Sammumaton tuli	315
Käynti Tuonelassa.....	334

I VERTAUSTEN ALKUPERÄ

SILMÄYS EDELLISEEN OSAAN

Tämän sarjateoksen edellisessä osassa, nimeltä ”Kristuksen opin ydin”, tarkastelimme sitä merkillistä ajan käännettä, jolloin kristinusko tuli maailmaan ja sen mukana alkoi uusi sivistyskausi länsimailla. Huomasimme silloin tuon ajan keskellä mahtavan olennon, jonka pelkkä läsnäolo vei ihmisten ajattelun uusille urille, karkotti heistä kuolonraskaan toivottomuuden ja saattoi heidät tuntemaan ikuisuuden läsnäoloa ja ihmiselämän tärkeyttä ja vastuunalaisuutta.

Lausimme silloin sen vakaumuksen, jonka olimme saaneet Kristuksen lähimmiltä seuraajilta, että hän ei ollut mikään haaveellinen kiihkoilija vaan todella *ihminen, joka tiesi totuuden*. Siinä hänen on suuruutensa, siinä hänen vaikutuksensa ja voimansa. Hän oli salaperäisessä elävässä yhteydessä sen tuonpuoleisen maailman kanssa, jossa on kaiken olevaisen synty.

Arvelimme, että hän olisi paljonkin saattanut kertoa tuosta maailmasta, jos hän vain olisi tahtonut. Mutta hän sanoi ainoastaan: ”etsikää!” ja niissä, jotka tulivat hänen läheisyyteensä, hän herätti vastustamattoman halun etsimään totuutta, pyrkimään samoille tiedon lähteille, missä hän oli elämän löytänyt.

Siitä, mikä koski ihmisen tulevaista kohtaloa, hän ilmoitti selvin sanoin kaikille ainoastaan perusytimen: ”Tee hyvin, niin saat elää, tee pahoin, niin käyt kuoleman tietä.” Tämä laki, jos se on tosi, takaa kaikkeutta hallitsevan ikuisen sopusoinnun ja oikeudenmukaisuuden.

Mutta miten se on ymmärrettävä; miten sen lain toiminta toteutuu, siitä hän puhui vain hämärin vertauksin ja jätti niiden selvittämisen jälkimaailmalle.

Näitä vertauksia käymme tässä kirjassa tarkastelemaan, luottaen siitä, että ne itse sisältävät oman ratkaisunsa.

KRISTUKSEN HISTORIALLISUUS

Mutta ennen kuin käymme käsiksi vertauksiin, on ratkaistava kysymys niiden alkuperästä. Ovatko ne meille säilyneet sellaisina kuin ne ovat Jeesuksen suusta lähteneet?

Tämä kysymys vei meidät niin pitkälle, että se viivytti tämän sarjateoksen jatkamista. Jouduimme uudestaan kysymään itse Kristuksen todellisuutta ja olemme tätä aihetta käsitelleet toisessa kirjassa (”Onko Kristus historiallinen todellisuus?”). Emmekä suinkaan väitä päässeemme siitäkään lopulliseen selvyyteen, olemme vain asettaneet muutamia kysymyksiä osoittaaksemme, kuinka monimutkainen on tuo probleemi ja kuinka heikosti perusteltuja ovat tähänastiset käsitykset kristinuskon historiallisesta synnystä.

Menetimme käsistämme sen Kristuksen, joka oli rajoitettu määrättyyn aikaan ja vaikutuspiiriin. Meidän täytyi myöntää se mahdollisuus, että kertomus hänen fyysisestä elämästään oli punottu yhteen useista eri langoista. Hänen vaikutuksensa alkoi kukaties siitä suuresta keretteläisestä, Jeesus Pandiran pojasta, joka tutki Egyptissä salatiedettä Josua Ben Perachjan johdolla ja sitten sai surmansa kuningatar Salomen hallitessa. Tämä oli se Jeesus, jonka juutalaiset traditiot tuntevat ja joka ensimmäisenä nousi taisteluun juutalaista pappisuskontoa vastaan. Hänen vaikutuksensa ei mahtanut olla aivan mitätön, koska vielä 4. vuosisadalla jKr. kuuluisa vääräoppisten paljastaja, Salamiin piispa Epifanius sekoittaa hänet evankeliumien Jeesukseen, sanoen Kristuksen syntyneen kuningas Aleksanterin hallitessa (104–78 eKr.) ja perineen kuninkaan ja ylimmäisen papin arvon tämän ja hänen puolionsa Aleksandran (= Salomen) jälkeen, siis v. 69 eKr.

Viimeinen Jeesus, josta evankeliumeihin lienee otettu aineksia, on se Jeesus, jonka historioitsija Josefus (Bell. Jud. VI, 53) kertoo tulleen Jerusalemiin lehtimajan juhlan aikana neljä vuotta ennen juutalaisten vapautussodan puhkeamista, kun vielä täydellinen rauha vallitsi. Tämä kulki ympäri huutamassa tuhoa Jerusalemin kaupungille. Hänet vietiin roomalaisen käskynhaltijan eteen ja häneltä kysyttiin, kuka hän oli, mutta *hän ei vastannut mitään*. Vaikka häntä piestiin luihin asti, ei hän armoa pyytänyt, ei vuodattanut kyyneleitä eikä kironnut vainoajiaan. Toisti vain onnettoman uhkauksensa. Käskynhaltija laski hänet vapaaksi löytämättä hänessä muuta syytä, pitäen häntä mielipuolena.⁴¹

Kysymys Jeesuksen historiallisesta esiintymisestä ei kuitenkaan koske nykyistä aihettamme. Sillä vakaumuksenamme yhä pysyy se, minkä lausuumme yllämainitussa kirjassa:

Hänen puheensa ja vertauksensa yksin todistavat hänen historiallisen olemassaolonsa, sillä ei ennen häntä eikä jälkeenpäin vuosisatojen aikana esiintynyt ketään, joka olisi osannut tällaista puhetapaa käyttää... Vertauksillaan Jeesus todisti olevansa tiedon Mestari, joka näkemällä ja miettimällä oli monien elämien aikana tunkeutunut olemassaolon salaisuuksiin ja ratkaissut elämän suurimmat arvotukset sekä tietoisesti että käytännössä (s. 108–110).

Yhä useammat tutkijat ovat tehneet saman *sielutieteellisen* johtopäätöksen, sitten kun kaikki historialliset lähteet ovat näyttäneet ristiriitaisiksi ja epäluotettaviksi.

VERTAUSTEN RUNOLLINEN ARVO

Vertausten käyttäjänä oli Jeesus todella ainoa laatuaan. Niillä hän osoitti olevansa yleismaailmallinen nero, joka osasi laskea tiedolla leikkiä ja antaa ajatustensa kimmeltää värien loisteessa niin kuin kastepisarat auringonvalossa. Tuskin hänen suustaan lähti ainoatakaan lausetta, joka ei olisi sanojensa taakse

⁴¹ Samasta miehestä puhutaan ”Zanonissa”.

kätkenyt jotakin kuvaleikkiä. Kun hän lähetti opetuslapsensa Herodeksen luo, sanoi hän: ”Menkää ja sanokaa sille *ketulle*.” (Luuk. 13:32) Omia opetuslapsiaan, milloin Pietaria, milloin Juudasta, hän saattoi yhtäkkiä kutsua Saatanaksi. Toisilla kerroilla hän antoi heille muita lisänimiä heidän esiintymisensä johdosta. Alituisesti oli hänellä kompasana huulillaan vakavimmissakin asioissa. ”*Valkeiksi sivutut haudat*”, ”*kameli ja neulansilmä*” ovat jääneet lentäviksi lauseiksi ja muuttuneet yleismaailmallisiksi sananlaskuiksi. ”*Te syötte leskien huoneet*”, ”*se päivä lankeaa päällemme niin kuin paula*” – ovat muita esimerkkejä hänen rohkeasta sanankäytöstään.

Vielä tänä päivänä hänen puheensa ovat yhtä eloisia kuin milloin ne alunperin lausuttiin. Niistä on etsittävä syy, miksi hän voitti maailman puolelleen. Sokrateesta sanottiin muinaisuudessa, että hän toi filosofian alas pilvistä ihmisten ilmoille, ja sama sopii yhtä hyvin sanottavaksi Jeesuksesta. Kummankin ihmeellisyys oli siinä, että he osasivat näyttää elämän perussalaisuudet kansan jokapäiväisessä elämässä. He toivat todellisuuden niin lähelle ihmisiä, etteivät ne enää voineet päästä sitä pakoon.

Nasarealaisen opettajan hienosti sivistyneet aikalaiset moittivat hänen karkeita sanontatapojaan. Niinpä esim. filosofi Porfyrios sanoo hapatuksen ja helmenetsijän vertauksista, ettei niissä näyttäydy paljoakaan järkeä vaan että ne ovat ”naisen juttuja”. Olkoonpa niin, mutta ihmisiä ovat naisetkin yhtä hyvin kuin miehet ja heidän intuitionsa voi tässä suhteessa tunkeutua syvemmälle. Kaikille ihmisille, vanhoille niin kuin lapsille, oppineille niin kuin yksinkertaisille, tarjottiin näissä vertauksissa uusia mietiskelynäiheita.

Runoilija Lavater (1741–1801) lienee ensimmäinen, joka on huomauttanut Jeesuksen sanojen verrattomasta runollisesta arvosta. Niitä ei voikaan milloinkaan ymmärtää, jollei osata tunkeutua tähän runolliseen henkeen. Kirjaimellisesti ne ovat

useimmiten *paradokseja* so. ilmaisevat totuuden vastakkaisessa muodossa. Useimmiten hänen omat opetuslapsensakin erehtyivät tämän menettelyn takia ja moittivat häntä siitä. Hän vastasi heille uudella paradoksilla, sanoen puhuvansa vertauksissa, ”jotta he näkemällä näkisivät eivätkä huomaisi” (Mark. 4:12).

Voisimme mainita lukuisia esimerkkejä siitä, kuinka Jeesus on tarkoittanut puheensa käsitettäväksi päinvastaisessa merkityksessä kuin sanat *tuntuvat ilmaisevan* ensi kuulemalta. Hän näennäisesti asettui kuulijain kannalle ja ainoastaan osasi panna puheeseensa sellaisen piikin, joka tarkkaavalle ja ymmärtäväiselle ilmaisi hänen oikean tarkoituksensa. Tällaista kieltä, ivamukailua, ovat aina käyttäneet suurimmat opettajat, ruoskiessaan ihmiskunnan paheita ja ennakkoluuloja. Viemällä yleiset harhakäsitykset niiden äärimmäisiin johtopäätöksiin he ovat näyttäneet niiden mahdottomuuden.

Kertomus foinikialaisesta vaimosta on erinomaisen sattuva esimerkki siitä, kuinka Jeesus ihastui, kun tapasi jonkun, joka osasi heti oivaltaa hänen tarkoituksensa ristiriitaisista sanoista huolimatta. Vaimo seurasi häntä, kärtyisästi pyytäen apua, vaikka hän oli paennut maansa ulkopuolelle saadakseen olla rauhassa. Silloin hän lausui sanat, joilla hän mitä katkerimmin ivasi oman kansansa pohjatonta itserakkautta ja ulkokultaisuutta: ”Ei sovi ottaa *lasten* leipää ja heittää *penikoille*.” Mutta loukkaantumatta tästä muukalainen nainen tunsu hänen väreilevän sielunsa sanojen takaa ja jatkoi samaan henkeen: ”syövätpä penikatkin muruja pöydän alla”⁴²

LUONNONMUKAISUUS

Tähän liittyy läheisesti se tavaton *realismi* ja *luonnonmukaisuus*, joka näyttäytyy vertauksissa. Jokainen olento esiintyy

⁴² Aivan samaan tapaan Jeesus puhui samarialaiselle vaimolle, ks. ”Krist. opin ydin” s. 51-52.

niissä aivan sellaisena kuin hän on, ilman liioittelua puoleen tai toiseen. Kauppias, joka etsii helmeä, on todellinen liikemies, joka osaa taitavasti laskea voiton mahdollisuudet. Mies, joka löytää aarteen pellostä, ei mene siitä omistajalle kertomaan vaan menettelee kuten ihmiset yleensä. Isäntä, joka tulee kotiin ja kovin sanoin käskee palvelijan hoidella häntä ja sitten vasta pitää huolta itsestään, on vertauksessa edustamassa muka Jumalaa! Lasarus, joka koirien nuolemana makaa portilla, on liikainen ja pahojen haavojen runtelema. Ei ketään koroteta eikä moitita. Kerrotaan vaan, kuinka he menettelevät ja mikä siitä on seurauksena.

Tällä puhetavallaan Jeesus osoitti seisovansa aikansa ja myöhempienkin aikojen yläpuolella, sillä ainoastaan suuri hengen nero osaa asettua näin ehdottoman puolueettomuuden kannalle. Erittäin on huomattava, etteivät hänen etevimmätkään seuraajansa osanneet ymmärtää hänestä tätä puolta, vaan se kunnia on jäänyt vasta nykyajalle. Se on meidän rotumme suuri sivistysvoitto. Hänen oma aikansa luuli häntä hirvittävän maailmanlopun ennustajaksi, pasuunoiden soitolla pilvissä ilmestyväksi Messiaaksi, eikä huomannut, että hän vain laskee leikkiä heidän taikauskoisuudellaan. Sattuvasti on huomautettu siitä historiallisesta tosiasiasta, että ”apokalyptisella” ajalla katoaa ihmisten taito ymmärtää runoutta ja elämän luonnollista vertauskuvastoa. Silloin muodostetaan sen sijaan näytelmiä taivaasta ja helvetistä, saatanasta ja enkelien taisteluista ja uskotaan niihin kirjaimellisesti. Tällaisen ajan keskellä eli Jeesus, jolloin koko ilma oli täynnä mielikuvituksen haaveita, kuten näkyy senaikaisesta kirjallisuudesta. Kuitenkin hän osasi pysyä täydellisesti rauhallisena ja noita mahtavia käsitteitä pohtia ikään kuin ne olisivat osia jokapäiväisestä elämästä. Hän tiesi, mikä todellisuus niihin kätkeytyi, eikä se todellisuus kenties ollutkaan niin pilvien takainen.

Uskallamme väittää, että tämä sielutieteellinen avain on välttämätön osataksemme ratkaista, mitä missäkin Jeesuksen puheessa on alkuperäistä ja mikä on kuulijoiden lisäämää väritystä. Sillä kulkiessaan suusta suuhun ja varsinkin siirtyessään kielestä kieleen menettävät runolliset puheet useimmiten jotakin arvostaan, kuten kukka, joka riistetään irti maaperästään. Huomautamme esim. mikä verraton merkitys on puheen *äänempainolla*, jota kirjoituksessa on mahdoton ilmaista.

Siksipä viimeiseen asti Jeesuksen todelliset opetuslapset arkailivat, uskoako hänen vertauksiaan kirjakääröihin. Ja vielä silloinkin, kun meidän neljä evankeliumiamme jo olivat kirjoitettuina, toisen vuosisadan keskivaiheella, sanoo piispa Papias, joka niistä ensimmäisenä mainitsee, pitävänsä ”elävää sanaa” suurempiarvoisena kuin noita kirjakääröjä.

TEOLOGINEN KRITIIKKI

Katsokaamme, miten nykyaikainen kriittinen tutkimus arvostelee niiden puheiden alkuperäisyyttä, jotka ovat evankeliumeissamme säilytetyt.

Marbargin teologian professori Jülicher lienee se, joka meidän päivinämme on työskennellyt enemmän kuin kukaan muu Jeesuksen vertausten parissa, ja hän onkin johtanut niiden tutkimisen aivan uusille urille. Lainaamme hänen suurteoksestaan ”Die Gleichnissreden Jesu” seuraavan lyhennetyt esityksen vertausten alkuperästä, koska hän on samalla yksi etevimpiä tekstikriitikkoja:

Joka tahtois kirjoittaa tutkielman Goethen vertauksista, hänen ei tarvitsisi paljoakaan puhua niistä lähteistä, joista hän ne ottaa – ja kuitenkin ilman kritiikkiä ei siinäkään tulla toimeen. Saman sepityksen eri painoksissa esiintyy erilaisuuksia, suulliset kertomukset kirjailijan puhetavasta ovat tarkastettavat luotettavuuteensa nähden, ei saa myöskään jättää huomioonottamatta runoilijain teosten aikajärjestystä ja Xenioissa on asiantuntijoiden osattava erottaa Goethen itsensä tekemät runot vieraista aineksista.⁴³

⁴³ Xenien oli epigrammikokoelma, jonka Goethe kirjoitti yhdessä Schillerin kanssa, erottamatta nimellään omia runojaan toisistaan.

Mutta se joka kirjoittaa Perikleestä, Hannibalista tai Geiserichista ja erityisesti sellaisista miehistä kuin Aisopoksesta,⁴⁴ Sokrateesta ja Jeesuksesta, ei suinkaan voi tulla toimeen ilman kritiikkiä. Hänen sankarinsa eivät ole itse jättäneet jälkeensä mitään kirjoitettua. Heidän hengentyönsä arvosteleminen ja ymmärtäminen riippuu välittävästä kirjailijoista. Ainoastaan ne, joille dogmatiikka jo on vastannut näihin kysymyksiin, voivat olla arvostelematta tuon välitystoimen laatua ja arvoa, mutta me emme. Päinvastoin kuuluu ensimmäinen eittämätön lauseemme: *evankeliumin vertauksia ei ole pidettävä samoina kuin Jeesuksen itsensä puhumat.*

Kukaan ei kieltäne tätä lausetta. Kaikkihan toki myöntävät erotuksen lukumäärässä, so. että meillä todennäköisesti on sangen rajoitettu kokoelma siitä vertausten joukosta, joita Jeesus käytti julkisissa puheissaan tai tuttavallisissa keskusteluissa.

Toiseksi hän on epäilemättä puhunut kansankielellä, ja jos hänen sanansa ensiksi on kirjoitettu muistiin tällä kielellä, niin ainakin ne ovat tulleet meille käännoksinä. Tällaisissa käännoksissä menee aina puheen omaperäisyydestä jonkin verran hukkaan ja runollisesta tai juhlapuheesta enemmän kuin muusta. Sitä paitsi evankeliumien käänнос ei koskaan ole mikään näyte *yhdenmukaisuudesta*. Näkee heti, että se pikemmin on mukaelma seemiläisestä kielestä helleeniläiseen, ja se, joka on tutkinut Septuagintan käännostä ja vertaa sitä evankeliumin vertauksiin, hän tietää, että synoptikot eivät ole suoraan kääntäneet aramealaisesta esikirjasta vaan vapaasti muodostelleet sitä kreikankielelle, vaikka seemiläinen pohjateksti vielä selvästi kuultaisikin läpi. Kun tiedemiehet ovat koettaneet kääntää vertauksia hepreankielelle, on se aina huomattu mahdottomaksi ja luottamus siihen, mitä U. T:n evankeliumit meille tarjoavat, ei ole suinkaan kasvanut näistä yrityksistä.

Kolmanneksi ei voi syvästi innostuneiden oppilaiden muisti suojella sitä, mitä se talletti, ajan vaikutukselta eikä säilyttää siinä oikeata tunnelmaa. Välttämättä tapahtui aina siihen saakka kuin viimeinen kirjain oli kirjoitettu, lakkaamatta vaihdoksia, sekoituksia, muutoksia, joita ei enää jälkepäin voitu korjata. Ennen kaikkea eivät evankelistat olleet bibliografisen (kirjantekemis-) tieteen ja taiteen oppilaita, jotka olisivat tarkan säännön mukaan koonneet, seuloneet, järjestäneet aineksia, vaan intoilijoita, uskovaisia lähetyssaarnaajia.

⁴⁴ Eläinvertausten eli faabelien varsinainen alkunpanija. Eli luultavasti 6. vuosisadalla eKr. Hänen tarinansa ovat tulleet meille ainoastaan toisten kautta.

Se, mikä oli ”ylösrakentavaa”, autuuttavaa, voitti puoleensa heidän palavan intonsa eikä vain yksinkertainen todellisuus. He eivät tunteeneet itseään vain kirjailijoiksi vaan iloisen sanoman kuuluttajiksi ja jättivät ymmärrettävästi pois sen, mikä heistä ei tuntunut evankeliumilta ja mikä loukkasi heidän tunteitaan, sillä sehän muka ei ollut totta. He kirjoittivat mitä ja millä tavalla mieli teki *ja kaikkein väheten he noudattivat huolellista sanojen ja kirjainten punnitsemista*.

Tässä ei tarvitse pysähtyä arveluihin. Synoptiset rinnakkaiskertomukset ratkaisevat asian. Eivät pienimmäkään puhekappaleet, joita tähän voidaan lukea, vastaa sanasta sanaan toisiaan. Suuremmissa vertauksissa on eroa kertomusten välillä vielä tuntuvampi, esim. vertauksissa kylväjästä ja pahoista viinitarhan hoitajista. Kun viimemainitussa kysytään: ”mitä viinitarhan isäntä tekee noille palvelijoille?”, niin Matteuksen mukaan vastaavat kuulijat, Markuksen ja Luukkaallaan mukaan Jeesus. Mutta historiallisesti on ainoastaan jompikumpi tapahtunut. Tällainen lause – ja me voisimme sen rinnalle panna useampia – riittää osoittamaan, että meidän päivinämme ei enää kellekään käy päinsä selittää Jeesuksen vertauksia ilman kritiikkiä, so. erottamatta sitä, mikä on alkuperäistä, ja sitä mikä on jäljestäpäin lisätty.

Mutta eroavaisuudet eivät koske ainoastaan kertomuksen ulkonaista kulkua, siis muodollista puolta, vaan myös selitystä, eli sitä käsitystä vertauksen merkityksestä, mikä kuuluu läpi kuvapuheen. Matteus kertoo (18:12) vertauksen kadonneesta lampaasta, joka Luukkaalla on kohdassa 15:4. Matteuksella se on vahvistamassa lausetta, että Isä taivaassa ei anna yhdenkään näistä pienemmistä mennä hukkaan, Luukkaalla taas sitä lausetta, että ”taivaassa on enemmän iloa yhdestä syntisestä, joka Itsensä parantaa kuin 99:stä, jotka eivät parannusta kaipaa”.

Tämä tuo meille sangen ikävän pettymyksen, jos tahtoisimme emmimättä luottaa lähteisiimme: samoja vertauksia kertovat eri kirjoittajat eri paikoissa, eri tilaisuuksissa, eri yhteydessä. Se väite, että Jeesushan saattoi käyttää samaa kuvaa useamman kerran ja eri muodoissa, eli eri värityksessä, ei pidä paikkaansa mainitsemisemme otteissa. Eikö se merkitsisi, että Jeesus tehdään syypääksi henkiseen köyhyyteen ja saamattomuuteen, vain sitä varten että evankelistan pelastaisimme erehdyksen tai mielivallan syytöksestä?⁴⁵ Näistä tosiasioista päättelemme sen, mikä meille jo sitä ennen oli hyvin

⁴⁵ Tekijä mainitsee useita esimerkkejä.

todennäköistä, että ennen kuin Jeesuksen elämäkertomus tuli kirjoitetuksi muistiin, oli traditio hyvin epätietoinen siitä, milloin ja mille kuulijakunnalle mikin oli lausuttu. Silloin ei ainoastaan ollut mahdollisista vaan välttämätöntä, että kirjoittajien oma työ tuli kysymykseen ja että hän vapaasti liitti lisäksi, mikä oli välttämätöntä, jotta saataisiin aikaan edes jonkinlainen eheä kokonaisuus. Irrallisia kierteleviä lauseita pannaan yhteen, keksitään tilanteita, jolloin saatiin lausua joku sana, ja lukijoille annetaan kaikenlaisia viittauksia oikeata ymmärtämistä varten, esim. alku- ja loppulauseissa (Matt. 22:14, Luuk. 18:1 ym.). Että tämä evankelistain omaperäinen työ on tahdolla ja tarkoituksella ulotettu pitkälle, paljon pitemmälle kuin me tänä päivällä soisimme – sen osoittaa pieninkin vertausten rinnastaminen. Luukkaalla on ollut Markuksen evankeliumi edessään, ja hän noudattaa sitä yleensä luultavasti pikku seikkojakin myöden, mutta ei koskaan rupea *sanallisesti* sitä kirjoittamaan puhtaaksi. Vaikkei hänellä olisikaan sen rinnalla toista lähettä, niin hän omin päin muuttaa makunsa mukaan. Matteus rakastaa panna yhteen samankaltaisia kappaleita pitempään sarjaan eikä kysy, sallivatko lähdekirjat tämän. Ja kukaties Luukas, joka noudattaa vastakkaista periaatetta ja koettaa ”kaikki tarkkaan ja järjestyksessä” (1:3) kirjoittaa, on yhtä itsevaltaisesti taas paloitellut pitempiä yhteenkuuluvia kappaleita.

Merkillisempi kuin kaikki tämä on se tosiasia, että eri evankeliumien vertaukset selvästi ilmaisevat evankelistain luonteen. On mieltä kiinnittävää tarkastaa, kuinka omaperäisesti Luukkaan vertaukset poikkeavat Matteuksen ja Markuksen toistamista. Jälkimmäisillä on enemmän ”valtakunnan” vertauksia, mutta Luukas kertoo mieluummin sellaista, joka koskee yksityisen sielun pelastusta.

Se, joka maltillisesti katsoo kaikkia erovaisuuksia, mitä samalla vertauksella saattaa olla muotoon ja ajatukseen nähden, hän ei uskalla empimättä väittää oikeiksi evankelisia vertauksia, vaan hän tulee myöntämään, että monet niistä ovat säilyneet ainoastaan *sangen turmeltuneessa tilassa*.⁴⁶

Seuraavat johtopäätökset ovat kumoamattomia. Evankelistain vertausten aitous ei ole ehdoton. Jeesuksen suusta ne eivät ole lähteneet sellaisina kuin me ne luemme. Ne on käännetty, asetettu toiseen paikkaan ja sisäisesti muutettu. Ne kertomukset, jotka kaksi tai

⁴⁶ ”In sehr verdorbenem Zustande”, s. 9

kolme evankelistaa antaa samoista kohdista, eivät koskaan täydellisesti käy yhteen. Ei ainoastaan ulkomuoto vaihtele vaan näkökanta, esityksen aihe ja selitys – olkoon selitys suoraan lausuttu tai käyköön se yhteydestä ilmi. Tämä menee niin pitkälle, että voidaan puhua Luukkaan vertaussävystä Matteuksen vastakohtana.

Kuitenkaan ei ole tuloksetonta etsiä Jeesusta itseään hänen vertauksistaan. Me emme löydä mitään syytä yleensä epäillä evankelistain vertausten oikeaperäisyyttä, päinvastoin meidän on välttämättä tunnustettava niille suhteellinen oikeaperäisyys. Melkein poikkeuksetta on niissä oikea *Jeesukselta itseltään lähtenyt ydin*. Tämä lause tuskin kaipaakaan puolustusta, koska suurimmatkin vastustajat (kuten esim. Baur ja Strauss) ovat pitäneet juuri vertauksia evankeliumein luotettavimpana osana. Seuraavat tosiasiat ovat painavimmat Jeesuksen vertauspuheiden omaperäisyyden tukemiseksi. Vertauksellinen opetustapa esiintyy kristillisessä kirjallisuudessa ainoastaan niissä. Väitän, että samansuuntaiset kuvat V. T:ssä ja myöhemmissä juutalaisissa kirjoissa eivät kaukaisimmassakaan määrässä vedä vertojaan Jeesuksen vertauksille. Ja vanhimmassa kirkossa ei kukaan ole Jeesusta tässä suhteessa jäljitellyt. Kun kerran on tunnustettu, että Aisopoksen sadut, jotka vasta monta vuosisataa Aisopoksen jälkeen on merkitty muistiin ja jotka ovat meille tulleet eri muodoissa, kaikista eroavaisuuksista huolimatta sisältävät alkuperäisen, todellisen ytimen, kuinka nurinkurista olisi silloin muutamien Matteuksen ja Luukkaan poikkeusten nojalla ilman muuta kieltää vertausten oikeaperäisyys.

SUURIN EREHDYS

Näin lausuu kriittinen teologinen tutkija, parhain asiantuntija tällä alalla. Mutta kaikkein painavimman asian hän lausuu lopuksi seuraavilla sanoilla:

Tulkittaessa Jeesuksen vertausten olemusta ja tarkoitusta käy selville, että evankelistoilla kummastakin on väärät käsitykset; heiltä puuttuu kaikki *vertausten vaikuttimien ymmärtäminen* ja senpä tähden he eivät niitä olisikaan voineet itse luoda. Ja kun me niin usein heidän ”paranneltujen muotojensa takaa näemme puhtaamman, läpinäkyvämmän ja vähemmän loukkaavan muodon, niin *alkutyypin* tekijäksi tuskin jää muu kuin Jeesus itse.

Tämän seikan hän edempänä suuressa teoksessaan näyttää perin pohjin ja yksityiskohtaisesti toteen. Loistavalla tavalla hän kumoo sen *allegorisen* käsityksen, joka evankelistaista lähteneenä on ollut vallitsevana kautta vuosisatojen, ja rikkomalla nuo väärät puitteet hän palauttaa sen luonnollisen ja yksinkertaisen ymmärtämyksen, joka perustuu vertauksiin itseensä.

Yleisesti nykyaikana myönnetään Jülicherin pääasiassa osuneen oikeaan ja miltei poikkeuksetta myöhemmät teologiset tutkijat ovat omaksuneet hänen käsityskantansa. Tästä asiasta puhumme tuonnempana enemmän.

Kuten Jülicherin esityksestä huomaamme, ei voi millään todennukaisuudella väittää, että evankelistat olisivat itse *keksineet* tai tahallaan *väärentäneet* Jeesuksen vertaukset. Heillä ei ollut siihen halua eikä kykyä. He elivät ajalla, jolloin kunnioitus Opettajaa kohtaan oli elävä ja todellinen ja jolloin jesuiittamaiset periaatteet eivät vielä olleet saaneet uudessa seurakunnassa valtaa. He vain *itse tietämättään* antoivat niihin langeta värityksen omasta uskostaan ja aatepiiristään. Ja tämä heidän uskonsa oli hyvin tuntuvasti juutalaisuuden värittävä ja heidän omasta hengenrajoituksestaan riippuvainen. Virheellisen käsityksensä he ilmaisevat niillä alku- ja loppusanoilla ja muilla lisäyksillä, jotka he ovat vertauksiin liittäneet. Useimmiten nämä lisäykset ovat otetut joko Jeesuksen muista puheista tai juutalaisilta profetoilta, vaikka ne väärään yhteyteen pantuina aina jonkun verran häiritsevät sitä vertausta, mihin ovat liitetyt.

Vielä evankelistain jälkeen ovat myöhemmät tekstien jäljentäjät tehneet teksteihin kaikenlaisia korjauksia ja lisäyksiä. Siitä johtuu, että löytyy niin monenlaisia lukutapoja ja muunnoksia vanhimmissa käsikirjoituksissa.

Ei ole nykyään jäljellä ainoatakaan U. T. käsikirjoitusta, jota voitaisiin lukea 5. vuosisataa aikaisemmaksi, ja vanhimpia arvaamattoman kalliita käsikirjoituksia on maailmassa vain viisi tai kuusi. Muut ovat vielä myöhempiä jäljennöksiä.

Yleensä ovat sekä evankelistain että myöhempien jäljentäjien tekemät korjaukset jokseenkin vähäpätöiset. Virheellinen teksti voidaan tarkistaa eri käsikirjoituksia vertailemalla ja eri evankeliumeja tutkimalla rinnakkain.

Yhdessä tärkeässä kohdassa kuitenkin muutokset ovat hyvinkin tuntuvia, nimittäin kaikessa, mikä koskee juuri meidän aiheitamme, kuolemantakaisia asioita. Niissä eivät evankelistat eivätkä jäljentäjät ole malttaneet pitää omaa lyhtyään piilossa vaan ovat antaneet sen luoda räikeän ja usein kaamean valaistuksensa Jeesuksen puheisiin. Jo hyvin aikaisin kehittyi näet uskovaisten joukossa samantapainen käsitys ihmisen tulevasta kohtalosta kuin nykyään tavataan kirkossa, vaikkei se vanhassa seurakunnassa milloinkaan ollut yksin vallitsevana, koska sen rinnalla alati kulki gnostillinen selvitys. Juuri tuonpuoleisissa asioissa erosi gnostikkojen käsitys niin suuresti ahdasmielisestä juutalaisesta uskosta, ja siksi tämä kysymys muodostui kaikkein arimmaksi. Varsinkin Markuksen evankeliumin kirjoittaja tuntuu olleen suuresti juutalaisen uskon vaikutuksen alainen ja häneltä ovat muut sen omaksuneet.

LISÄYKSIÄ

Mainitkaamme vain muutamia esimerkkejä, siitä miten tämä on teksteihin vaikuttanut. Luettakoon esim. Mark. 9:43-48, niin huomataan, millä nautinnolla Markus yhä uudelleen toistaa samat vertaukset helvetistä, ja tekstin jäljentäjät ovat vielä tahtoneet korottaa tunnelmaa lisäämällä kunkin kohdan jälkeen: ”Jossa ei heidän matonsa kuole eikä tuli sammuu”, joka oli vanha juutalainen puheenparsi, profeetta Jesajan alkuunpanema (66:24). Uudempi käänös on saanut tuon lisäyksen pyyhkiä pois ja jättää tekstistä jakeet 44 ja 46, koska niitä ei ollut alkuperäisissä käsikirjoituksissa.

Toinen esimerkki. Matteus kertoo vertauksen palvelijoista ja leivisköistä, ja tullessaan lopputuomioon: ”Jolla on, hänelle

annetaan, mutta jolla ei ole, sekin, mikä hänellä on, otetaan pois”, hän harmistuen tuntee, että tyhmä palvelija pääsee leikitä liian helpolla ja siksi hän liittyy sen perään:

”Ja heittäkää se kelvoton palvelija ulkonaiseen pimeyteen: siellä on oleva itku ja hammasten kiristys.” (Matt. 25:30)

Tämäkään lisäys ei johtunut kirjoittajan omasta päästä vaan oli kyllä Jeesuksen puhetta, mutta kuului aivan toiseen vertaukseen. Se koskee ihmistä, joka on tullut ilman juhlavaatteita häätaloon ja viskataan ovesta ulos pimeyteen. Hän jää sinne hampaitaan kiristämään vihasta, kun muut kirkkaasti remuavat ilosta valaistuissa saleissa.

Matteuksella ei siis näy olevan aavistustakaan siitä, että Jeesuksen vertaukset ovat todellisia ihmiselämästä otettuja kuvia, eikä mitään helvetinkertomuksia. Muuten Matteus-paraka ei olisi niin mielettömästi sekoittanut vertauksia toisiinsa. Häät oli juuri tapana pitää yöllä, jolloin ulkona vallitsi pimeys. Mutta silloin kun kuningas vierailta mailta tultuaan teki tiliä palvelijoidensa kanssa, se tapahtui keskipäivällä ja avoimella torilla, eikä siellä ollut mitään ”ulkonaista pimeyttä”, mihin palvelija olisi heitettävä.

Luukas taas panee saman vertauksen loppuun oman tuomionsa: ”Kuitenkin ne minun viholliseni, jotka eivät tahtoneet minun suoda heitä vallita, tuokaa tänne ja mestatkaa heidät minut silmiäni edessä.” Tämä on taas ilmiselvää vieras lisäys, jolla ei ole mitään tekemistä palvelijoitten ja leivisköitten kanssa. Se johtuu siitä, että Luukas on koettanut yhdistää tähän vertaukseen toisen, joka koski silloisia Palestiinan oloja. Useamman kerran kävivät Herodeksen sukuun kuuluvat prinssit Roomassa ”hankkimassa itselleen valtakuntaa ja aikoen jälleen palata” (Luuk. 19:12), so. kerjäämässä itselleen maapaloja Juudeasta. Näin tekivät Archelaus, Antipas ja Agrippa. Kaikki he olivat tyranneja ja kansansa vihaamia. Siksi heidän jälkeensä lähetettiin toisia retkikuntia anomaan, ettei heitä tehtäisi

kuninkaaksi (19:14). Tällä taitamattomalla yhdistelyllään on Luukas rikkonut vertauksen eheyden, vaikka hän muuten pyrkii olemaan kielessään niin huolellinen. Näin hän on tehnyt vain siksi, *että saisi tuon pelottavan kaiun vertauksen loppuun.*

Yksi kaikkein huomattavimpia lisäyksiä on se, jonka Matteus liittää ”viimeisen tuomion” vertaukseen (25. luku). Jeesus käyttäessään siihen aikaan yleistä allegoriaa Ihmisen Pojasta, joka tulee taivaan pilvissä tuomiolle, tahtoi tuoda yhden kaikkein syvimmistä sieluntotuksista:

”Mitä te olette tehneet yhdelle näistä vähimmistä veljistäni, sen olette tehneet Minulle. Ja mitä ette ole näille tehneet, sitä ette ole Minulle tehneet.”

Mutta karkealla kädellä Matteus on tämän alle piirtänyt Daniel-profeetalta (12:2) otetut sanat:

”Ja niiden pitää menemän iankaikkiseen rangaistukseen, mutta vanhurskaat iankaikkiseen elämään.”

Näennäisesti niin vähäpätöinen lause, mutta mitä turmiota se onkaan tuottanut ihmiskunnan kehityksessä! Vain pieni Matteuksen huomaamattomuus, hän kun ei ole voinut seurata Jeesuksen ajatusta eikä käsittää vertauksen tarkoitusta, mutta kuinka monia ihmisiä tämä ajattelematon pintapuolisuus onkaan vienyt harhaan. Tuskin yksi tuhannesta kristitystä osaa lukea tätä vertausta muulla ajatuksella kuin sillä, minkä Matteus on sen jälkeen liittänyt. Hurskaassa yksinkertaisuudessaan Matteus on luullut Jeesuksen tahtoneen siinä esittää jotakin oppia taivaasta ja helvetistä – josta kyllä apokalyptiset profeetat olivat pitäneet tarpeeksi huolta ennen häntä.

Itse sanamuodossa selviää, ovatko nämä sanat Jeesuksen omia. ”Iankaikkisesta elämästä” voidaan syystä puhua, vaikkei sellaistaakaan käsitettä vielä tavata Jeesuksen historiallisissa puheissa, vaan ainoastaan Johanneksella. Mutta ”*iankaikkinen rangaistus*”⁴⁷ on sellainen mahdottomuus, joka ei voi johtua

⁴⁷ ”Iankaikkinen vaiva” vanhassa suomalaisessa käännöksessä on yksi niitä ”painovirheitä”, joita aivan kuin sattumalta tipahtaa moniin tällaisiin kohtiin.

kenenkään järkevän ihmisen mieleen, koska jokainen teko on rajallinen ilmiö, jonka seurauksetkin ovat ohimeneviä. Jeesuksen suusta ei milloinkaan tavata viittaustakaan siihen. Vielä suurempi järjettömyys on tuo myöhempi käsite ”iankaikkinen kadotus” ja ”iankaikkinen kuolema”, joita ei edes missään evankeliumissa tavata. Niissä on ristiriitaisuus kehittynyt huippuunsa, eikä voi suurempaa järjettömyyttä ajatella. Se, mikä katoaa ja kuolee, ei voi olla iankaikkista, ja se taas, mikä on iankaikkista, ei voi kadota eikä kuolla.

Olemme maininneet nämä muutamat esimerkit osoitukseksi siitä, että evankeliumien viimeiset kokoonpanijat olivat aivan tietämättömiä ihmisiä, ainakin mitä ”tuonpuoleisiin” kysymyksiin tulee. Se että heidän teoksillaan siitä huolimatta on niin verraton arvo, ei riipu heidän kyvykkyydestään vaan ainoastaan heidän lähteistään, itse Jeesuksen sanojen suurenmoisuudesta ja tärkeydestä. Kirjoittajat ovat olleet vain tavallisia uskovaisia, joita vieläkin tapaa kirkossa yllin kyllin, ainoastaan hieman kielitaitoisempia kuin muut aikalaisensa.⁴⁸

TRADITION KEHITYS

On tarkasti huomattava, että raamatun nykyiset evankelistat ovat useiden vuosikymmenien erottamat itse ”tekijöistä”. He ovat vain jäljentäjiä, muistiinpanijoita, jotka yrittävät niin hyvin kuin suinkin voivat tallettaa jälkimaailmalle kuulemiaan sanoja ja kertomuksia. Luukas itse rehellisimpänä heistä luettelee alkusanoissaan ne useammat välikädet, joiden kautta sisällys oli kulkenut, ennen kuin se hänen käsiinsä joutui. Ja muistakaamme, että tuolla kiihkeällä alkuajalla merkitsi yksi vuosikymmen tradition kehittymisessä enemmän kuin myöhemmin vuosisata.

⁴⁸ Kun näin sanomme, jätämme aina huomioonottamatta neljännen evankeliumin kirjoittajan, joka täydelleen eroaa muista. Hän oli gnostikko, joka käsitti asioita syvemmin. Ks. Krist. opin ydin, s. 97-99.

Kaikkein varhaisimpina aikoina ei ensinkään yritettykään kirjaan tallettaa Jeesuksen puheita. Odotettiin näet pikaista maailmanloppua ja valmistuttiin siihen mietiskelyllä ja katumuksen harjoituksella ahtaassa piirissä. Myöskin oli pelko siitä, että nuo kalliit opetukset turmeltuisivat joutuessaan suuren yleisön käsiin. Siksipä huomaamme sen kummallisen seikan, että Paavali, joka ympäri maailmaa levitti ”Kristuksen sanomaa”, ei ollut saanut oppia Jeesuksen omia puheita.

Jeesuksen omat opetuslapset eivät täten joutuneetkaan hänen opetustensa muistiinpanijoiksi. He olivat juutalaisia rahanvaanmiehiä, jotka eivät osanneet sanottavasti käyttää sen ajan sivistyskieltä, kreikkaa. Ja siihen aikaan ei kirjojen sepitys käynyt yhtä mukavasti ja nopeasti kuin nykyään eikä kuka tahansa uskaltanut ryhtyä siihen toimeen. Erinomaista huolta pantiin tuona dialektiikan aikakautena kielen kauneuteen, eivätkä kristityt suinkaan suoneet, että heidän mestarinsa puheet joutuisivat kielensä takia halveksituiksi. Sen tähden jokaista lausetta hiottiin, pyöristeltiin ja tasoitettiin mitä huolellisimmin, jotta se uudella kielellä olisi yhtä runollinen ja elävä kuin alkukiehelläkin. Voi sanoa, että Jeesuksen lauseiden suhteen tehtiin yhtä paljon ”toimitustyötä” kuin Lönnrot teki Kalevalan suhteen. Siksipä evankeliumit kreikankielellä ovatkin niin viehättävän sulosointuisia, koruttomassa yksinkertaisuudessaankin.

PUHEKOKOELMA

Erinomaisen valaisevan kuvan tästä käänös- ja toimitustyöstä antavat viimeaikaiset teologiset tekstiitkimukset. Kaikkein etevimpiä tutkijoita tällä alalla on varmaan Berlinin yliopiston rehtori, professori Adolf Harnack, joka samalla tuntee mitä perinpohjaisimmin kristinuskon alkuhistorian.

Tutkielmassaan nimeltä *Die Sprüche und Reden Jesu* on Harnack antanut oivan esimerkin ja todistuksen siitä, miten evankeliumit ovat syntyneet. On ollut olemassa kaksi päälähdettä,

nimittäin Markuksen evankeliumi, joka on lyhyt ja enimmäkseen sisältää ”historiallisia” kertomuksia, sekä nk. ”puhekokoelma”, jossa taas ei ollut ensinkään kertomus vaan vain irrallisia puheita ja vertauksia.

Tätä ”puhekokoelmaa” ovat Matteus ja Luukas käyttäneet lähteenään Markuksen rinnalla. He ovat paloitelleet ”puhelähteen” ja sovittaneet katkelmat eri kohtiin ”historiallisen” kertomuksen keskelle. Se mitä laatua tämä puhekokoelma on, ymmärretään parhaiten siitä, että evankeliumien ihanin helmi, nk. ”vuorisaarna” on tämän kokoelman tärkeimpänä osana.

Selvästi voidaan huomata, että tällainen kirjoitettu teos on todella ollut olemassa *ennen Matteusta ja Luukasta*. Nytpä on sangen helppoa tarkastaa, millä tapaa nuo kaksi evankelistaa ovat menetelleet, kun vertaa näitä heidän yhteisiä lauseitaan toisiinsa. Professori Harnack on ottanut huomioon pienimätkin sidosanat, verbit ym., jotka eivät mitään vaikuta itse sisältöön, mutta ovat verrattoman tärkeitä osoittamaan, miten teksti on syntynyt. Tärkeimmät hänen johtopäätöksistään ovat seuraavat:

Matteus on säilyttänyt alkuperäisen tekstin miltei sanasta sanaan ja noudattanut sen suhteen niitä suurinta ”kunnioitusta ja konservatismia”. Ne pari korjausta, mitä hän on tehnyt, ovat aivan viattomia.⁴⁹

Näitä vähäpätöisiä oikaisuja vastassa on miltei 150 tapausta, jolloin Luukas on tekstiin tehnyt muutoksia, mutta nämä ovat taas harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta stilististä laatua (so. koskevat lauseenrakennusta ja sanamuotoja). Luukas panee jokapäiväisten sanatapojen sijaan hienompia, yksinkertaisten verbien sijaan yhdistettyjä, yhdylauseiden sijaan relatiivilauseita, parantaa sanajärjestystä, poistaa liiallisia pronomineja jne. Näiden tyylillisten käytäntöjen lisäksi ei yleensä voi huomata hänellä olleen erityisiä tendenssejä.

⁴⁹ Tärkein eroavaisuus on se, että Matteus kirjoittaa joka kohdassa ”taivaan valtakunta”, Luukas taas ”Jumalan valtakunta”. Harnack pitää jälkimäistä alkuperäisenä, mutta me uskallamme olla aivan toista mieltä, kuten jälkepäin tulemme osoittamaan.

Tässä ei ole tilaisuutta yksityiskohtaisesti seurata tutkimusta. Mainittakoon vain, että täten on saatu selville evankeliumien kaikkein tärkein pohjateksti, Jeesuksen opetusten puhtain kokoelma.

Tästä puhekokoelmasta puuttuvat kaikki painotukset, jotka saattaisivat johtua kirjoittajan omasta persoonallisuudesta. Siinä ei ole uskonintoisia, ei saarnamaisia (didaktisia), ei uskonnollisvaltiollisia eikä kansallisia (yhtä vähän kuin ”epäkansallisia”) pyrkimyksiä. Sitä vastoin on hyvin tunnettu, että tällaisia erikoispyrkimyksiä voidaan kyllä huomata muissa osissa evankeliumeja.

Kuka tahansa tämän puhekokoelman tekijä on ollut, on se ollut mies, joka ansaitsee mitä suurinta tunnustusta. Hänen uskollisuuttaan ja huolellisuuttaan, hänen vilpittömyyttään ja maltillisuuttaan saamme kiittää tästä arvaamattoman kalliista Jeesuksen lausekokoelmasta.

Näin lausuu Harnack. Hän asettaa tämän puhekokoelman ehdottomaan etusijaan kaikkien muiden lähteiden, ennen kaikkea Markuksen suhteen. Yksi tärkeimpiä eroavaisuuksia puhelähteen ja Markuksen välillä on, että Markus liioittelee suuresti kaikkia ”apokalyptis-eskatologinen” aineksia, so. kaikkea, mikä koskee tuonpuoleisia asioita, mutta sitä vastoin ”laiminlyö puhtaasti uskonnolliset ja siveelliset asiat”.

Tämä johtopäätös on erityisen tärkeä. Se osoittaa, että mitä lähemmäksi tulemme Jeesusta itseään, sitä vähemmiksi häipyvät ne synkät, kaameat pilvet, joita ihmisten sairaallinen mielikuvitus on hänen ympärilleen kasannut. Kun voidaan todistaa, että puhekokoelma on *historiallisesti* varhaisempi ja luotettavampi kuin Markuksen evankeliumi, niin tullaan paljon lähemmäksi Jeesuksen todellisia opetuksia. Tätä kriittistä tekstiä tarkastusta ei nykyään enää mikään järkky ihminen voi laiminlyödä ja on suorastaan epärehellistä toistaa sikin sokin evankeliumeista lauseita, ottamatta selvää siitä, mihin lähteeseen ne kuuluvat.

AIKAISEMMAT LÄHTEET

Mutta samalla kuin ehdottomasti tulemme *nojautumaan* näihin kriittisen tutkimuksen saavuttamiin varmoihin tuloksiin, niin emme suinkaan tule *rajoittumaan* niihin. Sitä vähemmän voimme niin tehdä, koska kritiikki itsekin tunnustaa niin peräti vähän tietävänsä *äärimmäisistä lähteistä*. Nämä ovat näet vielä löytämättä! Sen myöskin Harnack mielellään tunnustaa.

Jeesuksen sanat ja opetukset eivät suinkaan rajoitu meidän tuntemiimme evankeliumeihin. Milloin tahansa voidaan löytää uusia katkelmia, kuten onkin äskettäin tehty esim. Egyptissä. Ne kuuluisat papyrus-lehdet, mitkä löydettiin lähellä Oxyrhynchos-kaupunkia Niilinmaassa, avaavat hämmästyttäviä näköaloja ja muuttavat jo sinänsä täydellisesti käsitystämme Jeesuksen opeista.⁵⁰

Nytkin jo on saatavana paljon tietoja evankeliumien ulkopuolelta. Kirkkoisien teoksissa tavataan tuon tuostakin lauseita ”Herra sanoi”, joita ei tavata meidän evankeliumissa. Tällaisia ”logioita” oli paljon kiertämässä ensimmäisinä kristillisinä aikoina. Esim. piispa Papias kirjoitti viisi kirjaa näiden ”Herran sanojen” tutkielmina. Meidän aikanamme on tri Alfred Resch uhrannut suuren osan elämäntyöstään näiden ”apokryfisten” eli salattujen lauselmien kokoamiseksi ja järjestämiseksi ja julkaissut laajoja selontekoja tuloksistaan. Useat näistä ulkopuolisista lauseista ovat hänenkin mielestään paljon paremmin perusteltuja kuin monet evankeliumeissa tavattavat lauseet. Niinpä esim. yksi: ”olkaa taitavia rahanvaihtajia” tavataan 69 kertaa eri kirkkoisien teoksissa ja Paavalikin siihen viittaa.

Suuri osa näistä ”apokryfisistä” lauseista ei näy olevan sellaisenaan lähtenyt *historiallisen* Jeesuksen suusta. Siksi esim. Resch on hyvin empiväinen useiden mitä syvimpien lauseiden suhteen. Me sitä vastoin olemme muiden todistusten nojalla

⁵⁰ Ks. Tietäjä 1910, s. 276–278.

vakuuttuneita siitä, että näkyväiset ja näkymättömät maailmat ovat alituisessa kosketuksessa toistensa kanssa, emmekä sen tähden voi kieltää sellaisten opetusten oikeellisuutta, jotka ovat syntyneet vaikkapa Jeesuksen kuoleman jälkeen. Ainoa todellinen mittapuu on niiden henki ja yhtäpitävyys.

Tieteellisetkin auktoriteetit, jotka viimeiseen asti ovat pidättyneet hyväksymästä tällaista (heidän mielestään) ”yliluonnollista” teoriaa, ovat pakostakin ajautuneet sitä kohti. Niinpä suuressa *Encyclopaedia Biblica* teoksessa tri Abbott artikkelissaan ”evankeliumeista” sanoo, että Jeesuksen kuolemanjälkeisiä sanoja ei tule pitää suorastaan kielin puhuttuina vaan mieluummin sisäisenä ilmoituksena. Ne ovat ”annetut alkukirkolle ja ilmoitetut yhdelle tai toiselle opetuslapselle samalla tavalla kuin Paavali näki näyn ja kuuli äänen kääntymisessään”.

Kävisi liian pitkäksi luetella niitä moninaisia todistuksia, jotka osoittavat Jeesuksen parhaiden opetusten tulleen tätä välillistä tietä. Ihmeellinen oli se sisäinen opetustyö, joka jatkui – eli joka pikemmin alkoi – hänen kuolemansa jälkeen. Gnostikot sanoivat Jeesuksen olleen ainakin kolme (toiset väittivät jopa kymmenen) vuotta yhtämittäisessä yhteydessä opetuslasten kanssa. ”Jesajan taivaaseenastumisessa” mainitaan tämä aika 524 päiväksi. Tällä ajalla kiteytyi se, mihin hän elämänsä aikana oli ainoastaan viitannut, niiksi ihaniksi ja rytmillisiksi mietelauseiksi, mitkä sitten muodostivat kristinuskon elävän ytimen.

Monet yleisesti tunnetut lauseet kuuluvan tähän joukkoon. Niinpä esim. lause: ”Joka tahtoo minun perässäni tulla, hän otakoon ristinsä” sisältää käsitteen ”risti”, jota ei siinä merkityksessä ensinkään tavattu Jeesuksen eläessä. Alkuaan olikin sen paikalla toinen sana, nimittäin ”ies”. Samoin on sana ”pneuma”, ”henki” kaikissa paikoissa, missä se tavataan, myöhempi lisäys, koska eivät heprealaiset tunteneet sellaista sanaa, joka olisi sitä vastannut. Heidän sanansa merkitsi vain joko ”haamua” tai ”tuulta”.

Muita nimityksiä, jotka myöhemmin tulivat yleisiksi kristillisessä kirjallisuudessa ja saivat inspiroidun luonteen, on esim. *monogenees* – ”yksisyntyinen”, *logos* – ”sana”, *parousia* – ”tuleminen” eli ”läsnäolo”, *teleios* – ”täydellinen” eli ”vihitty”, *apokatastasis* – ”jälleenasettaminen”, *pleerooma* – ”täydellisyyden maailma”, *aioonios* – ”aikakautinen”, *epiousios* – ”yliaineellinen”, *pyroosis* – ”puhdistuksen tuli”, *salpinks* – herätyksen ”pasuuna”, *stefanos* – kuolemattomuuden ”seppele” ym. Kaikki nämä ovat poimitut uudesta testamentista ja tulivat kristillisiksi käsitteiksi, vaikka ne ovat kreikkalaisia sanoja ja ilman vastaavuutta hepreankielessä. Kaikista päättäen Jeesus ei ollut niitä käyttänyt julkisissa opetuksissaan, ja kuitenkin niitä usein tavataan hänen apokryfisissä lauselmissaan.

Koska ne henkilöt, jotka kykenivät tällaista sisäistä opetusta vastaanottamaan, olivat hyvin eri laatuista, niin oli myös näin saatu opetus eriasteista. Niin ollen voisi luulla, että koko tuo ”hengellinen ilmoitus” oli pelkkää kuvitelmää. Mutta noille henkilöille itselleen se oli usein varmempi kuin kaikki ruumiilliset kokemukset ja tosiasiat. Sen edestä he olisivat voineet antaa vaikka henkensä, ja he uhrasivatkin tämän sisäisen ilmoituksen nojalla koko elämänsä. Ajateltakoon esim. Paavalin historiaa ja niitä ilmoituksia, joista kerrotaan Apostolien Teoissa ja Johanneksen Ilmestyksessä. Ilman tätä sisäistä varmentajaa eivät opetuslapset olisi uskaltaneet muovaila Jeesuksen lauseita ja seipittää toisintoja samaan henkeen.

EHEYS JA YHTENÄISYYS

Voidaanko sitten Jeesuksen muistiinpannuista lauselmista löytää niin ehyt ja yhtenäinen henki, että voimme luottaa sen todenperäisyyteen? Aivan varmasti. Sekä tuona ensimmäisenä aikana että vielä meidän päivinämme voivat hienoistiset mystikot ja ajattelijat erottaa, mikä on Jeesuksen oman hengen

mukaista, mikä vierasta laatua. Pelkkä vaisto voi vetää rajan sen tähden että tuo vaisto on sielutieteellinen tuntemus. Tietysti on mahdollisuus erehdyksiin, mutta nämä koskevat ainoastaan vähäpätöisiä yksityiskohtia eikä yleisiä pääpiirteitä. Alkuperäisten oppien *yhtenäisyys* ja *tarkkapiirteisyys* oli kristillisinä alkuaikoina niin selviä, ettei niitä tarvinnut edes määrittellä. Toinen *käsitti* niitä syvemmin, toinen pintapuolisemmin, mutta niiden muoto ja väritys oli omanlaisensa.

Tätä kristinuskon muotoa ei voitu jäljitellä. Tuolla aikakaudella eli maailmassa useita suuria opettajia ja mystikkoja – mainittakoon esim. Apollonios Tyanalainen Vähässä Aasiassa, Epiktetos, Seneca ja Plotinos Roomassa, Simon Magus Samariassa, Ammonius Saccas Egyptissä. Näillä kaikilla oli kullakin oma esitystapansa, oma tapansa käyttää sanoja, eikä se ollut sama kuin Jeesuksen. Kristityt tunsivat heti, jos poikettiin liian kauaksi hänen sanoistaan ja alkoivat heti epäillä. He sanoivat silloin: ”tuo on harhaoppisuutta”. Jos heillä olisi ollut laajempi näkökanta, he olisivat osanneet sanoa totuudenmukaisemmin: ”tuo ei ole meidän lähteestämme, se on muualta tullutta”.

Toiset opettajat johtivat omia teitään pitkin samaa päämäärää kohti, mutta Jeesuksella oli ”kutsuttuja” opetuslapsia, jotka ”tunsivat” hänen äänensä ja käsittivät hänen erikoiset puhepartensa. Näille hän sanoi: ”Säilyttäkää salaisuuteni *minun huoneeni* lapsille” (eräs logion) so. älkää sekottako minun sanoihini vieraita aineksia, ennen kuin olette kaiken ymmärtäneet, mitä minä olen niillä tarkoittanut.

Tätä Jeesuksen käskyä saamme kiittää siitä, että meille hänen sanansa ovat säilyneet niinkin täydellisessä asussa kuin ne ovat. Siihen aikaan ihmisillä oli hyvin vähän vastuunalaisuutta kirjallisen tarkkuuden suhteen. Ei ollut olemassa sitä tieteellistä tunnollisuutta, joka on nykyajan suuri sivistysvoitto. Saatettiin sepittää vaikka kuinka mielivaltaisia tarinoita eikä

suurella yleisöllä ollut keinoja niitä oikaista, ennen kuin se oli myöhäistä.⁵¹

Jeesuksen *elämäntapauksista* on sepitetty lukemattomia taruja ja legendoja, joista yksi osa on otettu evankeliumeihinkin. Monet näistä sepityksistä ovat arvokkaita, ollen inspiroitua ja vertauskuvallista laatua, mutta suuri osa, esim. nykyään löydetty Jaakobin evankeliumi, on niin kerrassaan lapsellista ja tyhjäänpäiväistä sepustusta, ettei siitä ole järki-ihmiselle paljontakaan hyötyä.

Sitä vastoin on merkillinen tosiseikka, että hänen *puheitaan* ei ole kyetty aivan toisiksi muuttamaan. Ne ovat voineet säilyttää alkuperäisen sisältönsä, ainoastaan hiottuina ja kielellisesti muovailtuina. Emme suinkaan tunne olevamme ”hyllyväällä suolla”, kun käymme Jeesuksen vertauksia tarkastelemaan, vaan uskomme, että tarkkaa historiallista kritiikkiä noudattaen voidaan nykyisistäkin lähdekirjoista saada ihmeen tarkka käsitys Jeesuksen vertauspuheista. Ja mitä ankarampaa kritiikkiä harjoitetaan, sitä kauemmaksi sinkoilevat akanat ja puhdas vilja jää jäljelle.

Ne ihmiset, jotka ovat valinneet Kristuksen korkeimmaksi opettajakseen, eivät suinkaan tule selviytymään hänen sanoistaan kiertoteiden avulla. He eivät pääse niiden *ohi* vaan ainoastaan niiden *läpi*. Ei mikään ylimalkainen ”lieventävä” selvitys voi vapauttaa kirjaimen orjuudesta, jollei todella synny uusi elämänkäsitys niin voimakkaana ja selvänä, että se kykenee tajuamaan jokaisen vertauskuvan sen sisempiä tarkoituksia myöden, tinkimättä vähääkään sen alkuperäisestä sanamuodosta.

Mainio vertaus sanan kylvämisestä peltoon osoittaa (yhdessä merkityksessään) Jeesuksen ja hänen opetuslastensa suhdetta ihmiskuntaan. He ovat kylväjiä, siemenen sirottajia,

⁵¹ Kuvaava esimerkki siitä on ”Paavalin teot”, joiden tekijä, muuan presbyteri Aasiassa itse tunnusti väärennöksen ja erotettiin virasta, kuten Tertullianus kertoo. Siitä huolimatta hänen kirjansa levisi ja sitä pidettiin oikeaperäisenä kautta vuosisatojen.

mutta siemenen nouseminen ja kehittyminen jää riippumaan lukemattomista asianhaaroista, eikä voi toivoakaan, että kaikki nousisi oraille ja kantaisi täydellisen sadon. Ja yöllä, kylväjän poismentyä, tulee tietämätön muukalainen⁵² ja kylvää peltoon muuta siementä, huonompaa lajia. Mutta Mestari ei salli repiä pois vierasta viljaa vaan sanoo ikuisella kärsivällisyydellä: ”Älkää hämmästykö. Antakaa ajan seuloa ja selvittää.”

Tämä vertaus niin kuin koko Jeesuksen esiintyminen todistaa, että hän täydellisesti jätti oman persoonansa syrjään ja antoi sanojensa vaikuttaa sen, mitä ne omalla totuudenvoimallaan voivat vaikuttaa silloisissa oloissa. Kaukana siitä, että evankeliumien tallentaminen olisi ollut Kaikkivaltiaan isällisen huolenpidon alaisena. Yksi ja toinen ihminen kokosi ne parhaan kykynsä mukaan. Mutta kaikkine näine puutteellisuuksineen, ja kenties juuri niiden takia, on evankeliumeilla niin kaunis persoonallinen tuoksu.

⁵² Se sana, joka tässä on käännetty ”viholliseksi” – ekhtros – merkitsee yksinkertaisesti ”muukalainen”.

II VERTAUSTEN SELITYS

MITKÄ OVAT VERTAUKSIA?

Jos lukee sitä ”puhekokoelmaa”, minkä professori Harnack on seulonut yksinomaan tekstikriittisten periaatteiden mukaan erilleen evankeliumeista, täytyy myöntää, että tuskin maailmankirjallisuudessa on montakaan katkelmaa, jotka kelpaisivat tämän rinnalle runollisessa kauneudessa ja ajatusten terävyydessä. Jokainen lause on kuin veistetty marmoriteos, johon ei voi mitään lisätä sen kauneutta häiritsemättä. Mies, joka tällaista kuvakieltä osasi käyttää, on ollut suuri filosofi ja kaikesta taikaukosta vapautunut. Hänen puheensa on yleisihimillistä viisautta, persoonatonta, objektiivista puhetta, missä hänen oma persoonansa ja elämänsä jää kokonaan syrjään. Samanlainen henki vallitsee kaikissa muissakin hänen vertauksissaan.

Me uskallamme käsittää, että *kaikki* Jeesuksen puheet ovat vertauskuvallista laatua. Evankelistat kyllä rajoittavat *parabolee-* (vertaus-) sanan ainoastaan niihin pitempiin kuvauksiin, joissa on useampia osia ja joita siitä syystä voi selittää allegorisesti. Mutta se heprealainen sana, joka vastasi *parabolee-*nimitystä kansankielessä ja Vanhassa Testamentissa, nimittäin *mashal*, oli paljon laajempi merkitykseltään. Mashaliksi heprealaiset kutsuivat kaikenlaisia sananlaskuja, mietelauseita, sukkeluuksia ja paradokseja. Niillä kaikilla oli vain yhteisenä se piirre, etteivät ne olleet aivan sananmukaisesti käsitettävät, vaan että sanojen takana piili joku kätkeyty merkitys. Ne eivät olleet tieteellisiä määritelmiä vaan ylityhteellisiä välähdyksiä. Mutta lieneekö milloinkaan uusi totuus ihmisille kirkastunut muulla tavoin kuin ensin paradoksina leimahtamalla vanhojen totuuksien hämärtynyttä taustaa vastaan!

Me uskallamme käsittää kaikkia Jeesuksen puheita tällä tavalla, yksinpä hänen siveysoppejaankin. Joka ei osaa vertauskuvallisesti ymmärtää hänen siveellisiä opetuksiaan, tulee aina löytämään niistä vain farisealaisia lakimääräyksiä.

Puhdas ihmisjärki on jo aikoja sitten osunut oikeaan monessa kohdin. Niinpä ei liene monikaan, joka olisi sananmukaisesti yrittänyt toteuttaa käskyä: ”Joka sinua lyö toiselle korvalle, käännä hänelle myös toinen.” Sellainen temppu olisi aivan naurettava eikä Jeesus itsekään sitä noudattanut. Pääasia on vain se henkinen voimalaki, joka tuolla kuvaavalla tavalla ilmaistaan; millä tavalla se kulloinkin on toteutettava, jää terveen järjen ja olosuhteiden ratkaistavaksi.

Vertauskuvauksellisuus ulottuu aina yksityisiin sanoihin ja käsitteisiin. Sellainenkin sana kuin ”Isä”, jota Jeesus niin usein käytti kansalle puhuessaan, oli pelkkä vertaus, niin kuin hän itsekään sanoi viimeisillä hetkillään: ”Tähän asti olen teille puhunut vertauskuvin, mutta tulee aika, jolloin en enää puhu teille vertauskuvin, vaan avoimesti julistan teille *Isästä*.” (Joh. 16:25) Hän siis ei eläessään koskaan avoimesti puhunut Isästä. Ne, jotka väittävät, että Jeesuksen jumalakäsité oli persoonallinen, eivät ensinkään ota huomioon, että hän pitkin matkaa käytti vertauspuhetta.

Tuo vertausten käyttö ulottui aina yksityisiin liikkeisiin ja tekoihin. Monta esimerkkiä siitä löytyy evankeliumeissa. Jeesuksen koko elämä muodostui näytelmäksi, jonka tuli antaa ihmisille ikään kuin aistittava kuva, kun he eivät suoraa puhetta kyenneet painamaan mieleensä. Kirjailija Maeterlinck on huomauttanut, miten suurten henkilöiden ympärillä vähäpätöisetkin ”sattumat” muodostuvat kohtalokkaiksi ja saavat syvällisen merkityksen. Kaikki muodostuu eläviksi kuvasarjoiksi.

Joskus tämä näytelmällisyys Jeesuksesta itsestäänkin tuntui epätodelliselta. Niinpä kun hänen piti korottaa silmänsä taivaaseen ja ihmissanoilla puhutella Sitä, joka vain Hiljaisuuden

Äänenä sydämessä puhuu, hän selitti tekevänsä noin vain ”kansan tähden, joka ympärillä seisoo”. (Joh. 11:42)

ELÄMÄN KUVAANNOLLISUUS

Mistä johtuu tämä alituinen vertausten käyttö, tämä symbolien maailmassa eläminen? Olemme jo edellisessä teoksessa sanoneet, että syy on etsittävä itse luonnosta. Koko luonto ja elämän lukemattomat ilmennykset ovat yhtä ainoata loppumatonta vertauskuvastoa. Todellisuus ei ilmene missään muuten kuin jonkun vertauskuvan avulla. Ei ainoatakaan käsitettä eikä henkistä tosiasiaa voi ilmaista muuten kuin vertauskuvien avulla. Ei mikään luonnonlaki selviä muuten kuin lukemattomien kuvien ja esimerkkien avulla, joista jokainen näyttää yhden osan siitä, yhden puolen sen toiminnasta. Ja jokaiselle ajattelijalle, elipä hän itä- tai länsimailla, kerran selviää kumoamattomana tosiasiana, että jokainen muoto on ohimenevä ja harhanomainen, ja todellisuutta on ainoastaan se henki, se aate, se voima, joka oli tuon ilmiön takana, sen näkymättömänä alkuunpanijana.

Ihmiskunnan suurimmat tietäjät ovat olleet ne, jotka ovat älynneet ja ilmaisseet muille tämän tosiasian. Goethe lopettaa suurteoksensa Faustin huudahtamalla:

Alles VergänglicheIst nur ein Gleichniss
Das Unzulängliche
Wird hier Ereigniss.

so. ”Kaikki katoavainen on vain vertausta. Saavuttamaton ilmenee täällä tapahtumana.”

Ja sama oli Shakespearen näkemys. Korkeimmassa luomuksessaan, ”Myrskyssä” hän antaa täydellistyneen Tietäjän, Prosperon, näyttää ihmisille taikakuvia ja niiden johdosta lausua:

Nämä näyttelijät olivat kaikki henkiä ja haihtuivat ilmaan. Ja niin kuin tämän näytelmän lavasteet, niin myös pilviä piirtävät tornit,

jättiläismäiset palatsit, juhlalliset temppelet, koko suuri maapallo kaikkine asujaimineen tulee haihtumaan, eikä siitä tule jäämään jäljelle enempää kuin tästä aineettomasta kuvaelmasta. *Me olemme samaa ainetta, mistä unet ovat luodut*, ja elämäämme ympäröi joka puolelta uni.

Ja unethan ovat vertauksia!

Näin ovat siis lausuneet länsimaisen sivistyksen suurimmat nerot. Ulkonainen maailma on senkin tähden pelkkää vertauskuvastoa, ettei rahtunekaan siitä saata aineellisessa muodossaan astua meidän henkeemme ja tulla sen osaksi. Me voimme ainoastaan katsella sitä, siinä kaikki. Ja koko elämämme sisällys ja arvo riippuu siitä, kuinka hyvin tai huonosti osaamme tulkita sitä vertauskuvastoa, jonka keskellä elämme ja johon itse kuulumme elävinä jäseninä. Viisas Kempiläinen sanoi: ”Jos sielusi olisi puhdas, niin koko luonto olisi sinulle elämänpeili ja kirja täynnä pyhää viisautta.”

Jeesus siis käyttäessään pelkkiä vertauksia osoitti syvemmin kuin kukaan tietävänsä, ettei ole täällä olemassa muuta kuin vertauksia. Herättämällä ihmisissä kyvyn ymmärtää vertauksia hän samalla antoi heidän käteensä täydellisen tiedon avaimen. Hän saattoi kaikkein vähäpätöisimmässä asiassa paljastaa suuren lain, jonka vaikutukset ulottuvat mittaamattomiin. Viisaat sanovat: ”Pieni kuvastuu suureen; suuri kuvastuu pieneen. Kaikki luonnossa on yhtä.”

Tältä kannalta katsoen Jeesus oli silmien avaaja eikä hämären, todistamattomien väitteiden julistaja. Itse Luonto, itse Elämä oli todellinen opettaja ja hän ainoastaan johdatti tämän opettajan luokse. Hänen vertauksillaan on merkitystä meille ainoastaan mikäli ne vastaavat elämän tosiasioita. Ja vertauksia ymmärrämme parhaiten, mitä enemmän vapaudumme kaikista ennakkoluuloista ja käytämme tervettä yksinkertaista järkeä ja sisäistä ymmärtämiskykyä (intuitiota).

ALLEGORINEN SELITYS

On kyllä ollut olemassa toisenlainen tapa käsittää Jeesuksen vertauksia. Kautta vuosisatojen on niitä pidetty *allegorioina*. Ja on merkillistä, että allegorinen selitys syntyi jo ensimmäisissä Jeesuksen seuraajissa, koska jo evankeliumien kirjoittajat näyttävät olevan kokonaan sen vallassa, niin etteivät osaa muuta selitystä ajatellakaan.

Mitä on *allegoria*? Allegoria on keinotekoinen sepitys, satu eli arvoitus, joka sinänsä on merkityksetön ja useimmiten luonnonvastainen, mutta saa merkityksen, jos tarkoin tunnetaan, mitä jokainen sen sana ja käsite merkitsee eli on edustavinaan. Täydellistä allegoriaa on esim. Johanneksen ilmestys. Koko tuon kirjan pitkässä räikeässä kuvasarjassa voi tuskin tavata ainoatakaan puhdasta vertausta.

Sanaseppous oli juutalaisille ominainen vanhoista ajoista asti. Niin kuin muinaissuomalaiset he alinomaan käyttivät sananlaskuja ja vertauksia. Vielä paljon myöhempänä aikana kirkkoisä Hieronymos, joka asui Jerusalemissa, kirjoittaa heistä: ”*Familiare est Syris et maxime Palaestinis ad omnem sermonem parabolis jungere.*” (”Syyrialaisilla ja varsinkin Palestiinan asukkailla on tapana liittää kaikkeen puheeseensa vertauksia.”) Vanha testamentti on juuri sanarikkaalla kielellään ansainnut niin tärkeän aseman maailmankirjallisuudessa. Tuo taipumus on merkinä siitä, että kansa on viattomassa ja luonnollisessa suhteessa Elämään. Se osaa pilaantumattomalla näöllä kaikilla ympärillään nähdä Totuuden ilmennyksiä, IKUISEN ajallisia vertauskuvia.

Mutta aikojen kuluessa turmeltuu tämä luonnollinen kyky. Kun rodun voima lakastuu ja yksinkertainen elämistapa häviää, silloin häviää myös kyky löytää luonnonomaisia vertauksia ja sijalle tulevat allegoriat, keinotekoiset sepitykset.

Jeesuksen aikana kehitys Palestiinassa oli jo ehtinyt tälle kohdalle. Miltei kaikki senaikaiset kirjoitukset ovat allegorisia esityksiä, toinen toistaan räikeämpiä. Vanhemmissa heprealaisissa kirjoissa hyvin harvoin tavataan allegorioita, ja ne ovat silloin arvoitusten muodossa. Simson esim. käski vieraittensa arvata, mitä merkitsee: ”Ruoka läksi syömäristä ja makeus väkevästä.” (Tuom. 14:14) Tai Nathan profeetta esitti Davidille allegorian köyhästä miehestä, jolla oli yksi ainoa karitsa, minkä rikas tahtoi saada itselleen. Vielä nämäkin allegoriat ovat aivan luonnosta otettuja. Mutta myöhemmät profetiat, varsinkin Danielin kirja⁵³ sekä apokryfiset kirjat jo hekumoivat allegorisilla esityksillä, joissa esiintyivät taivaat, helvetit, tuomiot ja ylönousemukset yhdessä kaikenlaatuisten ennustusten kanssa.

Juutalaiset olivat tässä suhteessa hieman jäljessä muista kansoista. Suuressa helleenisessä sivistysmaailmassa oli kehitys jo tullut sille asteelle, että alettiin *vapautua* allegorioista. Kreikkalais-roomalainen tarusto eli mytologia oli suurenmoisen ja ihana kokoelma *allegorioita*, ja nyt juuri Jeesuksen aikana kaikkialla alettiin purkaa auki tämä taruston monimutkainen vyyhti ja päästä selville niistä tarkoituksista, mitkä oli kätkeyty kuvien taakse. Erityisen mieltäkiinnittävää on lukea niitä ihania allegorioiden selvityksiä, joita tänä aikana löydettiin. Muistettakoon esim. Rydbergin ”Viimeisessä Atenalaisessa” Narsisson myytti tai Kingsleyn ”Hypatiassa” Hektorin ja Andromedan kohtaus.

Ne juutalaiset, jotka elivät Palestiinan ulkopuolella, olivat omaksuneet tämän allegorisen menetelmän ja uskalsivat sen avulla ”selittää” oman kansansa perinnäiskertomuksia. Varsinkin Aleksandrian suuressa sivistyskeskuksessa kukoisti tämä allegorinen selitystapa. Siellä mm. eli ajanlaskumme alkuvuosina kuuluisa Philo Judæus, joka rohkeasti opetti, että Mooseksen

⁵³ Joka muuten kirjoitettiin monta sataa vuotta tarunomaisen ”Danielin” kuoleman jälkeen.

kirjat on ymmärrettävä vertauskuvallisesti. Syntiinlankeemukset, Egyptin matkat jne. ilmaisevat syviä *sielullisia* totuuksia eikä ulkonaisia tapahtumia.

Vanhauskoiset Palestiinan juutalaiset sitä vastoin kauhistuivat tätä menettelyä. Se heidän mielestään – ja syystä kyllä – merkitsi irtautumista isien uskosta, vapaamielisyyden voitolle pääsemistä, sekoittumista muihin uskontoihin, synkretismιά, gnostilaisuutta. Siksi epäevangelistat tarkoin varovat käyttämästä ”allegoria”-sanaa Jeesuksen vertauksista. Se sana olisi heti loukannut kaikkia oikeaoppisia juutalaisia. Ainoastaan Paavali käyttää tätä sanaa hyvin kuvaavassa tapauksessa. Hän mainitsee vanhan testamentin tarinan Abrahamin kahdesta vaimosta, joista toinen oli vapaa, toinen orjatar. Tästä hän sanoo: ”*hatina estin alleegoroumena*”, ”tämä on allegoriaa”, ja selittää toisen vaimon merkitsevän vanhaa liittoa, toisen uutta liittoa. Se on tyypillinen esimerkki gnostikkojen harjoittamasta allegorisesta menettelystä.

PUHUIKO JEEBUS ALLEGORIOITA?

Mutta nyt kysymme: olivatko Jeesuksen vertaukset tällaisia allegorioita? Onko totta, että niiden ymmärtämiseen tarvitaan allegorisia ”selityksiä”, toisin sanoen, että täytyy tietää, mitä niissä mikin käsite vastaa, ennen kuin voi käsittää hänen tarkoituksensa?

Kuten jo olemme maininneet, evankeliumien kirjoittajat ehdottomasti uskovat vertauksia allegorioiksi. He eivät ensinkään näy ottavan lukuun muuta mahdollisuutta. Jeesus puhui muka kansalle arvotuksia ja ilmoitti opetuslapsilleen salassa niiden ratkaisun.

Olemme jo edellisessä teoksessamme (s. 140) lausuneet, ettemme usko Jeesuksen antaneen mitään selityksiä opetuslapsilleen. Tämä edellyttää, ettemme ensinkään pidä hänen

vertauksiaan allegorioina. Ne ovat päinvastoin puhtaita, luonnonomaisia vertauksia, samanlaisia, joita vanhempina turmeltumattomina aikoina käytettiin ja joita jokainen ihminen *voi ymmärtää, jos tahtoo miettiä niitä*.

Tähän johtopäätökseen on muuten tullut koko nykyaikainen kriittinen tutkimus. Vertausopin etevä tutkija, ennen mainittu professori Jülicher sanoo tästä:

Huolimatta niin monen vuosisadan auktoriteetista, huolimatta evankelistain auktoriteetista, joka on vielä painavampi, en voi pitää Jeesuksen puheita allegorioina. Sitä vastaan puhuu kaikki. Ymmärtämättöminkin käsittää vertaukset laupiaasta samarialaisesta, fariiseuksesta ja publikaanista, tuhlaajapojasta jne. tarvitsematta sanaakaan selitykseksi.

Ja koko suurteoksensa hän omistaa tämän aatteen perinpohjaiseksi todistamiseksi. Siitä saakka kuin tämä Jülicherin teos ilmestyi (v. 1886) ei ole kukaan enää toden teolla uskaltanut puolustaa vanhaa allegorista menetelmää. Hänen vastustajansakin, jotka eivät tahtoisi mennä varsin niin pitkälle, myöntävät: ”Jülicherin tarmokas taistelu mielivaltaista allegorista selittämistä vastaan on miltei kaikkialla tieteen piirissä tunnustettu oikeutetuksi ja siunaukselliseksi.”⁵⁴ Ainoastaan muutamia Jülicherin yksipuolisuuksia on oikaistu, mutta hänen hyvin perustellut yleiset johtopäätöksensä on tunnustettu oikeiksi.

Eikä tähän tulokseen tarvita paljookaan oppineisuutta. Jeesuksen vertauksia tavataan evankeliumeissa n. 70 ja ainoastaan kahteen on annettu Jeesuksen oma ”selitys”. Muitten vertausten pitäisi siis jäädä meille käsittämättömiksi, jollemme tahdo olla viisaampia kuin Jeesuksen omat opetuslapset!

Kuten Jülicher näyttää, on *todellinen vertaus* sellainen, jota ei milloinkaan saa eikä voi selittää. Se selittää itsensä elikkä on sinänsä valmis kuva siitä asiasta, jota se tahtoo ilmi tuoda. Sen voi ainoastaan ottaa vastaan ja hyväksyä tai kieltää ja syrjäyttää.

⁵⁴ I Lic. theol. Paul Fiebig, ”Altjudische Gleichnisse, und die Gleichnisse Jesu”, p. 11.

Jeesus puhui niistä kuvatakseen siveellisiä lakeja pienten kertomusten muodossa. Hän näytti kuulijoilleen esimerkin lain vaikutuksesta jollakin alalla, missä se heille oli hyvin tunnettu, ja sovitti sen sitten siihen asiaan, josta he olivat epätietoisia. Kun esim. häntä pyydettiin selittämään, miksikä hänen opetuslapsensa söivät pesemättömin käsin ja muutenkin laiminlöivät ”vanhinten sääntöjä”, vastasi hän siihen kahdella vertauksella. Hän puhui vaatteiden paikkaamisesta ja viinin kaatamisesta nahkaleileihin. Kummassakin tapauksessa täytyi kuulijoiden myöntää lain oikeus sillä alalla, mikä koski heidän tutunomaista, jokapäiväistä elämäänsä, ja heidän itsensä tehtäväksi jäi, jos tahtoivat, sovittaa sama laki siihen asiaan, josta olivat epätietoisia. Tämä oli aivan yksinkertainen ja – voimme sanoa – tieteellinen menettely, jolla yleensä muutenkin hankimme tietoa. Me otamme vaarin tapahtumista ja ilmiöistä ja teemme niistä johtopäätöksiä. Siten löydämme yleisen lain, jonka taas voimme sovittaa yhä useampiin yksityisasioihin.

Salatieteessä käytetään tätä menettelyä vielä paljon pitemmälti kuin tavallisen tieteen alalla. Salaisen Viisauden perusselviö kaikkina aikoina on ollut se, mikä oli kaiverrettu Egyptin smaragdikiveen:

Taivas yllä, taivas alla
Tähdet yllä, tähdet alla
Niin kuin yllä, niin myös alla
Ken käsittää, onnellinen.

Salainen tiede sanoo, että luonnon toiminnoissa vallitsee ehdoton *vastaavuus*, joka on elämän perusykseyden ilmaus. Joku suuri laki ilmenee fysiikan alalla painovoimana, kemian alalla affiniteettina, sähköän alalla magneettisena vetovoimana, tähtitieteessä taivaankappaleitten attraktiona, sielullisella alalla – rakkautena. Salatiede sanoo, että vastaavuudet jatkuvat kaikkiin olemuspiireihin ja että kaikkien voimien ja kykyjen lähde on näiden *vastaavuuksien tuntemisessa*.

ALLEGORIAT TOISARVOISIA

Allegoria perustuu myös tähän tietoon luonnon vastavuuksista. Sen tähden salatieteilijät ovatkin kaikkina aikoina käyttäneet allegorista menettelyä *apunaan*. He ovat käyttämällä allegorisia selityksiä löytäneet lukemattomia vastaavuuksia jollekin asialle. Allegorisoiminen on erinomaista ajatusvoimistelua, järjen harjoittelua. Jollekin tarulle eli kuvapuheelle keksitään joka päivä uusi ”selitys” ja kaikki nämä suunnilleen yhtä hyvin ”pitävät paikkansa”.

Mutta tarkoin on huomattava, että tämä menettely on yksinomaan *älyllistä* laatua. Sillä *ei* saavuteta mitään *uutta tietoa*. Ainoastaan vanhaa tietoa pyöritetään ja käännetään yhä useammilla tavoilla. Kaikkia Jeesuksen vertauksia voidaan selittää allegorisesti käyttämällä *kirkollisia* käsitteitä. Ja yhtä hyvin voidaan niitä selittää allegorisesti käyttämällä *gnostillisia* (nykyaikana *teosofisia*) käsitteitä. Mutta kumpikaan selitystapa ei sinänsä tuo ilmi vertauksen *henkeä*.

Kerran tulee ihmiskehityksessä se aika, jolloin väsyttään tähän älylliseen leikittelyyn. Tahdotaan tuntea totuus suoraan, *ilman peittelemistä*. Silloin ei enää tahdota tietää niistä moninaisista selityksistä, jotka ovat *mahdollisia*, vaan siitä yhdestä ainoasta, joka on *ehdottoman varma*. Nykyisen sivistyksen yksi suurenmoinen edistysaskel ilmenee siinä, että nyt koetetaan tunkeutua suoraan ytimeen myöskin vertauspuheiden alalla.

Esimerkiksi Jülicher sanoo: Jeesus on kullakin vertauksellaan tahtonut ilmaista *yhden ainoan asian*. Se on vertauksen varma ja ehdoton merkitys. Kaikki sivuseikat ovat vain lisä-ääniä, jotka antavat kaikua tuolle perussäveleelle. Niihin sivuasioihin ei saa milloinkaan panna niin paljon huomiota, että itse perusasia unohtuu. Vertaus on todellinen taideteos, missä yksityiskohdat ovat olemassa vain antaakseen kokonaisuudelle kauniin ja mieleenpainuvan muodon.

KAKSI JEESUKSEN ”SELITYSTÄ”

Jos tältä kannalta katsotaan niitä kahta ”selitystä”, joita evankelistat ovat tarjonneet Jeesuksen vertauksiin, huomataan heti, kuinka epäonnistuneita ne ovat. Jos ne ovat Jeesuksen lausumia, niin ne ovat hänen käyttämäänsä *ivamukailua* allegorisesti selitystavasta. Jeesus valittaakin, ennen kuin hän ryhtyy selittämään: ”Ettekö te tiedä tätä vertausta? Kuinka sitten kaikkia vertauksia voitte ymmärtää?” (Mark. 4:13) ja toisaalla samasta asiasta: ”Tämän kansan sydän on kovettunut ja työläästi he korvillaan kuulevat ja silmänsä panevat umpeen.” (Matt. 13:15)

Olemme jo ennen⁵⁵ puhuneet toisesta, nimittäin nisupellon vertauksesta, ja osoittaneet, kuinka perin erehdyttävä on se selitys, minkä evankelistat mainitsevat Jeesuksen antaneen. Joko se ei ole tullut hänen suustaan tai sitten se on uusi vertaus vaikeampi edellistä. Hän tahtoi sillä pakottamalla pakottaa heitä käyttämään järkeään, koska muuten joutuivat mitä kauheimpiin mahdottomuuksiin.

Toinen vertaus, johon evankelistat myös ovat liittäneet muka Jeesuksen itsensä antaman selityksen, on kertomus kylväjästä, joka meni ulos siementä sirottelemaan. Osa lankesi hyvään maahan, osa huonoon maahan. Evankelistain kertoma selitys on allegorinen ja luettelee, mitä kukin erilainen maanlaatu merkitsee. Mutta itse päätarkoitus jää aivan selittämättä.

Tekstikriitikot ovat käsitelleet tarkoin tuota selitystä huomatakseen, onko se sellaisenaan tullut Jeesuksen suusta. Siinä tapauksessa se olisi yksi todistus, että hänellä muutenkin oli tapana antaa oppilailleen allegorisia selityksiä, kuten evankelistat uskovat. Mutta kriitikot ovat panneet merkille, että esim. ”vaiva ja vaino sanan tähden” (Matt. 13:21) oli tuntematonta siihen aikaan, jolloin vertaus lausuttiin, ja kuului seurakunnan myöhempien kokemuksiin. Myös Luukkaan välilause

⁵⁵ Krist. opin ydin, s. 97-99.

(8:5), että tielle pudonneet jyvät *tallattiin* paitsi että linnut ne söivät, on myöhempi lisäys. Ja ”perkele”, joka ”tulee ja tempaa sanan pois” (Matt. 13:19) on kaikkea muuta kuin selitys, koska se tekee sisäisistä prosesseista ulkonaisia tapahtumia. Jeesuksen mukaan ”perkele” on ihminen itse, jos hän antaa alemman luonnon kokonaan viedä korkeammasta voiton. (Matt. 16:23, Joh. 13:27 ym.)

Että evankelistain selitys on vain yksi monien joukossa eikä suinkaan syvin, se nähdään siitä vanhimmasta muodosta, missä vertaus on meille säilynyt. Kirkkoisä Hippolytos kertoo tämän vertauksen naasseniläisten mukaan, jotka olivat kaikkein varhaisimpia gnostikkoja.⁵⁶ Siinä oli vain kolme maanlaatua. Osa siemenistä lankesi tien viereen ja tallattiin⁵⁷: tienkamarasta vastasi naasseniläisten mukaan ihmisen *fyysistä*, aistillista luontoa. Osa lankesi kivistöön, kasvoi ensin, mutta kuoli, kun ei ollut syvyttä juurilla: kivistö merkitsi ihmisen *sielullista* olemuspuolta, hänen ymmärrystään. Osa lankesi hyvään maahan: se löysi tiensä ihmisen *henkeen* ja kantoi hedelmää.

Paavali (1 Kor. 15:1) ja evankelista Johannes (12:24,25) ovat taas siemenen vertaukseen viitanneet sillä tavalla, että siemen eli Sana on ihmissydämeen kätkeyty kuolematon Logoksen voima.

Tästä vertauksesta oli siis kaikkein vanhimmassa traditiossa olemassa kolme selitystapaa. Ensimmäinen on kolmen synoptikon käyttämä (Matt. 13 luku, Mark. 4, Luuk. 8), jossa ikään kuin lapsille selitetään sivuseikkoja ja jossa epäonnistumisen syyksi otetaan saatana ja muut ulkopuoliset voimat eikä ihmisen oma kyvyttömyys. Toinen on Johanneksen ja Paavalin eli U. T:n gnostikkojen viittaus, joka koskee suoraan vertauksen ydintä. Kolmas on naasseniläisten selitys, joka on vieläkin

⁵⁶ Heidän jälkeensä tulivat Hippolyton mukaan peratit, sethianit, Justinus ja Simon Magus, josta viimeainitusta puhutaan Apt. 8:11. Siis naasseniläiset elivät jokseenkin Jeesuksen omalla ajalla.

⁵⁷ Siitä Luukas sai talleamisen.

tarkempi ja järjestelmällisempi. Siinä kaikki nuo kolme maanlaatua löydetään ihmisen omasta olemuksesta ja kylvön tulos riippuu siitä, kuinka syvälle siemen on tunkeutunut, onko se vain osunut aistimiin, käyden ”toisesta korvasta sisään, toisesta ulos”, vai onko se jäänyt ajatusluontoon vaiko tunkeutunut vieläkin syvemmälle ja juurtunut ihmisen henkeen.

Sama vertaus muuten toistuu tuonaikaisessa mystisessä traditiossa. Esimerkiksi Philo Juutalainen ja filosofi Plotinos siihen viittaavat. Stoalaisilla oli yhtenä keskusoppina ”*Logos spermatikos*” eli ”Siemen-Logos” ja *spermata tou Logou*, ”Logosiemenet”.⁵⁸

Kaikki nämä selitykset ovat allegorisia ja niiden arvo riippuu siitä, kuinka syvästi kukin selittäjä on käsittänyt vertauksen päätarkoituksen. Mutta kriittiset tutkijat, Jülicher ym., ovat ehdottomasti tulleet siihen päätökseen, ettei mikään näistä selityksistä ole sellaisenaan tullut Jeesukselta. Eli jospa hän olisikin kertonut synoptikkojen mukaisen toisinnon, niin se on vain kerrottu yhtenä *esimerkkinä* eikä hän suinkaan ole tarkoittanut, että sillä olisi vertaus tyhjennetty. Vertauksen syvintä selitystä hän ei ole sanoin lausunut tässäkin tapauksessa vaan katkenyt sen vieläkin tarkemmin.

Jülicher, joka on käyttänyt elämänsä pääosan Jeesuksen vertausten tutkimiseen, sanoo, ettei niistä voi löytää ainoatakaan todellista allegoriaa, johon tarvittaisiin keinotekoisia selityksiä, kuten allegorioihin ainakin. Ainoat allegoriat Jeesuksen puheissa ovat: 1) vertaus viinitarhan isännästä (Matt. 21:33–46), joka on suoraan lainattu Jesajalta, ja 2) vertaus viimeisestä tuomiosta (Matt. 25; 31–46), jossa niin ikään puitteet on otettu juutalaisilta profetoilta (Eenokin kirjasta). Kummassakaan tapauksessa Jeesus ei ole itse laatinut allegoriaa vaan ainoastaan käyttänyt vanhaa muotoa, sovittaen siihen syvemmän ja jalomman merkityksen.

⁵⁸ Ks. Smith, *Der Vorchristliche Jesus* IV.

Professori Jülicher mainitsee mitä merkillisimpiä tulkintoja, joita pitkin aikoja on tehty Jeesuksen vertausten nojalla. Monasti sama kohta voidaan allegorisesti selittää kahdella aivan vastakkaisella tavalla: esim. tuhlaajapojan vanhempi veli, tai raato, jonka luo korvit kokoontuvat, tai rikas mies (Luuk. 16:1), joka yhtä hyvin voi olla sekä ”Jumala” että ”perkele” jne.

Nämä esimerkit ovat tietysti viatonta laatua, mutta painavampaa on se, että näin ollen on kumottu kirkollisen selitystavan oikeus. Kirkko on naulannut kiinni yhden määrätyn allegorisen merkityksen ”taivas”, ”helvetti”, ”tuomio” ym. käsitteille ja sovittaa nämä käsitteet järjestelmällisesti Jeesuksen vertauksiin. Tämä on aikakautinen pimitys, joka estää ihmisiä löytämästä luonnollisia ja heille läheisiä merkityksiä. Jos taivas ja helvetti jne. olisivat meille jo omien kokemustemme ja tietolähteittemme kautta varmasti tunnettuja, silloin niitä voitaisiin käyttää avuksi Jeesuksen puheiden ymmärtämiseksi, mutta ei päinvastoin. Tunteamattomilla käsitteillä ei voi valaista tunnettuja.

Me sanoisimme siis, että Jeesuksen vertauksia tutkittaessa ei milloinkaan saa alkaa *allegorioista*. Ensinnä täytyy mietti-mällä ja keskittymällä saada selville vertauksen ydin, sen pää-tarkoitus. Se yksin antaa tietoa. Kun se on saatu selville, voi kukin mielensä mukaan allegorisoida, jos aina osaa pitää yti-men puhtaana ja aina muistaa, että allegoriat ovat toisarvoisia ja kuuluvat analysoivan järjen piiriin.

Ja jos kerran allegorisoimiseen ryhdytään, niin täytyy sitä jatkaa rajattoman pitkälle. Toinen allegorinen selitys on yhtä oikeutettu kuin toinenkin, kunhan perusmerkitys ei tule loukatuksi. Siksi gnostikot – nuo senaikaiset salatieteilijät – vapaasti käyttivät erilaisia tutkintoja, eivätkä koskaan joutuneet näistä keskenään kiistaan. Samaa asiaa voidaan näet katsoa useilta eri puolilta.

ANTIKRISTUS

Ottakaamme vain yksi esimerkki. Eräs muinaiskristillinen vertauskuva oli *Antikristus*. Se merkitsee sananmukaisesti ”Kristuksen vastustaja” eli vastapelaaja. Ydinoppi on tässä se, että milloin esiintyy joku Kristus, syntyy aina hänen rinnalleen joku Antikristus. Sen tähden Antikristuksen ilmennyksiä on yhtä monta kuin on Kristuksia, ja Antikristuksen vaikutusta kaikkialla, missä on Kristuksen vaikutusta. Tuon käsitteen soveltaminen johonkin määrättyyn historialliseen henkilöön tai ajatusmuotoon on aina vain *yksi* allegoriatulkinta, eikä sitä voi asettaa ydinopin tilalle. Jokainen ihminen pitää tietysti Antikristuksena sitä, mikä vastustaa *hänen* Kristustaan.

Sisin merkitys vertauksissa on aina henkistä laatua. Se on mystinen totuus, joka kirkastuu sille, ken on käynyt monenlaisten älyntulkintojen kautta ja osannut niistä aina vapautua. Ja hyvin huomattava on, että *henkistä merkitystä ei voi muille siirtää*. Se ei voi milloinkaan tulla ihmisen yleiseksi ominaisuudeksi. Se ei voi tulla dogmiksi, jota kouluissa opetetaan, eikä voida vaatia ketään tunnustamaan sitä. He, jotka sen ovat löytäneet, *tietävät*, ja heillä on oma varmuutensa, jota ei mikään voi heiltä riistää.

Huolimatta Jülicherin etevästä todistelusta, emme voi mennä niin pitkälle kuin hän on mennyt, että tuomitsisimme allegorisen tulkinnan aivan epäoikeutetuksi. Olemme tarkastellesamme Jeesuksen vertauksia olleet huomaavinamme, että hän aina *jättää sijan allegoriselle*. Ja se on aivan luonnollista: jos hän vähänkin tunsu ympärillään olevia, täytyi hänen tietää, että he tulisivat hänen puhtaasti henkisiä vertauksiaan selittämään keinokekoisella, allegorisella tavalla. Sen tähden hän asetti sanansa niin, että ne *myöskin allegorisesti* voivat johtaa oikeille jäljille. Nähdäksemme hän ei milloinkaan antanut suoranaista aihetta allegorisoimiseen, sillä hänen kannaltaan sillä oli

aivan toisarvoinen tehtävä: se kuului kirjanoppineille. Hän tiesi, kuinka paljon kuonaa siitä syntyy, kuinka monasti henkiset totuudet tuon selittelemisen kautta tehdään hedelmättömiksi, haudataan tomuisiin arkistoihin tai lasketaan käsistä muka valmiiksi opittuina. Mutta hän tiesi myös, että kirjanoppineiden tiedot ovat hyviä, jos ne oikein käytetään.

Jeesuksen kantaa ilmaisee parhaiten hänen oma lauseensa, jonka hän sanoi lopetettuaan vertauksensa ja kuultuaan, että ne oli ymmärretty: ”Siis jokainen kirjanoppinut, joka on taivaan valtakuntaan oppinut, on perheenisännän vertainen, joka tuo esiin tavarastaan uutta ja vanhaa.” (Matt. 13:52) ”Vanhaa” olivat kansan lapsuusajan tarut ja allegoriset käsitteet. ”Uutta” oli se ”uusi viini”, uusi elämänvoima, jonka Jeesus toi mukanaan, ja viisas oli se, joka osasi nämä yhdistää toisiinsa.

Jos joku valittaa, että me muka tulemme vanhojen selitysten sijaan asettamaan uusia, itsemme keksimiä, ja siten turmelemaan Jeesuksen vertaukset, niin vastaamme, että vaara ei ole siinä vaan ainoa vaara on, jos itse *Elämän* totuudet tulkitaan väärin. Ei ole välttämätöntä, että oikein ymmärtäisimme kaikki historiallisen Jeesuksen sanat, vaan paljon tärkeämpi on, että tajuaisimme sitä elävää Jumalan Sanaa, joka puhuu kaikkina aikoina ja kaikilla kielillä. Jos Jeesuksen sanat eivät voisi opettaa meitä tätä Ikiääntä paremmin tajuamaan, niin olisi turha meidän ensinkään vaivata uteliaisuuttamme hänen sanojensa mahdollisilla tai mahdottomilla selityksillä.

III TAIVAAN VALTAKUNTA

LYHYT SANOMA

Ensimmäiset sanat, jotka Jeesuksen kerrotaan lausuneen aloittaessaan julkisen opetuksensa, olivat:

Taivasten valtakunta on lähestynyt (Eengiken hee basileia toon ouranoon Matt. 4:17).

Ja saman sanoman saivat hänen opetuslapsensa ainoiksi eväikseen lähtiessään ulos maailmaan: ”Menkää ja sanokaa: taivasten valtakunta on lähestynyt.” (Matt. 10:7)

Jokainen tämän lauseen jäsen on vertauskuva ja jokainen on käsitettävä paradoksina eli kuvaannollisesti. ”Taivas” ei ole se taivas, mikä on päämme päällä, ”valtakunta” ei ole meidän valtiomuotojemme kaltainen, eikä taivasten valtakunta mihinkään siirtynyt, vaan pikemmin ihmiset hengessään olivat tulleet sitä lähemmäksi.

Nuo muutamat sanat toivat kuitenkin jokaiselle silloisen puhettavan tuntijalle sen ”ilo-sanoman” (*eu-angelion*), että nyt oli saapunut mahdollisuus paremmin kuin ennen käsittää ja saavuttaa niitä rikkauksia, joita piili Äänettömyyden helmassa.

Kauan aikaa ”taivasten valtakunta” ja sen ”lähestyminen” pysyi Jeesuksen kuulijoille, jopa hänen omille opetuslapsilleen, selittämättömänä salaisuutena. Se johtui siitä, että heidän järkensä oli täysin kykenemätön vapaasti toimimaan ja irtautumaan perinnäisten uskonkäsitysten orjuudesta. He vain hämmästyivät ja vapisivat koko olemuksessaan siitä voimasta ja varmuudesta, millä nuo sanat lausuttiin.

Monta kertaa kysyivät opetuslapset Mestarilta: ”Sano nyt meille vihdoinkin, mitä on taivasten valtakunta ja millä tavalla se tulee.” Mutta aina silloin hän vastasi uudella vertauksella

eivätkä he koskaan tulleet tyydytetyiksi. Vielä hänen kuolemansa jälkeen seuraajat jatkoivat tuota kyselyä: ”Herra, tälläkö ajalla sinä Israelille jälleen rakennat valtakunnan?” (Apt. 1:6.) Siis Jeesus ei koko elämässään ollut selittänyt edes tätä ensimmäistä vertausta muille kuin niille, ”joilla oli korvat kuulla” eli sisäinen ymmärrys avautunut.

KANSAN KIIHTYMYS

Kummallinen ristiriita tuntui piilevän tuossa käsitteessä ”Taivaan valtakunta”. Ne, jotka odottivat Jeesuksen puhuvan siitä kuolemanjälkeisestä autuaallisesta oloilasta, joka oli vanhurskasten toivona, pettyivät täydellisesti odotuksessaan. Hän ei tuntunut ajattelevankaan mitään kuolemantakaisia asioita, ja mahdotonta oli saada tietää, mitä hän niistä arveli. Hänen harrastuksensa päinvastoin suuntautui ihmisten kurjuuden lievittämiseksi maan päällä, tautien parantamiseksi, rakkauden ja oikeuden asettamiseksi kaiken toiminnan vaikuttimiksi.

Toiselta puolelta pettyivät ne, jotka luulivat hänen alkavan suurenmoisella tavalla uudistamaan maailmaa. Tuhannet, kymmenet ja sadat tuhannet olisivat ilomielin liittyneet häneen, jos hän olisi julistanut sodan rikkaitten mielivaltaa ja ruhtinasten sortoa vastaan ja lähtenyt uudistamaan maailmaa. He toivoivat, että nyt koittaisi Jahven luvattu päivä, jolloin jaettaisiin väärille päämiehille kosto täydellä mitalla ja sorronalaiset nousisivat suureen kunniaan. Nuo itämaiset kansat, joiden elämänneste miltei tyhjiin juoksutettiin roomalaisen sotilasvallan ylläpitämiseksi, toivoivat, että alennuksen päivät vihdoinkin olisivat päättyneet.

Erinomaisen kuvan tästä mielialasta antaa Josefus, rehellisin sen ajan historioitsijoista. Hänen kreikkalaisissa teksteissään on perin pohjin turmeltu ja muutettu kaikki se, mitä hän niissä mahdollisesti on puhunut Jeesuksesta, mutta eräässä

hyvin aikaisin toimitetussa slaavilaisessa käännöksessä on säilynyt seuraava katkelma (luultavasti sekin mukaeltu):

Monet sielut tulivat houraileviksi ja arvelivat, että siten juutalaiset heimot vapautuisivat roomalaisten käsistä. Mutta hänen⁵⁹ oli tapana enimmäkseen oleskella kaupungin edustalla Öllymäellä. Sielläkin paransi hän kansaa. Ja hänen ympärilleen kokoontui puolitoista sataa aseellista ja suuri joukko muuta kansaa. Ja kun he näkivät hänen voimansa, että hän kaikki, mitä tahtoi, toimitti Sanan kautta, käskivät he häntä astumaan kaupunkiin ja tappamaan roomalaisen varusväen ja Pilatuksen ja hallitsemaan heitä. Mutta hän halveksi sitä. Sen jälkeen kun siitä levisi tieto juutalaisille kansanjohtajille,... he ja ilmoittivat Pilatukselle. Ja tämä lähetti ja hakkautti maahan monta kansasta.⁶⁰

ARVOITUS RATKAISTU

Ei kumpikaan näistä käsityksistä saanut Jeesukselta tukea. Ja miltei kaikilla ihmisillä oli juuri jompikumpi näistä uskoista, olivatpa rikkaita tai köyhiä, kirjanoppineita tai rahvaanväkeä. Joko oli taivas oleva kuolemantakainen tai sitten näkyväinen maan päällä. Mutta Jeesus pysyi heidän keskellään käsittämättömänä arvottajana. Hän ei ilmoittanut, missä hänen ”taivasvaltakuntansa” oli ja mistä se oli tuleva.

Lieneekö hän milloinkaan elämänsä aikana lausunut niitä sanoja, joissa tämä salaisuus on ratkaistu? Me epäilemme, koska ainoastaan yksi evankelista (Luukas) on ne toistanut ja koska Jeesuksen suuhun on pantu niin paljon sellaista, joka vasta aikojen päästä sai lopullisen muotonsa pitkien mietiskelyjen tuloksena. Joka tapauksessa evankelista tietää kertoa:

Ja farisealaiset kysyivät häneltä, milloin Jumalan valtakunta⁶¹ olisi tuleva. Ja hän vastasi heille ja sanoi: ei Jumalan valtakunta tule niin, että se voitaisiin nähdä, ei myös teidän pidä sanoa: katso tuolla, katso siellä, sillä *Jumalan valtakunta on teidän sisällänne*. (Luuk. 17:20,21)

⁵⁹ Nimittäin Jeesuksen, vaikkei hänen nimeään tässä eikä muualla mainita.

⁶⁰ Luultavasti sama tapaus, josta sanotaan Luuk. 13:1,2: ”Galilealaiset, joiden veren Pilatus oli sekoittanut heidän uhriensa vereen.”

⁶¹ Kuten ennen on mainittu, käyttää Luukas säännöllisesti ”taivasten valtakunnan” tilalla ”Jumalan valtakunta”.

Näissä sanoissa on niin selvästi, kuin ihmiskielellä on mahdollista, ilmaistu taivasten valtakunnan salaisuus. Voisiko yksinkertainen pellonpoika enempää kuin rikkiviisas järkeilijä erehtyä näiden sanojen suhteen, jos hän vain pysähtyy niitä ajattelemaan? Jos kristinusko olisi tyytynyt Jeesuksen omien sanojen tutkimiseen, ei olisi milloinkaan syntynyt sitä ääretöntä sekaannusta, mikä on vallinnut kautta aikojen.

Mitä on meidän sisällämme? TAJUNTA.

Tajunta on tämän kaiken sisäisyys ja ulkopuoellamme on näkyväinen maapallo asujaimineen, aurinkokunta planeettoineen ja ääretön avaruus lukemattomine maailmoineen ja elävine olentoineen. Ulkonainen todellisuus tulee pysymään, mahtavine ikuisine lakeineen, mutta sen sisällä tulee aina olemaan toinen maailma, itsekohtaisuuden maailma, *tämän kaiken tajuaminen*. Jos tajunta poistuisi maailmasta, olisi kaikki hävinnyt. Ei ainoakaan atomi pysyisi silmänräpäystä koossa, jolle sitä elähdyttäisi tajunta.⁶² Ei mitään ilmennyttä olemassaoloa voi ajatella, jossa ei olisi nämä kaksi puolta: ulkonainen, aistittava muoto ja sisäinen tietoisuus.

VÄÄRÄ KÄÄNNÖS

Kuka tahansa on nuo Jeesuksen sanat laatinut lopulliseen kreikkalaiseen muotoon, hän on ollut täysin selvillä niiden merkityksestä. Hän on täydellisesti ja erehtymättä tiennyt, mitä Kristus on sanomallaan tarkoittanut, sillä lauseen kreikkalaisessa asussa ei voi piillä minkäänlaista väärinkäsitystä. Ei mikään muu kuin suorastaan tahallinen käännösvirhe ole voinut peittää tämän lauseen näkyvistä vuosisatojen ajaksi. Lause on näet käännetty, kuten se esiintyy vielä joissakin tällä vuosisadalla painetuissa suomalaisissa raamatuissa: ”Jumalan valtakunta on teidän *keskellänne*”.⁶³

⁶² Sen pyöriivät elektronit olisivat seuraavassa tuokiossa sinkoutuneet satojen tuhansien kilometrien päähän, kuten radiumin säteily.

⁶³ Vasta viimeinen raamatunkäännöksemme on tämän oikaissut, mutta sekin mutkitellen: ”Jumalan valtakunta on sisällisesti teissä.”

Tuota erehdystä ei voisi muuten käsittää, jollei tuntisi sitä historiallista tosiseikkaa, että katolisen kirkon päästyä valtaan aina uskonpuhdistukseen asti oli länsimaisessa kirkossa uusi testamentti aivan tuntematon alkukielellään. Tuskin tiedettiin sen olemassaolostakaan. Vasta Konstantinopolin jouduttua turkkilaisten käsiin (v. 1453) toivat kreikkalaiset länteen käsikirjoituksia ja alkoivat opettaa kreikkaa, ja silloin olivat jo määrätyt ajatustavat ja käsitykset pysyvästi juurtuneet ihmisten tajuntaan eikä yksityinen ääni voinut paljonkaan vaikuttaa joukkotajuntaan.

Jokainen, ken vähänkin tuntee kreikankieltä, tietää, että *entos hymoon* ei voi millään ehdolla merkitä *teidän keskellänne*. Jos Luukas olisi kirjoittanut *en hymiin (in vobis)*, olisi ollut ainakin mahdollisuus kääntää näitä sanoja ”teidän keskellänne”, koska *en*-sanalla (= lat. *in*) joskus on tällainenkin merkitys.⁶⁴ Mutta *entos* on yhtä tarkka merkitykseltään kuin suomalainen sana *sisällä* ja sen tähden täytyy virheen – ainakin myöhempiä aikoina – olla aivan tahallinen. On tahdottu paeta sitä merkitystä, joka tulisi täydellisesti mullistamaan kaikki opit tuonpuoleisista asioista.

Jos kääntäjät eivät olisi koskaan lukeneet muuta kreikkalaista tekstiä kuin mitä heillä oli omassa testamentissaan, olisivat he jo siitäkin löytäneet kohtia, jotka olisivat oikaisseet heidän harhautuneet ajatuksensa. He olisivat voineet esim. lukea, että ”astian sisäpuoli” on *to entos tou poteiriou* (Matt. 23:26). Tai he olisivat voineet ajatella *entos*-sanan vastinetta latinan kielessä *intus* ja muistella Virgiliuksen kuuluisia säkeitä, missä hän puhuu Kosmoksen järjestyksestä:

Spiritus intus alit totamque infusa per artus

Mens agitat molem et magno se corpore miscet (Aeneis)

Henki *sisältäpäin* elättää maailmaa ja *tajunta* valautuneena jäsenten *sisään* pitää mahtavaa kokonaisuutta liikkeellä ja on sekoittuneena tuohon suureen ruumiiseen.

⁶⁴ Niinpä Joh. 1:14 ”Sana otti asuntonsa meihin”, eskeenoosen *en* heemiin (habitavit in nobis Vulg.) on itsepintaisesti käännetty ”asui meidän keskuudessamme” vastoin tavallista kreikankieltä.

TAJUNNAN VALTAKUNTA

Taivasten valtakunta on tajunnan valtakunta.

Kun tajunnassa alkaa muodostua järjestys ja sopusointu, silloin taivasten valtakunta ”lähestyy”. Mutta vielä sittenkään sitä ei voi kutsua *valtakunnaksi*, ennen kuin se on saanut hallitsijan, joka tietää hallitsevansa omaa valtakuntaansa, siis ennen kuin ihminen on saavuttanut tiedon sisässään olevasta Korkeimmasta Itsestä ja antautunut sen johdettavaksi.

Ennen kuin tämä hallitsija pääsee vaikuttamaan, on tajunta täynnä sekasortoa, taistelua, pimeyttä, toivottomuutta. Eri voimat siinä kahakoivat keskenään. Joskus toinen on voitolla, joskus toinen. Joskus hallitsevat ne voimat, joita me kutsumme ”hyviksi”, mutta jotka liiankin usein tuudittavat meitä itsekkäiseen mukavuuteen. Joskus taas rynnistävät esiin vastakkaiset voimat, joita me kutsumme ”pahoiksi”, koska ne häiritsevät rauhaamme. Näiden eri voimien temmeltäessä keskenään ei voi puhua mistään järjestetystä itsehallinnosta.

Niin kuin *Bhagavad Gitassa* sanotaan:

Epäsointuisella ei ole puhdasta järkeä eikä epäsointuisella ole keskitystä. Ilman keskitystä ei voi olla rauhaa ja rauhattomalla kuinka voisi olla onnea? (II, 66)

Tällainen on tajunta niin kauan kuin se on raakalaisasteella eikä ole tullut hallituksi valtakunnaksi. Kreikankielessä *basileia* ei merkitsekään määrättyä pinta-alaa niin paljon kuin sitä järjestysmuotoa eli *hallintoa*, mikä jossakin maassa vallitsee. Sekasortoinen Kaaos on loppuva ja on löydettävä sellainen *Valtias*, joka voi ehdottomasti taivuttaa valtansa alle kaikki nämä ristiriitaiset voimat ja lempeästi hallita ja johtaa niitä.

TAIVAAN KUVAANNOLLISUUS

Voisiko *tajunnan* ilmaisemiseksi käyttää parempaa vertauskuvaa kuin taivasta? Tämä ei ole mikään mielivaltainen

metafora, se on todella luonnon itsensä antama ikuinen kuvastin, joka heti johtuu mieleen jokaiselle ajattelijalle, kun hän tahtoo ilmaista *tajunnan maailman todellisuutta*.

On monta syytä, jotka tekevät *taivaan* luonnolliseksi *tajunnan* vastaavuudeksi.

1. Taivas eli avaruus on ääretön. Samaten tajuntakin on *ääretön*. Sen sisällölle ei voi löytää mitään rajoja; ei ole mitään, joka ei voisi saada sijaansa tajunnassa, jos se kerran on ulkomaailmassa. Rajattomat ovat ajatuksen liikuntoalat, pohjattomat itsetietoisuutemme lähteet.

2. Taivas on *muodoton*. Taivaalla kyllä liikkuvat pilvet, reونتulet säihkyvät, salamet singahtavat. Kuu purjehtii taivaan kannella ja lukemattomat tähdet tuikkivat. Mutta nämä eivät ole itse taivas vaan ilmiöitä sen *pinnalla*. Taivas pysyy näiden takana koskemattomana, muodottomana. Taivas on se Äiti-syvyys, mikä kaiken sisältää. Samaten tajunnassakin liikkuu monenlaisia ilmiöitä, siinä auringot syttyvät ja tähdet loistavat, salamet välkehtivät, pilvet kasaantuvat ja jälleen poistuvat, mutta itse tajunta, itse *tajuaminen* pysyy aina samana. Se ei muutu. Se on sama kaikkialla ja kaikkina aikoina, kaikkien muotojen sisältäjä mutta ei itse milloinkaan muodoksi muuttuva.

3. Taivas on *saavuttamaton*. Apostolinen isä Hermas Pastor miettiessään tätä luonnon ilmiötä kirjoitti:

Kuule vertaus, jonka sinulle kerron: ota kivi ja heitä se taivaaseen ja katso, jos sillä osut taivaankanteen. Tai ota vesisuihku ja ohjaa se taivaaseen, jos voit sillä puhkaista aukon siihen. Mutta taas katso pisaraa, joka katolta putoaa maahan: se kaivaa kiveenkin reiän. Näin pienimmilläänkin kappaleilla, jotka ylhäältä tulevat alas, on suuri voima. (*Mand. IX, 18*)

Tästä hän tekee johtopäätöksen ja käskää kuulijan ajatella, kuinka suuria ovat hengen (= tajunnan) voimat. Me voisimme vielä lisätä, että niin kuin on mahdotonta maasta käsin saada taivaaseen jäämään yhtään kappaletta, niin on mahdotonta

viedä tajuntaan mitään tästä aineellisesta maailmasta. Mutta tajunta taas hallitsee ja panee liikkeelle ainemaailman tapahtumat.

4. Taivas on *ikuinen*. Maasta ja muista taivaankappaleita ei voi kukaan väittää, että ne olisivat ehdottomasti ikuisia. Päinvastoin viisasten tieto sanoo, että niillä on ollut alkunsa ja tulee olemaan loppunsa. Mutta itse Avaruus pysyy iäti ja sen häviämistä ei voi ihmisjärki konsanaan käsittää. Yhtä mahdotonta on myös ajatella Tajunnan häviämistä, niin ettei olevaisella olisi mitään sisäistä tietoisuutta. Sillä kaikki on *elämää* ja elämä on aina jonkinlaista *tietoisuutta*. Tämä ei koske yhtä tajunnan persoonallista muotoa vaan itse Maailman-järkeä.

5. Taivas *ei ole hyvä eikä paha*. ”Taivas antaa sateensa niin hyvälle kuin pahoille”, sanoi Jeesus. Taivas on täydellisesti puolueeton, sen siunaavaisuus on vain siinä, että kaikkea se suvaitsee ja kantaa sylissään. Se on korkeammalla kaikkea, mitä me kutsumme hyväksi ja pahaksi. Nietzsche on puhunut ihania sanoja taivaan ”valo-pohjattomuudesta”, joka hänestä on kaikkien mahdollisuuksien sisältäjä ja kaiken *myöntämisen* symboli. Samaten tajunta kärsii itsessään kaikkea mahdollista pahaa taikka hyvää, mutta sen syvyys pysyy aina koskemattomana. Maeterlinck sanoo, että Sielun valtaistuini on tuhannen peninkulmaa siitä paikasta, missä ihmisen teot tapahtuvat. Sielu vain saastuttamattomasta korkeudestaan katselee ja todistaa, näkee ja tuntee.

6. Taivas *läpäisee ja täyttää kaiken*. Taivaalla ei muinaisaikana tarkoitettu sitä ilmavaippaa, joka maata ympäröi. Viimeksi mainittu oli ”pilviauer” (*aer*), jota pidettiin pajojen henkien eli alempien voimien temmelyskenttänä (Ef. 2:2: ”ilmavallan hallitsija”, *arkhoon aeros*). Taivaaksi kutsuttiin vain sitä seesteistä eetteriä, jonka arveltiin olevan pilvien yläpuolella. Muis-tettakoon Homeron kuvaus Jumalien kodista:

Tuulet eivät sitä huojuta eikä sade kastele eikä lumi saavuta vaan pilvettömänä leviää *Eetteri* loistavassa valkeudessaan, missä autuaat jumalat päivänsä viettävät. (*Odys.* VI, 43–46)

Jo muinaisaikana tiedettiin hyvin, että tämä *eetteri* samalla läpäisee kaikki aineet. Se tunkee läpi maan ja kaikki karkeat elementit. Samaten oli yleinen oppi myöhempänä antiikkisena aikana, että ihmisen sielu (= tajunta) on muodostunut *eetteristä*, jota kutsuttiin ”viidenneksi elementiksi” (*qvinta essentia*, siitä ”kvintessensi”). Sielu ei muka ollut muodostunut neljästä kosmisesta elementistä, maasta, vedestä, ilmasta ja tulesta, jotka alati muuttavat muotoa ja vaihtuvat, vaan eetteristä, joka ei ole muutosten alainen. Tämä oli heidän syvämerkityksinen oppinsa.

7. Taivas on *näkymätön*. Se kaunis sini, joka päivällä peittää taivaankannen, on vain maista auteretta, joka kätkee meiltä väärittömän avaruuden. Tajuntakin on aina näkymätön. Vaikka minkälaisiin oloiloihin siirtyisimme nyt taikka vastaisuudessa, niin sisässämme pysyy aina näkymätön subjektiivinen eli itsekohtainen maailma.

OIKEA TUONPUOLEISUUS

Kristus tuli siis ihmisille kertomaan *tajunnan maailman* salaisuuksista. Tämä on se tuonpuoleinen maailma, jota hänen vertauksessa koskivat. Kuten niin usein, on tässäkin ihmisten antama nimitys virheellinen ja olisi oikeastaan käännettävä päinvastaiseksi. Sillä juuri tajunnan maailma on meille totisesti ”tämänpuoleisena” ja ulkokohtainen maailma ”tuonpuoleinen”.⁶⁵

Ihmisten virheellinen käsitys on luonut tuon väärän nimityksen ”transsendentaalinen” eli ”tuonpuoleinen”, kun heidän huomionsa on ollut niin kiintyneenä aistinmaailmaan, että

⁶⁵ Niinpä sanaa entos, ”sisäpuolella”, josta äsken puhuimme, käytetään myös merkitsemään ”tällä puolella” – esim. entos tou potamou ”virran tällä puolella”.

ovat unohtaneet oman tajuntansa todellisuuden. Meidänkin täytyy tässä teoksessa noudattaa yleistä kielenkäyttöä, mutta pidämme vain mielessämme, että ”tuonpuoleinen” piilee meidän sisässämme. Muuta transsendentaalista ei ole.

Kuten itämaalaiset kirjat sanovat: ”Lähempänä kuin käsi tai jalka on Hän, Korkein Aatmaa, joka asuu kaikkien olioitten sydämessä.”

Tässä tajunnan maailmassa ihmiset elävät kaiken aikaa, vaikkeivät tiedä elävänsä siinä. Kun he kerran tulevat tietoisiksi sen todellisuudesta, huomaavat he välttämättömäksi siitä muodostaa itsessään onnen ja sopusoinnun valtakunta. Tämä on yhtä suoranainen kehittymisen tulos kuin että ulkomaailmassa muodostuu valtakuntia, kun ihmiset veljistyvät ja sivistyvät ja käsittävät yhteenkuuluvuutensa.

Tajunnan maailmassa on ainoa *kuolemattomuuden mahdollisuus*. Ruumiista tiedämme jokapäiväisen kokemuksemme perusteella, ettei se pysy hetkeäkään yllä ilman alituista kulumista. Ja joskin ruumiimme kestäisi ja pysyisi läpi ikuisuuksien, ei siitä olisi meille mitään iloa, jos ruumiista puuttuisi tajunta. Ainoa todellinen elämä on tajunnan, itsetietoisuuden elämä.

Nytpä vielä selvemmin ymmärrämme, miksikä Jeesuksen täytyi puhua vertauksilla. Tajunta on itsessään näkymätön ja ainoastaan luo itsestään heijastuksen, joka on ulkokohtainen maailma. Tajunta luo ympärilleen muotoja kaikissa luonnon valtakunnissa. Kaikki näkyväisessä maailmassa oleva on kuvastusta joistakin sisäisistä tosiasioista. Tietäjä, joka tämän on oivaltanut, kulkee vertauskuvien polkuja myöten takaisin niiden alkulahteeseen ja etsii siten synnyt syvimmät. Hän huomaa, että tajunnan lait ovat yhtä järkkymättömät kuin konsanaan ainemaailman lait. Laki vastaa lakia, ja viisauden taito on osata nähdä niiden yhteenkuuluvuus.

Siksi parhain vertausten määritelmä on seuraava, jonka antoi ”kultasuinen” kirkkoisä Krysostomos, Jülicherin mukaan paras Jeesuksen vertausten tulkitsija:

Parabolas esti logos paraboloon ta noeeta tois aistheetois kai paristoön ek loon kosmioon kai oratoon ta hyperkosmia kai a-orata.

”Vertaus on puhe, joka *aistittavista* kappaleista vertaamalla ottaa selville *tajunnalliset* asiat ja joka maallisista ja näkyväisistä ottaa esiin ylimaalliset ja näkymättömät asiat.”

MITKÄ AISTEJA TARVITAAN?

Sanoimme viime kirjassamme, että vertausten ymmärtämiseen ei tarvita niin paljon selityksiä kuin uudet aistit. Sanoimme, että Jeesus selitysten sijasta avasi opetuslasten silmät näkemään, mitä hän tarkoitti. He oppivat itse tajuamaan tuonpuoleiset asiat eikä vain niistä kuulemaan.

Tämä on erinomaisen selvää, jos ymmärrämme, että tuonpuoleisen maailma on tajunnan maailma. On luonnollista, ettei silloin ole niin tärkeätä tietää, mitä toiset siitä kertovat, kuin itse oppia ottamaan siitä vaarin, itse siinä kotiutumaan ja hallitsemaan sen lakeja.

Mitä silloin ovat ne ”uudet aistimet”, joita tarvitsemme? Itämaiden pyhissä kirjoissa kerrotaan, että meillä viiden tavallisen aistin lisäksi on vielä kaksi muuta tiedon hankkimiseksi:

Kuule minua... Lausu tämä ihmeellinen salaisuus... Nenä, kieli, silmä, iho ja korva viitenä (aistinelimenä), *äly ja tuntemus* – nämä seitsemän (aistinta) on käsitettävä tiedon lähteiksi. Haistaja, syöjä, näkijä, puhuja ja kuulija viitenä, *ajatteleva ja tunteva* – nämä seitsemän on käsitettävä toiminnan aiheuttajiksi.⁶⁶

Tämä ei ole mikään mielivaltainen määritys, vaan kaikissa maissa ovat viisaat tietoon pyrkiessään tulleet samaan tulokseen. He ovat tarkkaamalla tajuntansa toimintaa löytäneet nuo kaksi sisempää aistia (sanskritinkielellä *Manas* ja *Buddhi*) välttämättömiksi tiedon välineiksi. Viisi ulkonaista aistia eivät sinänsä antaisi meille mitään tietoa, ellei olisi kuudetta,

⁶⁶ I Anugiitaa, X luku. Toistettu Sal. Opissa. I. s. 123 ja 580.

älyä, joka ottaa vastaan aistimien havainnot, järjestää, vertaa ja tekee niistä johtopäätökset. Siksi sama *Anugiitaa* panee älyn sanomaan:

Nenä ei haista ilman minua, silmä ei näe valoa ilman minua jne. Ilman minua eivät aistimet loistaisi vaan olisivat niin kuin tyhjä talo tai tulet, joiden liekit ovat sammuneet.

Mutta älykään ei vielä anna meille todellisuuden tietoa. Sen takana on vielä korkeampi aisti (Buddhi). Tämä on kaikkein salaperäisin tajuntamme kyky, joka antaa meille *lopullisen varmuuden kaikesta olevaisesta*. Tämä seitsemäs aisti – länsimailla myös kutsuttu *intuitiksi*, sisänäkemykseksi – on useilla ihmisillä aivan heräämätön. He kuulevat siitä puhuttavan kuin jostakin olemattomasta. Siksi heillä ei ole myöskään täydellistä tietoa mistään luonnon totuudesta. Eikä tämä seitsemäs aisti voikaan herätä, ennen kuin ihmiskunta on ensin kehittänyt kuudennen aistin, älyn, ja oppinut sitä itsenäisesti käyttämään. Sillä sanotaan, että vasta kuudes aisti voi herättää seitsemännen. Mutta ne, jotka ovat oppineet käyttämään seitsemättä aistia, sanovat siitä:

Se valo, joka säteilee tästä seitsemännestä aistista, valaisee rajattomuuden kentät. Hetkeksi ihminen tulee kaikkittietäväksi. (H. P. B.)

UUSI SILMÄ, UUSI KORVA

Miten Jeesus puhui näistä kahdesta sisäisestä aistista? Jälleen vertauksilla. Älyä hän kutsui *silmäksi*. Hän sanoi siitä esim. nuo sattuvat sanat: ”Jos silmäsi on yksinkertainen (haplous), niin koko ruumiisi on valoisa. Mutta jos silmäsi on paha, niin koko ruumiisi on pimeä. Katso siis, ettei sinussa oleva valo ole pimeyttä.” (Luuk. 11:34,35) Varmasti Jeesus ei puhunut fyysisestä ruumiista, vaan vaihtakaamme sanat, niin näemme, mitä hän tarkoitti:

”Jos älysi on vilpityn, niin koko sielusi on valoisa. Mutta jos älysi on paha, on koko ruumiisi pimeä. Katso siis, ettei sinussa oleva älyn valo ole pimeyttä.”

Seitsemättä aistia taas koskee huudahdus: ”Jolla on korvat kuulla, hän kuulioon.” Aina kun tämä sana lausutaan, niin tarkoitetaan jotakin paljon syvempää käsittämistä kuin älyn näkemistä. Sillä huudahduksella vedotaan ihmisessä uinuvaan sisäisimpään vaistoon, sielu-kuuloon. *Anugiittaa* sanoo: ”Avaruus on ensimmäinen olevainen... Tämä avaruus omistaa vain yhden ominaisuuden ja se on *ääni*.” Siis sisäinen kuulo on se aisti, joka välittömästi tajuaa avaruuden eli taivaalliset asiat. Pythagoras puhui paljon ”piirien harmoniasta”, joka alati kaikuu ympärillämme, vaikka useimpien ihmisten korvat ovat liian tylsät sitä havaitsemaan. Juutalaisilla oli *Bath-kol*, ”taivaallinen ääni”, josta usein kerrotaan heidän kirjoissaan, myöskin evankeliumeissa (esim. Luuk. 9:35, Joh. 12:28). Uudempana aikana on puhuttu Hiljaisuuden Äänestä. Henkinen korva kuulee Mestarin eli Jumalan äänen tajuntansa sisimmissä syvyyksissä.

Etä nämä seitsemän aistinta eivät olleet länsimaillakaan tuntemattomat, huomataan seuraavasta otteesta alkukristillisestä kirjallisuudesta:

Vertauksessa puhuen he (ihmiset) saivat käytettäväkseen viisi Herran voimakkyä (aistia: *energeemata*), mutta kuudenneksi hän näiden lisäksi antoi älyn (*noun*) ja seitsemänneksi Järjen (*Logon*), joka tulkitsee hänen voimakkyjään (aistimiaan).⁶⁷

Kertomuksen mukaan nämä aistimet annettiin ihmiselle jo luomisessa, ”jotta hän niiden avulla tekisi kaikkea ihmisen työtä”. Tri Charles vertaa tätä kohtaa stoalaisten oppeihin, joissa näitä seitsemää sielunkkyä kutsuttiin seitsemäksi ”hengeksi”, ja huomauttaa, että Jeesuskin on vertauksissaan puhunut seitsemästä hengestä, jotka ovat ihmisen sisällä ja voivat tulla hänen kiusaajikseen (ks. Matt. 12:45, Mark. 16:9), jos hän ei osaa

⁶⁷ Tri R. H. Charles, *The Testament of the Twelve Patriarchs*, Ruben II, Note.

niitä käyttää. Palvelijat tulevat herroiksi talossa, kun isäntä on kykenemätön.

IHMISEN IHANNE

Tässä paikassa ja tällä hetkellä meillä siis on hallussamme ne kyvyt, joilla voisimme tuntea taivaan valtakunnan ja päästä sitä kokemaan. Jos me yhtä täydellisesti voisimme käyttää sisäisiä aistejamme kuin olemme oppineet ulkonaisia käyttämään, niin me tuntisimme jokaisessa ilmiössä sen sisäisen hengen ja jokainen olio olisi meille jumalallinen pirstale ja totisesti ei voisi meillä silloin enää olla olemassa mitään pahaa, vaan me ”eläisimme aina taivaassa”. Ainoastaan se, että tietämättömyyden harso peittää silmämme, tekee kulkumme kompastuvaksi ja muuttaa maan – Jumalan paratiisin – kärsimysten ja taistelujen tyyssijaksi.

Taas jolleivät nuo sisäiset aistit meissä pääse toimimaan, niin ei voi kuolemakaan meitä mihinkään taivaaseen johtaa. Jos silmämme on ”kateen silmä”, niin ei ”taivaan saleissakaan” ole meillä mitään nautintoa, sillä kateus myrkyttäisi sen kuitenkin, kun näkisimme, ettei meillä ole sen enempää kuin muillakaan. Jos taas korvamme on turmeltunut, niin emme osaa erottaa enkelien rakkauslauluja maallisten torvien hälinästä. Ne ihmiset, jotka kuvittelevat löytävänsä täydellisen onnen jossakin kuolemanjälkeisessä paratiisissa, vaikkeivät täällä ole voineet sisässään luoda onnen valtakuntaa, eivät ole vielä lukeneet elämänkirjan aakkosia. He eivät ole huomanneet, että heidän *oma tajunnantilansa* ensi ja viime kädessä määrää, milloin ja missä on onni ja rauha.

Monien ihmisten ihanteena on vielä jonkinlainen ylimaallinen *Schlaraffenland*, nautinnon tyyssija, missä laiskat olennot loikovat, saaden heti kaikki halunsa tyydytetyiksi. Mutta ajattelevat ovat huomanneet, että tämä ihanne perustuu loogiseen

mahdottomuuteen: missä tulevat kaikki halut heti tyydytetyiksi, siellä ei voi olla ensinkään haluja. Missä nautinto on huippuunsa kyllästytetty, lakkaa se olemasta nautinto. Tällainen tila on täydellinen Nirvana, missä kaikki halut ovat sammuneet ja ikuinen samaisuus vallitsee. Jos se on lopullinen päämäärä, niin Jeesus ei ainakaan puhunut siitä niille olennoille, jotka vielä eivät olleet edes *alkaneet* elää tajunnan valtakunnassa. Jos on totta, mitä tietäjät sanovat, niin taivaan eli tajunnan maailmassa ihmisen itsetietoinen elämä kestää äärettömiä aikoja, ennen kuin hän siitakin vetäytyy pois ja lakkaa olemasta yksilöllinen olento. Nyt on hänen lähin tehtävänsä vain luoda sisäänsä todellinen sopusoinnun valtakunta.

SYDÄMEN PAHAT HALUT

Nyt tulee vastattavaksemme muutamia kysymyksiä. Ensiksi kuulemme tuon vanhan väitteen: Ihmisen sisällä ei voi olla muuta kuin pahuutta, vain itsekkäitä viettejä, ahneutta ja petollisuutta. Sanoohan Jeesuskin:

Sisältä, ihmisen sydäimestä tulevat ulos pahat ajatukset, huoruudet, varkaudet, murhat, ahneus, petollisuus,irstaisuus jne. (Mark. 7:21,22, Matt. 15:19)

Näiden sanojen perustalle on rakennettu tuo kauhistava oppi ihmisen pahuudesta ja kykenemättömyydestä hyvään. Kun ihmisen *sydän* on näin saastainen, kuinka voi olla hänessä mitään todellista hyvää? Ainoa, mitä voi olla, on järjen luoma kylmä ulkokultaisuus.

Katsokaamme tarkoin tätä Jeesuksen lausetta, pitääkö se yhtä sen kanssa, mitä edellä olemme puhuneet tajunnan valtakunnasta. Ehdoton periaate kunkin Jeesuksen lauseen ymmärtämiseksi on se, että jokainen vertauspuhe on kokonaisuus. Siitä ei saa yhtä osaa silpoa pois eikä toista lisätä sen henkeä loukkaamatta. Tämän periaatteen on Jülicher niin loistavasti

todistanut ainoaksi oikeaksi. Sitä vastoin ei ole ensinkään tähdellistä, missä kohden evankeliumeissa mikin vertaus esiintyy, koska ainesten historiallinen järjestely oli kauttaaltaan mieltävaltainen ja eri evankelistoilla erilainen.

Jos katsomme yllä olevaa lausetta, niin se on vastaus farisealaisille, jotka moittivat, että Jeesuksen oppilaat söivät pesemättömin käsin. Jeesus vastasi: ”Ei mikään, mikä ihmisen ulkopuolelta menee hänen sisäänsä, voi häntä saastuttaa, vaan mikä ihmisestä lähtee ulos, se saastuttaa ihmisen.” (Mark. 7:15) Ja hän valaisi tätä vertauksella, joka oli niin kansanomaisen karkea, ettei kukaan evankelista ole uskaltanut sitä sanallisesti jäljentää. Se on vertaus, jossa puhutaan syömisestä ja ulostuksista. Tekstikriitikkojen mielipide on, että Markus liittäessään loppuun pienen lauseen ”kaikki ruoat puhdistain” on pilannut vertauksen sanamuodon. Tarkoitus lienee ollut sanoa:

Te ulkokullatut! Kyllä pidätte tarkkaa huolta siitä, ettei mikään ulkopäin teitä tahraisi, mutta ette koskaan ajattele, että itse voitte ajatuksillanne tahrata muita. Katsokaapa vertaukseksi ruumiin toimintaa: se, mikä ruumiin sisälle menee, ei ole koskaan niin inhottavaa kuin se, mitä se laskee itsestään ulos. Jos hän syökin sopimatonta, niin sisässä tapahtuu erotus: hyvä jää jäljelle, paha lähtee ulos.⁶⁸

Opetuksena tästä vertauksesta on se, mikä toisessa paikassa sanotaan: ”Puhdistakaa *ensin* astian sisäpuoli, jotta myös ulkopuoli tulisi puhtaaksi.” (Matt. 23:26) Astian sisäpuoli on tässä sydän eli tajunta ja ulkopuoli on ruumis ja näkyväinen toiminta.

Kieltääkö siis tämä vertauspuhe sen, mitä edellä olemme sanoneet taivaan valtakunnasta? Ei, vaan päinvastoin vahvistaa sitä, sillä tässä on lausuttu saman totuuden negatiivinen puoli. Jeesus tahtoo saattaa kuulijansa ehdottoman vakuuttuneiksi siitä, että hänen onnensa tai onnettomuutensa riippuu

⁶⁸ Tässä ei ole ensinkään otettu lukuun aivan toista, terveysopillista kysymystä, että nimittäin sopimattomasta ravinnosta aina jää joku osa ruumiiseen, tuottaen haittaa elimistölle.

ihmisen omasta tajunnasta. Jos hänen oma sisäisyytensä on aivan puhdas, eivät häntä saastuta ne monenlaiset seikat, joita maailmassa tulee hänen eteensä. Mikään ulkopuolinen ei voi häntä turmella, jos hän itse pysyy himottomana. Ja tähän ”ulkopuoliseen” kuuluu myös osittain hänen oma ruumiinsa. Todellinen elämä tapahtuu hänen omassa tajunnassaan, jossa hän on tai hänen ainakin *pitäisi olla* ainoa valtiias, ja sen tähden hän ei voi syyttää ketään muuta kuin itseään, jos hän joutuu harhaan ja turmioon.

Tämä opetus oli äärettömän tärkeä senaikaisille juutalaisille ja lukemattomille ihmisille vielä tänäkin päivänä. Mitään ei persoonallinen ihminen ole alttiimpi tekemään kuin syyttämään synn kärsimyksistään muille. Milloin hän luulee pahan lähteen olevan lähimmäisissään, milloin vanhemmissaan tai esivanhemmissaan aina Adamista asti, tai hän keksii kaikenlaisia ”peikkoja”, jotka muka viettelevät häntä pahaan. Juutalaiset, jotka rajattomassa ylpeydessään ja ulkokultaisuudessaan luulivat olevansa Jumalan pyhä kansa, olivat keksineet tuon omittuisen ”riivaus”-opin, miten muka pahat henget ympäröivät alituisesti heitä ja tunkeutuivat heidän sisäänsä, tehden heidät intohimoista mielipuoliksi. Samaten heidän tapana oli syyttää vieraita kansoja, ”pakanoita” oman kansansa alennustilasta, vaikka heidän oma historiansa oli todistanut, kuinka paljon sivistystä vieraat kansat heille saattoivat antaa.

Kaikki nämä ennakkoluulot Jeesus teki tyhjäksi viittaamalla siihen ehdottomasti järkipäiseen totuuteen, että ihmisen jokaiseen tekoon täytyy käskyn tulla häneltä itseltään. Kukaan ei voi panna liikkeelle hänen ruumistaan paitsi hän itse. Kukaan ei voi luoda hänessä ajatuksia paitsi hän itse. Toinen voi ainoastaan *antaa aiheita*, mutta ihmisen todellinen Itse ei ole kenenkään muun kuin itsensä hallittavana ja siis ainoa vastaaja teoistaan. Vanhimma kristillisestä kirjallisuudesta huomataan, kuinka syvälle tämä totuus painautui Jeesuksen lähimpiin kuulijoihin.

PAHEIDEN LUETTELOT

Eikö sitten tuolla vertauksella tahdottu osoittaa, että ihmisen on mahdotonta tulla hyväksi, koska hänen sisässään pulppuaa ehtymätön pahuuden lähde? Kaukana siitä. Ne, jotka näin luulevat, eivät jaksakaan seurata Jeesuksen ajatusuria. Jeesus juuri lausui vertauksensa osoittaakseen, että ihmisen on *velvollisuus* puhdistaa oma sisäisyytensä, koska kukaan muu ei tule tekemään sitä hänen puolestaan. Ja tämä tietysti samalla edellyttää, että ihminen *voi* tehdä sen. Kun Jeesus sanoi: ”Puhdistakaa *ensin* astioittenne sisäpuoli”, niin hän aivan varmasti *ei* tarkoittanut farisealaisten juoma-astioita vaan heidän oman sydämensä astiaa.

Jos kerta ihmisellä on mahdollisuus kaikkeen pahaan, niin hänellä on samalla mahdollisuus kaikkeen hyvään. Nämä kuuluvat yhteen. Siksi Socrates huokasi vankilassa: ”Jospa nämä ateenalaiset osaisivatkin todella tehdä jotakin paha. Silloin he myös osaisivat tehdä jotakin hyvää. Mutta nyt he tekevät kaikki sikin sokin, ajattelematta mitään.”

”Ihmisen tahto on hänen taivaanvaltakuntansa”, sanoi filosofi Fichte. Mutta yhtä hyvin se on hänen helvettinsä. Riippuu aina vain hänestä itsestään. Joko hän on täydessä sopusoinnussa oman Itsensä kanssa, tai hän elää ja toimii ”vastoin parempaa tietoaan”, kokien loppumatonta ristiriitaa. Ja hänen tietämättömyytensä ja välinpitämättömyytensä tuottaa yhtä hyvin turmiota kuin suoranainen pahuus. Hänen täytyy herätä ja karkottaa sielunsa valkoisesta temppeleistä ne vieraat asukkaat, jotka siellä *hänen antamallaan luvalla* mellastavat.

Ilman mitään syytä on näistä Jeesuksen sanoista saatu aiheetta valittaa ja surkutella ihmissydämen suurta syntisyyttä. Jo kaikkein vanhimpina aikoina syntyi tämä väärinkäsitys. Sen merkkienä ovat ne pitkät ”paheiden katalogit”, jotka liisättiin näihin värssyihin ja jotka rajattomasti vaihtelevat eri

*toisoinnoissa.⁶⁹ Markuksella näitä paheita on jo 13, ”Kahden-toista apostolin oppi” sisältää vielä useampia. Samanlaiset paheiden luettelot olivat muuten hyvin suosittuja antiikkisella rappeutumiskaudella, esiin. stoalaisten keskuudessa.⁷⁰

Tuo luetteleminen oli kerrassaan tarpeeton, koska ei ollut Jeesuksen tarkoituksena mainita, *mitkä* paheet tulevat sydämestä, vaan että yleensä *kaikki tyyni*, mikä on paha, tulee ihmisen sisältä. Joka tahtoo luettelejoja, etsiköön niitä valtion rikostilastoista.

KIELELLINEN EREHDYS

Vielä on eräs kielellinen seikka ollut erehdyksen syynä. Joka lukee uutta testamenttia alkukielellä, huomaa pian, että kreikkalainen *kardia*-sana ei vastaa täysin uudempien kielten *sydän*-sanaa. Sydämellä tarkoitetaan nykyisin jotakin tavallista älytietoisuutta syvempää, sisäisempää, sitä vastoin sillä muinaisaikana *ei ollut* tätä merkitystä. Väärinkäsitys on todella hirveä, jos luullaan Jeesuksen tarkoittavan, että ihmisellä paitsi älytajuntaansa on vielä syvemmällä sisässään joku pahan tyysija.

Jo näistä lauseistakin selviää, että sydämellä oli muinoin toinen merkitys. Se pahe, mikä tekstikritiikin mielestä varmin löytyi Jeesuksen omassa alkuperäisessä lauseessa,⁷¹ oli *dialogismoï poneeroi* eli ”huonot ajatukset”. Jokainenhan tietää, että nykyaikana ei ole tapana sanoa *ajatusten* lähtevän sydämestä.

⁶⁹ Tri A. Resch luetellen näitä toisintoja, sanoo: ”Yksityiskohtiin nähden on näissä luetteloissa tietysti menetelty hyvin mielivaltaisesti... Paheiden luku alkuperäisessä Herran sanassa on varmasti täytynyt olla hyvin suppea, koska muuten loppu: ”ja sen kaltaiset” olisi tarpeeton. Vasta myöhempi aika on lisännyt paheita yhä enemmän ja luonut varsinaisen pahekatalogin tuosta yksinkertaisesta Herran sanasta”. (Aussercanonische Parallelltexte, II, s. 176, 177).

⁷⁰ Ks. Dieterich, Nekyia, s. 163 ss.

⁷¹ Esim. Klemens ja Macarius mainitsevat sen ainoana näistä paheista.

Suuressa Hastingsin raamatullisessa sanakirjassa sanotaan:

Koska raamatun kielessä ”elämä on veressä” (3 Moos. 17:11), niin sydän tuli merkitsemään *persoonallisen elämän keskipistettä*. Tämä merkitys sillä on muuttumattomana läpi raamatun. Kuinka ylen harvoin mitään ajatustoimintaa luetaan päälle tai aivoille... Niin kuin ruumiin sydäimestä lähtee veri, jossa asuu eläimellinen elämä, niin sielun sydäimestä lähtee kaikki *älyllinen ja siveellinen* toiminta. Siihen myöskin palaavat kaikki ihmisielun toiminnat. Siellä sielu on kotonaan itsensä kanssa ja tulee tietoiseksi omasta toiminnastaan ja kärsimyksestään. ”Kun sydän on murheellinen, niin ei auta ulkonainen ilo.” (San. 1. 14:10)

Sydän on siis tajunnan, itsetietoisuuden ja yleensä kaiken tiedon elin. Meidän täytyy huomata, että raamatussa tällä sanalla tarkoitetaan kaikkia sisäisiä liikuntoja: *älyllisiä ja järkipäisiä* yhtä hyvin kuin muita. *Tämä on pääerotus sanan raamatullisen ja nykyaikaisen merkityksen välillä*... Raamattu sijoittaa ihmisturmeluksen sydämeen, koska synty on periaate, jolla on tyysijansa ihmisen sisäisessä elämässä ja sieltä käsin ”saastuttaa” hänen toimintansa ulkopiirin (Matt. 15:19,20). Toiselta puolen se pitää ”sydäntä” jumalallisen vaikutuksen paikkana, kaiken siveellisen uudistuksen lähtökohtana. ”Lain työ on kirjoitettu heidän sydämeensä.” (Room. 2:15) ”Puhdisti sydämensä uskolla.” (Apt. 15:9) Vielä kerran sanoen, ”sydän” syvällä sisässä ollen piilossa sisältää ”salatun ihmisen” (1 Piet. 3:4), todellisen ihmisen...

Että ihmisen siveellinen turmelus sijaitsee sydämessä, siis *ei tarkoita*, että *ihmislunnon perusolemus* eli hänen yksilöllisyytensä olisi turmeltunut vaan hänen toimintaperiaatteensa. Kun sanotaan, että pelastusprosessi alkaa ”uudesta sydäimestä”, niin ei tarkoiteta, että tilalle tulisi toinen Minuus eli yksilö vaan että uudet toiminnan periaatteet astuvat voimaan. (J. Laidlaw, system. teologian professori, Edinburgh.)

Kuten yllä olevasta selviää, merkitsi sydän juutalaisilla *yleensä koko tajuntaa*. Sydämeen siis on perustettava taivaan valtakunta. Vaikka se olisi tällä hetkellä kuinka huono tahansa, niin ei ihminen voi mennä ulos omasta sydäimestään ja löytää taivasta muualta. Hänen täytyy tavalla tai toisella itsensä tehdä se työ, jota ei kukaan muu voi tehdä hänen puolestaan.

HELVETIT TAJUNNANTILOJA

Kun sanomme, että ”taivas” merkitsee tajuntaa, ja samalla Jeesuksen sanojen nojalla päätämme, että samasta tajunnasta saa alkunsa myös kaikki paha, niin silloinhan tulisi itse *helvetikin kuulumaan taivaaseen*, koska helvetti perustuu johonkin tajunnantilaan.

Niinpä niinkin. Tämä johtopäätös on ehdoton ja pitää paikkansa. Taivaita eli tajunnantiloja on todella monenlaisia, ylhäisiä ja alhaisia, pimeitä ja valoisia. Tästä syystä sanotaan ”*Kahdentoista patriarkan testamentissa*”:

Kuule siis seitsemästä taivaasta. Alin on sen tähden pimeä, koska se näkee kaikki ihmisten pahat teot. Toisessa taivaassa on tuli, lumi, jää, valmistettuna Jumalan suurta tuomiopäivää varten. Siinä on kaikkien niiden henget, jotka palvelevat jumalattomien rangaistukseksi. Kolmannessa taivaassa ovat ne sotavoimat, jotka ovat määrättyt Harhan ja Beliarin hengille kostamaan tuomion päivänä. Ne, jotka ovat näiden yläpuolella neljännessä (ja siitä ylöspäin) ovat pyhiä. Siinä taivaassa, joka on kaikkien yläpuolella, asuu Korkeimman suuri kunnia, kaiken pyhyyden yläpuolella. Seuraavassa (= kuudennessa) taivaassa ovat Herran kasvojen Enkelit,⁷² jotka palvelevat ja rukoulevat Herraa vanhurskaitten ylikäymisten puolesta. Sen alapuolella (viidennessä) ovat ne enkelit, jotka tuovat Herran kasvojen enkeleille vastaukset. Sen jälkeisessä taivaassa ovat valtaistuimet ja herraudet, joissa alituisesti Jumalalle viritetään ylistyksiä.⁷³

Tämä alkukristillisellä ajalla kirjoitettu teos antaa siis meidän nähdä, mitä merkitsee taivaitten monilukuisuus. Ne ovat ne seitsemän erilaista tajunnantilaa, joissa eri olennot viihtyvät. Kolme alinta ovat ne, joita myös on kutsuttu helveteiksi eli kiirastuliksi ja joissa ihmisten pahat teot tapahtuvat. Näissä hallitsevat koston enkelit, jotka toimeenpanevat luonnon oikeuden (itämäisittain karman). Näissä ”helveteissä” eivät *peikot*

⁷² Neljä suurta Läsnaolon Enkeliä, jotka mainitaan Eenokin kirjan XL, 2.

⁷³ E. Kautsch, Die Apokryphen und Pseudepigraphen des Alten Testaments, II. Die Test. der 12 Patr., Levi, 3.

ole liekkien kohentajina, vaan Herran enkelit täällä taistelevat Harhaa ja Intohimoa (Beliaria) vastaan. Neljännessä taivaassa vasta alkaa syntyä järjestetyt *Valtakunnat* ja *Herraudet* ja ylisyvirret kaikuvat Korkeimmalle, sillä täällä on jo Jumaluuden voima voittanut Harhan vallan.

Näemme siis, että jo muinaisen opin mukaan kaikki tajunnantilat kuuluivat taivaisiin ja että näitä vain erotettiin eri asteisia, toiset pyhiä, toiset epäpyhiä. Alkuperäisissä Jeesuksen sanoissa ”taivaat” aina ovat monikkomuodossa. Se taivas, johon Jeesus nousi kuoltuaan, oli sellainen, mihin eivät hänen omat opetuslapsensa voineet kohota (Joh. 13:33), vaikka *hänen* tajuntansa ulottui korkeudesta läpi kaikkien kerrosten alas heidän luokseen. (Joh. 14:18,23)

”JUMALAN VALTAKUNTA”

Nyt tehdään meille vielä kolmas kysymys: puhuiko Jeesus ensinkään ”taivasten valtakunnasta”, koska kolme evankelistaa (Markus, Luukas ja Johannes) kertoo tavanomaisesti ”Jumalan valtakunnasta”? Mikä nimitys oli Jeesuksen suussa?

Olemme jo ennen maininneet, että professori Harnack pitää Luukkaan nimitystä oikeampana ja arvelee Matteuksen rinnakkaislauseissa panneen ”Jumalan” sijalle ”taivasten”. Mutta miksikä Matteus näin olisi tehnyt, hän ei mainitse. Muutenkaan Matteus ei tehnyt pohjatekstiinsä stilistisiä muutoksia päinvastoin kuin Luukas.

Olemme ehdottomasti sitä mieltä, että tässäkin Matteus on säilyttänyt Jeesuksen käyttämän alkuperäisen sanamuodon. Ei ainoastaan Luukas, vaan muutkin varhaisimmat kristityt käänisivät säännönmukaisesti ”taivaat” ”Jumalaksi”, kun siirsivät evankeliumin kreikkankielelle. ”Jumala” oli yksi niitä nimityksiä, joita yhteisellä suostumuksella otettiin käytäntöön yksinkertaisuuden ja helppotajuisuuden vuoksi.

Mutta ei ole mitään syytä uskoa, että *Jeesus yleisesti olisi puhunut ”Jumalasta”*. Ainakaan se käsite ei niin esiinny hänen historiallisissa puheissaan paitsi lisäyksenä. Sitä suurta Salaisuutta, jota on ollut tapana kutsua ”Jumalaksi”, hän nimitti ”Isäksi, joka on taivaissa” tai lyhyesti ”Isäksi”. Hän vältti aivan järjestelmällisesti käyttämästä Jumala-nimeä, ja syy on helppo huomata. Hän olisi silloin tullut puhuneeksi siitä Jahvesta, jota israelilaiset palvelivat ja jolle he temppelissään uhrasivat härkä- ja lammasuhreja. Hänen valtakuntansa olisi ollut ”Jahven valtakunta” ja silloin siihen olisivat liittyneet kaikki ne itsekkäät, vallanhimoiset, julmat käsitykset, joita profeetat olivat Israelin kansassa herättäneet. Hänen maamiehensä olisivat luulleet hänen puhuvan siitä maallisesta valtakunnasta, jonka keskipisteenä olisi Jerusalem ja jolle kaikki maanpiirin kansat tunnustaisivat alamaisuutensa.

TAIVAS – JUMALUUS

Se valtakunta, josta Jeesus puhui, ei ollut yhden eristyneen heimokunnan paratiisi, vaan hänen valtakuntansa oli yhtä avara kuin *taivas*, joka kaareutuu yläpuolellemme, minne tahansa menemmekin päällä maan. Hänen valtakuntansa oli kyllä *jumalallinen* valtakunta sen tähden, että siinä Jumaluuden voimat hallitsivat, mutta Jeesukselle Taivas jo sinänsä oli samaa kuin Jumaluus, koska se kuvasi Rajatonta Kaikkeutta.

Muinaiset viisaat, jotka ovat oppineet tuntemaan Jumalan *kaikkiallisena*, ovat mielellään käyttäneet siitä taivas-nimitystä. Valkoisen rodun vanhin pyhä kirja *Rig Veeda* sanoo:

Niin kuin silmä näkee levitetyn taivaankannen, niin viisas näkee kaikkialla olevan Jumalan.

Ja Virgilius, joka omisti hienostuneimman kreikkalaisroomalaisen sivistyksen, hapuillessaan Jumalalle sopivaa nimitystä ei löytänyt muita sanoja kuin *Pater-Aether – Isä Eetteri*⁷⁴ eli *Taivas*.

⁷⁴ Georgica, II, 235.

Tietämättömille Taivas eli avaruus on tyhjä ja eloton, mutta tietäjille se on elävä ja tajuinen. Sen tähden Plinius saattoi siitä sanoa, että avaruus on ”kokonaan tunnetta, kokonaan kuuloa, kokonaan sielua, kokonaan henkeä, kokonaan minuutta”.⁷⁵

Että Jeesukselle todella Taivas edusti Ääretöntä Jumaluutta, näkyy tuhlaajapojan vertauksessa, jossa kotiinpalaaja sanoo isällensä: ”Isä, minä olen syntiä tehnyt Taivasta vastaan ja sinun edessäsi.” Tai sitten hän teki juutalaisille kysymyksen, oliko Johanneksen kaste Taivaasta. Siihen aikaan oli varsin yleistä kutsua Jumalaa Taivaaksi. Osaksi niin tehtiin taikauskoisesta pelosta, ettei ”turhaan lausuttaisi” Jumalan nimeä, osaksi niin tekivät tietäjät, jotka ymmärsivät Jumalaa kaikkiallisena eikä enää persoonallisena.

Uskomme, että Luukas ja muut, jotka muuttivat ”Taivaat” ”Jumalaksi” kääntäessään evankeliumin kreikankielelle, tekivät sen Mestarin tahtoa totellen, koska Jumala-nimitys ei kreikkalaisessa aatemaailmassa herättänyt sitä väärää ja alhaista kuvaa, minkä juutalaiset olivat luoneet Jumalastaan, vaan jokainen saattoi siihen lisätä korkeimman merkityksen, mitä hän saattoi ajatella.⁷⁶ Muille kansoille, jotka olivat tieteellisemmällä kannalla, ei Taivas taas ollut yhtä pyhä kuin se oli silloisille juutalaisille.

Yhtä kaikki me olemme Matteukselle kiitolliset siitä, että hän on säilyttänyt Jeesuksen oman nimityksen, koska se antaa meille tiedon hänen tarkoituksestaan.

Kysymys Jeesuksen suhteesta Jumalaan ja miten se koskee elämän ja kuoleman kysymystä, vie meidät seuraavaan lukuun.

⁷⁵ Krist. opin ydin, s. 41.

⁷⁶ Siksi yleinen oli kreikkalaisessa filosofiassa Pythagoraasta ja Platonista asti käsitys yhdestä jakamattomasta, kaikkiallisesta Jumaluudesta.

IV JUMALA TAJUNNAN SYVYYDESSÄ

”Jumala on ainoa, jolla
on kuolemattomuus.”
(Paavali, 1 Tim. 6:16)

”ISÄ TAIVAISSA”

Kaikkina aikoina on ollut kaksi tapaa lähestyä Jumalaa, kaiken takana olevaa Henkeä. Toinen tapa on tarkastaa ulkopuolista maailmaa, tutkia sen ilmiöitä ja nähdä niissä suurten lakien vaikuttavan, jotka viimein antavat tutkijalle käsityksen Äärettömästä, kaikkea ylläpitävästä Tajunnasta. Tämä on tieteellinen keino ja vaatii vuosisatojen kokemuksiä, kunnes se tuottaa tuloksia.

Toinen tapa on kulkea oikopolkua ja syventyä omaan tajuntaansa, kunnes siellä löytyy Olemassaolon lähde. Tämä on uskontojen tie ja perustuu sisäisiin kokemuksiin.

Buddhalaiset toistavat alinomaa: *Om Mani Padme Hum* – ”Oi Jalokivi Lootuskukan sisällä”. Lootuskukka tarkoittaa tätä Jumalaista Maailmaa, jossa eri tajunnantaset ovat terälehtiä. ”Jalokivi” tämän sisällä on sama kuin Jeesuksen ”Isä, joka on taivaissa”.

Jeesus ei tullut puhumaan siitä, että ”taivas ja maa on täynnä Herran kunniaa”. Se oli ihmisten jo pitänyt itse huomata. Hänen tehtävänsä oli kääntää heidän katseensa sisäänpäin, jossa he voivat löytää syvemmän salaisuuden.

Kun hän lausui: ”Minä olen Isässä ja Isä on minussa”, niin edellinen puoli lauseesta kuvaa Jumalan kaikkitäyttävyyttä, jälkimäinen taas hänen sisäisyyttään ja läheisyyttään.

Toisinaan taas oli Jeesuksen tapana sanoa ”Isä, joka on salassa” (en mysteerio). Tällä hän tarkoitti, ettei mikään ihmisten

luoma ajatuskuva (ei siis ”Isä”-kään) voinut kuvata tätä Todelisuutta. ”Kaikki, mitä ihminen tietää Isästä, on se, mitä hän tietää Itsestään, sisällään ja itsensä kautta. Hänen Taivaallisen Isänsä sielu (heijastus) on häneen ruumiillistunut”. (H. P. Blavatsky)

Olemme edellisessä kirjassa selittäneet, miksi Jeesus antoi ihmisten käytettäväksi Isä-nimen. Sillä hän osoitti, että ihminen on erottamattomasti samaa luontoa kuin itse Jumaluus. Jos ihminen on *rajallinen* Tajunta, niin on Jumala *Ääretön* Tajunta. Pyörä on pyörän sisällä, taivas kätkeyty taivaaseen. Sisimmässä sielussamme, kaukana tuolla puolla ajatuksiemme, tunteittemme, jopa tietoisien tahtomme, me itse olemme tuo ”Isä”. Se on se Äänetön Vartija, joka näkee kaiken ja ottaa kaikesta vaarin.

KUOLEMATTOMUUS JUMALTIETOISUUDESSA

Jeesus puhui usein, että ”Isä, joka on salassa, *näkee kaiken*”. Hän käytti tätä lausetta herättääkseen ihmiset suurempaan tietoisuuteen omista teoistaan ja vastuunalaisuuteen. Samalla nämä sanat koskettavat ihmeellistä salaisuutta, jonka nykykainen sielutiede on kokeellisesti näyttänyt toteen. Vaikka ihmisen persoonallinen muisti on niin lyhytikäinen ja aivosolut ovat lakkaamattoman vaihdoksen alaisia, niin kaikkien erilaisen tajunnantilojen takana on sellainen salainen Olemus, joka ei jätä mitään huomaamatta eikä mitään unohda. Tämä muisti on kuin piirretty kalliioon, koska se ei muutu, vaikka muistikuva on saattanut olla vuosikymmeniä poissa aivotajunnasta.

Jokaisella kansalla on omat ajatustapansa. Merkillistä on, että israelilaisten varhaisin kuolemattomuususkko perustui juuri *Jumalan kaikkitietäväisyyteen*. Mikään muu ei heistä tuntunut pysyvältä kuin Jumalan tieto, ja koska he itse lukivat sisältyvänsä tähän tietoon, niin heilläkin oli jonkinlainen kuolemattomuus.

Eräs teologinen tutkija kokoaa yhteen johtopäätökset Israelin kansan tuonpuoleisista käsityksistä seuraavasti:

Ei voi kyllin vahvasti teroittaa, että se, mikä Vanhan Testamentin hurskailla voitti kuoleman, ei ollut mikään aateskeluilla saatu käsitys ihmisen kuolemattomuudesta vaan uskonnollinen kokemus yhteydestä Jumalan kanssa, jota kokemusta eivät mitkään ulkonaiset suhteet voineet horjuttaa. Tämän elämän Jahven kanssa tuntee hurskas todellisuutena. Koko sisäisellä hehkullaan hän tarttuu kiinni tuohon todellisuuteen ja juuri sen tähden, että kaikki, mitä hänessä on, koko hänen tunne-elämänsä kokoontuu sen ympärille, niin tästä kokemuksesta vuotaa välittömästi myös tunne siitä, että tämä elämänyhteys Jumalan kanssa on jotakin häviämätöntä.⁷⁷

Toisin sanoin, sillä ankaralla syventymisellä sisäänpäin, johon uskonnollinen mietiskely johtaa, ihminen saavutti välittömän kokemuksen jostakin pysyvästä, jota hän kutsui Jumalaksi. Professori A. Harnack on erinomaisen terävällä tieteellisellä analyysillä todistanut, että juutalaisten kannalta kaikki ihmiset olivat kuolemattomia sen tähden, että he ovat Jumalan tietoisuudessa. He ovat siinä ikuisuudesta asti olleet ja lepäävät siinä alati, olivatpa maan päällä tai ei.

Useissa paikoin tämä käsitys esiintyy meidänkin raamatussamme. Profeetoille antoi kuolemattomuutensa vakuutuksen se tieto, että Herra oli heidät tuntenut, ennen kuin he valmistuivat äidin kohdussa. Koska he siis silloinkin olivat Jumal-ajatuksessa, niin täytyi heillä olla jonkinlainen olemassaolo. Tämän olemassaolon saattoi esim. tietäjä havaita. Eräs Harnackin toistama juutalaisen kirje Itseltä ajanlaskumme vuosisadalta sisältää seuraavan kohdan:

”Sinut tunsii, oi Hermodooros, niin pitkän aikaa (*aioonos*) sitten tuo Sibylla, ja siis sinä olit olemassa.”

Aivan samoilla perusteilla he olettivat, että he edelleenkin ikuisesti tulisivat pysymään ja olemaan tässä Jumaltajunnassa. Siinä heidän ikisuususkonsa. Kuinka kuvaavasti se

⁷⁷ Erik Aurelius, teol. lis. Föreställningar i Israel om de döde och tillståndet efter döden. P. 208.

ilmeneekään siinä psalmissa, joka kauneutensa vaikutteeksi ikänsä takia on asetettu kokoelman etupäähän.⁷⁸ Se loppuu sanoihin: ”Herra tietää vanhurskasteiden tien, mutta jumalattomien tie hukkuu.” Vanhurskasteiden tie johtaa Jumal-tietoisuuteen ja on sen tähden ikuinen. Mutta jumalattomien tie hukkuu, sillä se ei löydä olemassaolon päämäärää vaan eksyy harhaan. Jumal-ajatuksesta häviää kaikki väärä, petollinen, ja säilyy ainoastaan se, mikä on oikeaa ja puhdasta.

Filosofisena selviönä tämä usko on kumoamaton jokaiselle, ken on saanut välähdyksenkin Jumal-tajunnan todellisuudesta. Heikko ja epämääräinen se on ainoastaan sille, ken kaipaa yksilöllistä kuolemattomuutta. Juutalaiset eivät tahtoneet ratkaista kysymystä, mikä asema on yksityisen ihmisen tajunnalla tuon kaikkitiedon sisällä. He nöyrästi peittivät päänsä sen kysymyksen edessä ja jättivät siihen vastaamatta.

Jeesukseen ei herättänyt ihmisissä väärää luuloa, että heillä olisi muuta ehdotonta ikuisuutta kuin mikä piilee tuossa Jumal-tajunnassa. Mutta hän opetti, että tämä tajunta ei ole heistä erotettu vaan on *heissä itsessään*. Ja sen todellisuudesta ja varmuudesta hän ei jättänyt heille vähintäkään epäilyksen varaa. Hän opetti: Isä, joka on salassa, tietää elämännen määrän. ”Ei kukaan voi surullaan lisätä ikäänsä kyynäränkään vertaa.” ”Kaikki teidän pääenne hiuksetkin ovat luetut.” Jumala tietää, mitä tarvitsette tässä elämässä: luonnollisesti hän tietää myös, mitä tarvitsette tämän elämän perästä. ”Älkää huolehtiko huomisesta päivästä.” Kun kallistatte pääenne kuoleman uneen, tyytykää nöyrästi Jumalan tahtoon ja jättäkää huolet siitä, mitä seuraa uutena elämän päivänä.

Tässä on meillä ensimmäinen taival kuljettu Jeesuksen opettamalla tiellä. Se on hurskas, lapsellinen luottamus siihen, että ihmisen sisällä elää Jumala, joka on hänet luonut ja tietää, mikä on hänen elämänsä tarkoitus. Hänen tarvitsee vain aina

⁷⁸ I E. Kautzsch, Die Heilige Schrift übersetzt, II S. 108

kuunnella ja totella tätä Jumalan ääntä, joka on sama kuin hänen omatuntonsa. Omatunto se on juuri tämä Itsen eli *Jumalan tieto*. Se on meidän oman tajuntamme syvin osa.

Niin kauan kuin elämme harhan voittamina, tämä korkein todellisuus, omatuntomme, vain esiintyy käskijänä, vaatijana, rankaisijana ja pelottajana. Mutta todellisuudessa se on meille paljon läheisempi ja rakkaampi, paljon tuttavallisempi. Se on kuin elävä olento, joka toisinaan kärsii ja itkee kuin lapsi, toisinaan taas hymyilee ja riemuitsee. Se on alituinen kumppanimme elämämme matkalla ja sen poissaolo tekisi elämämme viipymättä sietämättömäksi.

Omatunto ei milloinkaan rankaise, päinvastoin se aina tahotoisi antaa anteeksi, sovittaa, parantaa. Alempi minä rankaisee itse itsensä, usein ruoskien himojaan ylpeyden vitsalla. Mutta onko taivas milloinkaan alentunut niin, että se maata vihaisi?

Sen sijaan että omaatuntoamme kutsuisimme hyvän palkitsijaksi ja pahan kostajaksi, olisi paljon todenmukaisempaa kutsua sitä *kyvyksi rakastaa kaunista ja jaloa*. Kaikkein halvimmallakin maankiertäjällä, jopa rikoksentekijällä on jossakin määrin tämä kyky. Murhamies tuntee iloa siitä, että hän ei ainakaan ole kavala petturi. Petturi taas tuntee tyydytystä siitä, ettei hän ole tehnyt kellekään ruumiillista väkivaltaa. Näin jokaisen ihmisen sielussa on jokin pieni ”taivaan valtakunta”, jossa hän tuntee olevansa sopusoinnussa oman jumalallisen tietonsa kanssa, ja sinne hän monta kertaa salaa hiipii saamaan sitä siunausta, jota ei puutu kurjimmaltakaan olenolta.

Ensimmäinen vastaus, jonka saimme kysymyksiimme, oli siis se, että mikäli ihmisessä hänen jumalallinen osansa, omatunto, on hereillä, sikäli hänessä on jotakin kuolematonta.

JUMALAN HUOLENPITO

Samalla kun Jeesus korkeammalla tiedollaan osasi antaa varmuuden ja vahvistuksen kaikelle, mikä oli oikeata kansan

perinnäisissä uskon käsityksissä, samalla niille muutamille, joilla oli ”korvat kuulla”, hän neuvoi tien, joka johtaa niiden perinnäisten käsitysten yläpuolelle. Niinpä siinäkin asiassa, josta viimeksi puhuimme. Mikä mainio paradoksimainen vertauspuhe löytyykään tästä asiasta vuorisäärnassa. Se kuuluu tuohon vanhaan ”puhelähteeseen”.

Älkää murehtiko sielunne (*psykhee*) tähden, mitä söisitte tai mitä joisitte, eikä ruumiistanne, millä sen vaatettaisitte. Eikö sielu ole enempi kuin ruoka ja ruumis enempi kuin vaatteet? Katselkaa taivaan lintuja: eivät ne kylvä eivätkä niitä eikä niillä ole apteekkeja (*apothekas*) ja Jumala ruokkii ne. Kuinka paljon suurempiarvoiset te olette kuin linnut? Katselkaa kedon liljoja, kuinka ne kasvavat; eivät ne tee työtä eivätkä kehrää. Jos siis Jumala näin vaatettaa kedon ruohon, joka tänään kasvaa ja huomenna heitetään tuleen, eikö hän paljon enemmän vaateta teitä, te heikkouskoiset? Etsikää ensin Jumalan valtakuntaa, niin tämäkin kaikki sen ohessa annetaan teille. (Matt. 6:25–33; Luuk. 12:22–31)

Nämä runollisen lennokkaat sanat ovat jääneet mieleen kaikille lapsuudesta saakka. Mutta harvat ovat aavistaneet, että ne ovat paradokseja so. kätkevät syvemmän merkityksen kuin ensi kuulemalla tulee mieleenkään.

Lapsellisesti ajatteleva olento luulee tämän tarkoittavan, ettei hänen tarvitse pitää huolta ravinnostaan ja vaatetuksestaan, vaan että joku korkeampi voima antaa hänelle ne hänen itsensä toimimatta.

Ja kuitenkin tarkoitus on aivan päinvastainen. Tässä on verrattomalla tavalla todistettu, ettei mikään ulkopuolinen voima pidä ihmisestä huolta tässä elämässä (eikä luonnollisesti tulevassakaan), jollei hän *itse pidä huolta itsestään*. Ei ole koskaan kuultu, että kukaan muu olisi taivaan linnuille ruokaa hankkinut kuin ne itse. Niissä itsessään asuva elävänvoima pakottaa ne huolehtimaan toimeentulostaan. Ei ole kuultu, että Jumala yliluonnollisella voimalla olisi pelastanut kuolemasta varpusta (Matt. 10:29), johon pyytäjän nuoli on sattunut tai johon

haukka on iskenyt kyntensä. Jos jotakin apua on tullut, on se tullut joltakin ystävälliseltä olennotta. Mutta Kaikkeuden lait ovat muuttumattomat, ne eivät milloinkaan järky yksityisen olennon eduksi tai vahingoksi.

Ja sama on kasvien laita. Jos sanomme, että Jumala ne vaa-tettaa ja kaunistaa, niin emme voi tätä sanoa muutamista kau-neimmista kukista vaan yleensä kaikista. Ja samaa meidän täytyy sanoa kivikunnastakin ja kaikesta mikä tapahtuu tässä äärettömässä luomistossa. Jumala kyllä ”pitää huolta”, mutta se merkitsee, että jokainen toiminta, jokainen liike johtuu tästä Jumalan työskentelystä. Silloin Jumala onkin sama kuin Kaik-kiallinen Elämä ja samalla jokainen elävä olio.

Se, mikä luomakunnasta pitää huolta, on siis toiselta kan-nalta katsoen niiden sisässä asuva *oma tajunta*. Se yllyttää nii-tä etsimään ravintoa, välttämään vaaroja, turvaamaan omaa ja jälkeläistensä elämää. Ainoa, mitä uskonnollinen näkemys voi antaa tieteellisten tosiseikkojen lisäksi, on se totuus, että tämä elämänvoima on – *jumalallinen*. Siinä asuvat Jumalalli-sen Täydellisyyden kaikki voimat ja ihanuudet aivan kaikkein vähimmistä olioista lukien. Mahtavasti tätä kuvaa Buddha saarnassaan:

Aluton, loputon, yhtikuinen kuin avaruus
Ja varma niin kuin itse varmuus
On Voima Jumalainen, joka hyvään johtaa.
Sen lait yksin pysyy.
Sen kosketus loi kukoistavan ruusun
Se hennot lootuslehdet muovailee
Maan povessa ja pimeässä työskennellen
Se valmistelee kevään kukkaisvaippaa.
Se maalaa pilvet, kirjaa riikinkukon sulan
Se asuu tähdissä ja sitä tottelevat
Ukkonen, sade, tuulet, myrskyt.
Aina se työssä on ja muuttaa ihanaksi
Kaiken mi turmeltunut on ja lakastunut.

Sen aartehtia ovat munat kultasirkun
Ja mehiläinen on sen mesilintu
Muurahaiselle tutut on sen tiet
Ja metsän kyyhkyläinen niistä kujertaa
Kaikkien kurjimmalle olennolle löytää se
Ravintoa ja ystäviä.

Sen langat ovat elämä ja elon lempi
Tuska ja kuolema on loimia sen kutehessa.
Se rakentaa ja purkaa, korjaa kaikki
Minkä se tekee, paremmaksi tekee.
Hitaasti valmistuu tuo kudosis ihana
Minkä sen kädet taitavasti laatii.⁷⁹

Ei ole siis yksikään liike tässä äärettömässä luomakunnassa,
jota sama Jumalallinen tajunta ei elähdyttäisi.

RUUMIS JA VAATTEET

Mutta mitä tarkoittaa sitten Jeesus sanoessaan: ”Ettekö *te* paljon *enempi* ole kuin taivaan linnut? Jos Jumala näin vaattetta pellon ruohon, joka *tänä päivänä kasvaa ja huomenna uuniin heitetään*, eikö hän *paljon ennemmin teille* sitä tee? Eikö sielu *enempi* ole kuin ruoka?”

Näissä sanoissa on juuri pääpaino hänen puheessansa. Hän *ei* käske ihmistä asettumaan huolettoman luonnon kannalle, vaan hän nostaa katseen ylemmäksi ja sanoo:

Ihminen, etkö näe, että sinulla on paljon suurempi kutsumus kuin linnuilla ja kedon ruoholla? Mutta sinun täytyy toteuttaa se itse. Ei yksikään luonnon olio saa mitään ilman omaa ponnistustaan. Jumala auttaa niitä ainoastaan siten, että Hän elämänvoimana heidän sisässään vaatii heitä pyrkimään yhä suurempaa kauneutta ja täydellisyyttä kohti. Mutta nuo luonnon oliot eivät ole kuolemattomia, sillä ne eivät tiedä muusta kuin ruumiin elämästä. Ruoho lakastuu ja linnut putoavat maahan, elettyään aikansa. Kuinka paljon enemmän onkaan ihmisessä? Hänessä on *sielu*, joka on enemmän kuin ruumis. Se on niin paljon tärkeämpi ruumista kuin ruumis on vaatteita

⁷⁹ Otteita kirjasta Aasian Valo. Suomenkosmos – Tietäjä, jouluk. 1912.

tärkeämpi. Vaatteilla ei ole mitään arvoa paitsi jos ne palvelevat ruumista. Niin ei ruumiillakaan ole mitään arvoa, paitsi että se palvelee sielua.

Näissä sanoissa kätkeytyy mitä voimakkain, vaikka salaperäinen kehoitus, että ihmisen on itse omalla ponnistuksellaan löydettävä itselleen kuolematon elämä. Kun tunnette itsessänne pysyvemmän elämän kaipuun, niin tämä kaipuu on juuri Jumalan voima sisässänne, ja se vaatii teitä etsimään. Jollette etsi, ette mitään löydä. Ei Jumala anna teille ulkoapäin mitään ilmaiseksi. Ainoastaan *henkeä* hän antaa rajattomasti. (Joh. 3:34) Tämän hengen täytyy teissä tulla eläväksi. Muuten ei ole teillä enempää kuolematonta elämää kuin ruohoilla ja eläimillä.

Ihmeen loogisilla todistuksilla Jeesus osoitti, että *sielun* ikä ei voi olla ruumiin iästä riippuvainen. Ruumis tottelee omia lakejaan eikä sielullinen elämä lisää ruumiin ikää yhtä vähän kuin se voi lisätä ruumiin pituutta.⁸⁰

Viimeisessä lauseessa Jeesus heidän huomaamattaan antoi mitä murhaavimman iskun yhdelle kansansa erehdyksistä, joka oli saanut sijan heidän uskonnossaan. Kun juutalaiset eivät kyenneet uskomaan sielun kuolematomuuteen ja kuitenkin tahtoivat uskoa Jumalan kaikkivaltaan ja oikeuteen, niin he tekivät sen johtopäätöksen, että Jumalan *täytyi* lisätä vanhurskaan ikää ja lyhentää jumalattoman ikää. ”Pitkä ikä maan päällä” oli heidän ihanteensa. Jeesus viittasi siihen yksinkertaiseen tosiseikkaan, ettei tämä usko pitänyt paikkaansa. Ei ihmisen ikää maan päällä mitattu hänen hyvyytensä tai pahuutensa mukaan.

Sielun elämän ja ruumiin elämän suhde on hänen mukaansa aivan sama kuin ruumiin ja vaatteiden suhde toisiinsa. Ei ruumis elä sen kauempaa, jos sillä on kestävämmät vaatteet. Jos yksi puku kuluu loppuun, se ottaa toisen. Sen ikä riippuu

⁸⁰ Heelikia merkitsee sekä ruumiin pituutta että sen ikää ja myös edellistä merkitystä on pidetty silmällä, koska on puhuttu ”kynärästä”.

vain sen omasta terveydestä ja puhtaudesta. Voisimme johdonmukaisesti sovittaa vertailua, ja sanoa että sielunkaan ikä ei ole riippuvainen siitä, onko sen ruumis lyhyempi- tai pitempikäinen. Se voi ottaa uuden ruumiin, jos entinen kuluu loppuun. Sen oma elämä riippuu vain siitä kuinka terve ja puhdas se on *sieluna*. Mutta me emme vielä tahdo vastata kysymykseen, puhuiko Jeesus myös jälleensyntyemisestä. Joka tapauksessa tuo luonnosta otettu vertaus on looginen ja sitä käyttivät sekä Sokrates että itämaitten viisaat.

”Vaan etsikää ensin taivasten valtakuntaa,⁸¹ niin tämä kaikki tulee sen ohessa” (*prostetheesetai*). ”Tämä kaikki” on elatus ja vaatteet ja yleensä koko ruumiillinen elämä. Siitä ei tarvitse *sielun* huolehtia, vaan *ruumiissa* itsessään on kaukaisista ajoista asti peritty elämänvoima, joka ei salli ihmisen unohtaa syömistä ja vaattetusta. Tätä elämänvoimaa *ei tarvitse kartuttaa*, sillä ei ihminen enää elä ruumiillista elämää varten. Ruumis on nyt tullut pelkäksi puvuksi, kun sen sisään on asettunut asumaan *inhimillinen tajuava sielu*. Nyt sielun täytyy löytää itselleen elämä omassa maailmassaan, tajunnan valtakunnassa. Sen täytyy oppia noudattamaan niitä lakeja, sitä Oikeutta,⁸² mikä siellä vallitsee. Sen täytyy tajunnan maailmassa oppia noudattamaan niitä kauneuden, järjestyksen ja sopusoinnun lakeja, jotka jo ulkonaisessa luonnossa ovat elämän ehtoina.

”Teidän Taivaallinen Isänne kyllä *tietää* teidän näitä tarvitsevan.” Tässä taas piilee viittaus juutalaisiin käsityksiin. Niinpä kyllä: Jumala *tietää* meidän tarvitsevan ruumiillista elämää ja sen tähden se on teille annettu. Mutta Hän *tietää* teidän tarvitsevan paljon enemmän. Ja se tieto on juuri jokaisen ihmisyksilön rinnassa piilevä vaisto, jonka edellisessä kirjassa nimitimme

⁸¹ Tässäkään kohdassa (Matt. 6:33) ei vanhimmissa käsikirjoituksissa (esim. Tischendorf) ole Jumala-sanaa, vaan se on myöhempien jäljentäjien lisäys.

⁸² Suomen kielen onnettomuutena on tuo raamatunkääntäjien teettämä sana vanhurskaus, jonka merkitystä tänä päivänä vain harva suomalainen tuntee. Sen ainoa sisältö on ”oikeamielisyys”.

sanoilla *tahto kuolemattomuuteen*. Kasveissa ja eläimissä sitä ei ole, mutta ihmisessä se on ja se tulee etsimään itselleen keinot tämän tarkoituksen saavuttamiseksi.

V TAJUNNAN PUHDISTUS

LÄHESTYMINEN

Väkevästi tämä outo sanoma tunki kansan sydänjuuriin asti: Taivaan valtakunta *on lähestynyt*. He tunsivat, että uusi profeetta tarkoitti tarkalleen sitä, mitä hän sanoi. Taivas oli nyt tullut heidän luokseen. Se oli tässä nyt. Jokainen saattoi siihen astua.

Varhaisempana aikana oli sanottu: ”Jumala on pidättänyt taivaan itselleen ja antanut maan ihmisten lapsille.” (Ps. 115:16) Israelin lapsista oli mahdotonta ajatellakin, että ruumiillinen olento voisi lähestyä Muodotonta ja Näkymätöntä. Siksi he toivottomina lisäsivät: ”Kuolleet eivät Jumalaa kiitä *eikä ainoakaan niistä*, jotka hiljaisuuteen menevät, mutta me (jotka elämme LXX) kiitämme Häntä.” (v. 17, 18)

Nyt taivas oli tullut maan päälle. Ihmisten keskelle oli syntynyt sellainen, joka tiesi taivasten salaisuuden ja tiesi, että portti siihen oli joka hetki auki heidän omassa tajunnassaan. Ihmisen ei tarvinnut nousta pilviin löytääkseen sen valtakunnan, missä Jumala asui. Eikä hänen tarvinnut erota ruumiistaan asuakseen taivaassa. Jeesus tiesi yhtä hyvin kuin kaikki mystikot, että ihminen voi ruumistuneena ollessaan kohota taivaista taivaisiin aina kaikkein korkeimpiin tajuntatiloihin.

Hän itse eli joka hetki taivaassa, käydessään maan päällä. Mutta hän ei voinut paljastaa tätä salaisuutta ihmisille heti ensimmäisestä hetkestä lähtien. Hän vakuutti kyllä jo ensi tapaamisessaan, että he kerran tulisivat ”näkemään taivaan avoinna” (Joh. 1:52) ja asetti heidät siten odotuksen ja valmistuksen tilaan. Mutta jos hän olisi suoraan sanonut, mistä heidän on etsittävä taivasta, niin he kaikki olisivat pian jättäneet hänet.

He olisivat heittäneen pikaisen silmäyksen omaan sisäänsä ja nähdessään siellä kaaosta, pimeyttä ja toivottomuutta, pelästyneet ja kääntyneet takaisin ulkonaiseen elämään.

Siksimä hän vain toisti yhä voimakkaammin tuon lyhyen sanoman: ”Taivaan valtakunta on lähestynyt” ja käskei heidän etsiä sillä aikaa kuin hän itse paransi sairaita ja antoi heille esimerkin omasta elämästään, joka oli ulkonaisesti niin yksinkertaista ja rauhallista mutta sisäisesti niin suurta ja voimaperäistä.

KANSAN AINEELLISUUS

Mainitsimme jo samanaikaisen historioitsijan sanoilla, minkälaisen mieltenkuohon Jeesuksen sanoma synnytti, kun he luulivat hänen tulleen toteuttamaan profeettojen ennustukset. Koko kansan sieluelämä joutui liikkeelle. Kuka oli se juutalainen, joka ei olisi muistanut Jesajan kuvauksia:

”Herra Zebaoth tekee kaikille kansoille tällä vuorella lihavat pidot, pidot selkeästä viinistä, rasvasta, ytimeästä ja puhtaasta viinistä... Kuolema pitää nieltämän iankaikkisesti ja Herra, Herra on pyyhkivä kyynelleet pois jokaisen kasvoista ja ottava kansansa häväistyksen kaikista maakunnista.” (Jes. 25:6-8)

Mutta kaikki varmaan eivät olleet huomanneet tai ymmärtäneet välissä olevaa lausetta: ”Ja tällä vuorella on ottava hän käärinliinan pois, jolla kaikki kansat käärityt ovat” (7). Silloin ne olisivat älynneet, että profeetta puhui yksinomaan sielullisista tapahtumista, niiden peitteiden poistamisesta, jotka paksuina käärinliinoina pimittivät ihmisten tajunnan. Ja yksi tällainen käärinliina oli juuri se paksu aineellisuuden verho, joka tämän kansan mieliä peitti ja joka aiheutti sen, että profetaan täytyi käyttää niin karkeita ilmaisumuotoja herättääkseen heidät jälkeille.

Tosin katkerat kokemukset olivat vapauttaneet juutalaiset alimmasta aistillisuudesta ja opettaneet, ettei elämän onni ole viinissä ja elukkein rasvassa, mutta yhä jäljellä oli se itsekäs

unelma, että heidän kansansa oli valittu tulemaan maailman valtiaaksi.

Jeesus ei suinkaan alussa *kieltänyt* kuulijoitaan uskomasta, että hänen valtakuntansa oli juuri sama, josta profeetat olivat ennustaneet. Hän kokosi ikään kuin yhteen polttopisteeseen kansansa kaikkein kiihkeimmät kaipaukset ja toivomukset.

”Älä herätä Leviathania”, sanoi Job. Ei ole hyvä nostaa ihmisen itsetietoista tahtoa, jollei tiedä, mihin se on suunnattava. Epäilemättä kansanjoukot olisivat repineet Jeesuksen palasiksi kauan ennen kuin roomalaiset sen tekivät, jollei hän olisi voinut näyttää, mitä heidän oli tehtävä.

Silloin kun kansan intohimot olivat nousseet korkeimmiileen ja tuntuivat aivan kuin tahtovan lakaista hänet mukanaan, kun uuden onnen toivo teki heidät kuin mielipuoliksi, silloin hän kokosi luotettavimmat seuraajansa ja vei heidät korkealle vuorelle – samalle vuorelle, josta Jesaja puhui – ja otti todella heidän silmiltään käärinliinan antaessaan ne opetukset, jotka tavataan vuorisaarnassa.⁸³

AUTUUDENLUPAUKSET

Ja hänen sanansa kuuluivat:

Autuaat ovat köyhät, sillä heidän on taivasten valtakunta.

Autuaat ovat säävyisät, sillä he saavat periä maan.

Autuaat ovat murheelliset, autuaat sääliväiset, autuaat rauhantekijät jne.

Mikä yllätys, mikä pettymys niille, jotka olivat odottaneet tarmokkaampaa, suurenmoisempaa esiintymistä. Peräytyikö hän vai pettivätkö tietonsa? Onko onni saavutettavissa ainoastaan kaikesta luopumalla, kaikkeen alistumalla, kaikkea hyväksymällä? Onko kaikkien ihmisten tultava kerjäläisiksi ja kuka

⁸³ Emme luonnollisestikaan väitä, että tämä olisi ollut jokin historiallinen tapahtuma, vaan vuorisaarna sisältää joukon opetuksia, monien puheitten ytimen, jotka vasta hänen kuolemansa jälkeen laadittiin lopulliseen muotoonsa. Eivät tekstikriitikotkaan uskalla ajatella, että kukaan kuulijoista olisi voinut pitää mielessään suurtakaan osaa noista monenlaisista opetuksista.

nämä kaikki kerjäläiset⁸⁴ elättää? Eipä Jeesus itsekään opetuslapsineen ruvennut kerjäläiseksi, koska heillä oli kassa, jolla ostivat, mitä tarvitsivat.

Mutta tämä olikin vain uusi vertaus. ”Kerjäläiset” oli vain vertauskuvanimitys. Matteus on aivan oikeassa tarkoituksessa lisännyt ”hengessä”,⁸⁵ tarkoittaen, ettei ole kysymys aineellisesta köyhyydestä. Mutta tuo lisäys on taas antanut aiheena uusiin väärinkäsityksiin, koska on luultu sen merkitsevän vähämielisyyttä.

Nämä väärinkäsitykset olisi vältetty, jos olisi pidetty kiinni tunnetusta todellisuudesta. Jos kokemuksia ajatellaan, niin jokainen tietää, ettei köyhyys eikä rikkaus sinänsä tee ketään onnelliseksi. Kristinuskon kehityksessä oli kyllä aika, jolloin kieltäytymistä elämän mukavuuksista pidettiin taivaan valtakunnan tienä, ja epäilemättä se veikin sitä kohti, niin kauan kuin pyrkimys oli todellista. Mutta Jeesuksen sanoma ei erityisesti tätä koskenut. Sellaisia kehotuksia oli yllin kyllin kuultu noina aikoina. Kaikkialla vaelteli kerjäläisfilosofoja, jotka inhoon ja kyllästyksen asti saarnasivat ihmisen tarpeiden supistamista vähimpään määräänsä ja ylistivät sitä onnellisuuden ehtona.

Yhtä puolinainen oli sekin käsitys, joka pääsi valtaan silloin kun kirkko oli lujittanut asemansa ja alkoi koota rikkauksia. Silloin sanottiin: ”Jeesus tarkoitti vertauksessaan, että ihmisen pitää elää *ikään kuin* hän ei mitään omistaisi. Hänen tulee käyttää kaikki varat, mitä Jumala on hänelle uskonut, järkevästi ja epäitsekkäästi, harjoittaen hyväntekeväisyyttä ja pyytämättä itselleen muuta kuin mitä hänelle oikeudenmukaisesti kuuluu.”

⁸⁴ Tässä kohden ei alkutekstissä olekaan ”autuaat ovat köyhät” vaan ”kerjäläiset” (ptookhoi), sillä köyhä, vähävarainen, on kreikaksi penees, mutta ptookhos sanalla oli ”keppikerjäläisen” merkitys siitä asti kun Odysseus ptookhoksena kulki omassa talossaan antia anelemassa.

⁸⁵ ”Henki”-sana ei kuulunut Jeesuksen sanoihin eikä sitä ole Luukaalla vastavassa lauseessa (Luuk. 6:20). Myös Harnack ym. poistavat sen.

MERKILLINEN KOKEMUS

Tuo oli kaikki jotakin laimeata ja vähäpätöisiä. Kun Jeesus itse puhui, silloin hänen kuulijansa saivat sielunsa ytimessä kokea, mitä hän tarkoitti. Hänen sanansa taikavoima johdatti heidät siihen tilaan, mistä hän puhui. Yhtäkkiä he tapasivat itsensä siinä lumouksessa, missä hänen oma sielunsa lakkaamatta asui. Heiltä riisuttiin siinä samassa kaikki omaisuus. He olivat jokainen yhtä köyhiä, jopa alastomia. Heillä ei ollut mitään, ja tuntuipa siltä ettei mikään omaisuus maksa mitään tämän miehen puhuessa. He joutuivat sellaiseen tilaan, missä olivat ikään kuin vapautuneet kaikesta olevaisesta ja katsoivat silmästä silmään ehdotonta totuutta, rajatonta olemassaoloa. Ja tämä oli puhtaan tajunnan valtakunta.

Kaikkien aikojen mystikot ovat kokeneet tätä ylimaallista olotilaa. He ovat saaneet kulkea pitkän tien sitä saavuttaakseen. Kaikkien ihmislunnon hyveitten ja paheiden tulee iskeä yhteen, taistellen hengestä ja elämästä, ja vasta kun Suuri Taistelu on päättynyt, voi tämä rauhantila syntyä. Se tyyneys, mikä seuraa myrskyn jälkeen, on lapsellinen levollisuus, niin puhdas viattomuus, että tuntuu kuin yksikin omavaltainen ajatus vaikuttaisi häiritsevästi, sillä voisihan se herättää taistelijat kuolonunestaan.

Tässä mielentilassa kaikki ajatukset ja tunteet ovat täydellisesti jonkin sisäisen näkymättömän kaikkivaltiaan Hallitsijan käsissä, niin ettei ainoakaan niistä liikahtaa omin päin. Sielu on kuin kuollut olemus ja samalla elämä siinä sykkii rajattomalla voimalla. Tajunta ei omista mitään, ja kuitenkin se omistaa ja hallitsee koko maailman.

Sanalla sanoen, se täydellisen köyhyiden tila, josta Jeesus puhui, merkitsi tajunnan täydellistä irtautumista aineellisesta, aistillisesta olemassaolosta ja kohoamista *omaan maailmaansa*. Siksi hän sanoi aina: ”heidän on taivaan valtakunta” eikä

milloinkaan ”*tulee olemaan*”, (*fut*). Se, joka on saavuttanut tämän tilan, on jo sillä hetkellä taivaissa eikä voi ajatella suurempaa onnellisuutta.

Jeesus oli sellainen joogi, joka eli yhtä mittaa tässä taivaassa. Tämän vaikutelman sai jokainen, ken oli hänen läheisyydessään. Tuntui siltä kuin hän ainoastaan näennäisesti olisi jaloillaan tallannut maata. Jollei näin olisi ollut laita, emme voisi ymmärtää sitä merkillistä *doketismin* oppia, joka levisi hänen lähimmissä seuraajissaan. He uskoivat, ettei hän todellisesti ollutkaan ruumiillistunut vaan eli kaiken aikaa toisessa maailmassa ja että hänen ruumiinsa oli vain harharuumis. Useissa muissakin ihmisissä on huomattu sama ilmiö, joka yksinkertaisesti johtuu siitä, että he ovat kohonneet sielun maailmaan. Onko ruumis liikkeessä tai paikoillaan, se tuntuu kuitenkin olemattomalta. Tällainen mielentila on *omasta luonnostaan* köyhä, sillä vaikka ihminen omistaisi jalokiviä, ne eivät ole silloin hänelle muuta kuin kiiltäviä siruja henkiseen todellisuuden verrattuna.

MYSTIKKOJEN LAUSUNTOJA

Mainitkaamme muutamia otteita suurten ajattelijoiden teoksista, jotka valaisevat näitä henkisiä tiloja.

Jakob Böhme kirjoittaa:

Opetuslapsi sanoi *Mestarilleen*: Herra, kuinka minä voin tulla yliaistilliseen elämään niin, että näen Jumalan ja kuulen Jumalan puhuvan? *Mestari* vastasi ja sanoi: Poikani, kun voit heittäytyä siihen, missä ei asu yhtään oliota, vaikkapa hetkeksi, niin kuulet, mitä Jumala puhuu.

Oppilas: Onko se, missä ei asu yhtään oliota, lähellä vai kaukana?

Mestari: Se on sinussa. Ja jos voit, poikani, hetkeksi vain lakata kaikesta ajattelustasi ja tahtomisestasi, silloin kuulet Jumalan sanattomat puheet.

Opetuslapsi: Kuinka minä voin kuulla Hänen puhuvan, kun pysähdyn ajattelemasta ja tahtomasta?

Mestari: Kun lakkaat kaikesta itseajattelusta ja itsetahtomisesta. Kun sekä älysi että tahtosi on rauhassa ja vastaanottavainen Ikuisen Sanaan ja Hengen vaikutelmille ja kun sielusi on noussut siivilleen ja kohonnut kaiken ajallisen yli ja ulkonaiset aistit ja mielikuviutus on lukittu pyhään abstraktioon – silloin sinulle paljastuu Ikuinen Kuu-
leminen, Näkeminen ja Puhuminen, ja näin Jumala kuulee ja näkee sinun kauttasi, sillä nyt olet hänen henkensä välikappale.⁸⁶

Molinos, Espanjan suuri mystikko:

Tietäös, että sielusi on Jumalan keskus, asunto ja valtakunta. Jotta nyt tämä hallitsija voisi asua sielusi valtaistuimella, pitää sinun ahkeroida pitääksesi se puhtaana, levollisena, tyynenä ja rauhallisena, puhtaana viasta ja virheestä, levollisena peloista, tyhjänä intohimoista, pyyteistä ja kärsimyksistä, ja rauhallisena koettelemissa ja vaikeuksissa... Sinun korkeimman pyrkimyksesi tulee olla pitää rauhassa tuo sydämesi valtaistuun, jotta korkein hallitsija siinä voisi asua. Tie sinne on vetäytyä omaan itseesi sisäisellä koostumuksella... Kaikkien pyhien ihmisten yhteinen vakaumus on se, että on turha vaivata itseään ajoilla ja paikoilla, ja turha etsiä mielikuvituksellaan ja vaivaloisella punnitsemisella Jumalaa ulkopuolelta, koska hän asuu meissä itsessämme.⁸⁷

Ja hänen oppinsa yhteenveto oli:

Jos Jumala on kaikkiallinen, yksi ainut ja kaikissa olioissa todellinen ja korkein Olemus, niin hän on meidän todellinen ja korkein Itsetajuntamme, joka on ikuinen, kaiken käsittävä ja rajaton, eikä tarvita mitään ulkonaista välittäjää meidän ja korkeimman Itsetajuntamme välillä, vaan tämän uinuvan Jumaltietoisuuden pitää ainoastaan herätä ja kehkeytyä. Tätä varten on tarpeellista pitää sydäntä ja ajatuksia vapaina kaikesta itserakkaudesta, intohimoista ja itsekkäistä haluista. Rakastavassa ja puhdistuneessa sydämessä näyttäytyy totuus itsestään.⁸⁸

Tauler puhuu, kuinka ihmiset puuhaavat monenlaisia asioita, mutta eivät katso omaan sydämeensä, joka on heiltä suljettu kuin tuntematon paikka peninkulmien päässä. He välttävät

⁸⁶ Böhme, ”Yliaistillinen Elämä”. P. 1.

⁸⁷ Molinos, ”Henkinen Opa”, I.

⁸⁸ Tri Franz Hartmann, Einleitung zum Geistlichen Führer

itseään eivätkä tiedä, missä ovat, eivät tiedä, että ”Jumala valtakunta on heidän sisässään”. Hän sanoo:

Ihminen on täynnä kaikenlaisia ajatuksia, jotka eivät tule hänen sisimmästään, täynnä helvetin pelkoa, taivaan toivoa. Kaikki nuo ovat hänen luonnollisia halujaan. Mutta tietäkää lapset, että ne, jotka eivät etsi Jumalaa sydämeästään, eivät saavuta häntä päämääränään. Kaikki nuo asiat, *joista olette kuulleet*, täytyy leikata pois, niin kuin terävällä veitsellä.⁸⁹

Niin kuin näkyy, kaikki muilta opitut käsitykset helvetistä ja taivaasta katoavat, kun ihminen astuu puhtaan tajunnan valtakuntaan. Silloin hän tulee siihen ”ikuisuuteen, jossa ei ole mitään ennen eikä jälkeen, vaan kaikki on hiljaista ja muuttumattomaa”. Sitä on etsittävä ”lujalla, palavalla mielellä, joka on tyhjä ja kaikista muista asioista häiritsemätön ja joka on antanut itsensä kaikkine voimineen Jumalan Läsnaoloon. Sille ihmiselle annetaan hengen vapaus ja yliluonnollinen armo. Hän kohotetaan tajunnassaan kaikkien muotojen ja menojen yläpuolelle ja liitelee yli luotujen olioitten, kunnes muuttumattomassa näyssä katselee Häntä, jossa kaikki olevainen on olemassa.”⁹⁰

ONNI TAIVAIKEN HEIJASTUS

Ne, jotka eivät ole milloinkaan kokeneet näitä ylempiä ”taivaita”, voivat ainakin johtopäätöksillä todentaa niiden olemassaolon. He voivat muistuttaa itselleen, että maan päällä kaikki todellinen onni ja autuus on heijastusta tästä Korkeimmasta Todellisuudesta. Onnen hetket ovat kaikki suuremmissa tai vähemmässä määrin irtautumista häiritsevistä verkoista ja ajatuksista. Pitkin ihmiselämää tavataan välähdyksiä tuosta ”taivaan valtakunnasta”, joka asuu aina keskellämme. Ei ole niin tietämätöntä ihmistä, joka ei olisi edes hetken kokenut onnea, missä mitkään entiset ja tulevat huolet eivät häntä paina ja

⁸⁹ Serino de Conceptione Beat. Virg. Mariæ.

⁹⁰ Tauter, *ibid.*

kuitenkin hän on aivan eloisa ja täysin tajuinen, vieläpä herkemmin tietoinen olemassaolostaan kuin koskaan muulloin.

Monella tavalla voi tämä tajunnantila syntyä. Luonnon iha-
nuus, taide, säveleet, rakkaus, ihmisystävyyys, filosofinen mie-
tiskely, sankariteot – kaikki nämä ovat erilaisia teitä samaan
päämäärään. Ne kaikki voivat johtaa hetkeksi puhtaan jumalal-
lisen tajunnan aurinkoiseen maahan. Ne ainakin kertovat sen
olemassaolosta.

Koko ihmiselämän suuri onnettomuus ja epätoivo on juuri
siinä, että nuo sieluntilat, joista meillä on silloin tällöin koke-
muksia, eivät ole pysyväisiä vaan tulevat ja menevät vastoin
tahtoamme, niin ainakin meistä tuntuu. Ulkoapäin tuleva
tuulahdus jäätää hetkessä sielun ihanat kukat. Me olemme
niin heikkoja, että pienikin epäsoinnun särähdys, yksikin häi-
ritsevä sananen voi saattaa meidät takaisin siihen tavalliseen
arkipäiväiseen tajuntaan, missä elämme silloin kun todellinen
itsemme uinuu. Usein kuulemme kauniin soiton, joka vie mei-
dät ”toiseen maailmaan”, mutta unohdamme sen vaikutuksen
miltei yhtä pian kuin kaiku hälvenee korvistamme, ja usein voi
kulua viikkoja, kuukausia, ennen kuin sama kokemus taas uu-
distuu. Tavallinen elämä on alituista hyörimistä näiden onnen-
hetkien välillä. Jokapäiväinen elämä on lukemattomien paikan,
ajan ja olosuhteiden rajoitusten kahlehtima ja niin harvoin et-
simme sisäistä rauhan majaa.

ONKO RUUMIS ESTEEKSI?

Nyt on kysymys: eikö olomme ruumiissa suorastaan estä
meitä elämästä tajunnan elämää? Eikö kuolema, joka vapaut-
taa meidät ruumiista, vie samalla meitä ”taivasiin”? Antaako
Jeesuksen oppi mitään valaistusta näihin kysymyksiin?

Jos katsotaan kaikkia Jeesuksen opetuksia ”taivaan val-
takunnasta”, missään ei tavata viittauksia, että kuolema joh-
taisi siihen. Päinvastoin Jeesuksellekin ruumiin kuolema oli

todellinen suru, joka saattoi hänet kyynelehtimään säälistä. Ja kerrotaan, että hän joskus kutsui takaisinkin sellaisen nuoren ihmisen, joka vielä oli pelastettavissa. Miten tämä on ymmärrettävä?

Jos on totta, mitä ennen sanoimme, että *kaikki paha lähtee sydämestä*, niin tässäkin kaikki todelliset esteet ovat sydämessä eikä ruumiissa. Itse asiassa Jeesus ei missään opettanut, että ruumis voisi haitata tajunnan elämää vaan ainoastaan ne väärät mielikuvat, ajatukset ja tunneyhtymät, joilla täytämme oman tajuntamme. Ruumiissa oleminen on juuri paras aika, jolloin voimme pyrkiä puhtaan tajunnan valtakuntaan, sillä esim. unessa emme niinkään paljon hallitse itsetietoisuuttamme, vaan elämme täydellisessä mielikuvien sekasotkussa.

Siksipä se esikuva, jonka Jeesus tarjosi taivasvaltakunnan asukkaasta, ei ollut elämään väsynyt vanhus, joka kaipausta lepoon, vaan pieni lapsi, jolla ei ole pienintäkään kaipausta pois maan päältä taikka ulos ruumiista. Lapsi, joka elää ”taivaassa”, nauttii samalla aikaa täydellä sielullaan aisteista. Jos muistamme omaa lapsuuttamme, niin jokainen puu, kivi, kukkanen, oli kuin kultaharsoon verhottu ja elämän yksinkertaisimmat ilmiöt sisälsivät ihmeellistä ihanuutta ja nautintoa. Lapsi ei näe mitään oleellista pahaa. Se luonnostaan uskoo, että kaikki, mikä on olemassa, voidaan muuttaa hyväksi, sillä tällainen laki vallitsee tajunnan maailmassa. Näyttäessään tämän esikuvan Jeesus osoitti, että hänen valtakuntansa ei ollut maailmasta pois vetäytymistä vaan päinvastoin maailmaan syventymistä, maailman eläväksi tekemistä.

LUONNON VEDÄNTÄ

Samaan yhteyteen kuuluu eräs Jeesuksen lause, joka on äsken löydettyjen logioiden joukossa:

”Mitkä teitä vetävät valtakuntaan, jos valtakunta on taivasssa (so. tajunnassa)? Taivaan linnut ja muut eläimet, sillä ne ovat

maan yläpuolella ja maan päällä, ja meren kalat. Nämä teitä vetävät.”

Luonto, tämä ulkonainen maailma, ei ole se, mikä meitä vetäisi pois valtakunnasta, vaan päinvastoin luonto *vetää meitä sitä kohti*. Mikä suurenmoinen opetus! Kerran vielä tullaan tätä saarnaamaan kaikissa kirkoissa ja näytetään, että itse luonto on olemassa sitä varten, että se ohjaisi meitä taivaaseen. Tai kenties silloin ei enää etsitäkään Jumalaa kivisistä kirkoista vaan joko Pyhästä Luonnosta tai sydämen äänettömyydestä.

Millä tavalla luonto tähän ohjaa? Se ohjaa siten, että se näyttää kaikissa ilmiöissä, miten kehityksen laki on tajunnan kasvaminen ja loppumaton rikastuminen. Ja ne, jotka osaavat kuunnella luonnon sisintä kieltä, ovat tunteneet sen odotuksen ja ikävöimisen, joka käy luonnon kautta. Se kaipaa ”Jumalan poikien ilmestymistä” (Room. 8:19), täydellisesti tietoisten olentojen syntymistä sen keskelle. Silloin luonto ”vapautuu häviön lain orjuudesta” (21).⁹¹

Kun ihminen menee ulos luontoon, hän tuntee, että hän ei omista mitään, vaan hän on saanut kaiken lahjaksi. Hän on luonnon edessä aina kerjäläisenä, aina saajana.

Hänen omaansa on ainoastaan se tajunta, joka ottaa kaiken vastaan.

ESIRIPUN NOUSEMINEN

Vielä selvemmin tämä totuus astuu esiin niinä juhlallisina hetkinä, jolloin Suuri Esirippu nousee, laskien jonkun sielun lävitseen. Kun sielu astuu ruumiiseen tai lähtee siitä pois, niin se värjöttää ikään kuin alastomana ja jokainen läsnäolija tuntee sen suuren totuuden, että ihminen on *tajunta*, joka ei ole koskaan omistanut mitään eikä voi omistaa mitään paitsi *itsensä*.

⁹¹ Näin kirjoittaa Paavali, joka sanoo (v. 23) meillä ihmisilläkin olevan vielä vasta hengen eli tajunnan alkeet (aparkhia), aavistaen sen rajattomat kehitysmahdollisuudet.

Jos se on yrittänyt mahdotonta, koota rikkautta maan päällä, niin se nyt kuoleman edessä on köyhää köyhempi. Sen tähden sanoi Jeesus:

”Kootkaa itsellenne tavaraa taivaaseen (so. tajuntaan), missä ei koi syö eikä ruoste raiskaa. (Matt. 6:20)

Ja samaa lausuvat muutkin pyhät kirjat:

”Tehkää vanhurskautta, lapset, että teillä olisi se tavara-na taivaassa; *kylväkää hyvää sieluihinne*, että löytäisitte sen elämässänne.”⁹²

⁹² Kahdentoista patriarkan oppi, Levi XIII, 15.

VI VALTAKUNTA MAAN PÄÄLLÄ

MAAN PERIJÄT

Tulemme nyt seuraavaan vertauslauseeseen, joka liittyy läheisesti edelliseen mutta aloittaa samalla uuden jakson.

Autuaat ovat sävyisät, sillä he saavat maan periä. (Matt. 5: 5)

Miten tämä vastakohta on ymmärrettävä? Olemme jo tulleet siihen johtopäätökseen, että ne, jotka elävät tajunnan maailmassa, eivät voi omistaa *mitään* maan päällä, ja nyt sanotaan, että he saavat *periä maan*. Toisesta äärimmäisyydestä tullaan toiseen.

Tämän lauseen on Jeesus jälleen ottanut vanhoista kirjoituksista. Jeesus osasi näet lukea niitä totuuden aavistuksia, joita muinaisilla profeetoilla oli ollut. ”Sävyisät perivät maan” on sanasta sanaan Ps. 37:11 mukaan.⁹³

Samassa psalmissa on tarkemmin kuvattu, miten tämä tulee tapahtumaan:

Pahat häviävät, mutta Herraa odottavaiset perivät maan. Vielä vähän aikaa, niin ei jumalaton olekaan, ja jos katsot hänen sijaansa, niin hän on poissa, mutta sävyisät perivät maan ja iloitsevat suuressa rauhassa. (37:9-11)

Tässä on havainnollinen kuva Jeesuksen ydinopista: *hyvä pysyy, paha häviää*. Ainoastaan se muoto, mihin ajatus on puettu, on vertauskuvallista laatua ja perustuu vaillinaisiin havaintoihin. Jeesus ei suinkaan odottanut, että sävyisät *pitemmän ikänsä kautta* perisivät ”jumalattomien” maat. Mitä Jeesus sitten tarkoitti?

Kenties hän ajatteli, että he perisivät kuoleman jälkeen taivaallisia vainioita? Mutta toisessa paikassa hän nimenomaan

⁹³ Septuaginta-käännös, jota Jeesuksen aikana käytettiin.

sanoo, että opetuslapset saavat hallittavakseen⁹⁴ Israelin kaksitoista sukukuntaa. Tässä siis edellytetään maallisia oloja. Vieläpä kun Pietari kysyy: ”Mestari, me luovuimme kaikesta ja seurasimme sinua. Mitä me siitä saamme?”, niin hän vastaa:

Jokainen ken luopui talostaan tai veljistään tai sisaristaan tai isästään tai äidistään tai puolisoistaan tai lapsistaan tai pelloistaan, minun nimeni tähden, hänen pitää satakertaisesti saaman takaisin. (Matt. 19:29)

KAUPANTEKO

Mitä hän satakertaisesti sai? Näitä samoja asioita: omaisia, ystäviä, taloja, peltoja. Miten se on mahdollista?

Matteuksella on edellisessä lauseessa pieni sana, joka selittää kaiken. Hän sanoo tämän tapahtuvan ”jälleensyntymässä” (*en palingeneesei*). Tämä oli sama sana, jota siihen aikaan yleisesti käytettiin ympäri sivistyneen maailman jälleensyntymisestä puhuttaessa.

Tulemme erityisessä kirjassa selostamaan, miten Jeesus suhtautui jälleensyntymisoppiin. Tässä vertausten kohdalla riittää se havainto, että niissä edellytetään ihmisen elämän maan päällä jatkuvan yhä edelleen. Niissä ei ollenkaan oteta kysymykseenkään muita elämismuotoja kuin näitä tunnettuja. Siksi tässäkin, kun opetuslapset odottivat saavansa kuulla jotakin kuolemanjälkeisistä paratiiseista, niin Jeesus heidän hämmästyksensä vastasi: ”Te saatte tämän maan päällä takaisin samat asiat, mitä olette uhranneet, mutta satakertaisella korolla.”

Hyvä kauppa todella! Sen olisi pitänyt tyydyttää juutalaisia kaupanhenkeä. Mutta yksi sana oli alkuperäisessä tekstissä (Mark. 10:30), jota Matteus ei ole huomannut eikä moni muukaan. Se on: ”*vainojen keralla*” (*meta dioogmoon*). He saavat

⁹⁴ Matt. 19:28. Se sana, mikä kreikaksi on käännetty ”tuomitsemiseksi”, merkitsee näet juutalaisen sanontatavan mukaan ”hallita”. Niinpä Israelin aikaisimpia hallitsijoita kutsuttiin ”Tuomareiksi”.

kyllä takaisin nuo omaisensa, mutta yhä edelleenkin pitää paikkansa: ”ihmisen vihamiehet ovat hänen oma perheensä”. (Matt. 10:36) Samat kiusaukset tulevat edelleenkin uudistumaan, ja jos pyrkijä tahtoo kulkea samaa tietä kuin ennenkin, on hänen uudestaan kieltäydyttävä.

”Saada satakertaisesta takaisin” merkitsee siis ”saada sata kertaa kieltäytyä uudestaan” Mestarin ja evankeliumin tähden.

Mikä mainio opetus! Opetuslapset yrittivät tehdä kauppaa ”Jumalan valtakunnalla”. He tahtoivat palkkaa siitä, että *saivat olla taivaissa!* Sillä Jeesuksen opin mukaan todellisesta kieltäytymisestä oli välittömänä seurauksena taivasten valtakunnan aukeaminen, jolloin ei mikään palkkio enää voinut tulla kysymykseen. Ei ole mitään peräytymistä. Jeesus antoi saman vastauksen, mikä Hiljaisuuden Äänessä lausutaan: ”Pysy epäitsekäänä loputtomaan loppuun asti.”

Opetuslasten kysymys edellyttää, että he olivat väsähtäneet, laskivat kätensä auraan ja katsoivat taakseen. Silloin heiltä pimenivät tajunnan todellisuudet ja ainoa arvokas oli taas maailman elämä. Siksipä heidän uhrauksensa ei ollut täydellinen ja he saivat tehdä sen elämässä toisensa jälkeen, kunnes se lähti suoraan heidän omasta tahdostaan. Jos uhraus on ollut todellinen, niin uhrauksen *kyky* ja samalla *vaatimukset* yhä vain kasvavat. Jos opetuslapset päättävät kieltäytyä jokapäiväisestä perheonnesta ja pyhittää elämänsä ihmiskunnan palvelukseen, niin heidän täytyy oppia aina vain enemmän palvelemaan. Kun Buddha oli toisessa ruumistumassa toisen jälkeen harjoittanut kieltäytymistä, niin viimeiseen elämään syntyessään hänen ympärillään oli lukemattomia, jotka olisivat tahtoneet kantaa häntä käsillään, ja hänen uhrauksensa oli sen tähden sitä suurempi, kun hän luopui kuningaskunnastaan ja meni metsään löytääkseen pelastuksen tien.

On aivan ilmeistä, etteivät Jeesuksen sanat voineet tarkoittaa kirkollista käsitystä taivaasta, missä ”ei naida eikä mennä

avioon” eikä siis ole mitään sukulaisuussuhteita, yhtä vähän kuin peltoja tai huoneita. Kysymys on todella tästä maasta, jossa taas ovat edessä vaikeudet ja taistelut, mutta niiden keskellä on – taivaan valtakunta.

HENKINEN VAIKUTUSVALTA

Mutta palatkaamme autuudenlupauksiin. Minkä nojalla voidaan ”sävyisistä” eli ”hiljaisista” (*praeaeis*) sanoa, että he enempi kuin muut ihmiset ”perivät maan”? Aivan samoilla perusteilla kuin opetuslapsista sanottiin, että he tulisivat hallitsemaan kansansa eri heimoja. Lyhyesti sanoen heillä tulee olemaan suurempi vaikutusvalta kanssaihmiisiin, jos he ovat sävyisyydellä oppineet itsehillintää ja voittaneet itselleen myötätunnon kyvyn.

Vaikka he eivät joutuisi hallitsemaan ulkonaisia valtioita – sellaistaikin voi tapahtua, niin he ainakin tulevat johtamaan ”Jumalan valtakuntaa maan päällä”. Siinä valtakunnassa todella on olemassa sellainen laki, että se on hallitsija, jolla on suurempi henkevyys, suurempi nöyryys, suurempi antaumus. Pitää vain osata katsoa verhojen taakse, niin huomataan jokapäiväisessä ihmiselämässä, että totinen, ei teeskennelty, henkisyys ehdottomasti vaikuttaa ympärillä oleviin. Jeesus ei ollut ulkonaisesti mikään hallitsija ja kuitenkin hän sai hallittavakseen ja ohjattavakseen suuren henkisen valtakunnan, johon tuli kuulumaan miljoonia ihmissieluja. Ja sama on ollut muiden suurten opettajien laita. ”Israelin kaksitoista sukukuntaa” ovat niitä ihmisiä, jotka jo jonkun verran ovat alkaneet henkisesti järjestyä ja alistua tottelemaan siveellistä johtoa. Vastakohtana olivat ”pakanat”, joilla tarkoitettiin ”ilman lakia” eläviä yksilöitä.

Tämä lause ”sävyisät saavat maan periä” ei siis ole vastakohtana edelliselle lauseelle ”taivaan valtakunnasta” vaan tarkoittaa samaa asiaa. Siksi esim. Tuomaksen Teoissa saattoi tämä

lause kuulua: ”Autuaat olette te sävyisät, sillä Jumala on antanut teidän periä taivaan valtakunnan.” (cap. 94) Ja ”Isä meidän”-nimellä tunnetussa hymnissä kuuluu ”niin maan päällä kuin taivaassa” kuhunkin kolmeen edellisistä säikeistä; siis: ”tulkoon sinun valtakuntasi niin maan päälle kuin (se on) taivaassa”. Näyttäytyköön se ulkonaisesti, niin kuin se on sisäisesti, käytännössä niin kuin ihanteessa.

OPPIKAA ELÄMÄÄN!

Meidän ei tarvitse kerrata muita ”autuudenlupauksia”. Kaikki ne järjestään osoittavat, miten taivasta on maan päällä eletävä. Nasarealainen profeetta ei opettanut ihmiskuntaa kaipaamaan kuolemanjälkeiseen paratiisiin tai pelkäämään kuviteltuja helvetejä, vaan hänen sanomansa oli paljon järkiperaisempi, paljon läheisempi ja todellisempi: ”Oppikaa elämään! Ettekö huomaa, että se elämä, jota nyt elätte, on kuolon elämää. Se ei voi antaa teille todellista autuutta. Te olette kuolleita, herätkää ja alkakaa kaivata sitä elämää, joka on oikeudellista (vanhurskasta) ja samalla täynnä rakkautta, lempeyttä, puhtautta.” Kun ihmiskunta kerran oppii elämään oman sisäisimmän tahtonsa ja kaipuunsa mukaan, niin syntyy maan päälle hyvän valtakunta.

Niin kauan kuin se ei ole syntynyt näkyväisesti, täytyy niiden sielujen, jotka sen puolesta työskentelevät, alistua juuri niihin ehtoihin, jotka maan päällä vallitsevat. Heidän täytyy nukkumatta kestää vastarintaa, kohdata surua ja vain tehdä työtä ilomielin.

Se ihanne, joka häämöttää jalommille vapaa-ajatteliijoille, oli Jeesuksellakin sama: tehdä työtä tämän maan päällä, jotta täällä syntyisi jumalallisempi, onnellisempi elämä. Siinä vain on ero, että hänen tietonsa oli verrattomasti suurempi kuin heidän: hän tiesi, että tämä työ on *ikuista*. Juuri tässä työssä ihminen löytää ikuisuutensa. Ei missään muualla.

Kuinka monasti hän viittasikaan tavalliseen ajattelemattomaan koneelliseen elämään ”kuoleman” nimellä. ”Anna kuolleitten haudata kuolleitaan.” Ne, jotka elivät ilman päämäärää, eivät hänestä olleet kuolleita parempia. ”He ovat valkeiksi sivuttujen hautojen kaltaisia, täynnä kuolleitten luita”, sanoi hän niistä, jotka eivät tahtoneet panna rikkaa ristiin maan päällä vaan odottivat tulevaista autuutta.

Juutalaisilla oli tapana sivuta haudat valkeiksi, jottei kukaan epähuomiossa sattuisi astumaan niiden päälle, koska siten tuli pitkäksi aikaa ”saastaiseksi” ja kykenemättömäksi työhön, heidän sääntöjensä mukaan. Jeesus siis käytti jokseenkin ankaraa kieltä noista pyhistä ihmisistä. Heidän valkea siveytensä oli muille merkinä siitä, että heitä oli paras karttaa. Jos joutui heidän yhteyteensä, niin tuli hyödylliseen työhön kykenemättömäksi. Kukaan muu ei olisi oikeutettu näin ankaraa kieltä käyttämään kuin se säälin Herra, joka tiesi, että ihmisen heräämisestä työhön riippui hänen elämänsä.

KILVOTUKSEN PAIKKA

Evankeliumeissa ei tavata sellaista kohtaa, jossa Jeesus olisi ohjannut ihmisiä pyrkimään enkeleitten maailmoihin. Ei, tämä maa on hänen kotinsa, kaiken synnin, kurjuuden ja heikkouden tyysija, mutta samalla ikuisen kilvotuksen ja työn ja kärsivällisyyden kenttä, missä ponnistuksin ja sankariteoin kasvaa tulevia Jumalan Poikia. He viihtyvät täällä ilojen ja surujen temmellyspaikassa, auttaen heikompia veljiään ja sanovat kuten itämainen opettaja:

”Anna minun syntyä yhä uudestaan ja uudestaan maan päälle, alastomana ja tietämättömänä, niin kauan kuin on yksikin olento, joka kaipaa apuani.” (*Vivekaananda*)

Tämä Jeesuksen asettama korkea ihanne himmeni vuosisatojen kuluessa, ja niinpä kävi niin kummallisesti, että sen

uudistaminen joutui sille, joka kutsui itseään hänen vastustajakseen. Nietzsche, joka antoi itselleen nimen Antikristus, ei aavistanut, että hän oli siinä kohdassa tunkeutunut Kristuksen alkuperäiseen henkeen, kun hän kirjoitti:

Se oli kärsimys ja kykenemättömyys – ne loivat kaikki tuonpuoleiset maailmat... väsymys, joka tahtoo yhdellä hyppäyksellä loppuaan, kuolonhyppäyksellä, poloinen, taitamaton väsymys, joka ei edes tahdo enää tahtoa: se loi kaikki jumalat ja tuonpuoleiset maailmat... Sairaita ja kuolevia olivat ne, jotka halveksivat ruumista ja maata ja keksivät taivaallisen maansa ja lunastavat verenpisarat: mutta nämäkin suloiset ja synkät myrkyt he ottivat ruumiista ja maasta. Kurjuuttaan he tahtoivat paeta, ja tähdet olivat heille liian kaukana. Silloin he huokasivat: ”Oi, jospa olisi taivaallisia teitä, joita myöten saattaisi hiipiä toiseen olemiseen ja onneen.” – Silloin he keksivät itselleen salatiensä ja veriset juomansa. Ruumiista ja tästä maasta he luulivat nyt päässeensä irti, nuo kiittämättömät. Minulle opetti uuden ylpeyden Minäni, sen opetan minä ihmisille: ei pistää enää päätään taivaallisten asiain hietaan vaan kantaa sitä vapaana, maallista päätä, joka luo maan tarkoituksen. Minä opetan uuden opin ihmisille: tahtoa sitä tietä, jota ihminen on umpimähkään kulkenut, ja kutsua sitä hyväksi eikä enää hiipiä siitä pois, kuten sairaat ja kuolevat... Minä rakastan niitä, jotka eivät vasta tähtien takaa etsi syytä käydäkseen perikatoon ja ollakseen uhreja vaan uhraavat itsensä maalle, jotta maa kerran olisi yli-ihmisen. Minä rakastan sitä, joka tekee työtä ja rakentaisi huoneen yli-ihmiselle ja valmistaisi hänelle maan, eläimet ja kasvit: sillä niin hän tahtoo perikatoaan. Minä rakastan sitä, joka hyvettään rakastaa, sillä hyve on tahto perikatoon ja kaipuun nuoli. Minä rakastan sitä, joka ei pidätä pisaraakaan henkeä itselleen, vaan kokonaan tahtoo olla hyveensä henki: niin hän käy henkenä yli sillan.

Muistakaamme, että Nietzsche oli myös *ikuisen takaisintulon* julistaja!

Mikä tulevaisuus vielä odottaa ihmiskuntaa, kun se on oppinut tätä maata rakastamaan ja Yli-ihmiselle, Kristus-ihanteelle ”valmistamaan maan, eläimet ja kasvit”, näkyy seuraavasta ylösnousseen Jeesuksen lauseesta, joka on säilynyt hurskaan

piispa Papiaan kautta, hänen, joka niin paljon kokosi Jeesuksen logioita:

Näin ne presbyterit, jotka ovat Johanneksen, Herran oppilaan nähneet, muistelevat kuulleensa, miten Herra opetti niistä päivistä ja sanoi:

”Tulee päiviä, jolloin syntyy viinipensaita, joissa kussakin on 10 000 vartta ja yhdessä varressa 10 000 haaraa ja joka haarassa 10 000 oksaa ja joka oksassa 10 000 terttua ja joka tertussa 10 000 marjaa ja joka marja antaa puserrettuna 25 mittaa viiniä. Ja kun yksi pyhistä ottaa rypäleen, huutaa toinen: minä olen parempi rypäle, ota minut! Samaten yksi vehnäjävyä tuottaa 10 000 kortta... samaten muutkin siemenet ja kasvit vastaavassa määrässä ja kaikki eläimet elävät keskinäisessä rauhassa ja ovat ihmisille alamaiset.”

Näitä myöskin Papias, tuo vanhus, Johanneksen kuuntelija, Polykarpoksen huonekumppani, kertoo raamatun todistuksena neljännessä kirjassaan: niitä kirjoja oli viisi. Ja hän lisäsi: nämä ovat uskottavia niille, jotka uskovat.

Ja Juudas – hän sanoi – tuo kavaltaja ei uskonut vaan kysyi: ”Millä tavalla Herra voi saada aikaan sellaisia kasveja?” Ja Herra sanoi: ”ne, jotka siihen asti elävät, tulevat näkemään.”⁹⁵

Vertauskuvat ovat vertauskuvia, mutta ainoastaan jättiläisnero ja jättiläistahto saattaa tällaisia kuvia luoda, ja sellainen, joka tietää, että hänellä on ikuisuus edessään. Meitä hämmästyttää tämän Mestarin ääretön työ, kun hän päättää työskennellä maan päällä siihen asti kun koko luonnon hedelmällisyys on saatettu nousemaan korkeimpaan huippuunsa asti ja jokainen eläinkin on kesytetty. Me olemme alttiit Juudaksen lailla epäillen kysymään: kuinka se on mahdollista? Mutta jos ajattelemme ikuisuutta, niin voiko siinä olla raja, mihin työ pysähtyisi? Jos fyysinen luonto kehittyy hitaasti, niin ihmisessä, luonnon korkeimmassa järkiolennossa, piilee ikuisuuden lahja ja hänen voimansa ovat sen tähden loppumattomat.

Se Mestari, joka saattoi sanoa: ”Minä olen teidän kanssanne maailman loppuun asti.” Hän sanoi myös: ”Ne, jotka siihen asti elävät, tulevat näkemään.”

⁹⁵ Irenæus, Adv. Haer. V, 33.

”Mutta joka ei usko, hän on kadotettu”; so. joka ei usko omaa ikuisuuttaan eikä sitä edes etsi, hän pysyy samanlaisena katoavaisena olentona, mikä hän nytkin on.

VII SARJA KERTOMUKSIA

KYLVÖ JA KASVU

Tahdomme nyt käydä läpi muutamia niistä vertauksista, joita evankelistat varsinaisesti kutsuvat *parabolaiksi* eli ”vertauksiksi”. Ne ovat tavallisesti pieniä kertomuksia, tarinoita, jotka elävästi ja seikkaperäisesti kerrottuina ovat voineet lumota kuulijakunnan, niin että se on istunut tuntikausia muistamatta ruokaa ja juomaa ja ajan kulkua. Mutta kirjoitettaessa ne ovat supistetut vain muutamiiin sanoihin, niin että kokonainen vertaus voi usein mahtua yhteen säkeeseen. Jos lukija tahtoo saada tietoa, hänen täytyy saada auki tuo kerä.

Katsomme Markuksen vanhaa traditiota, koska erityisesti hän on säilyttänyt näitä ”valtakunnan” vertauksia ja muut ovat käyttäneet häntä lähteenään. Ensimmäiset vertaukset on koottu yhteen jaksoon 4 lukuun, vaikka ne tietysti eivät ole yhdellä kertaa kerrottu eikä samassa tilaisuudessa.

Ensimmäisestä eli kylväjän vertauksesta (3–20) on jo puhuttu. Toinen kuuluu seuraavasti:

Jumalan valtakunta on kuin jos mies kylvää siemenen ja nukkuu ja nousee yöllä ja päivällä ja siemen orastaa ja kasvaa, hän ei itse tiedä miten. Sillä itsestään maa tuottaa viljan, ensin korren, sitten tähkän, sitten täyden jyvän tähkäpäähän. (Mark. 4:26–28)

Mikä on tämän vertauksen *henkinen* merkitys? Se on itse vertauksessa lausuttu selvästi: maassa itsessään on ihmeellinen kasvun voima, joka nostaa siemenen taimelle ja kasvattaa sen aina tähkäksi ja siemeniksi asti. Tämä tosiasia on aivan luonnollinen niille, jotka ovat kokemuksesta oppineet tuntemaan ihmisluonnon salaisuudet. Ihmissielussa on todella se hyvän voima, joka nostaa siemenen oraalle, mikä on kerran siihen juurtunut, ja tuottaa siitä moninkertaisen hedelmän. Tämä on

sivumennen sanottuna kokonaan toista kuin dogmatiikan opetus, että ihmisluonto olisi paha ja vastustaisi hyvää siementä. Tässä vertauksessa näytetään, että henkisen elämän synty ja kasvu tapahtuu yhtä ehdottomien lakien mukaan kuin luonnon prosessit. Jos siemen kerran on jäänyt maahan ja se saa olla rauhassa, se varmasti kasvaa.

Ihmisen *salainen muisti*, se joka on persoonallista muistikykyä tuonnempana, tallettaa häviämättömästi sen totuuden, minkä se kerran on tajunnut. Siemen voi jäädä pitkiksi ajoiksi itämään, valmistuen hiljaisuudessa juuria, ja yhtäkkiä se puhkaisee maankuoren ja tulee näkyviin. Sielun ”alitajunnassa” on tämä jokin, joka ei unohda vaan salaperäisissä syvyyksissään miettii kaikkia kokemuksiaan, kaikkia havaintojaan. Mariasta, joka edustaa Maa-emoja sen puhtaudessa, sanotaan, että hän ”kätki sanat”, mitä kuuli, sydämeensä. Siinä on ilmaistu sielun neitsyeellisen maaperän luonto.

Tämä henkinen merkitys on ikään kuin kaikua Jesaja-profeetan voimakkaista sanoista:

Niin kuin sade ja lumi tulevat taivaasta alas eikä mene sinne jälleen, ennen kuin se on kastellut maan ja tehnyt sen hedelmälliseksi ja antanut sen kasvaa ja antanut siemenen kylvettäväksi ja leivän syötäväksi, niin myös minun sanani, joka minun suustani lähtee ulos, ei sen pidä palaaman tyhjänä minun tyköni vaan tekemän, mitä on otollista, ja sen pitää menestymän, mitä varten minä olen sen lähettänyt.

Tosin tässä Sana (Logos) on verrattu ulkoapäin tulevaan hedelmöittävään *sateeseen*, niin kuin oli luonnollista niinä aikoina, jolloin Jumala käsitettiin ulkopuoliseksi. Jeesuksen uusi sanoma toi mukanaan sen tiedon, että Logos on siemenenä ihmisen sisällä ja alituisesti kasvaa, ottaen maasta ravintoa.

Tämä henkinen merkitys, jonka jokainen ihminen käsittää, on *pääasia*. Olemme kuitenkin sanoneet, että Jeesus samalla *antoi sijaa* myös allegoriselle tulkinnalle. Allegorisissa tulkinnoissa noudatettiin niihin aikoihin myöskin määrättyjä lakeja

ja käytettiin eräitä nimityksiä, jotka eri maissa ja uskonnoissa olivat yhteisiä. Vihittyjen kesken niistä ei ollut mitään epä-tietoisuutta.

Tässäkin sanotaan: ”Ihminen *nukkuu ja nousee päivällä ja yöllä* ja siemen orastaa ja kasvaa sillä aikaa.” Kaikki vihityt tiesivät tällöin, ettei kysymys ollut tavallisesta unesta vaan kuolon unesta. Ihminen on kuullut ”sanan” yhdessä elämässä ja mennyt pois ja unohtanut. Mutta hänen sielunsa ei ole unohtanut, vaan se miettii sitä niinä pitkinä aikoina, jolloin ihminen on maaelämien välillä poissa ulkonaisesta toiminnasta. Siemen kasvaa sekä päivällä että yöllä. Ja kun ihminen jälleen nousee pitkästä unestaan, niin on taimi jo kohonnut lähelle maanpintaa ja tarvitaan vain hiukan pehmittävää sadetta ja auringonvaloa, jotta se nousisi maanpinnalle. Siinä on vain luonnollinen selitys, miksi sama puhe ja sanoma vaikuttavat niin eri tavalla ihmisiin. Se ei johdu – niin kuin tietämätön luulee – siitä että toinen ihmisielu olisi hyvä ja toinen paha, vaan siitä, että henkinen kehitys on pitkä ja asteittainen ja siemen tarvitsee monta päivää ja yötä, ennen kuin sen taimi edes näyttäytyy ja vielä silloinkin on pitkä aika, ennen kuin se on kasvattanut täydellisen hedelmän. Kaikki mieletön epätoivo katoaa, kun näkijän silmä katsoo tällä tavalla yli kasvavan ja kehittyvän ihmiskunnan. Toisaalla on kasvi noussut korkeammalle, toisaalla se on vasta itämässä, mutta samanlainen siemen ja sama kasvuvoima on kaikissa.

Tämä allegorinen tulkinta liittyy läheisesti vertauksen henkiseen merkitykseen. Se on vain laajempi näköala: ei yön pimeys eikä päivän helle estä siemenen alituista, vaikka hiljaista kasvamista. Mikään ei mene taaksepäin, kaikki kulkee edemmäksi. ”Eteenpäin elävän mieli.”

Tässä vertauksessa ei puhuta mitään siitä, että kasvu tapahtuisi *nopeasti ja yhtäkkiä*; päinvastoin johdetaan ajatus kärsivälliseen odotukseen. Ei pidä kiirehtiä, ei hätäillä, sillä maa ei voi sen kasvattaa nopeammin kuin sen oma luonto sallii.

Allegorinen käsitys tavataan esim. kirkkoisä Theophiluksella. Hän toistaa *siemenestä*: ”Ensin se kuolee ja hajoaa, sitten herää.” (ad Autol. I, 13) Samaan suuntaan kirjoittivat Irenæus ja Klemens Romanus ym.

Alfred Resch, logioiden tutkija sanoo:

Rinnakkaisotteista käy täysin varmasti esiin, että *egeiretai*-”herää”-sanan alkuperäiseksi subjektiksi ei ole katsottava ”ihminen” (kuten lause kuuluu Markuksen kanonisessa tekstissä), vaan *kokkos-sporos*-siemen... Jos tämä kerran on todettu varmaksi, niin siitä johtuu, että ennen heräämistä oleva nukkuminen alkuaan on ilmaissut siemenen tilaa ennen sen nousemista kuolemanunesta. Kolme niin tärkeää todistajaa kuin Klemens, Romanus, Irenæus ja Theophilus yhdessä käyttävät lauseparsia, jotka tarkoittavat siemenen mätänemistä. Tämän tekstianalyysin avulla tulevat siis vertauksen alkuperäiset kohdat nimittäin siemenjyväsen herääminen kuolemanunesta ilman epäilystä todistetuksi.⁹⁶

Me emme kiinnitä niin paljon huomiota siihen, oliko siemen vai ihminen se, joka oli kuolon unessa ja sitten nousi. Panemme vain merkille, että myös oikeaoppiset kirkkoisät tiesivät tässä kuoleman olevan kysymyksessä. Jospa tämä tarkoittaisikin ”ruumiin ylösnousemusta”, niin kuin selitetään, niin näemme, ettei tämä tapahtuma ole mikään loppupiste kehityksen taipaleella vaan ainoastaan uuden elämän ja uuden kasvukauden alku. Eikä se ole koetusten ja taistelujen päättyminen, vaan silloin kun taimi on noussut yli maanpinnan, vasta alkaa sen varsinainen työ, missä kysytään, kestääkö vai menehtyykö se.

VIIMEINEN UHRAUS

Markus on lisännyt vertaukseen:

Mutta kun hedelmä tulee esiin, lähettää hän kohta sirpin, sillä leikkuaika on käsillä. (4:29)

⁹⁶ Aussercanonische Paralleltexzte zu Matt. und Mk, Texte und Untersuchungen X, p. 154.

Tämä kohta ulottuu vielä jälleensyntymääkin kauemmaksi. Se tarkoittaa sitä tilaa, jolloin Kristus-luonto on tullut täydelliseksi, ”niin kuin kypsä hedelmä”. Silloin sen on vertauskuvas-ton mukaisesti ”kuoltavaa”, se uhraa itsensä maailman hyväksi. Se on ”viimeinen suuri kuolema” eikä enää ole sama kuin ruumiin kuolema. Silloin on tuleentunut se ”luvattu sato nälkäisten ravinnoksi” josta Hiljaisuuden Ääni puhuu, kertoen, miten korkea adepti jättää maailmalle moninkertaisena takaisin kaiken sen yli-inhimillisen tiedon, minkä hän on koonnut, ”ja täyttää suuren uhrauksen”.

Vasta silloin kun ihmisen jumalallisessa kehityksessä tulee tämä viimeinen elon aika, kuuluu hänelle Jeesuksen toinen sanoma: ”Ellei siemen putoa maahan ja kuole, jää se yksinäiseksi.” Ihmisen oma yksilöllinen elämä, joka on ollut kiinni aineellisuuden maaperässä kautta aikojen, lakkaa, ja hän tulee siemeneksi, joka hajotetaan kaikkiin tuuliin. Varhaiset kristityt haltioituivat siitä, että edes saivat *jäljentää* tätä mysteeriota, kun heittäytyivät petojen ruuaksi areenalla tai antoivat ruumiinsa poltettavaksi. Sentimentaalisesti he puhuivat siitä, miten leijonat pienensivät ”taivaan leipää” tai miten tuhka *kylvettiin* kaikkiin ilmansuuntiin. Mutta hieman ylitunteellisuutta voidaankin suvaita niiltä, jotka panivat koko elämänsä alttiiksi.

SINAPPIPUU

Tulemme seuraavaan vertaukseen:

Taivaan valtakunta on niin kuin sinapinsiemen, joka maahan kylvettyinä on kaikista pienin siemen maan päällä, mutta kun se on kylvetty, nousee ja tulee kaikkia vihanneksia suuremmaksi ja tekee niin suuria oksia, että taivaan linnut saattavat tehdä pesänsä sen varjoon. (Mark. 4:30–32)

Henkinen merkitys on tässä jokseenkin sama kuin edellisessä. Tämäkin vertaus on otettu Israelin kansan vanhemmassa kirjallisuudesta. Nk. ”Danielin kirjan” 4. luvussa puhutaan

kuningas Nebukadnesarin unesta, jonka hän antoi Belsatsarin (= ”Danielin”) selitettäväksi. Kuningas oli nähnyt:

Katso, keskellä maata seisoj puu, joka oli sangen korkea. Se oli suuri ja paksu puu, sen korkeus ulottui taivaaseen asti, ja se näkyi koko maan ääriin. Sen oksat olivat kauniit ja kantoivat paljon hedelmää, josta kaikki saivat syödä; kaikki eläimet kedolla löysivät varjon sen alla ja *taivaan linnut sen oksilla* ja kaikki liha elätti itseään siitä.

Ja Belsatsar selitti tämän vertauksen: ”Se puu, jonka nähnyt olet... *se olet sinä kuningas*, joka niin suuri ja voimallinen olet, sillä sinun voimasi on suuri ja ulottuu taivaaseen ja sinun valtasi maailman ääriin.” (17–19)

Samalla tavalla kuin Jeesuksen edellisessä vertauksessa on puu tässäkin ihminen itse, joka kasvaa niin suureen itsetietoisuuteen, että hänen valtansa ulottuu maailman ääriin. Silloin hän ei voi enää kasvaa edemmäksi, vaan puu on kaadettava maahan, jotta taas voisi aurinko paistaa. Jeesuksen puheessa tämä on ilmaistu siten, että esimerkiksi on otettu sinappi, joka oli siemenkasvi ja lakastui joka vuosi ja kaadettiin ja oli taas kylvettävä uudestaan.

Puhe ”linnuista, jotka tekivät pesänsä oksille” on suorastaan otettu Danielin vertauksesta, sillä vaikka sinappi toisinaan voi kasvaa 10–12 jalan korkuiseksi pensaaksi, sen oksat ovat niin hauraat, ettei niissä liene koskaan tavattu linnunpesiä. (Jülicher)

Tarina tästä Suuresta Puusta tavataan useilla vanhoilla kansoilla. *Bhagavad Gitassa* lauletaan siitä:

Alaspäin ja ylöspäin leviävät Asvattha-puun oksat, luonnon ominaisuuksien ravitsemina; aistimusesineet ovat sen silmikat, sen juuret kasvavat alaspäin, toiminnan siteinä ihmisten maailmassa... Vasta kun tämä lujasti juurtunut Asvattha-puu on kaadettu maahan epäitsekkyuden vääjäämättömällä miekalla, voi ihminen etsiä tietä tuolle puolelle, mistä ei ole paluuta. (XV, 2-4)

Suomalaisilla oli tarina ”isosta tammesta”, joka sisällykseltään oli sama. Siinäkin puu kasvoi yli maailman, mutta kun se

oli tullut liian suureksi, oli se kaadettava ”epäitsekkyuden vääjäämättömällä miekalla”. Nämä myytit eivät olleet leikkimielellä laadittuja.

Niin kummalta kuin kuulostaneekin, tuntuu sinappi olleen jossakin tekemisissä Jeesuksen oman tarinan kanssa. Juutalais-ten *Toldoth Jeschu* kertoo, miten Jeesus oli salaisella Jumalnimellä noitunut muut puut, niin etteivät ne kestäneet hänen painoan, kun hänet oli ripustettava niihin. Silloin tuotiin kaali⁹⁷ ja kas se kannatti! Hän ei ollut osannut noitua sitä, kun ei se kuulunut puihin.

Merkitsiköhän se, että Puut olivat vihittyjä Adeptoja, kuten vanhassa vertauskuvastossa, mutta Jeesus kuului vihanneksiin, jotka syntyvät ja kuolevat? Jeesus oli se vihannes, joka jaksoi vastaanottaa ja kestää Kristus-voiman painoa. Sen tähden Kristus ristiinnaulittiin hänen ruumiinsa ristille. Jeesuksesta tuli se sinappipuu, jonka oksat levisivät yli maailman.

HAPATUS

Matteuksella ja Luukkaalla on heti tämän vertauksen jälkeen toinen, joka on supistettu yhteen jakeeseen, vaikka siinä on hyvin paljon sisällystä:

Taivaan valtakunta on hapatuksen vertainen, jonka nainen otti ja sekoitti kolmeen vakalliseen jauhoja, kunnes kaikki happani. (Matt. 13:33, Luuk. 13:20)

Taivasvaltakunta eli jumalallinen tietoisuus on kätkeyty kaiken maallisen sekaan. Ensin sen olemassaoloa ei voi huomata, mutta pian se leviää kaikkialle, kunnes sen maku tuntuu joka kohdassa. Ihminen tultuaan fyysiseen elämään, luulee, että todellisuus on vain käsillä kosketeltava, silmillä havaittava, nimittäin aineellinen maailma. Vähitellen hän oppii huomamaan, että tajunta tunkee tämän läpi ja että kappaleissa, jotka näyttivät elottomilta, on elämä liittämässä atomeja toisiinsa ja

⁹⁷ Luukas kutsuu sinappia ”kaaliksi” (lakhanos).

aikaansaamassa niiden prosesseja. Viimein, kun hän on loppujen lopuksi syventynyt elämään ja tutkinut aineen olemusta, hän huomaakin, että kaikki on tajuntaa. Taivaan valtakunta on kaiken hapattanut.

Samalla tähän vertaukseen sisältyy viittaus, että tajunta on se, mikä pitää yllä maailman käymisprosessia. (Hapatus on näet juuri tuota käymisainetta.) Tämäkin on tosiasia, jonka inhimillinen tutkimus vahvistaa. Jos olisi vain kuollutta ainetta, niin se olisi pian levossa: luonnon toiminta lakkaisi. Tajunta nostaa alituisesti aineen liikkeelle, vaikuttaa siinä muutoksia, tekee neutraalin, yhdentekevän tilan positiiviseksi ja negatiiviseksi vastakkaisuuksiksi ja aikaansaa yhteistoimintaa näiden välillä. Täten syntyy voimien vuorovaikutus Kosmoksessa.

On omituista, että suomalaisten Kalevalassa jälleen on käytetty samaa vertausta. Oluen synnyssä⁹⁸ on ilmeisesti käymisen prosessia pidetty vertauskuvana ajatuksen vaikutuksesta aineeseen.

Siit' otti olut hapata
Siitä nousi nuori juoma
Korvon koivuisen sisällä
Kuohui korvien tasalle
Ärjyi päälle äyrähien
Tahtoi maahan tyyräellä
Lattialle lasketella.

On ihmeellistä, millä tyyneydellä ja tasapuolisuudella Jeesus katseli elämän ilmiöitä. Hän näki, mikä voima oli hyvällä ajatuksella: miten se levisi ihmisestä ihmiseen, synnyttäen heissä samanlaisia ajatuksia. Mutta samalla hän tiesi, että luonnonlaki oli muuttumaton: huonolla ajatuksella oli yhtäläinen vaikutusvoima. Hän varoitti oppilaitaan ”farisealaisten hapatuksesta”. Sekin voidaan sovittaa yhtä hyvin vertauksemme. Jos vaimo otti farisealaista hapatusta, sekoitti jauhoihinsa ja antoi vaikuttaa, niin viimein kaikki happani.

⁹⁸ Kalevala, 20. runo 139–414.

Farisealaisilla oli oma ”taivasvaltakuntansa”, oma tajunnan-maailmansa ja oma ihanteensa, missä he viipyivät. Se perustui mielivaltaisiin itsekkäisiin otaksumiin, mutta kun he antoivat sen yksinään juurtua heidän tajunnassaan, niin se hapatti tajunnan koko sisällyksen, ja viimein he eivät osanneet muita ihanteita ajatellakaan.

Pitkin vuosisatoja näemme, miten farisealaisten hapatus on vaikuttanut. Vielä tänä päivänä on lukemattomia ihmisiä, jotka ajatuksillaan luovat itselleen farisealaisen taivaan ja siinä viihtyvät, eivätkä huomaa, että he ovat sen itse luoneet ja että yhtä hyvin voisivat luoda jalomman ja epätsekkäämmän taivaan. He sanovat kyllä saaneensa ihanteensa Jumalan Sanasta, mutta eivät huomaa, että itse ovat ensin valinneet, mitä kirjoja tahtovat pitää ainoana Jumalan Sanana. Jos vaimo panee huonoa hiivaa taikinaansa ja sitten valittaa miehelleen: ”puodista antoivat!” niin mies ei kuuntele hänen valituksiaan, vaan kehottaa häntä paremmin katsomaan, mistä hän hiivansa ostaa.

Tässä vertauksessa ei ole jatkettu ajatusta. Ei ole kuvattu, kuinka hapatus valmistaa jauhot leiväksi, joka sitten kelpaa syötäväksi. Mutta jokainen lukija voi itse lisätä tämän jatkon ja yhdistää tämän vertauksen edellisiin. Mikäli ihmiskunta elää maan päällä, se viimein muuttaa kaiken täällä olevan jumalalliseksi taikinaksi ja tekee siitä leivän, joka tarjoaa ravintoa. Toisin sanoin se oppii käyttämään kaikkea henkeään ”rakentamiseksi” eli kasvu-aineiksi.

Toisia johtopäätöksiä voisi vielä tehdä. Voisi huomata, kuinka taivas ja maa ovat toisilleen välttämättömiä. Hapatuksella ei ole mitään tehtävää, jollei se pääse leipää hapattamaan. Samaten tajunnalla ei olisi mitään tehtävää, jollei olisi tämä maa, jossa se saa toimia ja harjoittaa voimiaan.

Katsokaamme nyt allegorista selitystä, joka tässä niin kuin ainakin kiintyy vertauksen sivuseikkoihin. Ainoa tällainen seikka hapatuksen vertauksessa on ne ”kolme vakallista”,

johon hiiva sekoitettiin. Eikä voi aivan varmasti sanoa, että tuo luku on tarkoitukseton (olkoon se Jeesuksen käyttämä tai ei). ”Kolme vakallista” (*sata tria*) teki yhteensä yhden juutalaisen *Ephan*, joka varmojen laskujen mukaan on n. 36–40 litraa meidän mitoituksiamme.⁹⁹ Niin suuresta jauhomäärästä ei milloinkaan taikinaa tehdä suurellekaan perheelle. Siksipä Klemens Aleksandrialainen selittääkin tämän vertauksen allegorisesti:

Kolme-osainen sielu pelastuu kuuliaisuudellaan siihen kätketyn henkisen uskonvoiman kautta. Eli Logoksen voima, joka meille on annettu, kykenee vetämään sekä salaisesti että julki- sesti puoleensa kaiken, mitä sille annetaan ja minkä se itseensä ottaa, ja muuttamaan koko systeeminsä yhtenäiseksi (*paan systeema eis henoteeta synergei*).¹⁰⁰

Todellakin gnostillinen selitys. Hapatus on Logoksen, Jumalallisen Järjen työskenteleminen ihmisen sisällä. Klemensin mukaan ihmisen sielu on alkuaan kolmiosainen (*trimerees*). Siinä on: 1. aisteihin kytkeytynyt, 2. tunteellinen ja 3. järjellinen eli henkinen puoli. Nyt sanotaan, että Logos sulattaa nämä kolme ”vakallista” yhteen ja tekee niistä ykseyden. Ihminen kehittyessään saa kokea, että on olemassa vain yksi ainoa tajunta, Logos, joka käsittää kaiken ja joka vain luonnon eri ”tasoilla” ilmenee eri muotoisena, kunnes se kullakin tasolla oppii tuntemaan Itsensä.

PELLON AARRE

Tulemme nyt seuraavaan vertaukseen, joka tavataan yksin Matteuksella.

Taivasten valtakunta on peltoon kätketyn aarteen vertainen, jonka eräs mies löysi ja katki ja siitä iloissaan meni ja möi kaiken, mitä hänellä oli, ja osti sen pellon. (13:44)

⁹⁹ Hastings, Dictionary of the Bible, Weights and Measures.

¹⁰⁰ Stromata, V, 12, 81.

Taas pitkä kertomus yhdessä säkeessä! Muinaisajalla oli pelto ainoa turvallinen ”pankki”, mihin suuremmat rahat kätettiin. Niin tehtiin kaikissa maissa. Siihen pankkiin pani esim. palvelija leivisköitten vertauksessa rahansa, pitäen sitä rahanvaihtajalle antamista, so. pörssikeinottelua parempana.

Mutta kätäjät eivät voineet yhtä hyvin taata omaa henkeään, ja siksi jäi paljon rahoja maahan ja saatettiin myöhemmin löytää. Nämä ”aarteet” näyttelivät suurta osaa silloisten ihmisten mielikuvituksessa. Niiden löytämisestä kerrottiin kansan kesken kaikenlaisia satuja.

Jeesuksen vertauksessa päivätyöläinen peltoa kuokkiessaan löytää aarteen, mutta ei tahdo viedä sitä pois vaan kätkee sen takaisin, menee ja tekee työtä, kunnes voi ostaa pellon aarteen. Siinä pieni kansansatu, jonka Jeesus sovitti henkiselle alalle. Ihminen muokatessaan maata, so. tehdessään työtä henkensä ylläpitämiseksi ja pitäessään silmänsä maahan luotuina, yhtäkkiä löytää aarteen. Hän saa välähdyksen taivasten valtakunnasta ainemaailman keskellä. Mutta hänen on mahdotonta saada sitä omakseen, jollei hän luovu kaikesta, mitä hänellä on siihen saakka ollut omaisuutta. Tämä on samaa, mitä toisessa kohdassa sanotaan: ”Mene ja myy kaikki, mitä sinulla on.” On mahdotonta syventyä tajunnan maailmaan ja löytää siitä Jumaluuden tyyssija, jollei ensin käännä huomiotaan pois ulkomaailmasta. Ihminen myy kaiken muun ja saa sijaan vain yhden pellon, mutta siinäpä onkin verraton aarre kätkettynä, jonka vain hän – onnellinen löytäjä – tuntee.

Tästä taivaallisesta ”aarteesta” (*thesauros*) puhuu Paavali, toistaen Jeesuksen antamaa ajatusaihetta. Hän kertoo ”Jumalan salaisuudesta, Kristuksesta”, sanoen, että siinä ”kaikki viisauden ja tiedon (*sofias kai gnooseos*) aarteet ovat kätketyt”. (Kol. 2:3) Hän kutsuu siis näitä aarteita yhteisnimellä ”Kristukseksi”. Se on tuo salaisuus: ”Jumala ihmisessä”. Se salaisuus löytyi syvältä maan uumenista. Kaikki voivat kyllä kuulla puhuttavan,

että maan sisällä löytyy tuollaisia aarteita, mutta kaikki eivät ole kylliksi onnellisia löytääkseen.

Yksi seikka, joka kuvaa vertauksen henkeä, on se, että mies meni aarteen löydettyään hiljaa pois ja hankki itselleen ensin täyden varmuuden, että hänellä oli se aarre.

Samalla sanotaan, että hän lähti *iloiten* eli *ilon vaikutuksesta* (*apo kharaas*). Alkukielessä tämä johti jokaisen lukijan ajattelemaan yhtä opin salaisuutta. Khara on näet vain toisinto sanasta *kharis*, joka on jumaluusopin ”armo”-sana. Oikeastaan ne molemmat merkitsevät iloa, nautintoa, suloista lahjaa. Kauppias sai valtakunnan ”armosta”. Se oli hänelle odottamaton ilo. Hän *ei voinut olla iloitsematta* sen löydettyään. Hänellä ei ollut siitä mitään kerskattavaa, ei ylpeiltävää, ainoastaan vastaanottamista ja riemuitsemista.

Tässä vertauksessa on siis mitä hienoimmalla tavalla ratkaistu tuo probleemi, jota teologit ovat pitkään koettaneet ratkoa, nimittäin kysymys työstä ja armosta. Työtä täytyy tehdä: työtä tekemätön ei löydä mitään. Mutta kun hän löytää, tuntee hän kuitenkin, että hän ei ole *ansainnut* sitä työllään vaan että se oli *pelkää* armoa.

Aarteen vertauksessa on taivasvaltakunta ihmisen sisällä piilevä autuuden tyyssija, jonka hän odottamatta löytää. Se on hänen ”hyvän haltijansa” koti.

HELMENETSIJÄ

Seuraava vertaus kuuluu:

Taivasten valtakunta on kuin kauppias, joka etsi jaloja helmiä. Ja löydettyään yhden kallisarvoisen helmen hän meni ja myi kaikki, mitä hänellä oli, ja osti sen. (Matt. 13:45,46)

Tämä on samanlaatuinen vertaus kuin edellinen. Tässä etsiminen on vain elävää ja itsetietoista. Kauppiaalla on todellinen halu löytää jaloja helmiä. Hän ei yksin voiton takia etsi niitä,

vaan hän samalla ihailee niitä. Ja kun hän löytää kauneimman ja arvokkaimman helmen, niin hän unohtaa kaikki halvemmat, jättää kaikki hyödyn ja voiton periaatteet vain päästäkseen tuon kalleimman aarteen omistajaksi. Hän ei ajattele sitä, ettei hän voi tehdä tuolla yhdellä helmellä kauppaa, kaikki kaatoo hänen mielestään tuon suuren intohimonsa edestä.

Tässä vertauksessa ilmenee, millä voimalla ja kiihkyydellä ”taivaan valtakuntaa” on etsittävä. Joka sen tahtoo saavuttaa, hän tehköön kaipuustaan halun, joka on kaikkia inhimillisiä intohimoja voimakkaampi: muuten se helmi ei ole voitettavissa. Tämä on sama asia, josta toisessa paikassa sanotaan: ”Taivaan valtakunta kärsii väkivaltaa ja väkevät repivät sen itselleen.” (Matt. 11:12) Eräs kirkkoisä sanoi: ”Usko minua: totinen ilo on mitä vakavin asia.”

Voisimme tehdä useampia johtopäätöksiä tästä vertauksesta. Siinä ei ole lausuttu, että muut helmet olisivat arvottomia, ne vain eivät ole tuon yhden arvoisia. Ihminen etsii korkeinta tajunnantilaa, sitä, missä hän yhtyy Jumalaan, mutta se ei merkitse, että monet alemmat sieluntilat olisivat itsessään arvottomia. Hän ei voi kohota korkeimpaan muulla tavoin kuin kaikkia muita yhdistämällä. Jumalan valtakunnan täytyy sulkea itseensä kaikki mikä on todella arvokasta ja ihanaa. Muuten sielu omien lakiansa mukaan kerran kaipaa pois ihanimmastakin paratiisista ja lähtee etsimään niitä helmiä, jotka siltä vielä puuttuvat.

Tässä yhteydessä on muistettava eräs Jeesuksen lause, joka nykyään on kadonnut kristikunnan muistista, vaikka se muinaisaikana oli kaikkein tunnetuimpia lauseita. Resch on koonnut n. 70 otetta, joissa se esiintyy kirkkoisien teoksissa Jeesuksen lauseena.

Olkaa taitavia rahanvaihtajia (Esesthe dokimoi trapetsiitai).

Maailma on niin kuin rahanvaihtajien pöytä eli kauppapöytä, jossa ei anneta mitään ilmaiseksi vaan kaikesta täytyy

maksaa tietty hinta. Jos jotakin tahtoo saavuttaa, täytyy olla valmis uhraamaan vastaava määrä jotakin muuta. Se on sama opetus, joka niin usein kaikuu *Bhagavad Gitassa*:

Maailma on olemassa uhrin kautta. Ilman uhria ei mitään saavuteta.

Silloin vain kysytään, että ihminen on ”taitava” (dokimos). Tämä on sama sana, jota Paavali käyttää, viitaten ilmeisesti tähän Jeesuksen lauseeseen:

Koetelkaa (dokimatsete) kaikkea, ja pitäkää se, mikä on kaunistaa. (1 Thess. 5:21)

Tämä luonnollisesti edellyttää, että ihmisen sisällä on olemassa tosi kauneuden mittapuu. Hänellä on totuuden vaisto, joka panee hänet erottamaan toden ja epätodellisen, kauniin ja ruman. Muuten olisi mahdotonta kehottaa häntä itse koettelemaan ja vertailemaan kaikkea. Kauppiaskaan ei olisi voinut tuntea tuota kallista helmeä, jollei hän olisi ensin harjoittanut silmäänsä halvempia helmiä kokoamalla. Hänen täytyi nojautua entisiin havaintoihinsa ja kokemuksiinsa. Muut eivät osanneet tietää helmien arvoa eikä erottaa väärää oikeasta.

Tässä ilmenee, kuinka ihmisen tulee menetellä, saavuttaakseen tajunnassaan sen tilan, jota kutsutaan Jumalan valtakunnaksi. Hänen täytyy lähteä siitä, mitä hänellä on, ja aina vertaamalla ja tutkimalla etsiä yhä enemmän. Kauppias vertauksessa ei olisi löytänyt mitään, jos hän olisi sulkeutunut huoneeseensa. Hänen täytyi mennä ulos maailmalle, matkustaa kauas ja laajalti.

KALAMIEHET VERKKOINEEN

Tämän jälkeen Matteus kertoo seuraavan vertauksen, jota eivät muut evankelistat toista.

Taivasten valtakunta on nuotan kaltainen, joka laskettiin mereen ja kokosi kaikenlaisia kaloja. Ja kun se tuli täyteen, vetivät he sen rannalle, istuutuivat ja kokosivat hyvät astioihin, mutta viskasivat

kelvottomat pois. Näin on käyvä ikäkauden (*aionin*) lopulla.” (Matt. 13:47–48)

Tämän perään on Matteus liittänyt kirkollisen selityksen, jonka hän varmaan luulee tulleen Jeesuksen omasta suusta: ”Enkelit lähtevät ja erottavat pahat vanhurskaista ja heittävät heidät tuliseen uuniin. Siellä on oleva itku ja hammasten kiristys.”

Jos Jeesus olisi tätä ”selitystä” lausunut, hänen ei olisi tarvinnut heti seuraavassa lauseessa kysyä: ”Oletteko ymmärtäneet tämän kaiken?” Mutta vielä selvemmin näkyy tämän lisäyksen mahdottomuus, jos katsoo sen suhdetta vertaukseen. Missä maailmanääressä on tapana heittää kelvottomia kaloja tuliseen uuniin? Tällaista järjetöntä vertailua ei tavattu milloinkaan Jeesuksen lausuttuna. Matteus on tässäkin menetellyt niin kuin niin monasti muualla: ottanut apokryfisiä kuvia ja liittänyt niitä ”selitykseksi” Jeesuksen puhtaisiin vertauksiin.

Ja Matteus on käsittänyt vielä toisella tavalla väärin itse vertauksen sisällön. Hän näyttää otaksuvan, että joukossa on ollut sekä hyviä että pahoja kaloja. Hän kutsuu jälkimmäisiä vieläpä ”mädänneiksi”, *sapra*. Tuollaisia mädänneitä kaloja ja muuta törkyä voi kyllä tarttua verkkoihin ja nuottiin, jotka vedetään pitkin vettä. Mutta tässä vertauksessa puhutaankin Palestiinassa käytetystä laskuverkosta, *sageenee*. Vielä tänä päivänä tällaista käytetään itämailla, aina Intiassa asti. Se heitetään (*bleet-heisee*) laivasta mereen. Verkko on suuren haavin muotoinen ja sen keskellä on paino, joka vie sen pohjaan. Ylös vedettäessä reunat nousevat ensin pinnalle, ja siten ne kalat, jotka sattuvat olemaan piirin sisällä, jäävät verkkoon.

Tässä näkyy, ettei verkkoon voinut joutua mädänneitä kaloja, sillä jos niitä olisi ollut veden pinnalla tai pohjassa, olisivat ne jääneet verkon alle, eivätkä olisi tulleet ylös. Minkälaisia sitten olivat nuo ”kelvottomat” kalat? Mooseksen laki ei tuntenut mitään saastaisia kaloja vaan nimenomaan sanottiin:

Näitä te saatte syödä kaikista niistä, kuin vesissä ovat: kaikkia, *joilla on evät ja suomukset* vesissä ja merissä ja virroissa, niitä pitää teidän syömän. (3 Moos. 11:9)

Jos siis joitakin kaloja olisi heitetty pois, niin ne olisivat olleet liian pieniä. Mutta tavallisesti verkot varustetaan juuri niin suurella silmäkoolla kuin tarvitaan. Lopuksi jos ajatellaan evankeliumien kalastajakertomuksia, niissä ei milloinkaan kaloja erotettu toisistaan, vaan ne vain saatiin saaliiksi ja kaikki laskettiin tarkoin.

Näin ollen rohkenemme väittää, että Matteus on käsittänyt tuon pienen yksityiskohdan väärin. Kalastajat kyllä rannalle tultuaan ryhtyivät työhön, mutta se oli *kalojen perkaamista* ja sitä tehdäkseen he rauhassa *istuutuivat*. He eivät erottaneet kaloja toisistaan, vaan kaikista kaloista erottivat pois syötäväksi kelpaavat osat ja heittivät pois sisälmykset ja muut kelvottomat ainekset.

Syy, miksi Matteus teki tuon pienen muutoksen, *ehkä* huomaamattaan, oli aivan sama syy, mikä saattoi hänet panemaan loppuun tuon järjettömän lisäyksen. Se on tuo syy, että välttämättä jotkut ihmiset tahdottiin saattaa ”tuliseen pätsiin” kerrossaan hylättävinä ja johdattaa toiset taivaan iloon siinä perkaamattomassa tilassa, missä he ovat.

Jeesuksen vertaus oli alusta loppuun aivan toista laatua. Hän kuvasi, miten sielu heitetään ihmiskokemusten mereen ja siellä kokoaa kaikenlaista. Merestä noustua ja rannalle (”toiselle rannalle”) tultua alkaa saaliin perkaaminen, suuri tajunnan puhdistus. Ainoastaan mikä on puhdasta ja todella antaa ravintoa, se ”pannaan astioihin”, muu heitetään pois.

On aivan luonnollista, että tällainen prosessi tulee tapahtumaan ihmiselämän loputtua, jos on mitään jatkuvaa olemassaoloa. Täytyy tapahtua täydellinen puhdistus, jossa rauhallisesti ”istuudutaan” ja mietitään pitkän elämän tapahtumia ja otetaan talteen kaikki, mitä on todellista hyvää saavutusta, todellista tulosta. Jokainen, joka tuntee oman sielunsa sisäisiä

tapahtumia, tietää, että tällainen prosessi nyt jo on käymässä sisällä yhtä mittaa, vaikka vaillinaisesti ja itsetiedottomasti. Oikea ”erottaminen” (*krisis* ”tuomio”) ei voi tapahtua täydellisesti maisen elämän aikana tämän hälinän keskellä. Ainoastaan ne, jotka syystä tai toisesta joutuvat syrjään ulkonaisesta elämästä (luostarissa, vankilassa, pitkällisellä sairavuoteella), toimeenpaneuvat hieman tarkemman katsauksen. Mutta selkeä johdonmukaisuus näyttää, että sellaisen ”tuomion” täytyy tapahtua jokaisen elämänsä lopussa.

Siksipä uskomme, että Jeesuksen omia sanoja olivat: ”Näin on käyvä ihmisiän lopussa.” Kreikkalainen sana *aioon* (oik. *aivoon* = lat. *aevum* = goot. *eeva*) merkitsee aina yhtä aikakautta, tavallisesti ihmisikää, kuten Homeroksessa tavan takaa. ”Iankaikkisuutta” eli loppumatonta ja alkamatonta aikaa se ei koskaan voi merkitä yhtä vähän kuin sen johdannainen *aioonios* voi merkitä ”iankaikkista”.

Jos *aioni* merkitsisi ”iankaikkisuutta”, kuinka tässä silloin puhuttaisiin iankaikkisuuden *loppumisesta* ja siitä, mitä sen jälkeen tapahtuu? Myös käänös ”*maailman* lopulla” on kerrassaan virheellinen, koska ei millään tavalla aateperäinen aikakäsite voi muuttua aisteilla havaittavaksi maailmaksi eikä missään – U. T:ssa yhtä vähän kuin muuallakaan – *aionilla* ole tätä merkitystä. Vulgata kääntää ”in consummatione *saeculi*” eli ”*vuosisadan* päättyessä”.

Se, mistä tässä on kysymys, on *aionin* perusmerkitys: ihmisiä. Ihmisiän loputtua tapahtuu suuri puhdistus, jolloin taunnassa erotetaan toisistaan hyvä ja paha: hyvä pysyy, paha häviää.

KIRJANOPPINUT

Täten on myös ymmärrettävä, mitä Jeesus lisää tähän:

Sen tähden jokainen kirjanoppinut, joka tulee taivaan valtakunnan oppilaaksi, on perheenisännän kaltainen, joka tuo tavarastaan esille uutta ja vanhaa. (Matt. 13:52)

Tajunta on täynnä monenlaisia tietoja, se on oikea kirjanoppineen varasto. Mutta siinä ei ole mitään järjestystä. Nuo tiedot ovat kaikki sekaisin ja sen tähden ihmiseltä puuttuu elävää tuntoa todellisuudesta ja oikeata suuntaa elämässään. Kun kirjanoppinut huomaa, että hän on hukassa, jollei hän saa aikaan järjestystä tässä sekavuudessa, silloin hän todella tekee saman työn kuin kalastajat rannalla: hän alkaa itsetietoisesti perata ilmielämän merestä pyytämäänsä kaloja. Kaikki saa silloin merkityksen, usein aivan uuden merkityksen, ja ne ihmiset, jotka läpikäyvät tämän kokemuksen, sanovatkin näkevänsä ”kaikki aivan uudessa valossa”. Jokainen mielipide, jokainen tosiasia on otettava esille ja tutkittava Ehdottoman Totuuden valossa, jotta näkyy, mitä siinä kelpaa taivaanvaltakuntaan, mitä ei.

Sivumennen sanoen näkyy, ettei Jeesus millään tavalla halveksinut oppia ja sivistystä. Hän vain neuvoi siitä perkaamaan pois suomukset, kuten kaloista.

Allegorisesti katsoen Jeesus itse oli tällainen kirjanoppinut. Olemme edellisessä teossarjan osassa¹⁰¹ lausuneet vakaumuksemme, että hän Egyptissä ja Aleksandriassa käydessään ja Siinain niemimaan mystikkojen luona oleskellessaan oli omaksunut kaiken sen opin ja viisauden, mikä siihen aikana oli tarjolla. Tästä hän toi esiin ”uutta ja vanhaa”, käytti allegorisia vertauksia, mutta valoi niihin uuden hengen. Miltei kaikkiin hänen lauseisiinsa on löydetty vastineita Vanhasta Testamentista ja samanaikaisesta juutalaisesta kirjallisuudesta, ja kuitenkin kaikki, mitä Jeesukselta tulee, on aivan tuoretta ja uutta. Juutalaisten ”pyhässä” kirjallisuudessa olivat viisauden helmet sekaantuneena kaikenlaisiin taikauskosiin ja alhaisiin käsityksiin, mutta Jeesus hyvin harvoin noihin puutteisiin kajosi. Hän jätti ne ikään kuin olemattomiin.

Erityisesti huomattava on Origineen syvämielinen huomautus esillä olevan lauseen johdosta. Hän sanoo, että ”uusi”

¹⁰¹ ”Onko Kristus historiallinen todellisuus?”

on henkinen aines, joka ihmisen sisällä aina uusiutuu, samalla kuin hän kasvaa ja kehittyy: ”vanha” taas on se, ”mikä on kirjaimilla kirjoitettu kivisiin tauluihin ja mikä on kirjoitettu ihmisen kiviseen sydämeen”.

SIELUN ARVO

Nämä vertaukset, jotka evankelistoilla muodostavat yhteisen sarjan, ovat kaikki eri puolilta valaisseet sitä tosiasiaa, että ihmisen omassa tajunnassa piilee se aarre, jonka rinnalla kaikki maailman ulkonaiset asiat ovat arvottomia. Eli ne ovat ainakin *häneen nähden* arvottomia ja katoavaisia, sillä hän ei voi pysyvästi omistaa muuta kuin mitä hänen *sielunsa* kykenee ottamaan vastaan ja tekemään itsensä osaksi. Jos hän tahtoo saavuttaa todellisen onnen, hänen täytyy tehdä oma sielunsa Jumalan valtakunnaksi.

Yhdellä ainoalla lauseella on Jeesus ikään kuin ainaisiksi ajoiksi järkähtämättömän loogisesti todistanut tämän totuuden. Hän sanoi:

Mitä ihmistä hyödyttäisi, jos hän voittaisi koko maailman omakseen mutta menettää sielunsa? Millä ihminen voi ostaa sielunsa takaisin?
(Mark. 8:36,37)

Totuus on tässä puettu niin yksinkertaiseen muotoon, että jokainen lapsikin tämän ymmärtää, kun se kerran on lausuttu. Toiselle vaakakuppiin kootaan kaikki, mitä maailma sisältää, ilman erotusta, ja toiseen vaakakuppiin asetetaan yksin ja ainoastaan ihmisen sielu eli tajunta. Yhtä kaikki jokaisen täytyy myöntää, ettei maailma voi olla hänelle mistään arvosta, jollei hänellä ole sielua, jolla hän *tajuaisi* sen. Se on kaikki hänelle olematonta ilman hänen omaa *tietoisuuttaan* siitä. Kukaan ei voisi vaihtaa *omaa tajuntaansa* koko avaruuden sisällykseen. Miten nämä lauseet paljastavatkaan ihmissielun arvon, joka todella on vailla kaikkia vertailun mahdollisuuksia.

JOHANNES KASTAJA

Tajuntansa siis ihminen, jos hän tahtoo ja yrittää, voi muuttaa taivaan valtakunnaksi. Tämä on se *euangelion* eli enkelisanoma, jonka Jeesus toi maailmaan. Yksikään (Juudan maan) profetoista ei ollut tuntenut eikä voinut julistaa sitä salaisuutta. Heille ”taivaan valtakunta” oli jotakin ihmiselle käsittämättömää, korkeintaan he kuvittelivat sen olevan ”Jumalan luona” pilvien takana. He eivät ymmärtäneet, että se on *maailman sisällä*. Johannes Kastajakaan, joka eli Jeesuksen ajalla, ei tuntenut tätä salaisuutta. Jeesus sanoikin hänestä: ”Laki ja profetat ovat Johannekseen asti, *sen jälkeen* ilmoitetaan Jumalan valtakunta.” (Luuk. 16:16) Ja toisessa paikassa hän sanoo, että Johannes oli suurin vaimoista syntyneistä, mutta pienin taivaan valtakunnassa on suurempi kuin Johannes.

Johannes oli viimeinen profetoista, jotka puhuivat vertauskuvissa tuntematta niiden merkitystä. Hänelle ”Jumalan viha” ja ”sammumaton tuli” olivat jonkinlaisia ulkokohtaisia todellisuuksia. Johannes se Hengenkin oli näkevinään kyyhkysen muodossa! Johannes vain ennusti ”tulevaa” valtakuntaa. Hän ei aavistanut, kuinka lähellä se on jokaista ihmistä. Kun Jeesus ilmestyi, niin ihmiskunta – niin pitkälle kuin hän vaikutti – kävi läpi pienen vihkimyksen ja saavutti uuden, sisäisemmän näkemyksen.

Mutta tuo lause ”siitä asti ilmoitetaan Jumalan valtakunta, ja jokainen itsensä siihen väellä tunkeutuu” ei tarkoita ainoastaan yhtä historiallista aikaa vaan sisäisten tapahtumien määrättyä järjestystä. Ensin täytyy ihmisen sielussaan läpikäydä Johanneksen aste ja tulla täydellisesti oikeudentuntoiseksi ja itseään hallitsevaksi, ennen kuin hän voi käsittää sen ”taivasvaltakunnan”, jonka Jeesus toi maailmaan. Lukemattomat ihmiset ovat vielä tänä päivänä Johannes Kastajan asteella, jolloin heidän on *mahdotonta* käsittää näkymättömää, sisäistä todellisuutta.

Emme voi heitä moittia. Jeesus ei koettanut käännäyttää Johannes Kastajaa.

Kaikkein pieninkin ihminen, joka käsittää tajunnan valtakunnan ja uskoo siihen, on sillä saavuttanut suuremman armon (= onnen lähteen) kuin toinen suurimmillakin ponnistuksilla saavuttaa käydessään ulkonaista tietä. Yhdessä hetkessä voi ihminen saavuttaa anteeksiantamuksen ja rauhan. Se riippuu vain hänen omasta tahdostaan. Hänen tarvitsee vain notkistua oman Jumaluutensa eteen ja tunnustaa täydellinen rauha koko maailmaa kohtaan, niin hänellä itselläänkin on rauha. Se väkevyys, mikä siihen tarvitaan, on vain vilpittömyyden väkevyys, ettei hän pyydä mitään puolinaisella sydämellä.

HÄÄKERTOMUKSET

Nyt meidän on katsottava muutamia vertauksia, jotka ajattelemissa ihmisissä ovat herättäneet uskon, että Jumalan valtakunta on joku kuolemanjälkeinen onnena. Nämä ovat häävertaukset.

Jeesus on muutamissa vertauksissa kutsunut taivaan valtakuntaa *häiksi*, koska häät alkuperäisten kansojen elämässä muodostivat elämänonnen huippukohdan. Rahvaan yksinkertaisissa oloissa, missä elämä ei sisällä suuria mullistuksia eikä merkillisiä kiihotuksia, häät on se kohta, johon on keskitetty korkein riemu, mitä voidaan ajatella, ja häitä valmistellaankin kuukausia, jopa vuosia. Ei ainoastaan sille onnelliselle parille, joka on tämän ilon keskustana, vaan kaikille heidän ystävilleen ja omaisilleen hääpäivä on kauan kaivattu riemunhetki.

Monille ihmisille, jotka muuten ovat eläneet materialistista, kuollutta arkielämää, tällainen hääjuhla onkin antanut välähdyksen korkeammasta todellisuudesta. Täällä näet hetkeksi sielun portit aukenevat ja ihmiset tunnustavat toisilleen, mitä muuten aina tahtovat salata, että jokainen sisimmältään kuitenkin on vain palava sydän, joka ylinnä kaiken kaipaa rakkautta,

tahtoo syttyä ja sytyttää, lempiä ja tulla lemmyiksi. Juroim-
matkin luonteet heittävät silloin päältäään kylmän ja tylyn kat-
santonsa ja uskaltavat riemuita ja heittäytyä herttaisiksi. Mutta
nuorillapa vasta ilo ylimmilleen kohoaa, kun he vanhemmissa
näkevät tuon muutoksen. Heitä ei tarvitse erityisesti kehottaa
iloitsemaan, vaan ilo pulppuaa itsestään heidän sisästänsä.

Eipä siis ihme, että Jeesus kuvatessaan, kuinka ihana on to-
dellinen tajunnan elämä, ”taivasvaltakunta”, otti vertaukseksi
hääit, joissa ihmiset paljastavat todellisen luontonsa ja uskalta-
vat olla niin hyviä ja herttaisia *kuin he todellisuudessa ovat*. Hän
ikänsä kuin tahtoi sanoa: ”Jospa koko elämänsä voisitte viettää
samassa hääitunnelmassa, jossa olette heittäneet itsekkyyden
synnyttämät painavat huolet ja uskallatte tunnustaa onnen ja
rakkauden todellisuuden! Se on aina sisässänne, omassa tajun-
nassanne, jos vain antaisitte sen tulla esille.”

Myöhempanä aikana kun himmeni tieto tajunnan sisäisestä
riemusta ja vapaudesta, alettiin käsittää Jeesuksen hääitvertauk-
sia ikään kuin hän olisi puhunut jostakin kuolemantakaisesta
paratiisista. Jo U. T:ssä ilmenee tämä käsitys, kun Ilmestyskir-
jassa puhutaan ”Karitsan häistä”. Silloin on vertauksista kadon-
nut viimeinenkin runollisuus ja todenmukaisuus. Onko kos-
kaan kuultu, että lampaat, saatikka ”karitsat”, erikoisella tavalla
viettäisivät ”häitänsä”? Mauttomuus on tässä niin kuin yleensä
apokalyptisessä kirjallisuudessa kohonnut huippuunsa.

On kyllä totta, että ”tajunnan valtakunnan” todellinen iloi-
isuus on sisäistä laatua eikä sen *tarvitse* aina näkyä ulospäin.
Mutta hirvittävä erehdys on luulla, että maisessa elämässä ”tai-
vas” ilmenee synkkyytenä, juroutena, raskasmielisyytenä ja
että vasta Tuonelassa alkaa todellinen hääitunnelma!

KYMMENEN NEITSYTTÄ

Katsokaamme, mitä Jeesuksen omat, luonnonmukaiset ver-
taukset tästä puhuvat. Hän kertoo esim. (Matt. 25:1) tarinan

kymmenestä neitsyeestä, jotka odottivat yljän¹⁰² ja morsiamen tuloa.¹⁰³ Kertomus on mainio esimerkki draamallisesta jännittäväisyydestä. Yön pimeys, odottava juhlakulkue, viipyminen ja ikävä uneliaisuus, öljyn loppuminen ja kekseliäs yritys korvata puutetta yösydännä – kaikki nämä seikat pitävät huomiota viireillä ja johdattavat askel askeleelta kuulijan kohti viimeistä onnetonta loppunäytöstä, jossa hän hämmästyen jää kysymään: ”Miksi näin piti käydä? Mikä tähän oli syynä?” Näiden neitouraukkojen ”itku ja hammasten kiristys” mustassa yössä häätalon ulkopuolella on jäänyt kaikumaan kautta vuosisatojen ja siirtynyt sellaisiinkin vertauksiin, joihin se ei kuulunut.

Tässä vertauksessa kuvataan ihmisten ajattelemattomuutta, leväperäisyyttä, vastuunalaisuuden puutetta. He eivät ymmärrä, että elämällä on jotakin suurta voitettavana, jonka vuoksi kannattaa keskittää huomionsa ja ottaa vaarin kaikista asioista. Täytyy varustaa itsensä öljyllä, jotta sisäinen tajunta palaisi kirkkaana silloin kun hääsaatto tulee, muuten ei osaa ottaa sitä vastaan.

Mitä on tämä hääsaatto, mitä on ”ylkä” ja ”morsian”? Vertaus loppuu sanoilla: ”Valvokaa siis, sillä ette tiedä aikaa eikä hetkeä”.¹⁰⁴ Monet ovat luulleet näiden sanojen tarkoittavan kuolemanhetkeä ja luulleet Jeesuksen sanoneen, että ”pahan äkillisen kuoleman” varalta tulee jo aikaisemmin varustautua.

Mutta ei Jeesus puhu nyt kuolemasta. Eipä ole ruumiin kuolema maailman ihmisille eikä uskovaisillekaan niin toivottu asia, että he jäisivät hampaitaan kiristämään, jos heidän ystävälleen

¹⁰² Ylkä = sulhanen. – Toim. huom.

¹⁰³ Codex Cantabrigiensis sisältää Matt. 25:1 sanat: ”menivät ulos ylkää ja morsianta vastaan”. Resch on osoittanut, että tämä ynnä 16 muuta samanlaista kohtaa Cod. Cant:ssa eivät ole lisäyksiä vaan itse alkuperäistä tekstiä. (Agrapha, s. 31–39.) Tässä siis ovat kopioitsijat pyyhkineet pois tärkeitä sanoja tehdäkseen allegorisen merkityksen selvemmäksi.

¹⁰⁴ Myöhemmin ovat jäljentäjät lisänneet sanat ”jolloin ihmisen poika tulee”. (Näitä sanoja ei ole uusimmissa raamatun suomennoksissa. – Toim. huom.)

sattuu tuo onni ja he itse jäävät tänne pimeään maahan. Useimmiten heidän silmänsä kostuvat päinvastaisesta syystä.

Mitä ”yljän tuloa” tässä tarkoitetaan, huomataan Jeesuksen muista lauseista. Kun hänen opetuslapsiaan moitittiin siitä, etteivät he paastonneet niin kuin Jeesuksen opetuslapset, sanoi hän: ”*Taitaako hääjoukko paastota niin kauan kuin ylkä on heidän kanssansa?*” Häät on aina Ihmisen Pojan läsnäollessa (*parousia*), sillä tällainen ylevä olento levittää kaikkiin ympärillään oleviin, jotka osaavat ottaa vastaan, lämpöä, valoa ja rakkautta. Näitä ”ylkiä” ja ”morsiamia” eli Ihmisen Poikia ja Tyttöä liikkuu kaikkina aikoina ihmisten keskellä. Ei milloinkaan ole kansojen joukosta puuttunut niitä suuria ja jaloja henkiä, jotka osaisivat muita johtaa ja valistaa, jos heidät otettaisiin vastaan. Mutta toiset eivät osaa heitä huomata kuin ne, joilla itsellään on lamppunsa palavana. ”Tyhjä on hullujen näölle ihmismuoto, vaikka se olisi Kuolemattomuuden sulovesien täytämä.” (Hiljaisuuden Ääni)

Mikä on se öljy, jota lamput tarvitaan pitämään niitä palavana? Öljy, mikä näissä lamputta käytettiin, puserrettiin oliivi-marjoista. Siksi se tarjoutui niin sopivaksi vertauskuvaksi. Öljy on se *kaipuu*, se *kaiho*, joka pusertuu esiin ihmisen sielussa, silloin kun hän yhä uudelleen ja uudelleen kokee aistillisen nautinnon tyhjyyden. Tämä öljy vain vartoo liekkiä syttyäkseen palavaksi tuleksi. Silloin voi hän etsiä sitä ”ylkää”, joka hänet johdattaa häätaloon, henkisen onnen majaan.

YLJÄN TULO

Alinomaan tämä vertaus toteutuu jokapäiväisessä elämässä. Silloin tällöin ihmisten elämässä on niitä hetkiä, jolloin ylkä ja morsian ovat heidän keskellään. Sattuu tapauksia, jotka yhtäkkiä paljastavat *sielun*. ”Ihmisen Poika” voi tällaisina kauniina hetkinä ilmestyä kaikkein yksinkertaisimmassa henkilössä.

Maurice Maeterlinck kirjoittaa tästä asiasta:

Me emme uskalla toimia sen Jumalan mukaan, joka on meille antanut elämän. Näyttää siltä, että mitä lähemmälle Jumaluutta joku sielunliikunto vie meidät, sitä aremmin kätkemme sen veljimme katseelta. Sen tähden tuo *näkymätön hyvyys* niin harvoin murtaa auki sielumme äänettämiä portteja. Se asuu sisällä niin kuin vanki, jota on kielletty menemästä ristikkoikkunansa ääreen...

Me seisomme elämässä ihminen ihmistä vastaan, sielu sielua vastaan haarniskoituna. Me näemme toisemme, mutta emme kosketa toisiamme. Mutta jospa joku taivaan lähettämä yksittäinen tapahtuma painaa aseet alas ja irrottaa haarniskat, eikö silloin näy kyöneleet kypärän alta ja lapsen hymy kilven takaa?... Kuka meistä ei ole joskus ehkä aivan vieraan henkilön läsnä ollessa tuntenut tapahtuvan jotakin selittämätöntä? Sieluko silloin kääntyi niin kuin nukkuva, joka on heräämäsillään? Ihmissielu on kuin kutsuttu vieras, joka vuosisatojen kautta odottaa, eikä kahta kertaa tarvitse sitä kutsua häätöjuhlaan ottamaan osaa. Kaikki veljimme sielut lakkaamatta liitelevät ympärillämme kaihoten yhtä suuteloä tai odottaen edes pientä merkinäntä. Mutta kuinka monta olentoa onkaan, jotka eivät koko elämässään uskalla antaa tällaista merkkiä? Se on meidän olemassaolomme tuska, että me tällä tavalla elämme sielustamme erillämme ja pelkäämme sen pienimpiäkin liikuntoja. Jos vain sallisimme sen avoimesti hymyillä äänettömästä hymyään ja loistaa valollaan, niin me täällä maan päällä eläisimme ikuista elämää.¹⁰⁵

Todellinen Ihmisen Poika on sellainen olento, joka ei pelkää antaa *sielun* tulla ilmi itsessään. Hän samalla kutsuu sielun esiin toisissakin. Jos heillä vain olisi öljyä astioissaan ja lamput palavina, niin he voisivat seurata häntä pitkin tietä häätöaloon asti. Mutta kun öljy loppuu, niin he jäävät jälkeen. Jeesuksen elämässä tämä oli tavallinen kokemus. Hänen tenhovoimansa johti ihmiset toiseen maailmaan. Mutta he eivät voineet jäädä sinne olemaan. He juoksivat muualle etsimään öljyä, palasivat taas jokapäiväisiin ajatustapoihinsa ja toisella kertaa eivät enää ”saaneetkaan kiinni” siitä tunnelmasta, mitä olivat tuona merkittävänä hetkenä tunteneet sydänjuuriaan myöten.

¹⁰⁵ ”Näkymätön Hyvyys”, kirjassa ”Köyhien aarteet.”

LIIAN MYÖHÄÄN

Mikä on seurauksena sille, että joku ei ole voinut seurata saattoa häätaloon asti? Hän jää ulkopuolelle. Siinä on hänen yksinkertainen ”rangaistuksensa”. Hän jää sellaiseen tilaan kuin ei olisi häneen nähden mitään häitä. Se ei ole mikään hänelle annettu kosto, ainoastaan luonnollinen seuraus siitä, ettei hän voinut mukana pysyä. Historian aikoina on aina maailmassa ollut sellaisia liikkeitä, joissa totuus on kirkkaammin loistanut. Ne, jotka eivät ole osanneet löytää tiensä näihin lumottuihin aatepiireihin, ovat jääneet ”hääilosta” osattomiksi. Myöhemminä aikoina, kun selvästi huomataan, missä on ollut todellista valoa, on kyllä paljon niitä, jotka tahtoisivat sisään pyrkiä, mutta he tulevat ”liian myöhään”. Esimerkiksi ne, jotka eivät ottaneet vastaan Jeesuksen sanomaa silloin kun se oli alkuperäisessä puhtaudessaan vaan vasta pyrkivät siihen silloin kun jo oli muodostunut säännönmukainen kirkkolaitos, eivät koskaan saaneet maistaa sitä Mestarin välitöntä läsnäoloa, mikä oli mahdollinen ensimmäisissä yksittäisissä hartaissa piireissä.

Tässä neitsyeiden vertauksessa on jokainen pieninkin yksityiskohta otettu elävästä elämästä. Mikään seikka ei ole allegorisia tarkoituksia varten tehty luonnottomaksi ja epätodelliseksi. ”Viisaat” neitsyeet eivät näyttäneet esimerkkiä aivan epätodellisuudesta hyvyydestä sisäriitaan kohtaan, eipä edes ”ylkä” sitä osoittanut enempää kuin ihmiset yleensä. Myös saattueen viipyminen yli aikansa (*khronitsontes*) on noita seikkoja, joita alati ilmenee tavallisessa elämässä. Korkein todellisuus on aina ilmennyksissään riippuvainen lukemattomista asianhaaroista ja esiintyy puutteellisten välikappaleitten kautta. Sen tähden täytyy etsijällä itsellään olla riittävästi öljyä kaikkia mahdollisuuksia varten. Hän ei voi odottaa, että muut pitäisivät hänen sielustaan huolta; pikemmin ajatelkoon, miten hän kenties voisi oppia huolehtimaan muiden pelastuksesta.

Tässä vertauksessa emme kaipaa mitään allegorisia ”selityksiä”. Mitä vakavimmin painautuu vain mieleemme tieto siitä, että henkisessä elämässä vaaditaan ehdotonta ja uupumatonta valppautta ja keskitystä. Se elämä ei saa olla riippuvainen mistään ulkonaisista tilapäisistä seikoista, vaan sen täytyy joka hetki olla niiden yläpuolella. ”Valvokaa ja rukoilkaa.” Jollei katse ole aina käännettynä todellisuuteen ja korva herkistynyt kuuntelemaan Mestarin ääntä ”yli joukkojen pauhaavain”, niin harhan virvat kääntävät huomion puoleensa ja maailman pauhu tukahduttaa sielun korvien herkkyyden.

KUNINKAANPOJAN HÄÄT

Tulemme toiseen häätalon vertaukseen. Matteus kertoo (22:1–11) kuninkaasta, joka teki häitä pojalleen, ja vieraasta, joka tuli häihin ilman juhlavaatteita. Itse asiassa tässä on kaksi vertausta, jotka eivät ole missään yhteydessä toistensa kanssa. Edellinen on Luukaksella toisintona (14:15–24) ja kertoo suurista pidoista, joihin on vieraita edeltäpäin kutsuttu. Kun pidot ovat valmiina ja palvelijat käyvät vieraille ilmoittamassa, niin nämäpä rupeavat järjestään estelemään. Kuultuaan tästä isäntä suuttuu ja lähettää palvelijansa pitkin kujia ja aitovieriä kokoamaan kaikenlaista kansaa, jota vain tavattiin. Luukkaan mukaan tuli kerjäläisiä, vaivaisia, sokeita ja ontuvia. Matteus taas sanoo, että koottiin ”kaikki, sekä hyvät että pahat” ja häähuone täyttyi vieraista.

On helppo huomata, että tähän ei mitenkään voi kuulua kertomus miehestä, joka tuli ilman häävaatteita. Sillä edellisen kertomuksen mukaan *kaikki* tulivat ilman häävaatteita, sellaisina kuin heidät löydettiin teiltä ja kujilta, koska illalliset olivat valmiina odottamassa. Ja toisekseen ne eivät olleet sitä väkeä, jolla olisi ollutkaan hääpukuja yllensä otettavana. Eikä heitä olisi ensin kutsuttu häihin ja sitten heitetty ulos, vieläpä ”käsistä ja jaloista sidottuna”, siksi että eivät olleet varustettuja.

Kuten tavallista on Matteus jälleen pitänyt allegorista selitystään mielessään ja kokonaan unohtanut, että Jeesuksen vertaukset ovat luonnollisia, elämästä otettuja esimerkkejä. Matteus kuvittelee, että nyt ollaan ylhäällä taivaan saleissa ja että se mies, joka sidottuna heitetään ulos, tulee viskatuksi pimeään tyhjään avaruuteen. Vertauksen mukaan tässä on aivan luonnollinen tapaus. Kuningas odottaa, että kaikki osoittavat hänelle kunnioitusta ja että häät ovat loistavat ja säädylliset. Kun hän sitten tapaa vieraan, joka on saapunut arkipukimissaan eikä voi selittää mitään syytä, niin hän luulee häntä vakoojaksi tai kapi-noitsijaksi ja käskää viedä sidottuna tutkimusvankilaan juhlien ajaksi, jottei hän tekisi häiriötä.

Henkinen merkitys on tässä ilmeinen. Tässä on puhe siitä näkymättömästä puvusta, joka ympäröi jokaista sielua ja jonka herkkätuntoinen ihminen saattaa huomata. Sitä on myös kutsuttu ”auraksi” eli ”ilmakehäksi”, ja se on muodostunut ihmisen jatkuvista tunteista ja ajatuksista. Jos ihminen pyrkii korkeampien olentojen tajunnanpiiriin, täytyy hänen ensin puhdistaa ja kirkastaa tämä ”sieluverhonsa”, muuten heti huomataan, ettei hän kuulu siihen piiriin.

SUURET PIDOT

Jos taas katsotaan toista vertausta, joka on yhdistetty tähän, niin Luukaksella se tavataan alkuperäisessä muodossa. Kutsuja ei ole itse kuningas, jota harva uskaltaisi olla tottelematta, vaan joku muu rikas mies. Luukas on myös säilyttänyt sen tilaisuuden, missä vertaus lausuttiin. Istuttiin pöydässä rikkaan farisealaisen luona ja eräs pöytäkumppaneista huudahti hurkaalla itsekylläisellä tavalla: ”Autuas on se, joka *tulee syömään* (huom. tulevaisuudessa) leipää Jumalan valtakunnassa!” Tässä lauseessa ilmeni farisealaisten käsitys valtakunnasta. Se oli tulevainen paratiisi, jossa nämä maalliset ilot uudistuisivat vielä

ihanammassa muodossa. Jeesuksen ei ollut tapana suoraan iskeä ihmisten ennakkoluuloja vastaan ja siten synnyttää riitaa ja väittelyä, vaan hän ainoastaan kertoi jonkun vertauksen ja antoi jokaisen ottaa siitä oppia niin paljon kuin osasi. Tässäkin hänellä oli heti huulillaan kertomus, joka sattui kuin naulan kantaan farisealaisen huudahdukseen.

Palvelijat menevät toisen kutsutun luota toisen luo ja sanovat: ”nyt pitää tulla”, mutta kohtaavatkin pelkkiä estelyitä. Kenellä on vastanaitu vaimo, kenellä pelto, kenellä härkäpari. Ja loppu on, että isäntä tuskastuu ja kiroaa: ”Sen minä sanon, ettei yksikään noista kutsutuista ole maistava minun illallistani.”

Henkinen merkitys tässäkin vertauksessa on ilmiselvä jokaiselle ihmiselle. Taivaan valtakunta on odottamassa häntä tällä hetkellä, mutta hänen on mahdotonta tulla siihen, niin kauan kuin hänen huomionsa suuntautuu vain ulkonaisiin asioihin. ”Taivaan valtakunta ei ole niin kuin noiden farisealaisten mielestä (ja monien vielä nytkin) mikään satunnainen arpajaisvoitto, jonka voittaminen tai menettäminen on jännittävää peliä. Ei, vaan se riippuu aivan määrättyistä tajunnallisista laeista, ajatus- ja elämäntavoista. Eikä sitä voi lykätä toiseen aikaan, kuoleman taakse. ”Ei yksikään kutsutuista (jotka eivät ole kutsua noudattaneet) tule maistamaan illallistani.” Miten kuolema heidän makunsa muuttaisi? Samat asiat vielä silloinkin täyttävät heidän tajuntansa ja estävät heitä kohoamasta tajunnan korkeampiin, loistaviin piireihin, missä säteilevät olennot asustavat.

Ketkä sitten ottavat kutsusta vaarin? Ainoastaan ne onnettomat ”siipirikot”, maankiertäjät ja vaivaiset, joilla ei ole mitään muuta nautinnon mahdollisuutta. Nämä luonnollisesti ilomielin saapuvat juhlimaan. Taaskaan tämä ei ole niin paljon allegoriaa kuin yksinkertaista johdonmukaisuutta. Ei näillä ole mitään ”ansiota” tai ihmeteltävää hyvettä siinä, että tulevat. Elämä on heitä niin runnellut, ettei heille johdu mieleenkään

olla ottamatta vastaan tarjottua hyvyyttä. Lienee todella yleinen kokemus se, että ihminen ei etsi korkeinta, ennen kuin hän on kaiken alemman menettänyt. Hänen on täytynyt sielussaan tulla aivan kerjäläisen tasolle.

Se luonnollinen allegoria, joka tämän vertauksen johdosta tarjoutuu, koskee jälleen Jeesuksen omaa elämänkokemusta. Se näkyy jo olleen mielessä Luukkaalla (eli hänen kirjallisella edeltäjällään), kun hän on muuttanut ”palvelijat” yhdeksi palvelijaksi. Tuollaisessa rikkaassa talossa ei näet koskaan ollut vain yhtä palvelijaa eli orjaa (*doulos*) käytettävänä vaan suuri joukko. ”Orjalla” on tässä ilmeisesti tarkoitettu Jeesusta,¹⁰⁶ joka kävi kutsumassa ihmisiä taivaan valtakuntaan. Hän ei löytänyt vastakaikua aikansa ylhäisissä ja oppineissa vaan vasta hyläytyissä ja onnettomissa. Oli paljon niitä, jotka olivat ”kutsuttuja” ja kykenivät ymmärryksellään tajuamaan hänen ulkonaiset opetuksensa. Vieläpä he mielestään omistivat paljon laajempia ja monipuolisempia tietoja. Mutta he eivät seuranneet Jeesusta ulos suuren kaipaavan kansan joukkoon, missä olisivat löytäneet onnen tosi veljeydessä.

Eräs henkevä selittäjä on huomauttanut, että tässä ”aidat” (*fragmos*) on sama sana, jota Paavali on käyttänyt (Ef. 2:14), kun hän puhuu kaikkien väliaitojen särkemisestä, sekä niiden, jotka erottavat ihmisen hänen paremmasta puolestaan, että niiden, jotka erottavat ihmiset toisistaan ja tekevät heidät toisilleen ”vieraiksi” (*ekhtroi*). Hän lopettaa sanomalla: ”Niin ettepä te enää ole vieraat ja muukalaiset vaan pyhain kylänmiehet ja Jumalan perhe.” (19)

Oli todella suurenmoinen edistys juutalaisille, kun he ymmärsivät, että koko maailma on ”Jumalan perhe” ja ettei dogmeihin sidottu uskontomuoto (*nomos en dogmasin* v. 15) määrää, ketkä ihmiset kelpaavat ”Jumalan asuinsijaksi hengessään”.

¹⁰⁶ ”Me kiitämme sinua Isä elämästä ja tiedosta, jotka olet meille ilmoittanut Jeesuksen, palvelijasi kautta.” (XII Apostolin oppi)

(v. 22) Joksikin aikaa muurit poistuivat ihmisten väliltä, mutta muutaman vuosisadan kuluttua ne jälleen sulkeutuivat ja taas oli olemassa uusi uskonto ja sen ulkopuolella ”pakanoita”.

Kukaties nyt lähestyy aika, jolloin nuo uudet ”vaihe-aidat” tulevat revittäviksi ja ihmiset seisovat sen todellisuuden edessä, että kaikki, kuulukootpa mihinkä kansaan ja uskontoon tahansa, voivat vapaasti astua ”taivas-valtakuntaan”, jos alkavat noudattaa niitä lakeja, joita he omassa sielussaan – tajunnassaan – voivat löytää.

VIINITARHA

Nyt siirrymme katselemaan erästä vertausta, joka ei enää kuulu häitten ja pitojen sarjaan, mutta liittyy läheisesti viimeiseen vertaukseen. Se on kertomus viinitarhasta, joka on jätetty vuokralaisille. Tätä kertomusta on nähtävästi pidetty hyvin tärkeänä, koska se tavataan kaikilla synoptikoilla. (Matt. 21, Mark. 12, Luuk. 20) Siinä selvästi ilmenee, ettei puhe ole mistään pilventakaisesta paratiisista vaan Jumalan valtakunnasta maan päällä.

Aihe tähän vertaukseen on otettu profeetta Jesajan allegoriasta (5:1–7):

Minun ystävälläni oli viinimäki lihavassa paikassa. Ja hän aitasi sen ympäri ja perkasi kivet pois ja istutti siihen parhaita viinipuita ja rakensi myös siihen tornin ja pani sinne viinikuurnan ja odotti sen kantavan viinimarjoja, mutta se kantoi pahoja marjoja. Te siis, Jerusalemin asujat ja Juudaan miehet, tuomitkaa nyt minun ja minun viinimäkeni välillä. Mitä on minun enempi viinimäelleni tehtävä, jota minä en sille tehnyt ole? Miksi se kantoi pahoja marjoja, kun minä odotin sen kantavan viinimarjoja?

Tämä oli kaikille juutalaisille niin tuttu vertaus, että kun Jeesus kertoi oman sovitelmansa, ”olisivat he halusta ottaneet hänet kiinni, sillä he ymmärsivät, että hän oli puhunut heistä”. Jeesus antoi vertaukselle hieman toisenlaisen muodon. Hän ei

allegoristin tavalla poikkeaa luonnonlaeista eikä sano, että viinimäki olisi kasvattanut ”pahoja marjoja”, vaan että viinimäen hoitajat eivät maksaneet sen isännälle siitä luvattua veroa. Viinimäki on luonnollisesti tämä mainen elämä, sillä ihminen on vain sen haltija eli vuokralainen, koska hän ei voi sitä omistaa pysyvästi. Hänen täytyy antaa siitä veroa omistajalle, so. hänen täytyy siitä tuoda elämänantajalle joitakin tuotteita. Muuten hän on elänyt täällä hukkaan. Toisin sanoin hänen täytyy elämän kokemuksista löytää sellaista, joka antaa ravintoa hänen *ikuiselle olemukselleen*. Jumalan hänessä täytyy saada ravintoa ja kasvaa.

Kuten ennen on mainittu, tämä on yksi niitä ylen harvoja allegorioita, joita Jeesus on käyttänyt. Allegoria se on sen tähden, että ”poika” siinä suoranaisesti viittaa häneen itseensä. Hän asettaa itsensä siinä Korkeimman Valtiaan pojaksi erotukseksi niistä ”palvelijoista”, jotka hänen edellään ovat tulleet ja joissa ei Poika-tietoisuus ole ollut niin elävä kuin hänessä. Koska tässä vertauksessa puhutaan kuolemasta ja ulosheittämisestä, ovat monet kriittiset tutkijat arvelleet, että vertaus on syntynyt vasta myöhemmin aikoina Jeesuksen kuoleman jälkeen. Mutta siinä on muutamia kuvaavia piirteitä, jotka ovat Jeesuksen kertomatavalle ominaisia eivätkä helposti saata olla jäljennettyjä. Niinpä peltomiesten karkea päätelmä: ”Tämä on perillinen. Tappakaamme hänet, niin tulee perintö meidän osaksemme.” Näin todella järkeilevät ihmiset, kun tulee joku, joka heitä muistuttaa siitä, mihin ihmisen elämä heitä velvoittaa. ”Tappakaamme, vaientakaamme hänet, niin saamme rauhassa nauttia perintöä. Parempi on, että yksi kuolee kuin että kaikkien pitäisi uhrautua ja ruveta veroa maksamaan. *Jos hän on itse poissa*, niin voimme käyttää mielin määrin hyväksemme hänen perintöään, hänen omistamiaan tietoja.”

Ei kukaan muu kuin Jeesus itse olisi voinut edeltäpäin nähdä ja selvästi tuntea tätä ihmislunnon kaikkein suurinta

sokeutta. Kävi todella tarkalleen niin kuin hän kertoi. Ylimmäinen pappi lausui miltei samoilla sanoilla: ”Parempi on että yksi kuolee kansan edestä kuin että koko kansa hukkuu.” Sen nojalla Jeesus surmattiin, ”heitettiin ulos” ja hänen perintönsä anastettiin. Hänen oppinsa otettiin uuden kirkkolaitoksen palvelukseen ja tuhannet ovat sitä käyttäneet keinona tavallisen maisen elannon, vieläpä mukavuuksien ja rikkauksien hankkimiseksi. He ovat jatkaneet ylimmäisen papin lailla: ”Parempi on, että Jeesuksesta tehdään ainoa sovitusuhri kuin että koko kansan tulisi kieltäytyä ja työtä tehdä. Syökäämme ja juokaamme ja luottakaamme Jeesuksen sovitukseen.”

Loppupäätöksen vertauksesta Jeesus antaa kuulijoittensa itse tehdä. Hän kysyy kuulijoilta: ”Mitä on viinimäen isäntä tekävä?” (Matt. 21:40) Ja he vastaavat: ”Pahat hän pahasti hukuttaa ja antaa viinitarhan muille peltomiehille, jotka antavat hänelle hedelmän oikeaan aikaan.” Tähän Jeesus lisää, koska tämä oli suoranainen allegoria: ”Jumalan valtakunta otetaan teiltä pois ja annetaan kansoille, jotka tekevät sen hedelmää.”

Voiko selvemmin kuin tässä vertauksessa ja edellisessä esittää, että Jumalan valtakunta on annettu ihmisten tehtäväksi luoda maan päällä ja että jos he eivät sitä tee, niin siirtyy tehtävä uusille roduille ja entiset rodut lakastuvat ja kadottavat Jumal-tajunnan. Niin kävi juutalaisille ja niin uhkaa käydä kristityille meidän päivinämme. ”Irti kirkosta” huutavat kansat, kun kirkko ei ole maksanut sitä veroa, mitä sen on tullut maksaa, ravitsemalla nälkäisiä, kasvattamalla orpoja, poistamalla yhteiskunnan hätää ja kurjuuden syitä, sillä ”mitä ette ole tehneet yhdelle näistä vähemmistä, sitä ette ole tehneet minulle”. (Matt. 25:45)

Nyt jo näkyy kehityksen kulku. Totinen uskonnollisuus, totinen Jumalan palveleminen ei enää ole rajoitettu kirkon piiriin eikä minkään erityisen uskonnon helmaan. Tiede, joka ennen oli uskonon, omistaa nyt jo mitä tärkeimpiä tajunnan

salaisuuksia (salatiede ja psyykkinen tutkimus) ja vapaa-ajattelijoiden taide on jo henkevämpää kuin uskovaisten. Entiset materialistit tutkivat nyt omin päin – *ja käytännössä* – uuden yhteiskunnan luomista, hienompien sielunihanteitten toteuttamista ja löytävät tässä työssä – Jumalan valtakunnan.

TORILTA TYÖHÖN

Eräässä toisessakin vertauksessa on Jeesus verrannut tätä ihmiselämää viinimäkeen. Se on tuo erinomaisen kaunis kertomus, jonka Matteus yksin on säilyttänyt. (20:1–16) Mies käy torilla palkkaamassa miehiä viinitarhaansa, käy useamman kerran ja antaa kaikille työtä. Mutta illalla hän maksaa kaikille saman palkan, olivatpa olleet työssä vähemmän tai kauemman aikaa.

Kuten tavallista, on tässäkin vertausta häiritsemässä asi-aankuulumattomat lisäykset. Tähän on sovitettu lause: ”Monet ovat kutsutut, mutta harvat ovat valitut.” (v. 16), jolla ei voi olla minkäänlaista tekemistä *tämän* vertauksen kanssa, koska isäntä joka kerralla otti torilta kaikki työmiehet, mitä siellä vain oli, ja kaikki kutsutut myös seurasivat kutsua. Lisäys (joka tavataan latinalaisessa ja syyrialaisessa käännöksessä, vaikkei vanhimmista käsikirjoituksissa) osoittaa, kuinka jo varhain oli hävinnyt kaikki tieto ja ymmärtämys tämän vertauksen tarkoituksesta.

Kaikkina aikoina on ihmetelty, että Jeesus tässä poikkeaa pois tavallisesta oikeusmoraalista, koska panee isännän maksamaan saman palkan erilaisesta työmäärästä. Mutta tämä ”puolueellinen puolueettomuus” on aivan tahallista. Jeesus poikkeaa kokonaan juutalaisista (ja kristillisistä) oikeusperiaatteista. Niiden mukaan ihmisen elämäntyötä voidaan mitata kullassa ja hopeassa. Tämä isäntä oli yläpuolella tavallisten palkkakäsitteiden. Hän ei ensinkään korvannut rahalla työläisten suorittamaa työmäärää, sillä hänestä se jo oli *hyvä teko*, että hän antoi

heille työtä, *ettei heidän tarvinnut olla joutilaina*. Rahan hän antoi ainoastaan sitä varten, että he saisivat elatuksensa ja sen tähden se oli kaikilla yhtä suuri, koska kaikilla saattaa olla tarve syödä saman verran.

Tämä opetus on aivan samaa laatua kuin se vastaus, jonka opetuslapset saivat, kun he kysyivät palkkaa: ”Palkkaa! Työtä saatte tehdä enemmän. Siinä on palkkanne.”

Vanhassa kirkossa kaikkialla kierteli Jeesuksen lauseina sanat: ”Työmies on palkkansa arvoinen.” Ja siihen vielä lisättiin: ”Riittääköön työtä tekeväälle hänen *ruokansa*.” (Resch, legion 3) Matt. 10:10 kuuluu: ”Työmies ansaitsee saada elatuksensa” (*trofees*), ja Luukas kertoo Johanneksen sanoneen sotamiehille: ”Tyytykää siihen, että saatte elatuksenne.” (3:14)

Samaan luokkaan kuuluu vielä eräs logion: ”Joka ei työtä tee, älköön myös syökö. Sillä joutilaita¹⁰⁷ Jumala vihaa.” Ja vieläkin yksi logion kuuluu tähän: ”Voi sitä, joka ottaa, vaikei hänellä ole tarvetta. Hän tulee tekemään tiliä Herralle tuomion päivänä.” (Resch 9)

Kaikki nämä lauseet muodostavat yhtenäisen kokoelman ja näyttävät, että Kristus antoi aivan määrätyn ohjeen tämän ihmiselämän ymmärtämiseen. Henkisestä työstä ei voi pyytää mitään *palkkaa*. Sen työn täytyy olla palkkaa itselleen. Ainoa, mitä ihmisellä on oikeus pyytää, on *elämää*. Hänen täytyy elää voidakseen työtä tehdä.

Olemme toistaneet tämän vertauksen, koska siinä niin selvästi ilmenee, että ihminen on pantu työtä tekemään maan päälle niin kuin ”Herran viinimäkeen” ja palkaksi siitä hän saa – *elämän*, jatkuvan olemassaolon. Monet ovat luulleet tuon palkan tarkoittavan ikuista taivaan perintöä, mutta se oli vain yksi denaari ja riitti vain sen yhden päivän elatukseen. Joka tahtoi elää toisenakin päivänä, sai taas olla valmis ryhtymään työhön.

¹⁰⁷ Resch, joka tämän lauseen mainitsee useissa otteissa, sanoo ”joutilasten” (argoi) siinä olevan saman sanan kuin Matteuksen kertomuksessa viinimäen työntekijöistä (20:3,6).

ENSIMMÄISET VIIMEISIKSI

Evankelistan mukaan tämä vertaus loppuu sanoilla: ”Viimeiset tulevat ensimmäisiksi ja ensimmäiset viimeisiksi.” (20:16) Vaikka tämä lause löytyy alkuperäisissä käsikirjoituksissa, on sekin asiaan kuulumaton. Se kuuluu oikeastaan viimeiseen pitojen vertaukseen, joka on seuraava:

Silloin on oleva itku ja hammasten kiristys, kun näette Abrahamin ja Isakin ja Jaakobin ja kaikkien profeettojen istuvan Jumalan valtakunnassa, mutta itsenne heitetyiksi ulos. Ja saapuu idästä ja lännestä ja pohjoisesta ja etelästä Jumalaa valtakuntaan aterioivia, ja viimeisistä osa tulee ensimmäiseksi ja ensimmäisistä viimeisiksi. (Luuk. 13:28–30)¹⁰⁸

Tämä on hyvin mielenkiintoinen lause, kun muistamme, että Jeesuksen sanojen mukaan patriarkat ja profeetat olivat niitä, joilla ei ollut tietoa taivasten valtakunnasta. Jeesuksen aikalaiset olivat *ensimmäiset*, jotka saivat kuulla siitä, mutta jolleivät he ottaneet vastaan, niin he joutuivat *viimeisiksi*, sillä he kuolivat pois ja heidän tilallensa syntyi noita vanhan kansan hurskaita, jotka ottivat ilolla vastaan uuden sanoman. Juutalaiset eivät tahtoneet ottaa vastaan Jeesuksen armon ja anteeksiannon oppia vaan vetosivat vanhoihin profeettoihinsa, jotka olivat saarnanneet Jumalan vanhurskaudesta ja vihasta. Tähän vastasi Jeesus: ”Odottakaapa, niin samat profeetat ennättävät vielä ennen teitä jättämään kiivautensa ja yhtymään rakkauden valtakuntaan.”

Tässä niin kuin muissakin vertauspuheissa Jeesus asettaa sanansa niin kuin kaikki, sekä hyvät että pahat, olisivat maan päällä viimeisiin aikoihin asti, näkemässä, mitä täällä tapahtuu. Muita esimerkkejä tästä: ”Teidän huoneenne jää autioksi, sillä minä sanon teille, ettette minua näe, ennen kuin sanotte:

¹⁰⁸ Tuo viimeinen paradoksi ei ole mikään sääntö vaan ainoastaan mahdollisuus. Sen tähden myös Matt. 19:30: ”useat ensimmäisistä tulee viimeisiksi ja useat viimeisistä ensimmäisiksi.”

siunattu olkoon se, joka tulee Herran nimeen.” (Matt. 23:37), ”Ne saavat nähdä, jotka ovat häntä pistäneet.” (Ilm. 1:7)

Sanat ”ihmisiä saapuu idästä ja lännestä ja pohjoisesta ja etelästä jne.” voitaisiin, kuten paradoksit ainakin, kääntää sanamuodoltaan päinvastaiseksi ja sanoa, että tieto tajunnan valtakunnasta tulee leviämään kaikkiin ilmansuuntiin ja joka paikasta tulee olemaan yhtä helppo sitä lähestyä.

Voisimme vielä viitata siihen, että näiden vertausten mukaan ei ole kellekään mahdotonta aikaa myöden tulla taivasvaltakunnan jäseneksi. Toiset vain tulevat varhemmin, toiset myöhemmin. Sellaiset lauseet kuin ”*yksikään* kutsutuista ei ole maistava illallistani” ovat vain seikkoja, jotka aikaansaavat draamallisen lopputunnelman, mutta ei ole mitään oikeutta selittää niitä allegorisesti, kaikkein vähemmän tehdä niistä iankaikkisuuspäätelmiä. Jeesus ei sanellut katkismusta.

VIII IANKAIKKINEN ELÄMÄ

”AIOONIOS” ELI ”AIKAKAUTINEN”

Ne vertauspuheet, joita olemme tähän asti käsitelleet, eivät ole vieneet meitä tämän nykyisen elämämme piirin ulkopuolelle. Missä sitten on kuolemattomuus? Eikö Jeesus milloinkaan ilmaissut selvin sanoin, että tämä jumalallinen tajunta tulee säilymään kauas toisiin elämiin?

Tiedämme, että neljännessä evankeliumissa on kokonaan hylätty ”taivasten valtakunnan” vertauskuva ja puhutaan alusta pitäen sen sijaan ”aionisesta elämästä”. Tämä nimitys on käännetty ”iankaikkinen elämä” ja syystä kyllä, sillä lauseyhteydestä selviää, että Johannes on todella tarkoittanut *rajatonta ole-massaoloa*. Johannes oli oikeutettu rikkomaan vertauskuvien puitteet ja käyttämään näitä laajempia käsitteitä, koska hän oli mystikko, joka kirjoitti sisäisen kuuleman eikä historiallisen tradition mukaan. Mutta Jeesuksen historiallisissa puheissa ei ensinkään tavata tuota käsitettä, eikä sillä luultavasti ollut mitään vastinetta juutalaisessa kansankielessä. Eikä *aioonios* tavallisen kreikankielen mukaan voinut ensinkään merkitä ”iankaikkinen”, vaan sai tämän merkityksen vasta kristillisen seurakunnan piirissä ja monien vuosikymmenien kuluttua. Sannallisesti se merkitsee ”aikakautinen”. Jokainen kreikankielen tuntija tietää, että olisi ollut mahdotonta kutsua esim. Jumalaa *aioniseksi* eli ”aikakautiseksi”. Jos kreikkalaiset filosofit puhuivat *ikuisesta*, käyttivät he sanaa *aidios*,¹⁰⁹ jota myöskin Paavali

¹⁰⁹ Esim. Plutarkhos (synt. n. 46 jKr.) kirjoittaa: ”Filosofit koettavat välttää tunnustamasta maailmankaikkeuden ja -sielun syntymistä ja kokoonpanemista. He eivät näet (voi eivätkä) tahdo kieltää, että nämä ovat ikuisia (aidioi) ja että niillä on mittaamaton (apeiros) ikä” (nimittäin sekä toiseen että toiseen suuntaan) Peri psychogonias ”Esitys sielun syntymästä Timaioksen mukaan”, luku 4. Samassa teoksessa sanotaan myös: *aidios* hee hylee, ”periaine on ikuinen”.

käyttää Jumalasta puhuessaan. (Room. 1:20) Sama Paavalihan sanoikin: ”Jumala yksin on kuolematon.” (1 Tim. 6:16)

Nimitys *aionios* tuli käytäntöön sen takia, että Jeesus puhui elämän *aikakautisesta uudistamisesta*. Hän kertoi, että on muitakin *aioneja* eli elämänkausia kuin tämä nykyinen. Aionit seuraavat toisiaan kautta rajattoman ikuisuuden.¹¹⁰

Katsokaamme, mitä Jeesus historiallisissa puheissaan kertoi elämän äärettömyydestä. ”Iankaikkinen elämä” *tsooe aionios* tavataan ainoastaan kahdessa lauseessa (Mark. 10:17 ja 10:30) sekä näiden toisinnoissa ja niissäkin kohdissa näkyy, että se on myöhemmin lisätty. Toinen näistä on sama lause, josta ennen on puhuttu (Matt. 19:29; Mark. 10:30) ja jossa Jeesus opetuslapsilleen palkanmaksun sijaan heidän kieltämyksistään sanoo näitä kieltämyksiä satakertaisesti uudistuvan. Tähän on Markus, ymmärtämättä lauseen ydintä, liittänyt sanat ”ja saavat tulevassa aionissa aionisen elämän”, ja Matteus on tämän kopioinut.

Nämä sanat ovat ilmeisesti lisättyjä, sillä Jeesuksen tarkoitus ei suinkaan ollut antaa heille ihania lupauksia heidän tyhmän kysymyksensä johdosta. Muutenkin näkyy lisäyksen kömpelyys, koska on mahdotonta ymmärtää, miten se sopii yhteen saman lauseen alkuosan kanssa. Ensinkö yhdessä aionissa peritään satakertaisesti huoneet, veljet jne. ja *seuraavassa* aionissa saavutetaan ”aioninen elämä”? Markus on käsittänyt lauseen tällä tavalla ja on sen alkupuolelle lisännyt ”tässä aionissa”, tarkoittaen, että jo tällä ajalla, nykyisessä elämässä saadaan satakertaisesti takaisin kaikki, mikä on uhrattu ”Minun ja evankeliumin tähden”. Tällainen haave todella oli muutamilla kaikkein varhaisimmilla kristityillä. Mutta Matteus, joka eli muutamia vuosikymmeniä myöhemmin, ei uskaltanut toistaa

¹¹⁰ Siksi jos aioni-sanalla tahtoo ilmaista rajatonta aikaa, täytyy sanoa Paavalin lailla: eis aionas teon aioonoon ”aikakausiin aikakausiin”.

lausetta sellaisenaan, koska mitään merkkiä ei näkynyt sen toteutumisesta. Sen sijaan hän muutti satakertaisen perimisen seuraavaan aioniin ja sanoi tuossa *samassa aionissa* myös iankaikkisen elämän tulevan.

Epäilemättä Matteus teki oikean korjauksen. Mutta vielä oikeamman korjauksen hän olisi tehnyt, jos hän olisi kokonaan jättänyt pois ”iankaikkisen elämän”, sillä se oli Markuksen tekemä asiaankuulumaton lisäys Jeesuksen omiin sanoihin. Se on niin peräti luonnoton, koska siinä sama sana yhdessä lauseessa joutuu vierekkäin olemaan kahdessa eri merkityksessä. *Aioon* siinä merkitsee yhtä ”aikakautta” ja kuitenkin *aioonios* muka merkitsisi ”iankaikkista”. Suuri kieltensekoitus!

RIKKAAN MIEHEN KYSYMYS

Katsotaan sitten toista kohtaa, jossa synoptikot mainitsevat sanan ”iankaikkinen elämä”. Se on jakeissa Matt. 19:16, Mark. 10:17 ja Luuk. 18:19 missä rikas mies kysyy Jeesukselta:

Mestari mitä hyvää minun pitää tekemän, että saisin iankaikkisen elämän (*tsooeeen aioonion*)?

Kuten rinnakkaislauseista (Mark. 10:17 ja Lk 18:18) sekä Jeesuksen vastauksesta näkyy, on tämän kysymyksen sanamuotoa muuteltu ja näennäisesti aivan toivottomalla tavalla. Varmaan lienee oikea muoto se, joka Origineen mukaan kuului alkuperäisessä heprealaisessa evankeliumissa: ”Opettaja, mitä hyvää minun tulee tehdä, jotta eläisin?”¹¹¹

Jeesus vastasi tähän: ”Ei mikään ole hyvää paitsi yksin Jumala.”¹¹²

Vastaus tähtäsi siihen juutalaiseen harhaluuloon, joka niin usein pistäytyi esiin heidän puheissaan, että Jumalan – Elämän

¹¹¹ Origineen sanoilla: ”Magister, quid bonum faciens vivam?”

¹¹² Verrattessaan tekstejä ja käsikirjoituksia toisiinsa ovat kriitikot tehneet johtopäätöksen, että sanat: ”Miksi minua kutsut hyväksi?” ovat syntyneet väärinkäsityksestä. Sana iankaikkinen puuttuu kokonaan näistä lauseista.

– kanssa muka voisi ryhtyä tekemään kauppaa. ”Minä teen sinulle jotakin hyvää, anna sinä minulle sijaan jotakin parempaa.” Tällainen käsitys oli perin juurin vastainen Jeesuksen hengelle. On mahdotonta antaa mitään Elämälle, koska sille kuuluu kaikki. On mahdotonta Elämälle tehdä hyvää ja siten ostaa Siltä mitään nykyisiä tai tulevia etuja. Elämän lahja on vain yksi: *elämä* ja sitä se antaa rajattomasti sille, joka osaa ottaa. Elämällä ei ole suosikkeja; sen lait ovat varmat ja määrätyt.

Jeesuksen kannalta ei voinut tehdä hyvää, jotta joskus tulevaisuudessa saisi ”elämän”, vaan elämä oli yksin siinä *hyvän tekemisessä*. Sen tähden vastaus oli yksinkertainen: *elä* niiden lakien mukaan, joita pidät oikeina.

Mutta nuorukainen sanoi: ”Minä olen tällä tavalla elänyt.” Hän ikään kuin lisäsi: ”Enkä ole sillä mitään voittanut. Minä tiedän, että on joku suurempi salaisuus. Sano se minulle.”

Ja Jeesus vastasi: ”Yksi sinulta puuttuu. Jos tahdot tulla vihityksi,¹¹³ niin mene ja myy, mitä sinulla on, ja sinulla tulee olemaan aarre taivaassa, ja tule ja seuraa minua.”

Tässä oli sama vertauskuvallisuus, mikä piili ensimmäisessä autuudenlupauksessa: ”Autuaat ovat köyhät.” Sillä koeteltiin kysyjän aavistuskykyä. Itsessään ei tuo teko voinut viedä vihikimyksen, vaan kaikki riippui siitä mielentilasta, jolla se tehtiin. Jos nuori mies olisi voinut päättää *jättää kiintymyksensä ainiaaksi* ulkopuoliseen omistamiseen, niin hän olisi voinut savuttaa sen korkeamman tajunnantilan, mikä oli vertauskuvien ja tekojen yläpuolella. Jeesuksen sanat: ”yksi sinulta puuttuu” merkitsivät samaa kuin ”*kaikki sinulta puuttuu*”. Sillä juuri tuosta *yhdestä* kaikki riippuu. Joko on sielu kiintynyt Jumalaan tahi – Mammonaan. Ja niin kauan kuin mieli on kiinni aineessa, on mahdotonta elää puhtaassa jumaltajunnassa. Ihminen ei voi yhtäikaa toivoa kahta päinvastaista ihannetta.

¹¹³ Teleios on suorastaan otettu mysteeriosanastosta. Teleisthai merkitsi ”tulla vihityksi”.

KAMELI JA NEULANSILMÄ

Kun rikas mies peräytyi, Jeesus sanoi nuo tunnetut sanat: ”Helpompi on kamelin mennä neulansilmästä läpi kuin rikkaan tulla Jumalan valtakuntaan.”

Tätä lausetta on monella tavalla selitetty. Nerokkain selitys on se, mikä väittää Jerusalemissa olleen matalan portin, jota kutsuttiin ”neulansilmäksi” ja jonka läpi kulkeakseen kamelin täytyi antaa kuormansa purkaa ja polvillaan ryömiä alta. Mutta Jeesus ei nyt puhunut Jerusalemissa ja hän tuskin olisi jättänyt jälkeensä lausetta, johon olisi tarvittu tarkkoja paikallistietoja.

Sanat on yksinkertaisesti otettava niin kuin ne kuuluvat. Kameli *ei voi* taakkoinensa eikä ensinkään *aineellisena olentona* kulkea neulansilmän läpi. Tajunta on se ainoa, joka kulkee läpi neulansilmän ja kuinka pienen pisteen tahansa. ”Liha ja veri ei taida periä Jumalan valtakuntaa.”

Eikä tajunnan ole luovuttava ainoastaan kaikesta omistuksesta vaan itse omistuksen *mahdollisuudesta*. Tavarosta luopuminen on tässä sivuasia, sillä ”sydän siellä, missä tavarat”. Ainoa keino on tehdä tajuntansa tyhjäksi kaikesta kiintymyksestä kappaleisiin, ”kieltää kaikki Jumalan valtakunnan tähden”. Kun yhden ainoankin kerran tämä järkähtämätön päätös on tehty jakamattomalla sydämellä niin kuin itse Jumalan edessä, silloin sielu on ”pelastettu” eli ”vapautunut” ja nyt se voi alkaa luoda uutta, käymään uutta tietä.

Oppilaat pelästyivät ja kysyivät: ”Kuka sitten voi autuaaksi tulla?” He aavistivat näet, ettei ollut kysymys ainoastaan ”riikaista”, vaan että vaatimus oli aivan sama kaikille ihmisille, ilman yhtään poikkeusta. Itse Tie kulki neulansilmän läpi eikä muuta tietä voinut olla siihen päämäärään. Ja Jeesus vastasi: ”Ihmisten kannalta¹¹⁴ se on mahdotonta, mutta ei Jumalan kannalta, sillä Jumalalle on kaikki mahdollista.” Tässä tullaan

¹¹⁴ Para dativin kanssa merkitsee ”kannalta”.

takaisin alkuperäiseen. Ei ole mitään hyvää paitsi yksin jumalallinen. Se, mikä ihmisessä on jumalallista, on aina tuon neulansilmän tuolla puolla, ja hänen tarvitsee vain yhtyä siihen. Turha on koettaa mitään omaa hyvyyttään ottaa mukaansa. Täytyy tulla paljaana, alastomana ja ainoastaan *ottaa vastaan*.

Mitä ”neulansilmä” merkitsee, huomataan, jos se yhdistetään toiseen vertaukseen. Se on sama kuin se ”ahdas portti”, joka ”vie elämään” ja jonka harvat löytävät. Miksikä niin harvat sen löytävät? Siksi että niin harvat aavistavat sen olevan *niin ahtaan* kuin – neulansilmän. Kaikkien kirkkojen taipumus on tehdä se niin avaraksi kuin suinkin. Ne eivät ole käsittäneet, että sen läpi ei voi viedä mitään paitsi puhtaan, täydellisesti epäitsekään hengen – tajuamispisteen. Täytyy kuolla tällä puolla porttia ja syntyä toiselle puolelle pienenä lapsena.

HUKUTTAA JA LÖYTÄÄ

Meillä on vielä eräs kaikkein varmimmin talletettuja Jeesuksen lauseita, joka koskee tätä asiaa:

Joka sielunsa tahtoo pelastaa, hän hukuttaa sen, mutta joka sielunsa kadottaa, hän löytää sen. (Matt. 10, 39; 16:25; Mark. 8:35)

”Synnyttää sielunsa uudestaan” (*tsoo’ogeneesei*) korjaa Luukas sanamuotoa (17:33). Me voisimme *sielun* sijasta sanoa *elämä*, sillä hepreankielellä *nefesh* merkitsi sekä *sielua* että *elämää*. Muistamme suuren kieltäjän Nietzschen toistettuja sanoja: ”Minä rakastan sitä, joka ei tahdo pidättää pisaraakaan henkeä itselleen. Näin hän käy henkenä yli sillan.” Näissä sanoissa, jotka tulevat niin erilaisista lähteistä, piilee jokin syvä sielullinen salaisuus, jota ei voi kuvata muulla tavalla kuin tällä paradoksilla.

Nämä ovat Jeesuksen historiallisissa puheissa ainoat kohdat, joissa hän mainitsee *elämän*. On merkittävää huomata, että

kaikissa näissä kohdissa on puhe aivan erityisestä vihkimyksestä, joka vaatii ihmisen täydellistä uhrautumista. Niille, jotka eivät olleet tähän kypsyneet, hän puhui ainoastaan ”taivaan valtakunnasta”. On aivan kuin hän seisoi suuren kaupungin porttien ulkopuolella ja kutsuisi ihmisiä astumaan siihen sisälle. Vasta silloin kun joku saapui portille asti ja tahtoi kohottaa sen salpaa, kysyi hän: ”Odota! Oletko valmis jättämään kaiken? Oletko valmis luopumaan viimeisestäkin harhaluulostasi? Tiedä silloin, että se *taivas*, jota etsit, on itse *elämä*. Muuta et saa kuin rajattoman elämän.”

Olemassaolo on itsessään ääretöntä autuutta, mutta muut eivät siitä tiedä kuin ne, jotka ovat luopuneet rajallisesta elämäkäsitelmästä. Jos Jeesus olisi puhunut maailmanihmisille ”elämästä”, he olisivat luulleet hänen tarkoittavan sitä elämää, jota he paraikaa elivät, vaikka se hänen mielestään ei yhtenäkkään hetkenä ollut muuta kuin kuolemaa. Todellinen elämä on se mahtava tietoisuus, jossa oma rajallinen minuus on aivan kadonnut olemattomiin. Se ei enää kysy: voinko säilyä – vaan se uppoutuu Kaikkeuteen. Sinä hetkenä, jolloin ihminen koskettaa jumalallista tajuntaa, hän tuntee, että hänen persoonallinen minä-käsityksensä oli jotakin aivan satunnaista, harhanoimaista, ohimenevää. Se oli varjo valon tiellä. YLISIELUSSA hän löytää oman pikkusielunsa niin kuin pienen tähden tuikkivana lukemattomien muiden joukossa.

Suuresta Todellisuudesta Jeesus ei puhunut julkisissa opetuksissaan *Elämän* nimellä, koska hän katsoi, että ihmisten ensin täytyisi kuolla nykyisestä elämänlaadustaan, ennen kuin he voisivat oikeata elämää ymmärtää. Sillä ”iankaikkinen elämä” ei voi olla samaa kuin tämän elämän jatkamisesta edelleen. Siinä ei voi yleensä olla kysymyksenä *jatkumisesta*, vaan sen täytyy olla nyt jo, tällä hetkellä, yhtä ikuista kuin se konsanaan tulee olemaan. Se on *laadultaan* erilainen eikä pituudeltaan. Eräs ajattelija sanookin:

”Iankaikkinen elämä” on jotakin niin voimakasta (intensiivistä), että se sulkee pois kaiken ajatuksenkin ajallisesta ja tulevaisesta.

Ja toinen ajattelija sanoo:

Ei ole mitään muuta keinoa todistaa ihmiselle hänen kuolemattomuuttaan kuin saattaa häntä kykeneväksi kehittämään todellista elämää. Sillä siitä silmänräpäyksestä asti, jolloin tämä elämä hänessä voittaa liikuntovoiman (*Triebkraft*), olisi aivan yhtä mahdotonta hänessä herättää epäilystä todellisesta kuolemattomuudesta so. elämänsä totisesta toteuttamisesta kuin olisi mahdotonta saattaa kokoonpainettua jousta epäilemään jännitysvoimaansa, jos jousella olisi tietoisuutta. (*Fr. von Bæder*)

JOHANNES, KRISTUKSEN RUUMISTUMA

Se, joka sai tehtäväkseen jatkaa Jeesuksen opetusta ja puhua maailmalle ”iankaikkisesta elämästä” silläkin uhalla, että se väärin käsitettäisiin, oli Johannes evankelista. Johannes oli se merkillinen vihitty, joka eli toisella vuosisadalla jKr. Vähä-Aasiassa ja johon voi sanoa Kristus-hengen ruumiillistuneen Jeesuksen jälkeen. Hyvin vertauskuvallisesti hän asettaa itsensä seisomaan Jeesuksen ristin viereen tämän viimeisillä hetkilä ja kertoo Jeesuksen kuiskanneen äidilleen: ”Katso Poikaasi.”

Tämä Johannes puhuu vapaasti jo ensimmäisistä luvuista lähtien ”iankaikkisesta elämästä”. Vieläpä hän uskaltaa sovittaa tämän käsitteen Jeesuksen historiallisiin sanoihin. Esimerkiksi äsken mainittuun lauseeseen: ”Joka hukuttaa sielunsa”, hän lisää: ”löytää sen *iankaikkiseen elämään*”. (12:25) Näin hän tekee huolimatta siitä, että ainoastaan kreikkankielellä tämä sanamuoto oli mahdollinen. Hepreankielellä se piti kuulua ”löytää elämän (nefesh) elämään”. Mutta Johanneksella oli oikeus siihen, ja me tahdomme vähäsen katsella sitä ensimmäistä vuorokeskustelua, jolla hän aloittaa evankeliuminsa.

Johannes tuo kreikkalais-juutalaisen Nikodemuksen¹¹⁵ Jeesuksen luo tekemään kysymyksiä (3:1.). Näihin vastaa uusi

¹¹⁵ Nikodemus on kreikkalainen nimi, merkiten ”kansan voittaja”.

opettaja: ”Ellei joku uudestaan synny, ei hän voi Jumalan valtakuntaa nähdä.” (Joh. 3:3) Ja selvitettyään tätä ”uutta syntymistä”, nimittäin syntymistä hengen eli tajunnan valtakuntaan, jatkaa hän:

Kukaan ei astu ylös taivaaseen paitsi se, joka astui taivaasta alas, Ihmisen Poika, *joka on taivaassa...* Sillä niin on Jumala maailmaa rakastanut, että hän antoi yksisyntyisen Poikansa, että kukaan, joka häneen uskoo, ei hukkuisi vaan omistaisi¹¹⁶ iankaikkisen elämän. (13, 16)

Nämä sanat ne ovat jääneet kaikumaan varsinkin protestantisessa teologiassa ja niitä on kutsuttu ”pikku evankeliumiksi”. Ne ovatkin hyvin tärkeitä ja kuvaavat.

Ne vastaavat näet heti tuohon juutalaisten epäuskoiseen kysymykseen: ”Kuka on astunut ylös taivaaseen, ja kuka tullut sieltä alas?” (San. 1. 30:4) Juutalaisten mielestä oli mahdotonta nousta taivaaseen niin, että heidän täytyi tuottaa tuliset vauvat saadakseen Elias-profeettansa kohotetuksi korkeuteen ja kuolemattomuuteen. Se on sama kuin nykyaikainen kysymys: ”Milloin on se hetki ollut kehityshistoriassa, jolloin ihminen on saanut kuolemattomuuden?”

Vastaus on ihmeen yksinkertainen: ”Taivaaseen ei kukaan voikaan nousta alhaalta käsin, vaan Ihmisen Poika, joka *on* ikuisesti taivaassa, voi laskeutua maan päälle ja jälleen nousta ylös.”

Johdonmukaisuuteen nähden tämä vastaus on järkkymätön. Se, mikä on kerran voinut laskeutua alas, voi jälleen nousta ylös. Kun muistamme, että hepreankielessä ”ihmisen poika” oli tavallinen lausetapa merkitsemässä ihmistä, joskus Ihmistä ihannemuodossaan, niin on lause selvä. Ihmisen todellinen olemus on tällä hetkellä ja aina taivaassa, so. ihminen on itsessään pelkkä tajunta, ja ”laskeutuminen” ja ”nouseminen” on ainoastaan näennäisyyttä eli harhaa. Todellisuudessa hän ei ole mihinkään liikkunut, ei ylös eikä alas. Hän on vain

¹¹⁶ Ekhee tässä on konjunktiiivi eikä futuuri = tulevaisuutta.

koonnut ympärilleen ruumiin, jolla hän kykenee aistimaan ja toimimaan fyysisessä maailmassa. Ja kun se on palvellut aikansa, niin hän heittää sen pois, mutta pysyy aina samana itsenä.

YKSISYNTYINEN

Entä toinen lause? ”Niin on Jumala maailmaa rakastanut, että antoi *yksisyntyisen* Poikansa.” Lauseyhteydestä tiedetään, että tämä Poika on sama kuin se, jota toisissa lauseissa kutsutaan ”ihmisen pojaksi”. Toisin sanoin: ihminen on Jumalan Poika. Tämä Jumalan Poika on ihmisen muodossa ruumiillistunut maan päälle.

Miksi häntä kutsutaan ”yksisyntyiseksi?” On aivan varma, että sana *monogenees*, ”yksisyntyinen”, jota Johannes tässä käyttää, ei ollut mikään sana, jota puhekielessä olisi käytetty. Milloin harvoin se tavataan meille säilyneessä kirjallisuudessa, on sen merkitys hyvin häilyvä. Milloin se on ”yksin kasvatettu”, milloin ”samansukuinen”, milloin ”ainoa lapsi”. Mutta itse asiassa se oli filosofinen nimitys, jota käytettiin mysteeriöissä ja merkitsi ”Yhdestä Ainoasta syntynyt”. Tämä merkitys ei voinut olla yleisesti tunnettu, koska ei sitä voi käyttää mistään rajallisesta olennosta vaan ainoastaan Ilmenneestä Jumalprinsiipistä, Logoksesta. Kaikki oliot ovat ”kahdesta syntyneitä”, so. niitä luomassa on aina täytynyt olla kaksi prinsiippiä, miehinen ja naisellinen. Logos yksin on lähtenyt Ehdottomasta Ykseydestä, Tunteettomasta Alkujuuresta, ”Isästä”, joka Itse on oma puolionsa.

Samaten kuin tämä oli vastaus Nikodemukselle, niin se on meidän päivinämme tieteellisille ajattelijoille. ”Kuolemattomuus” ei ole mitään, joka yhtäkkiä syntyisi. Mainen, aistiva tajunta ei tule kuolemattomaksi. Mutta tähän maiseen tajuntaan, tähän eläinmuotoon ruumiillistuu kipinä kuolematonta tajuntaa (Logos Joh. 1:14,12) ja se säilyttää kuolemattomuutensa, joka on sen omaan olemukseen kuuluva. Se vain ruumiillistuu

ja jälleen irtautuu ja voi näin tehdä yhä uudelleen niin kauan kuin se ”rakastaa maailmaa” eli tuntee vetäymystä yhteenkään elävään olentoon ja ilmennykseen. ”Aino-syntyinen” se on sen tähden, että se on puhdasta henkeä eli tajuntaa eikä kahdesta vastakkaisuudesta kokoonpantu.¹¹⁷

Vastakkaisuus ja ristiriita syntyy vasta silloin kun se on ruumiillistunut. Silloin se joutuu tekemisiin ”maailman” kanssa, nimittäin toisten olentojen ja oman ”lihansa” kanssa. Silloin tulee kysymykseen se, mikä lausutaan sanoissa: ”ettei kukaan, joka häneen *usko*, hukkuisi, vaan omistaisi iankaikkisen elämänsä.”

Kun henki joutuu elämään näkyvässä maailmassa, missä havaitsee ympärillään ainoastaan ruumiillisia muotoja ja näkee itsensäkin aineellisena olentona, niin hänen on vaikeata olla unohtamatta sitä Jumalallista Itseä, joka on hänen näkymätön olemuksensa. Niin – itse ruumistuminen on ehdottomasti jokaiselle olenolle suurempi tai vähempi itsetietoisuuden himmentyminen. Jopa Jeesuksellekin hänen jumalallinen tajuntansa oli täydellisesti ehtinyt kirkastua vasta 30 vuoden iässä. Sitä sieluntoimintaa, millä ihminen vihdoin löytää itsensä ikuiseksi olenoksi, kutsuu Johannes ”uskoksi”. Hänen tulee uskoa ”Jumalan Poikaan”; silloin hän ei huku vaan omistaa iankaikkisen elämän. Hän jo ruumiissaankin tuntee olevansa kuolematon.

USKO

Tämän ”uskon” merkityksestä on kiistelty loputtomasti. Toisiasia on se, että on mahdotonta valita mitään sanaa, joka ei

¹¹⁷ G. R. S. Mead, joka on parhaimpia alkukristillisen kirjallisuuden tuntijoita, sanoo: ”Ei ole epäilystäkään, että se sana (monogenees), joka tavallisesti käännetään ”ainoana syntynyt”, ei merkitse mitään sellaista vaan ”yhden luoma”, so. yhdestä periaatteesta eikä aviosta eli parista syntynyt. Monissa kohdin se esiintyy tätä merkiten ei ainoastaan gnostikkojen keskuudessa vaan myös orfilaisessa ja egyptiläisessä traditiiossa.” (Fragments of a Faith Forgotten, p. 342.)

johtaisi minkäänlaisiin väärinkäsityksiin, jollei jo samassa kielessä niin ainakin muissa, mihin se käännetään. Kreikkalainen sana *pistis* oli omassa kielessään mitä parhaimmin valittu sana ja sisälsi ihmisen kauneimmat ominaisuudet. Esimerkiksi sanakirjan mukaan:

1. Lupaus ja uskollisuus. 2. Vakaumus. 3. Rehellisyys, kunto. 4. Tottelevaisuus. 5. Todistus, pantti, annettu sana.

Ne, jotka sanovat ”uskon” olevan uskomista joihinkin oppeihin tai johonkin määrättyyn persoonaan eli hänestä luotuun ihannekuvaan – ovat siihen oikeutettuja, jos se usko todella vastaa lauseemme sisällystä, so. jos se antaa heidän omistaa ja tuntea iankaikkisen elämän. Vaan jos se ei auta heitä tuntemaan ja toteuttamaan tuota ikuista elämää nyt jo ja tässä paikassa, niin se on hiekalle rakennettu.

Itse asiassa, jos usko johonkin persoonalliseen olentoon, Jeesukseen, Buddhaan, Krishnaan, on niin todellista ja elävää, että se panee sydämen liikkeelle kaikessa syvyydessään ja synnyttää yhtämittaisen antaumuksen ja rakkauden, niin se on tätä uskoa. Vaikka ihminen ei tuntisikaan omaa jumalallisuuttaan vaan ainoastaan näkisi täydellisen Jumalan tuossa mielikuvituksensa luomassa Mestari-käsitteessä, niin tapahtuu hänelle, kuten Paavali sanoo: ”Me kaikki katselemme peittämättömillä kasvoilla Herran kirkkautta, niin kuin peilissä, ja *me muutamme sen kuvan mukaisiksi*, saamme kirkkaudesta kirkkautta, niin kuin tulisimme osallisiksi Herran hengestä.” (2 Kor. 3:18)

Mutta se erehtyy, joka luulee, ettei kukaan muu kuin Nasa-realainen opettaja kyennyt tällaista Jumalan Pojan ihannekuva näyttämään ihmisille. Aivan saman vaikutuksen ovat Buddha, Krishna, Orfeus, Zoroaster tehneet miljooniin ihmisiin, ja nämä ovat heihin uskomalla kyenneet uskomaan Kuolemattomaan Ihmiseen. He ovat siten löytäneet ne portaat, joilla ovat kohonneet katoavaisuuden yli ja tavanneet Pysyvän Rauhan.

Kaikki nuo Täydelliset, jotka ovat eläneet ihmiskunnan keskellä, ovat myöskin sanoneet, niin kuin Kristus sanoo eräässä logionissa:

*Nähkää Minut itsessänne niin kuin joku näkee itsensä vedessä tai peilissä.*¹¹⁸

Tai niin kuin Krishna sanoo:

Vapautuneina intohimosta, pelosta ja vihasta, täynnä Minua, turvaten Minuun, puhdistuneina viisauden tuleessa, ovat monet yhtyneet Minun olemukseeni.

Antaumuksella hän tuntee Minun olemukseni, kuka Minä olen ja mitä; näin tunnettuaan Minun olemukseni hän yhtyy Korkeimpaan. Paeten Minun turviini hän Minun armollani saavuttaa ikuisen, häviämättömän kodin. (*Bhagavad Gita* IV, 10, XVIII, 55, 56)

PEILISTÄ KATSELEMINEN

Tällaisen uskon saavuttaminen ja ylläpitäminen vaatii kaikkein suurinta ajatuksen keskitystä, alituista itsensä voittamista ja ihanteen pitämistä silmien edessä. Se on vapauttanut lukemattomia ihmisiä kuoleman tunteesta ja antanut heidän mais-taa ikuisuuden lepoa keskellä ajallisuutta.

Yhtä kaikki se on peilistä katselemista. Kuolemattomuus kuvastuu siinä ikään kuin toisen olennon kautta. Ja se peilikuva voi ihmiseltä särkyä, kun hänen järkensä tulee liian uteliaaksi ja tahtoo itse koetella, mitä on peilin takana. Eikä tämän särky-misen tarvitse olla onnettomuutta, vaan se voi yhtä hyvin merkitä *suuremman mahdollisuuden avautumista*. Kuinka paljon suurempi usko on sillä, joka osaa nähdä jumalallisen loiston ei vain yhdessä olennossa vaan monissa, vieläpä erilaisissa. Ja viimein voi koittaa se päivä, jolloin hänellä herää usko siihen Ihmisen Poikaan, joka uinuu kurjimmassakin ihmisolennossa, ja hän käsittää, että se on hänen omankin sydämensä taivaassa ja on samaa olemusta kuin kaikissa hänen veljissään.

¹¹⁸ De Duobus Montibus, c. 13 (Resch 36 b.)

Kriittiset teologiset tutkijat ovat panneet vierekkäin Johanneksen Jeesuksen ja kolmen historiallisen evankeliumin Jeesuksen ja lausuneet niin kuin Paul Wernle:

Jeesus on joko saarnannut, että ainoa tieto, joka johtaa Jumalan valtakuntaan, on Jumalan tahdon täyttäminen tai sitten, että ainoastaan on kysymyksessä usko häneen itseensä kuten Jumalan Poikaan. (Jeesuksen elämän lähdekirjat)

Tällaisten vastakohtien asettaminen on kuitenkin vain järjen voimistelua, sillä todellisuudessa ne sulautuvat yhteen. Ilman Poika-tietoisuutta ei voi tuntea Jumalan tahtoa eikä täyttää sitä. Myös historiallisissa evankeliumeissa Jeesus puhuu uskosta ja katsokaamme seuraavaksi, millä tavalla.

VUORTEN SIIRTÄMINEN

Tuossa luotettavimmassa lähteessä, ennen mainitussa ”puhekokoelmassa”, esiintyy ”usko” kaksi kertaa, kummassakin samalla tavalla ja sangen kuvaavasti. Toinen on vertaus Matt. 17:20:

Jos teillä olisi uskoa sinapinsiemenen verran, niin voisitte sanoa tälle vuorelle: siirry täältä tuonne, ja se siirtyisi eikä mikään olisi teille mahdotonta.

Se ”usko”, joka aikaansaa näin suuria asioita, ei voi olla mitään epämääräistä tunne-haaveilua, ei myöskään älyn harkitsevaa toimintaa, vaan se on sielun kaikkien voimien kokoamista yhteen polttopisteeseen, missä niillä on suunnaton liikuntovalta. Millä tavalla tämä kokoaminen on saatu aikaan, ei tule tässä kysymykseen, jos vain itse voima saavutetaan. Keinot voivat olla erilaisia eri ihmisillä.

”Vuorten siirtäminen” oli juutalaisilla tavanomainen puheenparsi, ”jolla ymmärrettiin suurten hämmästyttävien hankaluuksien voittamista” (Farrar). Rabbiinit sanoivat suurta opettajaa *Oker Harimiksi*, ”vuorten siirtäjäksi”. Jeesus otti kiinni tuosta kansanomaisesta puheenparresta ja tahtoi sanoa:

”Katsokaa, kuinka teidän omassa kielessänne on lausuttu, kuinka suunnaton voima on ihmisellä käytettävänä, jos hänellä vain on uskoa, uskoa tuohon voimaan, uskoa itseensä.”

Uudenaikainen sielutiede on näyttänyt, että tuo Jeesuksen lause on niin sanoaksemme kirjaimellisesti tosi. Jos esim. hypnotisoija voi saada potilaansa varmasti *uskomaan*, että vuori siirtyy toiseen paikkaan, niin se todella häneen nähden tapahtuu. Hän ei näe vuorta sen entisellä paikalla. Vaikka hän menisi sen luo, hän ei sitä huomaisi. Näin suunnaton voima on ihmisen keskittyneellä tahdolla ja sen luomalla mielikuvalla.

Näissä hypnoottisissa kokeissa on vain kysymyksessä toisen, voimakkaamman ihmisen herättämä epätodellinen mielikuva, mutta jokainen, ken ajattelee tätä ilmiötä, huomaa, että siinä paljastuu luonnon laki, vaikutuksiltaan rajaton. Hän voi ulottaa tämän totuuden kuolemantakaiseen olemassaoloon ja nähdä, että hänen tajuntansa kohtalo on ehdottomasti riippuvainen siitä, mitä hän on *uskonut*. Minkä ihanteen hän on itselleen luonut, se täyttää hänen tajuntansa, se muodostaa hänen maailmansa, siinä hän tulee asumaan, niin kauan kuin hänen uskonsa kestää. Me voisimme tältä kannalta sanoa, että hän on kuolematon siinä määrin kuin hän totisesti uskoo itseään kuolemattomaksi.

SADANPÄÄMIEHEN VOIMASANA

Toinen kohta tuossa puhelähteessä koskettelee uskoa, nimittäin sadanpäämiehen kertomus (Matt. 5:5–10, 13; Luuk. 7:1–10). Toisessa evankeliumissa sadanpäämies tulee itse Jeesuksen luo pyytämään häntä erästä orjaa parantamaan; toisessa evankeliumissa hän lähettää ystäviään. Jeesus sanoi: ”Minä tulen ja parannan.” Mutta sadanpäämies vastasi:

Herra, minä en ole kelvollinen, että sinä tulet kattoni alle vaan lausu ainoastaan Sanalla (*eipe logoo*), niin palvelijani paranee. Sillä minä olen itse toisen vallan alla ja minulla on sotamiehiä käskettävänä ja

minä sanon tälle: mene! niin hän menee, ja toiselle: tule! niin hän tulee, ja palvelijalleni: tee! ja hän tekee.

Jeesus ihmetteli ja sanoi kuulijoilleen: ”Totisesti en ole löytänyt sellaista uskoa Israelissa.”¹¹⁹

Oliko tämä taikauskoa? Päinvastoin sadanpäämiehen sanat ilmaisevat, että hänellä oli täysin järkipäinen tieto siitä, mitä hän sanoi. Hän ikään kuin tahtoi sanoa Jeesukselle: ”Minä tiedän kyllä, millä voimalla sinä parannat. Sinä et tee sitä millään yliluonnollisella voimalla vaan ainoastaan oman tajuntasi mahdilla. Sinä vaikutat ihmisen tajuntaan niin kuin päällikkö antaa käskyjä sotamiehelleen ja sen tähden on yhdentekevää, oletko kaukana vai lähellä sitä, jota parannat. Minäkin tiedän, mikä on käskemisen voima ja tottelemisen laki.”

Sana *logos* sadanpäämiehen puheessa on paljon merkitsevä, sillä yli koko hellenisen maailman oli siihen aikaan levinneenä oppi Logoksesta, luovasta jumal-ajatuksesta, ”jonka kautta kaikki on olemassa”. Jos vain ihminen tätä osaa käyttää, niin hän voi aikaansaada ihmeitä tällä luovalla Sanalla, ajatuksensa ja tahtonsa voimalla. Suomalaisille tästä tuskin tarvitsee puhua, koska heidän omat runonsa näyttävät Tietäjien sanalla olleen sellaisen mahdin.

Sadanpäämies viittasi siihen, että uskolla pysyy koko ihmisten luoma järjestys yllä. Uskolla hän itsekin pani sotamiehiään liikkeelle. Jos häneltä tai heiltä loppuisi usko hänen päällikkyyteensä, niin he yksinkertaisesti olisivat tottelematta.

Usko yliluonnollisiin tapahtumiin ja poikkeuksiin luonnonlaeista on taikauskoa ja on ihmisiä eksyttänyt mitä mielettömimpiin tekoihin. Mutta usko siihen, että tajunnassa uinuu luovia voimia, jotka oikein käytettyinä hallitsevat luonnonlakeja, on aina seurannut mukana, milloin suuri Tietäjä on kulkenut maan päällä. Kerrotaan ylösnousseen Kristuksen sanoneen seuraajilleen:

¹¹⁹ Sadanpäämies oli näet muukalainen kenturio.

Nämä ovat ne merkit, jotka niitä seuraavat, jotka uskovat: minun nimeni kautta he ajavat pahoja henkiä ulos, puhuvat uusilla kielillä, karkottavat käärmeitä ja jos he jotakin myrkyä juovat, ei se heitä vahingoita. (Mark. 16:17,18)

Tästä näemme, mitä Jeesus todellisuudessa puhui uskosta. Se oli mahtava sielun (Logoksen) voima, joka voi aikaansaada aivan käsin kosketeltavia vaikutuksia.

Jos tämä historiallinen *uskon* merkitys sovelletaan Johanneksen evankeliumiin, silloin nähdään, ettei ole kysymys mistään leikin asiasta. Sanotaan esim.: ”Se on Isäni tahto, että jokaisella, joka pojan näkee (*theooroon*) ja uskoo häneen, on ¹²⁰iankaikkinen elämä.” (Joh. 6:40)

”Näkeminen” tässä ei voi tarkoittaa fyysisillä silmillä näkemistä, sillä jälkimäisestä sanotaan: ”Autuaat ovat ne, jotka eivät näe (*idontes*) ja kuitenkin uskovat.” (Joh. 20:29) Edellisessä lauseessa onkin käytetty aivan eri sanaa, joka tarkoittaa *aatteellista* näkemistä, asian *teoreettista* käsittämistä eikä fyysistä aistimista.

Kysymys onkin tässä niistä kahdesta aistimesta, jotka mainitsimme aikaisemmin tässä kirjassa. Ensimmäinen näistä sisäisistä aistimista on *äly*, joka näkee ja muodostaa itselleen kuvan eli ”teorian”, niin kuin tässä sanotaan. Toinen on välittömän tietämisen kyky (sanskrit. *buddhi*, lat. *intuitio*), jota Jeesus tässä nimittää ”uskoksi”. Se on aisti, jonka avautuminen vasta antaa lopullisen vakaumuksen näkymättömistä asioista. (Hepr. 11:1)

”Usko” ei siis ole minkään opin omaksuminen, vaan se on sielun salaperäisin kyky, sen omassa olemuksessa piilevä totuuden vaisto, joka voi uinua kautta aikakausien mutta kerran sen herättyä tulee kaiken tosi-tiedon lähteeksi ja kaikkien maailmankaikkeuden voimien hallitsijaksi. Se on silloin elämän ja kuoleman herra.

¹²⁰ Jälleen on, eikä: tulee olemaan.

NOUSEMINEN YLI PINNAN

Tuo ikuisuustajunta on sieluntila, jossa ihminen kohoaa yli rajallisen ja vaihtuvaisen ja käsittää sen, mikä hänessä itsessään ja kaikkeudessa on ikuista. Hän on Pojan tilassa, joka alati ”näkee Isän kasvot, joka on taivaissa”. Tuossa korkeudessa ei ole menneisyyttä, ei tulevaisuutta, siinä on se, mitä on kutsuttu ”silmänräpäyksen sisäiseksi loppumattomuudeksi”. Itämaiset viisaat ovat siitä lausuneet:

Epätodellisella ei ole mitään olemassaoloa; todellinen ei koskaan lakkaa olemasta. Totuuden kummastakin ovat nähneet olioiden sisimmän salaisuuden tietäjät.

Tiedä että SE, joka tämän kaiken läpätunkee, on häviämätön. Hän ei ole syntynyt eikä kuole, eikä hän oltuaan olemassa koskaan lakkaa olemasta; hän on syntymätön, lakkaamaton, pysyväinen ja ikivanha, hän ei tule tapetuksi ruumiin kuollessa. (Bhag. Gita, II, 16, 17, 20)

Tämä elämä ei tule saavutetuksi yhtäkkiä. Se on voitto, johon sielu ponnistelee elämä elämän jälkeen. Joskus se saa maismaa sitä – nostaa ikään kuin päänsä yli syvien vesien ja hengittää vapaata taivaan ilmaa, mutta se ei jaksa pitää päätään veden yläpuolella vaan vaipuu taas raskautensa takia ”alle syvien aaltojen”. Mutta kerran maistettuaan tätä lumoavan autuasta olo-tilaa se ei voi unohtaa sitä koskaan, vaan kaipauksellaan se kasvattaa itselleen siivet, jotka tulevat kerran sitä kannattamaan. Tai niin kuin kiipijäkalat se tekee evistään raajat ja nousee ylös pitkin rantoja katselemaan ikuisuuden aurinkoa.

Pohjois-Intiassa erään muhamettilaisen kaupungin portilta löydettiin seuraava lause, joka on kulkenut salaisia teitä maasta maahan:

Jeesus, jolle olkoon rauha, on sanonut: Tämä maailma on silta. Käy sen yli, mutta älä rakenna itsellesi asuntoa sen päälle.¹²¹

Me uskallamme epäillä, onkohan tämän lauseen sanamuoto pysynyt aivan alkuperäisenä. Niin kuin useimmat Jeesuksen

¹²¹ Hennecke, Neutestamentliche Apokryphen, p 10.

puheet, on se paradoksaalinen. Ensi kuulemalla se puhuu siitä, että tämä mainen elämä on ikään kuin välitila kahden toisenlaisen elämänmuodon välillä. Mutta siinä piilee paljon syvempi merkitys kätkeytyneinä sanojen taakse.

Jeesus asettaa siinä ihmisen seisomaan ikään kuin sillalle, joka kulkee ryöppyävän kosken yli. Ihminen katsoo alas noita loppumattomia kuohuja, jotka yötä päivää pysähtymättä kiitävät ohitse. Ja yhdessä tuokiossa hän välähdyksenä tuntee, mitä on ikuisuus ja mitä on ilmiö-elämä. Hän tietää, että noissa pyörteissä on mahdotonta löytää mitään kiinnekohtaa. Niihin ei voi pystyttää majaan. Kaiken täytyy hävitä, mikä leikkii ja pyörii muotojen maailmassa.

Yks' vaan ei muutu...

Hän itse seisoo järkkymättömällä taivaansillalla. Hän ”kosken kuohuista kovista” sulkee kauhistuneena silmänsä ja heittäytyy omaan tajuntaansa, kaivautuu sen kaikkien häilyvien muotojen taakse ja tapaa – yhden ainoan iki-olevaisen pisteen. Hän vain toistaa itsekseen Upanishadien sanat:

Jumalaksi, Jumalaksi täytyy kaiken tämän muuttua, mikä muuntuukaan muuntuvaisessa. (Iisha 1.)

Se, joka lukee Kalevalaa, ei voi olla huomaamatta, mikä syvä merkitys muinaisina aikoina on ollut kosken ryöppyjen katselemisella. Koski oli pyhä paikka, jonka partaalla valvoen ihminen voi joko saavuttaa vihkimyksen tai – mielipuolisuu-den. Joko aallot laulavat hänelle virttään: ”kaikki muuttuu, pysyväistä ei ole missään” ja saavat hänet voitetuksi, jolloin järjen tasapaino on mennyttä. Tai sitten hän vastaa Hornan hengille: ”aallot vain vaihtuvat; virta pysyy samana”. Hän tajuaa, että Elämä on kaikkia ilmennysmuotojaan kestävämpi, ja

Virroista vihisevistä
Palavoista pyörtehistä
Rutjan koskesta kovasta
Ve'en vankan vääntehestä

hän palaa voittajana, uuden näkemyksen saavuttaneena.

IX SAMMUMATON TULI

GEHENNA

Olemme Jeesuksen sanoja seuraten uskaltaneet kohota korkeimpiin avaruuden piireihin ja katsella iäisyyden siintäviä lakeuksia. Nyt luomme katseemme alas syvyyteen ja katsomme, mitkä lait hallitsevat muotojen muuttuvaista maailmaa.

Silloin tulemme tekemisiin sen todellisuuden kanssa, jota on kutsuttu ”sammumattomaksi tuleksi”. Siitä lausuu Jeesus nuo merkilliset sanat:

Jos kätesi viettelee sinua, niin hakkaa se pois. Parempi on sinun käsipuolena elämään mennä sisälle kuin molemmat kädet tallella mennä Gehennaan, sammumattomaan tuleen. Ja jos jalkasi sinua viettelee... Ja jos silmäsi sinua viettelee, heitä se pois. Parempi on silmäpuolena mennä Jumalan valtakuntaan kuin molemmat silmät tallella tulla heitetyksi Gehennaan, jossa heidän matonsa ei kuole *eikä tuli sammu*. Sillä *jokainen ihminen on tulella suolattava*, (niin kuin jokainen uhri on suolalla suolattava). Suola on hyvä, mutta jos suola käy suolattomaksi, millä sen maustatte? Olkoon teillä suola itsessänne ja pitäkää rauha keskenänne. (Mark. 9:42–50.)

Jokaiselle juutalaiselle oli tuttu se Gehenna, johon Jeesus tässä vertauspuheessaan viittasi. Se oli Hinnomin laakso Jerusalemin eteläpuolella ja siihen liittyivät hyvin vanhat traditiot. Omista pyhistä kirjoistaan he olivat lukeneet, miten vanhat Israelin kuninkaat pitivät siinä laaksossa palamassa pyhää tulta Molokille, taivaan ja maan hallitsijalle,¹²² ja ”kuljettivat lapsiaan tulen läpi”, jolloin ne tulivat puhdistuneiksi ja pyhitetyiksi.

¹²² Moolok eli Melekh oli ”yksinkertaisesti JHVH (Jehovah) toisella nimellä” (Hastings, Dictionary of the Bible, III, p. 416 a.). Esim. Jes. 6:5 Jehovaa kutsutaan ham-Melekh, sillä Moolok merkitsi ”kuningas”. Se oli yhteinen jumal nimi seemiläisillä kansoilla foinikilaisiin ja kartagolaisiin asti ja sitä palveltiin kaikkialla tuliuhreilla. Myöhemmin aikoina Israel erosi heimolaiskansoistaan ja alkoi kutsua Jumalaansa eri nimellä ja sen jälkeen Moolok oli sille epäjumalan nimi.

Tuollaiset puoleksi taikauskoiset seremoniat olivat tavallisia vanhoilla kansoilla yli koko maanpiirin. Yleisesti tunnettua on, että Fitz-saarilla ja Intiassa ym. vielä tänä päivänä käytetään uskonnollisina menoina tulen päällä eli kuumilla kivillä kävelemistä. Monet tiedemiehet ovat tutkineet tätä ilmiötä ja todentaneet, että sillä salaisella tai'alla, joka on noiden heimojen ikivanhaa perintöä, ruumiit pysyvät palamattomina kuumuudessa, joka eurooppalaisille on aivan sietämätön, vaikka he katselevat toimitusta etäältä.

Kreikkalaisesta tarustosta muistamme, kuinka Akhilleusta hänen äitinsä piti tulen päällä, kunnes hän tuli haavottomaksi. Ja varmasti tästä on jälkeä myös suomalaisessa tarustossa, kun kerrotaan siitä tiestä, mikä Lemminkäisen oli käytävä, tullakseen Pohjolan pitoihin.

Se on surma toinen surma
Tulevi tulinen kuoppa
Se on poikkipuolin tietä
Täynnä kuumia kiviä
Palavia paateroita
Sinne on satoja saanut
Tuhansia tukkueltu.

JUMALAN TUOMIOT

Vielä keskiajallakin käytettiin Euroopassa yleisesti näitä ”ordaaleja” eli Jumalan kokeita. Teoria näissä on se, että Jumala ei voi sallia viattoman ihmisen vahingoittumista vaan vapahtaa hänet tulestakin. Jos siis ihminen paloi, niin se merkitsi, että hänen lihansa oli niin syntinen ja turmeltunut, että se saikin palaa. Miten kävi ihmisen itsensä, sitä ei niin paljon kysytty. Ehkä arveltiin hänen puhdistuneena henkenä palaavan Jumalan luo, kärsittyään tuon rangaistuksen.¹²³ Jos ihminen ei

¹²³ Paavali sanoo: ”Jos jonkun teko palaa, niin hän saa vahingon; mutta hän itse pelastuu, kuitenkin niin kuin tulen kautta.” (1 Kor. 3:15)

palanut, niin se merkitsi, että hänen olemuksensa oli puhdas ja viaton ja hän sai siitä valtaavan herätyksen ja sen tiedon, että hänessä on jumalallinen henki, joka on elementtien voimaa väkevämpi.

Ja kummallista kyllä aikojen historia todistaa, että on ollut tapauksia, jolloin ihmiset ovat aivan kuin ihmeellä säilyneet tulen keskellä. Erinomaisen mieltäkiinnittävän tutkistelman näistä ordealeista eli Jumalan tuomioista on tehnyt italialainen tutkija Caesar de Vesme.¹²⁴ Hän on kaikilta ajoilta koonnut suuren joukon todistuksia tämän palamattomuus-ilmiön todentamiseksi. Muinaisina aikoina, jolloin ei oikeuslaitos ollut vielä niin järjestynyt kuin nykyään, ei tosiaankaan tunnettu muuta keinoa päästä selville syytetyn syyllisyydestä. Jo Sofokleen ”Antigoneessa” vartijat tarjoutuvat kerrottuaan neidon pahasta teosta kantamaan vakuudeksi tulista rautaa käsissään. Kaikkein viimeisimpiä tällaisia tapauksia oli se, jolloin Savonarola ja hänen seuraajansa lupasivat käydä tulen läpi todistaakseen asian sa oikeuden. Suuri rovio paloi jo Firenzen torilla ja ainoastaan rankkasade esti tuon hirvittävän näytelmän tapahtumasta.

Tutkijat, kuten Caesar de Vesme kysyvät, mikä aiheuttaa tuon tosiasian, että tulella kävijä toisinaan pelastuu ilman syytä. Heidän on mahdotonta löytää mitään selitystä meille tunnetuista luonnonlaeista. Yhtä mahdotonta on olettaa joidenkin ulkonaisten apukeinojen käyttämistä, sillä se on väite ilman perusteluja eikä vielä nykyinenkään kemia tunne sellaisia voiteita, jotka voisivat estää ihmisruumista tulen haavoilta. Tri Carl du Prel on väittänyt noiden henkilöiden olevan syvässä kataliptisessä unitilassa, jolloin ruumis on aivan tunnoton, mutta Vesme huomauttaa, ettei ensinkään kerrota heidän olleen horroksessa, vaan päinvastoin he ovat olleet tietoisia kaiken aikaa.

¹²⁴ Julkaistu kansainvälisessä aikakauskirjassa *Annals of Psychical Science* v. 1907, p. 237–299.

KOLME MIESTÄ PÄTSSISSÄ

Uskonnollinen kokemus kaikilta ajoilta on sen sijaan antanut tähän vastauksen. Niin kuin heprealais-epistolassa sanotaan: muutamat ovat *uskon kautta* ”sammuttaneet tulen voiman” (11:34). Monissa pyhissä kirjoissa kerrotaan tästä esimerkkejä, ja vaikkapa eivät kaikki kertomukset ole tieteellisesti täysin päteviä, niin ne kuitenkin osoittavat, että ihmisvaistossa piilee tieto tästä mahdollisuudesta. Me muistamme, kuinka lapsina vahvasti uskoimme todeksi Danielin kertomuksen kolmesta miehestä, jotka tulisessa pätsissä veisasivat kiitosvirsiä. Heistä sanotaan:

Ja päämiehet, herrat, käskyläiset ja kuninkaan neuvonantajat tulivat kokoon ja katselivat näitä miehiä, ettei tuli mitään heidän ruumiilleen tehnyt eikä heidän hiuskarvaansaakaan polttanut eikä heidän vaatteitaan muuttanut, eikä myös tulen käryäkään heissä tuntunut. (3:27)

On aina huomattu, että tällaiset ihmiset ovat korkeassa sielullisessa ekstaasissa eli ”haltiutilassa”. Tri du Prel on varmaan aivan oikeassa, vain sillä huomautuksella, että he samalla ovat tietoisia myös ulkomaailmasta. Heidän tilansa on jonkinlainen ”valvova horros”. Sen aiheuttaa ääretön uskon voima, tietoisuus siitä, että he ovat oikeassa tai ainakin viattomia siinä, mistä heitä syytetään. He vetäytyvät siihen sisimpään olemukseensa, jossa tuntevat Jumalan kasvojen edessä olevansa vapaita.

Vielä tänä päivänäkin ne, jotka ovat olleet silminnäkijöinä katsomassa itämaista ”tulella kävelemistä”, kertovat, että nämä ihmiset ovat monta päivää paastoamalla, laulamalla pyhiä virsiä ja rukoilemalla saattaneet itsensä sellaiseen keskittyneeseen ja puhdistuneeseen mielentilaan, että he ovat aivan kuin ylimaallisessa huumassa lähtiessään juoksemaan yli palavien paasien. Heille tämä toimitus antaa ihmeellisen herättävän kokemuksen, jossa he tuntevat, että jumalallinen olemus heissä on palamaton, pyhä ja viaton.

Seemiläisillä kansoilla myöskin nämä menot muodostuivat jonkinlaisiksi sakramenteiksi, josta vielä on jäljellä nimitys ”tulella kastaminen”. Heille olivat korkeimmat uskonnolliset käsitteet, jotka heidät nostivat haltiotilaan, tieto Jumalan kauhistavasta kiivaudesta ja leppymättömästä vihasta kaikkea pahaan kohtaan. Moolokin palvelus oli kansalle ankaraa herätystä ja vastuunalaisuuden opettamista. Kun vaimojen täytyi antaa ainoat lapsensa Jumalan käskystä Moolokin tuleen eikä ollut tietoa, palaisivatko ne sieltä elävinä, niin he oppivat ymmärtämään elämän suuren tärkeyden ja pyhyiden. Nuo olivat karkeita keinoja, ja moni ihmishenki siinä hukkui, mutta noina sivistymättöminä aikoina ne olivat kenties ainoat tepsivät keinot.

IHMISUHRIEN LOPPUMINEN

Israelin heimossa jo varhain alettiin luopua tästä tavasta, johon aina yhdistyi niin paljon julmuutta ja muuta kauhistusta. Kertomus Isakin uhrista kuvaa sitä suurta käännettä, mikä tapahtui, kun ihmisuhrien sijasta otettiin käytäntöön eläinuhrit. Mutta asuessaan sukulaisheimojen keskellä Israel jälleen tavan takaa turvautui noihin hirveisiin ”sakramenteihin”, kun ei osannut saada aikaan uskonnollista tunnelmaa ilman niiden apua. Jo kuningas Salomo, ”Davidin poika”, josta odotettiin uutta Messiasta ja jota vielä myöhemmin aikoina pidettiin kaiken viisauden inspiroijana,¹²⁵ rakensi Moolokille temppelin Öljymäelle¹²⁶ ja pani alkuun Auringon Kuninkaan, Tulen Herran palveluksen. Sitä jatkoivat myöhemmät kuninkaas, Ahas, Manasseh ym. (ks. 2 Kun. 16:3; 21:6; 23:10; 2 Aikak. 28:3; 33:6), antaen omien lastensakin käydä tulen läpi. Kuningas Josia yritti poistaa tämän vaarallisen ”tulikasteen” ja saastutti Gehennan laakson sirottamalla sinne ihmisluita. (2 Kun. 23:10,13,14)

¹²⁵ Hänen nimessään kirjoitettiin useat V. T:n kirjat, vieläpä vähän ennen Jeesuksen esiintymistä syntyivät ”Salomon viisaus” ja ”Salomon psalmit”.

¹²⁶ Ks. 1 Kun. 11:7, 33 ym. Milkhom = Moolok.

Mutta kuningas Jojakim uudisti nuo menot (Hes. 20:30, 31) ja papit vakuuttivat, että ne kuuluivat itse Jehovan säädöksiin. Vasta profeetat uskalsivat asettua noita pappismenoja vastaan Jehovan puhetorvina ja koko sielunsa voimalla vakuuttaa, että minä Herra ”en ole niitä käsenyt enkä niistä puhunut eikä minun mieleenikään ole sellaista tullut” (Jer. 19:5; 7:31).

JUMALA – KULUTTAVAINEN TULI

Juutalaisten oli tapana antaessaan Jumalalleen uusia nimiä kirota entiset nimitykset ja tehdä niistä ”perkeleitä”. Niinpä he perästäpäin syyttivät myös viisasta Salomoa uskonluopiudesta ja tuomitsivat Molokin pyhät menot täysin jumalattomiksi. He eivät muistaneet, että Mooseksellekin Jumala näyttäytyi tulen muodossa ja julisti itsestään: ”Minä Herra sinun Jumalasi olen kuluttavainen tuli.” (5 Moos. 4:24; 9:3) Vasta muutamat myöhemmistä profetoista jälleen tajusivat, mikä todellisuus oli piillyt tuossa tuliuhrin vertauskuvassa, ja niinpä tapaamme sen suuren tuntemattoman profetan, joka on kirjoittanut Jes. 40–66 luvut, kertovan ne sanat, mitkä Jeesus on puheessaan toistanut ”sammumattomasta tulesta”.

Profeetta kuvaa ennustuskirjansa lopussa, miten Israelin toivo ja odotus kerran tulee toteutumaan:

Teidän pitää se näkemän ja teidän sydämenne pitää iloitseman ja luonne viheriöimän niin kuin ruoho; niin tunnetaan Herran käsi hänen palvelijoissaan ja hänen vihansa hänen vihollisissaan. Sillä katso, *Herra tulee tulella*, ja hänen rattaansa ovat kuin tuulispäät, kostamaan vihansa hirmuisuudessa ja *rangaistuksensa tuliliekissä*. Sillä Herra on *tuomitseva* tulella ja miekalla kaiken lihan ja *Herran tappamia tulee paljon oleman*. Jotka itsensä puhdistavat yrttitarhoissa ja kuitenkin syövät sianlihaa, rottia ja kauhistuksia; *kaikki nämä pitää lopetettaman* yhtä haavaa, sanoo Herra. Sillä minä tahdon tulla ja koota heidän ajatuksensa ja tekonsa... ja tuoda ulos teidän veljenne kaikista pakanoista *Herralle ruokauhriksi* niin kuin Israelinkin lapset tuovat ruokauhria puhtaissa astioissa Herran huoneeseen. Ja

niistä minä tahdon ottaa papit ja leviitat, sanoo Herra. Sillä niin kuin uudet taivaat ja uusi maa, jotka minä teen, ovat minun edessäni, juuri niin pitää teidän siemenenne ja nimenne pysymän. Ja kaikki liha pitää yhdestä uudesta kuusta toiseen ja yhdestä sabbatista toiseen kumartamaan minun eteeni, sanoo Herra. Ja heidän pitää menemän ulos ja katselemaan niiden ihmisten *raatoja*, jotka minua vastaan väärin tekivät, sillä *ei heidän matonsa pidä kuoleman eikä heidän tulensa sammuman*, ja heidän pitää kaikelle lihalle kauhistikseksi oleman. (Jes. 66:14–24)

POLTTO- JA RUOKAUHRIT

Tässä on puhe kahdenlaisista uhreista: poltto- ja ruoka-uhreista. Nämä olivat laatuaan aivan erilaiset. Edelliset olivat niitä, joissa teurastettu eläin poltettiin kokonaan alttarilla sisällyksiin, luineen, verineen (3 Moos. 1 luku). Tämä oli Herralle lepytykseksi. Toinen uhri oli ruokauhri, (3 Moos. 2 luku), joka tapahtui siten, että paistettiin sämpyläjauhoista pyhiä leipiä öljyn keralla alttarin päällä. Näistä Herra otti ainoastaan ”makean hajun” ja muu jäi pappien syötäväksi. Tätä veretöntä ruokauhria pidettiin ”kaikkein pyhimpänä” (v. 3, 10), (vaikka nähtävästi se ei ollut niin tehokas raskaampien syntien sovitukseksi).

Niin kuin aina Israelin kansan lauluissa, niin tässäkin tulee aivan toinen kohtalo muiden kansojen kuin Israelin osaksi. Edellisistä tehdään *polttouhri* Herralle, ja heitä teurastetaan suuret joukot. Mutta Israelin lapset poimitaan muiden kansojen seasta ja kannetaan kuin hienot sämpyläjauhot puhtaassa astioissa Herran huoneeseen, missä heistä tehdään pappeja ja leviittoja. Heitä ainoastaan tulen päällä paistetaan kuten *ruokauhreja*, mutta he jäävät elämään jälkeläisineen ja niin heidän nimensä tulee pysyväiseksi.

Sitten profeetta jatkaa näkyään ja kertoo, miten tuo pyhitetty kansa juhlapäivinänsä kokoontuu ja menee katsomaan niiden kohtaloa, jotka olivat Jumalan hylänneet. Juutalaisen

käsityksen mukaan he olivat kaikki haudatut syvään laaksoon Kuolleesta Merestä itään päin (Hes. 39:11) ja profeetta kuvaa, kuinka kansa hengessään näkee siellä matojen syövän heidän ruumiitaan ja mätänemistulen tekevän heistä lopun.¹²⁷ Tämä mahtava näky, jossa ilmeni kaiken sen katoaminen, mikä ei ole Jumalaan yhdistynyt, oli kansalle oleva opetuksiksi ja kuuluva heidän jumalanpalvelusohjelmaansa. Siinä ei piillyt mitään julmuutta, koska tuli jo oli syönyt ja lopettanut väärintekijät ja ainoastaan heidän raatonsa oli jäljellä.

Samalla profeetta näkee ja ymmärtää, että tuo maan alla palava hävityksen tuli ei voi sammua, koska Jumalan vanhurskaus pysyy muuttumattomana ja hänen pyhyytensä kestää kautta kaikkien aikojen. Aina niin kauan kuin maa seisoo, tulee Jumalan tuli palamaan ja täyttämään tehtävänsä, maan puhdistamiseksi ja kaiken uudistamiseksi. Samaten tulevat ruumismadot täyttämään sen halvan toimen, mikä niille on uskottu luonnon kaikkiviisaassa järjestelmässä.

MADOT LIHASSA

Monessa muussakin uskonnossa on tämä katoavaisuuden ajatus ollut herättäjänä henkisestä unesta. Se on maailmannäytelmän negatiivinen eli nurja puoli ja se vaikuttaa mieleen varsinkin yksilöllisen tai kansallisen alakuloisuuden aikoina, jolloin positivistiset, voimaperäiset ihanteet eivät pysty kohottamaan mieliä. Katoavaisuuden ajatus kasvattaa Saturnuksen hyveitä, vakavuutta, nöyryyttä, itsensäkieltämistä, puhdistumista.

Myöhemmässä apokryfisessä kirjallisuudessa alkoivat nämä ajatukset tuntuvammin esiintyä. Niinpä Jeesus Syyrakin poika sanoo: ”Nöyryytä sieluasi, sillä kaikkien ihmisten lopullisena kohtalona on madot.”¹²⁸

¹²⁷ Ainoastaan joskus poikkeustapauksissa (1 Sam. 31:12) juutalaiset polttivat vainajien ruumiit. Näistä kuolleista sanotaan nimenomaan, että ne kaikki haudattiin. (Hes. 39)

¹²⁸ Syr. 7:17 Kautzsh, Die Heilige Schrift II, P. 280. (Suom. käänn. 7:19). Kreikkalaiset kääntäjät lisäävät ”ja tuli” Jesajan sanojen perusteella, mutta näitä sanoja ei ollut heprealaisessa alkutekstissä, josta hiljan on löydetty katkelmia.

Katse ulotettiin vieläpä pitemmälle ja nähtiin se tosiasia, joka on tieteellisestikin aivan pätevä, että mätäneminen ja hävitys alkaa jo ihmisen eläessä. Syntisyys ja turmelus vaikuttaa kulluttavasti ruumiiseen pitkin matkaa. Siksiäpä Judithin kirjassa:

Voi kansoja, jotka nousevat minun kansaani vastaan. Sillä Herra Kaikkivaltias heille kostaa tuomion päivänä siten, että hän lähettää tulta ja matoja heidän lihaansa, että he kivusta valittavat tuon ikänsä (*heos aionos*, Jud. 16:17, suom. käänn. 16:20, 21).

Tästä oli jälkiä vielä U. T:n ajallakin, kun Apt. 12:23 kerrotaan, että ”Herran enkeli löi Herodesta, koska hän ei antanut Jumalalle kunniaa. Ja madot hänet söivät ja hän heitti henkensä.”

MITÄ JEEBUS OPETTI?

Meidän ei tarvitse syventyä niihin taikauskoisiin johtopäätöksiin, joita profeetat ja heidän aikalaisensa liittivät noihin näkyihin. Hehän eivät tienneet, mitä on todellisuudessa Jumalan valtakunta, eivätkä siis voineet myöskään tietää sen vastakohtaa. Heidän aistilliset kuvauksensa eivät koskaan ole toteutuneet eivätkä tule toteutumaan. Tai sitten ne toteutuivat jo heidän omassa elämässään, heidän tietämättään.

Meille on ainoastaan tärkeätä tietää, mitä Jeesus on näistä asioista puhunut ja millä tavalla hän on näitä vertauskuvia sovitellut.

Näemme, kuinka Jeesus aivan suoraan ja luonnollisella tavalla viittaa niihin vanhoihin uhrитайoihin, joiden tyysijana oli ollut Hinnomin laakso eli Gehenna. Tässä niin kuin ainakin hän osaa karkeitten muotojen ja tapojen sisältä löytää niiden ytimen, sen oikean aatteen, joka niiden kautta painettiin ihmisten mieliin. Ja tuo henkinen tosiasia oli silloin niin kuin nytkin sama kuin sinä päivänä, jolloin Gehennassa oli Molokin tuli palamassa. Karkea säädös voitiin poistaa, mutta sen poistaja oli ainoastaan ”pienin” Jumalan valtakunnassa. Suurempi oli se, joka osasi täyttää sen tarkoituksen, mitä uhrin vertauskuvalla oli ilmaistu. (Matt. 5:19.)

Jos ihmisen ei enää tarvinnut käydä Molokin tulikasteen läpi, se ei merkinnyt, että uhrin laki nyt oli häneen nähden loppunut. Kaikkein vähimmin se merkitsi, että hän voisi täyttää uhraamisvelvollisuutensa teurastamalla ja polttamalla eläimiä. Henkiset tosiasiat ja lait pysyivät muuttumattomina. Hänellä täytyi poistettuaan ulkonaisen tullen olla sisässään sitä ankarampi tuli palamassa. Sillä ”*jokainen ihminen on tulella suolattava*”. Joko hänen vapaaehtoisesti täytyi puhdistaa itseään katumuksen ja mietiskelyn tulella,¹²⁹ tai luonnon täytyi tehdä se vastoin hänen tahtoaan. Laki on kaikille sama. Kaikkien täytyy käydä saman tullen läpi ja tarkalleen niin paljon kuin kussakin on puhdasta, jaloa henkeä, niin paljon hänestä jää jäljelle. Muu palaa pois ja häviää.

Tämä tuli ei konsanaan voi sammua. Sillä mitä merkitsisi sen poistuminen? Se merkitsisi, että kaikki elämä, kaikki kehitys pysähtyisi. Jos maailmassa eivät palaisi himojen tulet ja niiden vastapainona pyhyden tuli, niin kaikki toiminta tapahtuisi koneellisesti, ihmiset olisivat automaattisesti liikkuvia olentoja, joissa ei olisi pahuutta eikä hyvyyttä.

Sen tähden Jeesus sanoi itsestään: ”Minä tulin tulta tuomaan maan päälle, ja oi, kuinka tahtoisin, että se jo palaisi.” Ja hän sanoi opetuslapsilleen: ”Pitäkää suola itsessänne” (Mark. 9:50); ”olkaa maan suola” (Matt. 5:13). Juuri noista ruokauhreista oli näet säädetty: ”Kaikki sinun ruokauhrisi pitää sinun suolaaman. Ruokauhrisi ei pidä ikänään ilman Jumalasi suolaa oleman.” (3 Moos. 2:13) Siis: olkaa alinomaisena vapaaehtoisena uhrina. Silloin ei tuli teitä polta poroksi niin kuin polttouhrit poltetaan, vaan ainoastaan antaa teistä ”sulaisen tuoksun Herralle”, kun teidät kypsytetään itsekieltämyksen pätsissä.

¹²⁹ Itämailla kieltämysharjoituksia, mietintää, paastoamista jne. kutsutaankin tuleksi, tapas..

TULI USKONNOISSA

Miltei kaikki uskonnot ovat Tulen muodossa nähneet Jumalallisen Voiman toimivan maailmassa. Vanhimmissa Intian *Upanishadeissa* sielu rukoilee:

Henki kuolemattomaan henkeen, tuhkaksi tämä ruumis tulkoon! Oi tuli, johdata meitä oikealla tiellä tekojemme tulokseen; oi Jumala, joka tunnet tekomme, poista meistä väärä, paha! Sinulle kunniaa yhä, yhä huudamme. (lisha-Up)

Ja *Bhagavad Gitassa* näkee Ardshuna eräässä näyssä Juma-luuden olemuksen eteensä kuvastuvan suurena Tulena:

Niin kuin yöperhoset nopeasti suinpäin syöksyvät palavaan liekkiin pudotakseen siihen kuolleina, niin myös nämä ihmiset syöksyvät sinun suihisi kuollakseen. Joka puolella sinä kaikkinielevä, tulisin kielin nielet ihmiskunnan itseesi, kuluttaen kaikki. Kunniasi täyttää avaruuden, maailma palaa sinun loimuavissa liekeissäsi. (11:29,30)

Buddhan elämästä kerrotaan seuraava kohtaus:

Buddhan luo oli kaukaa saapunut seitsemän brahmiinia, jotka pyysivät asuntoa hänen luonaan saadakseen jatkuvasti kuunnella hänen opetustaan. Heille annettiin asuttavaksi huone yläkerrassa. Mutta sinne tultuaan he huolimatta Mestarin läheisyydestä alkoivat laverrella keskenään ja ääneen naureskella. Kuullessaan tämän Buddha meni heidän luokseen ja sanoi:

Miksi pitää iloita, miksi nauraa, kun muistelee *ikuista tulta*? Tämä pimeä ja toivoton maailma ei ole sellainen, että siinä voisi etsiä turvaa ja lepoa. Katso tätä ruumista, mitä turvaa se voi tarjota, kun se on täynnä harhailuvia ajatuksia ja on kaikille taudeille altis? Oi, etteivät ihmiset huomaa sen pettäväisyyttä! Kun se tulee vanhaksi, lakastuu sen kauneus, kun se tulee sairaaksi, käy se laihaksi ja kalpeaksi, iho rypistyy, liha kuihtuu, elämä ja kuolema yhtyy. Ja kun ruumis kuolee, niin henki pakenee siitä, niin kuin kuningas, joka jättää särkyneet vaununsa. Liha ja luut hajotetaan kaikkialle. Mitä turvaa siis voi olla tässä *ruumiissa*?¹³⁰

¹³⁰ Texts from the Buddhist Canon, kiinasta käänt. Samuel Real, p. 117, 118.

Muistamme, että muutkin kansat ovat ajatelleet tulta Jumaluuden vertauskuvana ja sen tähden pitäneet ”sammumatonta tulta” palamassa. Plutarkos kertoo, että Delfoin tempppelin lähellä pidettiin yllä ”ikuista tulta”, jonka merkitystä ei selitetty. Rooman vestaalit eivät milloinkaan antaneet tulen sammua liedeltä. Zoroasterin uskonnossa on tuli kaiken keskuksena. Kalevalassakin kerrotaan, kuinka Ukon kynnestä kirposi tulikipuna ja kulki hävittäen pitkin maita, ennen kuin se saatiin taltutetuksi.

KAHDENLAINEN TULI

Alemmalta kannalta katsoen tämä tuli on luonnon katoavaisuuden tuli. Mutta ylemmältä katsoen se on *jumalallisen rakkauden* tuli, joka valmistaa ihmissydämen korkeamman elämän asunnoksi. Ihminen huomaakin itsessään, että nämä ovat saman todellisuuden kaksi olemuspuolta. Kun hänessä herrää todellinen rakkaus, niin se on ikään kuin tuli, joka tahtoisi polttaa pois kaiken arvottoman. Se tahtoo palavana liekkiä käydä hänen kaikkien jäsenensä läpi, kunnes hänestä on palanut pois kaikki itsekkyyden kuona ja hän on muuttunut ikään kuin eetteriseksi. Tuli on polttanut hänet irralleen ruumiin ylivallasta, nyt hän asuu ruumiissa, mutta ei ole sen orja. Jos hän sitä vastoin kieltää rakkauden ja jatkaa itsestä, aistillisten halujen täyttämää elämää, niin se tuli polttaa häntä hävityksen tulella ja hän tajuaa kauhistuksella sen loimun, mikä odottaa kaikkea sitä työtä, joka on tehty vastoin Jumalan tahtoa.

Jeesuksen sanoista näkyy se, mikä on ilmeistä kaikissa pyhissä kirjoissa, milloin tulesta puhutaan. Tuli koskee ainoastaan kaikkea aineellista, ulkokohtaista. Ihmisen kuolemattomaan olemukseen ei vaikuta hävityksen tuli, sillä tuo ihmisen olemus on ikään kuin tulta itsessään. Profeettain kuvauksessa tuli järsi *raatoja* ja samaten Jeesuskin puhuu siitä, että tuli kuluttaa ihmisen *ruumiin*. Nuo yllä olevat Markuksen sanat kuuluvat näet Matteuksen toisinnossa:

Parempi on, että yksi jäsenistäsi hukkuu kuin että *koko ruumis* heitetäisiin Gehennaan. (5:29,30)

Olemme ennen maininneet, kuinka vakavasti Jeesus teoittaa, että *ihmisen oma itse* on kaiken sekä hyvän että pahan määrääjä. Tämä äskeinen lause on kaikkein nerokkain ja kumoamattomin todistus tuosta luonnon tosiasiaista. Jos ihminen syyttää ruumistaan ja sen jäseniään, niin kuin moni syyttää, niin sanoo Jeesus yksinkertaisesti: ”Hakkaa se pois. Jos sellaista voit edes ajatella, että joku oman ruumiisi jäsenistä sinua viettelisi pahaan, niin olisi ehdoton seuraus, että se olisi leikattava pois. Parempihan päästä yhdestä jäsenestä, kuin että se vie koko ruumiin kuolemaan.”

On todella ollut ihmisiä, jotka ovat olleet siinä hirmuisessa väärinkäsityksessä, että joku ruumiinjäsen houkuttelee heitä pahaan, ja kenties ovat jo seisonet ase kädessä aikoen silpoa itseään, kun heille yhtäkkiä on selvinnyt tuon mahdottomuus. Heille on kirkastunut, että kaikki vika on ainoastaan heidän omassa tajunnassaan ja että jos he tahtovat siitä päästä, täytyy heidän säälimättä leikata se pois, yhtä hyvin kuin jos he leikkaisivat pois myrkytetyn jäsenen ruumiistaan estääkseen myrkytyn leviämistä.

KOSKEEKO GEHENNA SIELUA?

Mitä sitten tarkoittaa tuo toinen lause: ”Älkää pelätkö niitä, jotka ruumiin tappavat, mutta eivät voi sielua tappaa, vaan pelätkää enemmän sitä, joka voi *sekä ruumiin että sielun* Gehennassa hukuttaa.” (Matt. 10:28) Eikö tämä tarkoita, että Gehenna koskee myös ihmisen sielun vaivaamista eikä ole ainoastaan ruumiin tuli?

Miten sanoikaan Jeesus? ”Missä on teidän aarteenne, siellä tulee olemaan (fut.) myös teidän sydämenne.” (Luuk. 12:34) ”Aarre” on tässä ihmisen syvin kaipaus, hänen salaisin toiveensa, se ”taivasvaltakunta”, minkä hän elämänsä aikana on

ajatuksiltaan luonut. Jos nyt hänen sydämensä so. jokapäiväinen tajunnanelämänsä on ollut keskitetty ruumiiseen ja sitonut itsensä ruumiin haluihin, niin se kuollessa seuraa ruumiin mukana ja kokee saman kohtalon. Se itse häviää samalla kuin ruumis häviää. Ne ihmiset, jotka ruumiin tappavat, eivät voi mitään vaikuttaa sielun kohtaloon. Sielun elämä riippuu vain siitä, kuinka lujasti se on ollut ruumiissa kiinni, kuinka ”lihalinen” sen sydän on ollut. Siinä vertauksen johdonmukainen sisältö.

Jos tässä vertauksessa olisi pienintäkään viittausta siihen, että sielu jää edelleen kitumaan määräämättömiksi ajoiksi, niin olisi koko vertauksen eheys hävitetty. Sen todistusvoima on juuri tuo vastakohta, että ensimmäisessä tapauksessa häviää ainoastaan ruumis, jälkimmäisessä tapauksessa häviää sekä ruumis että sielu. Siis ei ole kysymystäkään siitä, että sielu jäisi elämään. Vieläpä kun ne asetetaan rinnakkain: ”hukuttaa sielun ja ruumiin”, niin näyttäytyy, että niiden kohtalo on riippuvainen toisistaan ja käy käsi kädessä.

Tuli ei koske sieluun, mutta jos ihminen uskoo olevansa vain ruumis, niin hänen uskonsa tuottaa hänelle ruumiin kohtalon. Tulemme seuraavassa kirjassa tarkastamaan, kuinka pitkälle tämä häviö ulottuu Jeesuksen opin mukaan.

Vielä yksi tärkeä seikka on tässä vertauksessa, joka viittaa vanhaan Molok-kuninkaaseen. Jeesus lausuu, että tulee *pelätä* ”sitä, joka voi... hukuttaa”. Mutta milloinkaan hän ei ole sanonut, että tulisi *pelätä* ”Isää, joka on taivaassa”. Ei myöskään hän ole sanonut, että ”Isä” hukuttaisi ketään, päinvastoin Isän toiminta alituisesti herättää henkiin kuolleita (Joh. 5:21) ja pitää niitä yllä. Se mahti, jolle on annettu valta yli alemman maailman, on Molok, Gehennan ja hävityksen ankara Herra. Myöskin Paavali tätä kutsuu ”Päaruhtinaaksi, jolla on valta” (*eksousia* Ef. 2:2) tässä alemmassa maailmassa. Nämä lauseparret viittaavat läheisesti Molokiin, sillä hän oli juuri ”Valtias”.

Gnostikkojen kautta tiedämme, että Jeesus todella teki tuon erotuksen oman ”Isänsä” ja juutalaisten JHVH:n välille. Myöskin hindulaisessa kolminaisuudessa on tällä tavalla jaettu Jumaluuden toiminta, niin että Brahma on luoja, Vishnu yläpitäjä ja Shiva hävittäjä. Tällä vertauskuvastolla on kuvattu ilmiöelämän eri puolia.

ITSENSÄ JA MUITTEN SUOLAAMINEN

Katsokaamme vielä Jeesuksen lauseiden loppua:

”Pitäkää suola itsessänne *ja rauha keskenänne*.”

Mestari ei turhaan asettele sanojaan. Niillä on aivan nimenomainen tarkoitus. ”Suolatkaa itseänne, mutta älkää toisianne.” Vaatikaa itseltänne suurinta ja vaikeinta kieltäymystä, mutta antakaa muiden olla rauhassa. Silloin te poistatte Gehennan maan päältä.

Toisessa kohdassa on puhe samasta asiasta. ”Puhelähteessä” eli vuorisäärnassa sanotaan:

Te kuulitte, mitä vanhoille sanottiin: älä tapa! mutta jokainen, joka tappaa, on tuomioon vikapää. Mutta minä sanon teille, että jokainen, joka suotta vihastuu veljeensä, on tuomioon vikapää; mutta joka sanoo veljelleen *rakha*, on neuvoston edessä vikapää; mutta joka sanoo: sinä kelvoton! (*moore*) on *Gehennan* tuleen vikapää. (Matt. 5:22,23)

Jälkimmäisessä lauseessa on niin kuin muuallakin tässä mieterunoudessa varma rytmi eli järjestys. Voimme heti päätätä, että viallisuus ja samalla rangaistus kohoaa kolmessa asteessa. Vaikeus on vain siinä, että lauseen keskeltä on käytetty kaldealaista sanaa *rakha*, jonka merkitys tietojen mukaan on jokseenkin sama kuin viimeisessä kohdassa *mooros* eli ”tyhmä, kelvoton”.¹³¹

Vaikeus olisi heti vältettävä, jos muistettaisiin toinen Jeesuksen lause, jota tämä valaisee esimerkkinä: ”Millä tuomiolla

¹³¹ Siksipä viimeinen suomalainen käännös on pannut viimeiseen kohtaan ”sinä jumalaton!” vaikkei mooros-sanalla ole milloinkaan tätä merkitystä.

te tuomitsette, sillä teidät tuomitaan.” Siis jokaisessa jälkilauseessa vain kohdistetaan ihmiseen *itseensä* sama tuomio, minä hän lausuu veljelleen. Se, joka *suotta*¹³² vihastuu, silloin kun toinen ei ole tehnyt mitään tahallista pahuutta, hän joutuu veljensä tekojen tuomariksi ja silloin hänen omat tekonsakin tuomitaan oikeudessa. Joka sanoo *rakha*, ”tyhmä, ymmärtämätön”, hän tuomitsee toisen ”sydämen” eli ajatustoiminnan kelvottomaksi ja joutuu silloin vastaamaan ylemmän tuomioistuimen, juutalaisten Korkean Raadin ja Neuvoston eteen, jossa hänen oma *järkensä* tulee mitä tarkimmin tutkittavaksi. Joka taas sanoo *moore*, ”kelvoton”, ylenkatsoo veljeään, niin ettei näe hänessä mitään hyvää. Se on silloin sama kuin jos hän tuomitsisi veljensä Gehennan tuleen, sillä sinne joutuu kaikki, mikä ei ole minkään arvoista. Joka näin ajattelee toisesta ihmisestä, hän joutuu samalla tavalla kerran ajattelemaan itsestään, sillä tuomio kohdistuu häneen itseensä.

On sanottu, että Jeesus tässä lauseessa tekee ivallisen muokailun farisealaisesta kasuistikasta eli heidän tavastaan luokitkaa erilaisia syntejä ja lajitella niille koituvia rangaistuksia. Se onkin silminnähtävää. Jeesus tahtoo sanoa, että itse tuossa tuomitsemisessa näyttäytyy, kuinka paljon todellista hyvää on ihmisessä, sillä tarkalleen niin paljon kuin hänessä itsessään on hyvää, hän osaa sitä nähdä toisessakin.

MAUTTOMUUS

Nyt meillä on lauseen sanamuodossa hyvin omituinen seikka. Muutamia lauseita aikaisemmin on Jeesus sanonut: ”Te olette maan suola, mutta jos suola käy *mauttomaksi* (*mooranthee*),

¹³² Reschin tarkkojen tutkimusten mukaan kuuluu eikee (= ”suotta”, sine causa) alkuperäiseen tekstiin, vaikka se puuttuu eräistä vanhimmissa käsikirjoituksista (poistettu esim. uusimmassa [v. 1859] suomalaisessa käännöksessä). Jeesus ei ole kieltänyt ihmisiä suuttumasta, joka olisi ihmiselle mahdoton kielto, vaan ainoastaan suuttumuksen purkamisesta ja sen säilyttämisestä yli auringon laskun. ”Sovi nopeasti riitaveljesi kanssa.” ”Vihastukaa, mutta älkää syntiä tehkö.”

millä sitten suolataan.” (Matt. 5:13) Sattumaltako tässä *mooros* ja *moorainein* (sama sanajuuri) esiintyy yhteydessä suolan ja Gehennan tulen kanssa? Ei suinkaan, sillä Jeesuksen puheissa vallitsee tarkka yhtenäisyys. Se, mikä vie Gehennaan, on todellakin suolattomuus, mauttomuus, tylsyys, tunnottomuus.¹³³ Gehennan tuli ei siis tässä ole rangaistus joistakin pahoista teoista vaan luonnollinen seuraus kaiken itsenäisen toiminnan puuttumisesta, penseydestä ja ajattelemattomuudesta. Kun ihmisen sielu on ollut aivan eloton, niin siinä ei ole mitään, joka voisi vastustaa kuolemaa. Yhtä tunnottomana kuin se on elänyt, yhtä tunnottomasti se antaa suuren hävityksen käydä ylitseen.

Siis oikeastaan jokainen intohimo, mikä ihmisen nostaa ylös tajuttomasta elämellisyydestä, pelastaa hänet Gehennasta. Sekin on johdonmukainen seuraus kaikesta, mikä edellä on puhuttu. Ihmisen omasta tahdosta riippuu, paljonko hänellä on kuolemattomuutta. Hänellä pitää olla jokin, mikä häntä kannustaa elämään, sillä iankaikkista elämää ei anneta hänelle väkisin. Hänen on itse se otettava.

Mutta sen kannustimen pitää olla *sielullinen intohimo*, koska ihminen on sielu. Jos se saattaa hänet voimakkaammin sieluna elämään, silloin se antaa hänelle elinvoimaa. Ruumiilliset, pelkästään aistilliset intohimot voivat tuntua todellisilta, sen tähden että ne eniten näyttäytyvät ulospäin. Mutta tarkka katsoja voi huomata, että ihminen on niiden vallassa ollessaan kuin mielipuoli; ”hän ei ole oma itsensä”, hän ei tietoisesti tahdo sitä, mitä hän tekee, hän on yhtä tylsä ja tajuton, ehkä enemmän kuin se, joka ei tee mitään.

Sitä vastoin kaikki itsetietoinen työnteko jonkun päämäärän hyväksi on *uhrausta*, koska se on luonnon *inertian* eli liikumattomuuden voittamista. Siinä on suolaa ja siitä ihminen saa *makua*. Heti erottaa joukosta sen, joka on jotakin elämässä

¹³³ Matt. 5:22 Vulgatassa *mooros* on käännetty *fatuus*, ”suolaton” (*fadd ruots.*).

tehnyt. Koko hänen olennossaan kuvastuu, että hän *on jotakin*. Ne, jotka ponnistelevat ja pyrkivät, vaikkapa alinomaan erehtyisivätkin, tulevat *aktiivisiksi tekijöiksi* elämässä, ansaitsevat itselleen jonkin paikan suuressa henkisessä valtakunnassa ja välttävät siten hukkumisen vaaran. Farisealaiset, jotka ”syn-tiä” eli ”erehdystä” peläten karttavat tekoja, käyvät tietämättään kuoleman tietä.

OLIKO GEHENNA SAASTAINEN VAI PYHÄ?

Vielä on vastattava muutamaan kysymykseen. On tullut yleiseksi tavaksi kuvailla, että Gehennassa eli Hinnomin laaksossa poltettiin kaikkea saastaisuutta ja törkyä. Tämä käsitys on vailla kaikkia historiallisia todisteita ja johtuu vain eräästä keskiaikaisesta kirjailijasta nimeltä Kimchi (n. v. 1200), joka selittäessään raamattua väitti omin päin: ”Gehenna oli halveksittu paikka, johon heitettiin törkyä ja raatoja, ja siellä oli lakkaamaton tuli noiden törkyjen ja luitten polttamiseksi. Sen tähden jumalattomien tuomiota kutsutaan vertauskuvallisesti Gehennaksi.” Voisi kenties antaa arvoa näille sanoille, jollei sama Kimchi olisi tehnyt muitakin sepityksiä, kertoen Molokin temppeleistä Jerusalemin luona ja täydentäen niukkoja tosi-asioita omalla mielikuvituksellaan. Muut ovat toinen toisensa jälkeen kopioineet häntä kysymättä, mistä tieto on peräisin.

Kuitenkin viimeaikaisten tarkempien tutkimusten mukaan ”ei ole mitään todisteita siitä, että muita tulia kuin Molokille pyhitettyjä olisi pidetty tuossa (Gehennan) laaksossa.”¹³⁴ Ei myöskään missään kohdin vanhaa testamentia ole Gehennalla ”kidutuspaikan” luonnetta. Kaikki tuo on myöhempää keksintöä. Jeesuksen puheessa oli Gehenna kauhistuttava, mutta kauhistuttava aivan samalla tavalla kuin sen haltija Molok eli Jehova oli kauhistuttava, koska hänessä kuvastui yksinomaan

¹³⁴ Robinson I, 274, ks. Rosenmüller Biblisch. Geogr. II, I: 156, 164) ja Hastings, Dictionary, Fire, Gehenna.

Jumaluuden oikeus, kiivaus ja kuoleman ankara valta, mutta ei Jumaluus Rakkautena, kaikista huoltapitävänä Isänä, ikuisena Uudistajana.

Jeesus oli se, joka uudisti Molokhin vihkimysmenot, vaikka aivan toisella tavalla. Hän tuli ”kastamaan Pyhällä Hengellä ja tulella” ja täytti viimeisen profeetan näyn ja ennustuksen:

Kohta tulee temppeleihin se herra, jota etsitte, ja liiton enkeli, jota tahdotte. Mutta kuka voi kestää hänen tulemisensa päivää ja kuka voi seisoa, kun hän ilmaantuu? Sillä hän on *niin kuin hopeasepän tuli* ja niin kuin pesijän saippua. Hän on istuva ja sulattava ja selittävä hopean; hän on puhdistava ja hankaava Levin pojat, niin kuin kullan ja hopean. Silloin pitää heidän tuoman Herralle *ruokauhria* vanhurskaudessa... Se päivä on palava niin kuin pätsi: silloin kaikki ylenkatsojat ja jumalattomat pitää olkena oleman ja se tuleva päivä on heidät syyttävä eikä heille pidä jäämän juurta eikä oksaa. (Malach. 3:1–3, 4:1)

Se suuri rakkauden vuodatus, jonka Kristus toi mukanaan maailmaan, oli kaikkein kauhein hävityksen tuli silloiselle maailmalle, koska siten joutui arvottomaksi ja hylättäväksi paljon siitä, mitä siihen asti oli pidetty tärkeänä ja ansiokkaana, sekä sisäisessä että ulkonaisessa maailmassa. Näin on laita kaikkina aikoina ja kaikenlaisissa ilmennyksissä.

Mutta se on vain taulun toinen puoli, ja miksi me niin kuin Juudan kansan profeetat aina pitäisimme katseemme käännetyinä hävitykseen? Miksemme mieluummin kääntyisi valoon päin ja katselisi maailmankaikkeuden luovia ja uudistavia voimia, jotka alati tekevät kuoleman työn tyhjäksi? Antakaamme vanhan ja kuluneen rauhassa ja hiljaisuudessa vaipua haudan lepoon, haihtua olemattomuuteen, häiritsemättä sitä kirouksen huudoilla.

Profeettojen aikakaudella sanottiin: ”väkevä niin kuin kuolema ja vahva niin kuin helveti” (Kork. v. 8:6) silloin kun rakkaudesta, ”Jumalan tulesta” puhuttiin. Mutta sanokaamme: ”väkevä niin kuin elämä ja vahva niin kuin taivasten valtakunta”.

X KÄYNTI TUONELASSA

PAHANTEKIJÄ RISTILLÄ

Jeesuksen vertausten joukossa on ainoastaan yksi, joka puhuu Ihmisen kuolemanjälkeisestä tilasta. Se on tarina rikkaasta miehestä ja Lasaruksesta, kaikkein parhaimpia hänen kuvallisista kertomuksistaan.

Tosin Jeesukselta tavataan muuallakin eräs lause, jonka luullaan viittaavan kuolemanjälkeiseen elämään. Se on hänen vastauksensa pahantekijälle, joka riippui ristillä hänen vieressään kertomuksen mukaan: ”Totisesti, totisesti sanon minä sinulle: tänä päivänä sinä tulet olemaan minun kanssani paratiisissa.” (Luuk. 23:42) Se on ainoa kerta, jolloin Jeesus käyttää evankeliumeissa *paradeisos*-sanaa, joka raamatullisen sanakirjan mukaan on:

Persialainen sana; merkitsee ihanaa puutarhaa eli oikeammin puistoa, joka on koristeltu mitä kauneimmilla kukilla ja puilla, vesijohdoilla varustettu ja täynnä riistaa metsämiehen huviksi. (*Handlexikon öfver Nya Testamentets skrifter*, Åbo 1842)

On luonnollista, että kristityt riippuivat kiinni tässä lohdullisessa lupauksessa, joka heidän testamentissaan oli ainoa laatuaan. He kuvittelivat, että ryöväri tehtyään pahaan koko elämänsä, sai uskossa ummistaa silmänsä ja herätä paratiisin puutarhassa, missä kaikenlaiset ilot odottivat häntä. He eivät ensinkään tulleet kysyneeksi, miten itse kertomuksen mukaan oli mahdollista, että hän samana päivänä saattoi kohdata Jeesuksen tuonpuoleisessa onnelassa. Sillä kristillinen traditio on siitä yksimielinen, että Jeesus ei kuollessaan mennyt taivaallisiin korkeuksiin vaan päinvastoin laskeutui alimpiin ”helveteihin” ja oli siellä kolme päivää, rikkoen Tuonelan

”timanttiportit” ja laskien vangitut sielut vapaiksi. Johanneskin tähän traditioon viitaten antaa hänen sanoa ylösnousemuksen päivänä Maria Magdalenalle: ”Minä en ole vielä mennyt ylös Isäni luo.” (20:17)

Toisaalta ryövärikkään ei saanut ”tänä päivänä” erota ruumiistaan ja mennä manan majoille. Tavallisissa oloissa tuossa julmassa ristiinnaulitsemisessa annettiin uhrien kitua puolikuolleina monta päivää. Ja jos kertomuksen mukaan sotamiehet lähestyvän sapatin takia tulivat ottamaan alas ruumiita ja silloin lopettivat elossa olevien pahantekijöiden tuskat, niin tapahtui tämä vasta seuraavana aamuna, kun jo ”päivä valkeni” *epefoosken = illucescebat* (Luuk. 23:54). Siitä myöhemmästä lisäyksestä (Joh. 19:31), että juutalaiset olisivat muka käyneet yöllä jo ennen Josef Arimatealaista Pilatuksen luona ja saaneet luvan ottaa alas ruumiit ja niin tehneetkin, ei kannata paljon puhua. Vanhimman evankeliumin mukaan Pilatus vielä Josefin tullessa ”ihmetteli, että Jeesus jo oli kuollut” (Mark. 15:42), eikä siis tiennyt mitään tuosta juutalaisten ja sotamiesten toimenpiteestä.

PARATIISI TUSKIEN KESKELLÄ

Historiallinen tapahtuma ja vertauskuvasto on tässä kohden niin yhteenpunottu, ettemme yritäkään selvittää lankoja toisistaan. Katsomme vain sitä pientä katkelmaa, jossa Jeesus tulee puhuneeksi ”paratiisista”. Pahantekijä sanoi hänelle: ”Herra, muista minua silloin kun tulet kuningasvallassasi.”¹³⁵ Codex Cantabriensis, jonka etevyydestä on ennen huomautettu, sanoo tässä kohden: ”Muista minua tulemisesi päivänä (*en tee heemeraa tees eleuseos sou*).” Kummastakin lukutavasta huomaa, että ryöväri ajatteli sitä päivää, jolloin Jeesus – niin kuin hän uskoi – tulisi palaamaan maan päälle kuninkaana ja perustamaan

¹³⁵ *en tee basileiaa*, ed. Tischendorff. Muutamissa käsikirjoituksissa on *eis teen basileian* = ”valtakuntaasi”. Ks. uutta suom. käännöstä.

oikeuden valtakunnan. Silloin tahtoi ryövärikin olla mukana niiden joukossa, jotka asuisivat tässä valtakunnassa. Näytti siis siltä, että vaikka hän oli kapinoinut silloista yhteiskuntaa vastaan, hänenkin sydämessään piili kaipaus sellaiseen elämäntilaan, missä vallitsisi todellinen veljeys ja sopusointu.

Silloin Jeesus vastasi: ”Se onnen valtakunta, mistä puhut, ei ole missään kaukaisessa tulevaisuudessa. Se on nyt jo sinun omassa sydämessäsi, jos voit siihen uskoa, ja minä näen että voit. Kun kokonaan annat itsesi sille ihanteelle, minkä puolesta minä tässä kärsin, niin saat tuntea, mitä minä tunnen. Tällä hetkellä, ristillä riippuessasi, saat olla minun kanssani *paratiisissa*. Sinä kärsit, etkä kärsi, sinä saat kokea korkeinta autuutta. Vaikka ruumiisi kärsii seuraukset teoistaan, niin sielusi, tunnustaen erehdyksensä, vapautuu ja riemuitsee.”

Ja niin voimakas oli Jeesuksen oma tajunnantila tällä hetkellä, niin rakkautta ja tietoa uhkuva, että pahantekijäkin hänen sivullaan tuli kohotetuksi pois maallisten harhojen piiristä ja sai kokea sitä todellisuutta, ”jota ei silmä ole nähnyt eikä korva ole kuullut”. Ja jos voimme uskoa kuolemanjälkeiseen jatkuvaan olemassaoloon, niin totisesti tämä pahantekijä oli ”pelastettu” myös vastaisuudessa. Ei mikään todista, että hän olisi vapautunut tekojensa seurauksista ikuisiksi ajoiksi, yhtä vähän kuin hänet vapautettiin ristin kärsimyksistä. Mutta sisimmässä tajunnassaan hän oli löytänyt sen, mikä hänet pelasti kärsimyksen *katkeruudesta*, ja hän saattoi nyt sanoa niin kuin psalmista:

Vaikka minä vaeltaisin *pimeässä laaksossa*, en minä pelkäisi mitään pahuutta, että olet kanssani; sinun *vitsas* ja sauvas minua tukevat.
(Ps. 23:4)

RIKAS MIES JA LASARUS

Kertomus rikkaasta miehestä ja Lasaruksesta ja heidän Tuonelassa olostaan on niin olennaisesti Jeesuksen muiden

vertausten tapainen, että sitä voidaan huoletta huoletta pitää alkuperäisenä, vaikka ainoastaan yksi evankelista (Luuk. 16:19–31) kertoo siitä. Tosin toisintojen puutteessa ei voida tarkistaa Luukkaan tekstiä, missä hän mahdollisesti lienee tehnyt sanamuotojen muutoksia, vaan on vertaus otettava sellaisena kuin se on.

Se, joka on tarkoin tutustunut Jeesuksen kertomistapaan, ei voi hetkeäkään epäillä, että tämä on vertauskuvaa, paradoksisista eli ristiriitaista kuten muutkin. Mutta se on kerrottu niin mestarillisesti, että lukija tempautuu kokonaan mukaan ja näkee elävästi edessään Tuonelan tienoot, ikään kuin ne olisivat ulkokohtaista todellisuutta, samanlaista kuin fyysinen maailma. Täällä rikas mies elää ensin mahtailevasti saleissaan, ja portaiden edessä makaa raihnainen kerjäläinen. Molemmat kuolevat aikansa elettyään. Enkelit ottavat kerjäläisen sielun kuin pienen lapsen ja kantavat Isä Abrahamin syliin. Siellä se vienosti nukahtaa¹³⁶ päästyään taudeista ja kurjuudesta.

Rikas mies taas kuoltuaan joutuu hirveään kuumuuteen, niin että hän tuskissaan huutaa puheilleen Isä Abrahamin ja pyytää tältä pientä lievitystä. Mutta Abraham isällisen vakavasti nuhtelee häntä ja kehottaa rauhoittumaan, selittäen kuinka oikeudenmukaista hänen on kärsiä nyt, koska hän elämässään sai nauttia kaikkea hyvyttä. Kun hän huolehtii omaisistaan, osoittaa Abraham, kuinka turhaa se huoli on, koska heillä keran on Mooseksen laki ja profeetat apunaan. Ja kaiken kaikkiaan olot oli täällä niin järjestetty, ettei toinen voinut sen enempää auttaa kuin toinenkaan.

Kenestä tässä herttaisessa sadussa on tehty niin oivallisesti pilaa? Tietysti rikkaasta miehestä, mutta vielä enemmän Isä Abrahamista, joka järkähtämättömällä tyyneydellä puhuu viisautta kadotetuille lapsilleen. Jos joku ei huomannut, mikä

¹³⁶ Codex Cantabr. taas tässä kohden (Luuk. 16:23) sisältää lisäsanana anapauomenon: ”näki kaukaa Abrahamin ja Lasaruksen hänen helmassaan lepoon vaipuneena”.

pilanteko kätkeytyi Abrahamiin, täytyi hänen huomata se viimeisestä lauseesta: ”Heillä on Mooses ja profeetat, kuulkoot heitä. Jolleivät niitä kuule, eivät he usko, vaikka joku nousisi kuolleista ylös.”

Kuka tällä tavalla puhuu? Ei kukaan muu kuin omahyväinen farisealainen. Hänelle maailman totuus oli ahdettuna hänen omaan pyhään kirjaansa, ja vaikka siinä kirjassa ei kerrottu mitään selvää edes ihmisen lähimmästä tulevaisuudesta, niin ei kuitenkaan sopinut etsiä muuta tietoa kuin mitä siinä löytyi.¹³⁷ Tosiaan, niin kuin Jeesus säälien sanoi: ”Raamatut, joissa *te luulette* itsellänne iankaikkisen elämän olevan!” (Joh. 5:39) ja ”Mooses, johon *te turvaatte!*” (Joh. 5:45) Mutta pari lausetta ennen kertomustamme hän sanoo Luukkaan evankeliumissa: ”Laki ja profeetat ovat Johannekseen asti; *vasta siitä lähtien* Jumalan valtakunta julistetaan.” (Luuk. 16:16)

Isä Abraham ei siis millään tavalla voinut edustaa Jeesusta ja hänen Isäänsä. Jos Abrahamin sanat olisivat pitäneet paikkansa, niin Jeesuksen ei olisi pitänyt puhua ihmisille mitään Jumalan valtakunnasta ja hänen ilmestymisensä kuoleman jälkeen opetuslapsilleen olisi ollut aivan tarpeeton. Tältä näkökannalta yleensä koko kristinusko ja kaikki myöhemmät tutkimukset, fyysiset ja yli-aistilliset, olisivat turhia. Turha oli myös tämä kertomus rikkaasta miehestä ja Lasaruksesta, koska mitään tietoja ei tarvittu. Olihan Mooses ja profeetat, eikö siinä kylliksi?

Kun kerran huomataan tuo viimeisessä lauseessa piilevä ilmeinen iva, niin paljastuu koko vertauksen tarkoitus. *Abraham* on tässä rikkaan miehen luoma kuva, joka tulee häntä vastaan kuoleman takana ja joka *kertaa hänen omat ajatuksensa*. Siten vertauksen tarkoitus muodostuu aivan samaksi kuin

¹³⁷ Tämä selittää, miksikä Juudan kansalla oli niin vähän tietoa kuolemantokaisista asioista, paljon vähemmän kuin intialaisilla ja egyptiläisillä, vieläpä vähemmän kuin babylonilaisilla ja kreikkalaisilla, joilta he saivat oppia.

Matt. 5:22. Se näyttää: ”millä tuomiolla te tuomitsette, sillä teitä tuomitaan.” Jokainen Abrahamin sana tähtäsi yhteen rikkaan farisealaisen tekemään peruserhdykseen ja antoi hänelle siten juuri sen opetuksen, jota hän tarvitsi.

Meidän ei tässä teoksessa tarvitse pohtia, millä tavalla tämä kertomus saattoi objektiivisesti ilmetä tuonpuoleisessa olotilassa. Niinpä ei ensinkään tarvitse kysyä, kuka ja millainen olento otti näytelläkseen Isä Abrahamin osaa vai loihtiko ainoastaan rikkaan miehen oma tajunta esiin tämän kuvan. Tuollaiset kysymykset kuuluvat käytännölliseen salatieteeseen ja ovat tämän vertauksellisuuden ulkopuolella. Samoin tutkimuksemme ulkopuolella on, kuinka kauan saattoi kestää ihmisten vuosissa laskien tuollainen kärsimystila, missä tapaamme rikkaan miehen. Jeesuksen vertaukset esittävät kukin kerrallaan yhden tuokiokuvan, eivätkä sano sen lisäksi mitään, mikä häiritسی vertauksen tekemää vaikutusta. Näemme vain sen, että rikkaan miehen tila oli järkevää ajattelua ja että hänen siveellinen tajuntansa ei ollut millään tavalla hämartynt, päinvastoin tullut herkemmäksi. Hän osoitti todellista sääliä ainakin omia veljiään kohtaan eikä ensinkään ajatellut, että hänelle itselleen voisi olla mieluisampaa, jos he olisivat tulleet hänen omaksi seurakseen.

SAMA HENKILÖ

Ymmärtääksemme tätä vertausta paremmin voimme kuvitella, että tämä rikas mies oli sama kuin se, joka tuli Jeesukselta kysymään elämän tietä, mutta ei totellutkaan hänen neuvoaan. Näiden yhdistämiseen antaa aihetta eräs heprealaisevankeliumin kohta, jonka Origines (*in Matth.* Tom. XV, 14) toistaa. Rikas mies kysyttyään elämän tietä ja saatuaan Jeesuksen vastauksen alkoi kynsiä päätään eikä ollut hyvillään. Silloin Jeesus sanoi hänelle:

Kuinka sinä sanot: ”minä olen täyttänyt lain ja profeetat”, koska laissa on kirjoitettu: ”rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi”, ja katso, monet veljistäsi, *Abrahamin lapsista*, ovat *puettuina ryysyihin* ja kuolevat nälkään, ja sinun talosi on täynnä hyvyttä eikä mitään mene heille.

Siinä on juuri se henkilö, josta tässä vertauksessamme puhutaan. Hän on täysin tyytyväinen tilaansa, iloinen ja onnellinen ja vakuuttunut siitä, ettei hän missään kohdassa riko Jumalan lakia vastaan. Vanhurskas ja oikeamielinen Jumala on antanut hänelle tämän maallisen hyvyyden, miksi ei hän siitä nauttisi. Hänen puolellaan on papisto, sillä hän täyttää lain käskyt paljon tarkemmin kuin tyhvät, tietämättömät maankiertäjät. Kellään ei ole mitään muistuttamista häntä vastaan. Vertaisilleen hän on ystävällinen ja vieraanvarainen. Mitä hänelle kuuluvat saastaisten paiseiden peittämät kerjäläiset, jotka ilman lupaa tungeksivat hänen por? Ei heillä ole siellä sen enempää tekemistä kuin koirillakaan. Oliko hänen syytään, että he olivat joutuneet rappiolle ja saaneet ilkeitä tauteja? Jumala oli rangaissut heitä heidän omien syntiensä tähden.

Eikö tällaisia ihmisiä löydy vielä tänä päivänä paljon meidän keskuudessamme? Ja emmekö yllätä itseämmekin tällaisista ajatus- ja elämäntavoista? Katsokaamme, mitä seurauksia ne luovat.

Ensimmäinen Abrahamin vastaus oli: ”Poikani, muista, että sinä sait *hyväsi* eläessäsi ja Lasarus *pahaa*; mutta nyt hän saa täällä lohdutusta, sinä taas kärsit tuskaa.” Abraham asettuu täydellisesti rikkaan miehen käsitysten kannalle. Hän aivan näyttää myöntävän, että se, mistä rikas elämässään nautti, oli todellista hyvää ja Lasarusen kohtalo taas todellista pahaa. Nyt sama Jumala, joka nuo kohtalot oli säätänyt, vain vaihtoi osat, jotta kummallekin tulisi tasajako ”hyvää” ja ”pahaa”. Kun samalla oikeudella kuin rikas mies oli ennen tyytynyt omaan osaansa ja antanut toisen olla omilla oloillaan, niin oli luonnollista, että Lasaruskin nyt tyytyi osaansa ja antoi rikkaan

miehen tulla toimeen, miten parhaiten saattoi. Kukapa kärsinyttä miestä käskisi kantamaan edestakaisin kielen kostuketta, kun hän itse kaipasi lepoa.

Lasarus-parka, joka nukkui Abrahamin helmassa, ei tiennyt mitään koko näytelmästä. Muuten – jos hänellä oli inhimillinen sydän – hän varmaan olisi kavahtanut ja huutanut: ”Ei, minä en tahdo olla niin kovasydäminen. Minä tahdon auttaa.” Jos olisi kysymyksessä ulkokohtainen maailma, niin kävisi sillä tavalla. Mutta kun näytelmä nyt tapahtuu rikkaan miehen sielussa, niin toinen ei voinut auttaa sitä prosessia. Rikkaan miehen täytyi huomata, että hänen maanpäällinen ”hyvänsä” oli ollut pelkkää harhaa ja että sen puuttuminen, joka nyt häntä kalvoi, oli yhtä suurta harhaa.

TOINEN PERUSERHDYS

Seuraava Abrahamin vastaus oli: ”Sitä paitsi on meidän ja teidän välillämme lujitettuna suuri juopa, jotta ne, jotka tahtovat mennä täältä teidän luoksenne, eivät voisi,¹³⁸ eivätkä ne, jotka ovat siellä, tulisi yli meidän luoksemme.”

Siinä oli rikkaan miehen suuri elämänharha. Hän oli luonut kilun itsensä ja ”alemman” ihmiskunnan välille, ja nyt sai hän

¹³⁸ Aivan väärä käännös on ”niin että eivät voi”, koska alkutekstissä on finaali-eikä konsektiivilause. Vrt. esim. vastaavaa lausetta Joh. 1:7, jossa oikea käännös kuuluu: ”Tämä tuli todistamaan, jotta kaikki uskoisivat hänen kauttansa” eikä, ”niin että kaikki uskoivat hänen kauttansa”. Edellinen lause merkitsee ”sillä tarkoituksella että”, – jälkimmäinen ”sillä seurauksella että”. Esim. puutarhuri voi rakentaa aidan, jotteivät pojat tulisi omenia varastamaan, mutta ehdottomasti hän ei voi tehdä niin etteivät tule. Muuten myös voida-sanalla (dynamai) on kreikankielessä paljon lievempi merkitys kuin uudemmissa kielissä. Kykenemättömyyden osoittamiseksi klassilliset kirjailijat, kuten Platon, käyttivät lauseparsia hoios eimi, eksesti tai hyparkhei. Oikeaoppisimmatkin tutkijat myöntävät, että dynamai-sanaa U. T:ssä käytetään pleonastisesti. (Ks. esim. Winer, *Nya Testamentets grammatik* pag. 339.) Koska ho theloon vielä merkitsee ”kuka tahtoo”, ”ken hyvänsä”, tulee käännös kuulumaan: ”etteivät ketkä tahansa täältä noin vain menisi yli teidän puolelleen eikä sieltä tultaisi tälle puolelle”. (Huom. jälkilauseessa puuttuu voida-sana).

tietää, mitä se kuilu merkitsi. Farisealainen oli luullut olevansa niin perin toisenlainen kuin nuo kadulla olevat ”huonot” ihmiset, ettei hänellä mielestään ollut heidän kanssaan mitään tekemistä. Hän oli rikkonut yhteyden sillan itsensä ja heidän väliltään, ja nyt hän tapasi itsensä sellaisessa tilassa, että hän olisi tarvinnut tuota yhteyden siltaa. Hän ei ollut milloinkaan osoittanut myötätuntoa Lasarusta kohtaan. Hänen oli mahdotonta sen tähden odottaa, että Lasarus nyt tuntisi hänet ja ymmärtäisi sääliä häntä. Lasarus oli vain kuullut purppuraliepeiden kahisevan ohitsensa eikä ollut koskaan tullut lähemmälle sitä miestä, joka oli vaatteiden sisällä. Lasarus ei tiennyt, että tuolla rikkaallakin oli inhimillinen sielu, joka oli erehtyväinen ja kaipasi apua, kaipasi lohdutusta ja myötätuntoa. Vaikka Lasarus olisi herännytkin, ei hän olisi saattanut käsittää, että tuo rikas mies, joka oli ollut kaikin puolin niin paljon häntä ylempanä, nyt oli niin suuressa sielullisessa tuskassa ja henkisessä yksinäisyydessä, että olisi ollut valmis kerjäläisen sormenpää-täkin suutelemaan.

Tähän asiaan viittaa eräs Jeesuksen lause samassa Luukkaan luvussa: ”Tehkää itsellenne ystäviä väärällä mammonalla, jotta sen loppuessa he ottaisivat teidät ystävällisesti vastaan (*deksontai*) aikakautisiin majoihin.” (16:9).¹³⁹ Jos ihminen on käyttänyt asemaansa ja vaikutusvaltaansa oikein levittämällä yhtä mittaa lämpöä ja valoa ympärilleen, eläen muita eikä itseään varten, niin hän ei voi kuoltuaan joutua sellaiseen pulaan kuin rikas mies. Silloin ei ole tuota näennäisesti ylipääsemätöntä juopaa hänen ympärillään. Hän ei ole sielullisesti yksinäinen.

KOLMAS EREHDYS

Nyt rikas mies kokoaa yhteen parhaimmat tunteensa, mitä hänellä oli. Niitä ei ollut varmaan paljon. Ainoastaan omia

¹³⁹ Sanoessaan ”majoihin” so. ”teltoihin” (skeenas) eikä taloihin (domous) osoittaa Jeesus, että nämä todella olivat vain ”aikakautisia” (aioonioi) olosijoja eivätkä pysyviä. Teltat pystytettiin illalla ja purettiin aamulla.

veljiään hän tunsi todella rakastavansa. Tähän tunteeseen hän turvautui, kun hänen omat persoonalliset ajatuksensa näyttäytyivät hirveiksi erehdyksiksi. Hän pyytää veljillensä apua ja valistusta. Mutta Abraham vastaa taas hänen omilla entisillä ajatuksillaan: ”Meillähän on Mooses ja profeetat. Mitäpä hätää heillä voisi olla?” Vielä nytkin voi tavata ihmisiä, jotka aivan yhtä kylmästi ajattelevat lähimmäisistään. He ovat itse voineet löytää jonkinlaisen rauhan sielulleen, sanokaamme ”Jumalan Sanan” avulla, mutta eivät huomaa, että se rauha on pelkkää itsekkyyttä, jollei se ilmene jossakin työssä ihmiskunnan hyväksi. Ei mikään ole katkerampaa kuin sanoa toisista: ”lukekaa raamattua; jollette siitä käänny, syyttäkää itseänne”. Se on kirjanoppineitten ainainen lauseparsi ja sillä he sulkevat tien monilta ihmisiltä. He istuvat Mooseksen istuimella, kädessään tiedon avaimet, mutta eivät huomaa, että kirjoitetut sanat eivät voi auttaa ihmisiä vaan ainoastaan henki ja elämä. Jos voisi vaatia ihmisiä olemaan hyviä ja täydellisiä sillä perusteella, että jossakin kirjassa on niin neuvottu, niin pianpa ihmiskunta silloin olisi saavuttanut kehityksen päämäärän.

Oliko farisealaiselle vastattu liian ankarasti? Oliko näillä lauseilla pahennettu hänen tilaansa? Aivan päinvastoin. Hän sai juuri sen lievityksen, mitä hän kaipasi. Kielen vilvoitus ei olisi mitenkään parantanut hänen oloaan, vaan ainoa, mikä hänelle oli avuksi, oli saada tietää, minkä tähden hän täällä kärsi. Suurin osa vaikeudesta on poistettu, jos ihminen pääsee ymmärtämään tarkoin, mistä hänen kalvava tuskansa on johtunut. Mielen murhe muuttuu hänelle viimein mieluisaksi, niin kuin kylpy pölyiselle ruumiille. ”Abraham” ohjasi rikkaan ajatukset uusille urille ja näytti hänelle siten tien, miten päästä tuskistaan.

Meidän ei tarvitse ottaa rikkaan miehen omia sanoja karsimyksistään liian vakavalta kannalta, vaan tulee ymmärtää, että tuollainen hienouteen ja mukavuuteen tottunut henkilö,

menetettyään ulkonaiset nautintonsa, on vain ylenpalttisesti tuskastunut ja levoton. Hän liioittelee omaa tilaansa. Lasarus, joka oli tottunut jo eläessään kärsimään puutetta eikä osannut himoita mitään erikoisia nautintoja, oli tyytyväinen tilaansa ja nukkui levollisesti Isä Abrahamin helmassa. Olisi kyllä hyvä, jos rikas mies olisi osannut kärsiä enemmän, sillä se näyttäisi, että hänellä oli siveellinen vaisto ollut hereillä eläessään, vaikkei hän ollut sitä totellut. Parempi tällainen tila kuin tylsä välinpitämättömyys.

SUURI JUOPA

Mitkään Abrahamin vastaukset eivät olleet epätosia. Niissä piili kaikissa rahtunen viisautta. Mutta niissä kuvastui vain farisealaisten rajoitettu totuus, joka ei koskaan kohonnut Jeesuksen opetuksen tasalle. Epäilemättä ”tuolla puolen” on erilaisia osastoja. Aivan samalla tavalla kuin maan päällä ihmiset ovat erotettuja toisistaan, niin kuolemankin jälkeen. Yhdenlaiset ryhmittyvät yhteen. Emmehän täälläkään helposti viihtyisi asumassa pelkkien kiinalaisten tai neekerien keskellä. Jokainen ihminen kaipaa ympärillään itsensä kaltaisia, sellaisia, jotka häntä ymmärtävät ja joita hän paremmin ymmärtää kuin toisia.

Eriyisesti farisealaisille oli ominaista jaotella kuoleman jälkeisiä olotiloja ja sijoittaa ”juopia” niiden välille. Varhaisemmissa sheol’in eli tuonelan käsityksissä ei ollut tällaisia erotuksia, vaan kaikki olivat yhdessä kuoltuaan. Mutta mitä likemmäksi tulemme Jeesuksen aikaa, sitä enemmän puhutaan aste-erotuksista. Niinpä Eenokin kirjassa, joka siihen aikaan oli yleisesti luettu, kuvataan seuraavasti vainajien valtakuntaa:

Siellä kuljin eteenpäin toiseen kohtaan ja hän (Rafael) näytti minulle lännessä korkean vuoren ja kolkkoja kallioita. Siellä (vuoristossa) oli neljä tilavaa ja tasaista onteloa, kolme pimeätä ja yksi valoisa, ja vesilähde niiden keskellä. Minä sanoin: ”Kuinka sileitä ovat nämä kUILUT,

kuinka syviä ja pimeitä katsella.” Silloin Rafael, joka oli luonani, ja sanoi: ”Nämä ontelot ovat määrätty ottamaan vastaan ja kokoamaan vainajien sielujen henget. Ne on tehty heille olinpaikoiksi heidän tuomionsa päivään asti, määrättyksi ajaksi...” Silloin kysyin minä enkeliltä noista onteloista: ”*Miksikä toinen on toisesta erotettu?*” Hän vastasi ja sanoi: ”Nuo kolme onteloa on tehty *erottamaan toisistaan vainajien henget*: ja sitten on erityinen osasto vanhurskaitten henkiä varten, siellä niissä on kirkas vesilähde. Erityinen osasto on niitä syntisiä varten, jotka kuolevat ja haudataan ja joita ei ole eläessään kohdannut tuomio” jne.¹⁴⁰

Farisealaisten erehdys *ei* ollut siinä, että uskoivat näitä juopaa ja erotiikkaa olevan vainajien välillä. Se oli vain järkevää ja johdonmukaista. He erehtyivät ainoastaan siinä, että päättelivät niiden olevan *Jumalan tahdosta*. He veivät oman itsekkyytensä ja eristymishalunsa myötä haudan tuolle puolelle. Mutta Jeesus tuli poistamaan tämän erotiikan ihmisten väliltä ja näyttämään, etteivät ”syntiset” olleet sisässään sen pahempia kuin ”vanhurskaat”, vaan että kaikki olivat yhdellä lailla veljiä ja että heidän *tuli oppia sietämään ja rakastamaan toisiaan*. Jos oli olemassa juopaa ja *niin kauan kuin* se oli olemassa, tuli tehdä työtä sen poistamiseksi eikä uskotella, että sen oli hyvä olla olemassa.

Farisealainen oli kuvitellut, miten hän kuoltuaan tulee asumaan ”Abrahamin helmassa” ja pääsemään ainaiseksi eroon noista vastenmielisistä, sivistymättömistä, epäsiiveillisistä ihmisistä, jotka eivät hänen laillaan täyttäneet ”lakia”. Mutta kun hän tuli toiseen maailmaan, niin hän sattui itse joutumaan vastakkaiselle puolelle juopaa kuin hän oli odottanut. Tuo hänen ainoa töykeä ajatuksensa painoi enemmän Oikean Tuomarin vaa’assa kuin syntisten tekemät monilukuiset hairahdukset. Hänen ”hyveensä” ja ”puhtautensa” ei tullut ensinkään pantu merkille, eikä kukaan niihin tässä maailmassa kiinnittänyt huomiota. ”Itsevanhurskas on niin kuin ylpeä hullu, joka on

¹⁴⁰ Eenok, 22 cap. Kautzsch, Apokryphen, p. 251–253. Piispa Laurencen englantilainen käännös käyttää tässä kohden juopaa-sanaa (chasm), p. 29.

kiivennyt korkeaan torniin. Kukaan muu ei huomaa häntä kuin hän itse.” (Hiljaisuuden Ääni) Nyt hän tunsu viheliäisyytensä ja inhimillisen rakkauden kaipuu muuttui polttavaksi janoksi ja tuskaksi.

Juuri sen kautta, että rikas mies on pakotettu tuollaiseen yksinäisyyteen, hän oppii tuntemaan, kuinka onnetonta itsekkyyks on. Hän huomaa, että se, mikä hänelle maan päällä oli niin mieluista – verhoutuminen omiin kuoriinsa, pukeutuminen purppuraan ja liinavaatteisiin – on täällä hänen suurin kirouksensa.

MISSÄ PELASTUS?

Mutta millään tavalla hänen tilansa ei ole toivoton. Siihen viittaa Jeesuksen pari riviä aikaisempaan oleva lause: ”Laki ja profeetat ovat Johannekseen asti, mutta *sen jälkeen otetaan Jumalan valtakunta väkirynnäköllä*.” (Luuk. 16:16) Niin kauan kuin sielu pitää kiinni Mooseksen ja profeettojen laeista ja opeista, on sillä kaikenlaisia rajoituksia ja esteitä, mutta kun se on tullut Johannekseen asti ja tehnyt mielenmuutoksen, on se valmis ”väkirynnäköllä” kulkemaan yli sen kuilun, joka on ”suuri”, mutta ei pohjaton, ja nousemaan siihen ”taivaan valtakuntaan”, joka on profeettojen viisautta korkeampi. Vaikka kaikki profeetat kieltäisivät, niin sielu uhmaa mahdottomuuttakin.

Katsokaamme sitten taulun toista puolta, niiden tilaa, jotka kuoltuaan siirtyivät ”Abrahamin helmaan”, niin kuin juutalaisten oli tapana sanoa. Mikään ei todista, että Lasarus olisi saavuttanut inhimillistä täydellisyyttä. Päinvastoin hän niin kuin avuton lapsi kaipasi apua ja hoivaa korkeammilta olennoilta. Hän oli sama yksinkertainen, hyväluontoinen ihminen kuin hän oli ollut maankin päällä. Hänen vain ei tarvinnut täällä kärsiä, koska hän oli kurjan asemansa vuoksi joutunut jo maan päällä luopumaan itsekkyydestään ja luottamaan hurskaasti

Korkeampaan Tahtoon. ”Autuaat ovat murehtivaiset, sillä he saavat lohdutuksen.”

Lasarus ei ollut vapaa, itsenäinen, voimakas olento, joka olisi kyennyt auttamaan kärsivää veljeään. Ainoastaan ”Abraham” oli esimerkki niistä korkeista olennoista, joilla oli selvä itsetietoisuus haudan tuolla puolella. Hän saattoi vapaasti keskustella yli juopien, neuvoa ja auttaa ”lapsiaan” eikä ollut kenestäkään erotettu. Hänen levollinen puheensa osoitti, että hän hyvin tiesi, kuinka terveellistä oli rikkaan miehen oleilla koetuksissa¹⁴¹ ja vaikkapa luulla olevansa ainaseksi kadotettu.

Koko tämä vertaus rikkaasta miehestä ja Lasaruksesta on negatiivinen eli nurjalta puolelta nähty kuvaus siitä elämäntilasta, jonka Jeesus lausui tuolle rikkaalle miehelle: ”Laissa on kirjoitettu: rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi.” (3 Moos. 18:18) Jos kerran oivalletaan tämän lauseen syvä merkitys, silloin käsitykset taivaasta ja helvetistä muuttuvat suuresti. Jos ymmärretään, että ihmisten tajunta on yhtenäinen, niin kuinka toinen voi tuntea äärimmäistä autuutta, nähdessään toisen kärsivän vieressään? Sehän on samaa kuin hän itse kärsisi, sillä lähimmäinen on – hän itse. Samoin on itsekästä elää ”loistavasti” (Luuk. 16:19) maan päällä toisten kärsiessä portaiden edessä, kuten olisi itsekästä nauttia taivaan saleissa, jos tietäisi toisten liekeissä kituvan. Ainoa taivasten mahdollisuus tältä kannalta on siis sellainen autuas tietämättömyys kuin oli Lasaruksella Abrahamin helmassa. Se ei voi olla ihmiskehityksen loppumäärä vaan ainoastaan lepokausi.

Mikään Jeesuksen ihanteista ei ollut toteutettuna tuolla haudantakaisessa maailmassa. Hän vertauksellaan ainoastaan näytti, kuinka onnettomiin tuloksiin farisealaisten käsitys vei tuonpuoleisista asioista. Jeesus ei tuominnut heitä, vaan hän antoi heidän omien ajatustensa tuomita heidät. He saivat itse

¹⁴¹ Basanoi, jota tässä (Luuk. 16:23) ja muissa kohden käytetään kuoleman jälkeisistä kärsimyksistä, merkitsee ”koetinkiveä”, jota vastaan hankaamalla osattiin erottaa puhdas kulta väärrennetystä.

kokea, miltä tuntui heidän oikeusihanteittensa toteutuminen. Mooses ja Abraham, joihin he turvasivat (Joh. 5:45), tulivat heidän opettajikseen. Ihmisen tajunnassa on tuo omituinen laki, että hänen kuvitellessaan pahaa ja kärsimystä toiselle, hän joutuukin kerran kuvittelemaan itsensä tuon kärsivän paikalle, sillä me tiedämme, että unitilassa se, mitä me olemme ajatelleet, muuttuu tajuttavaksi näytelmäksi. Jos ihminen kuvittelee ikuisia helvetin vaivoja toisille, täytyy hänen itsensä joutua kokemaan tuota äärimmäistä toivottomuutta, sillä hän ei voi koskaan olla tarpeeksi pyhä sitä välttääkseen. Ihmisen sisällä on jokin häntä itseään parempi, häntä itseään viisaampi, joka nuhtelee häntä ”taivaallisen isän” tai ”isä Abrahamin” muodossa. Se nuhtelee ankarasti, mutta samalla ystävällisesti niin kuin Isä lastaan, joka tarvitsee kuritusta.

Kristityt ovat vaistomaisesti päättäneet, että tässä rikkaan miehen ja Lasaruksen kertomuksessa ei puhuta iankaikkisista asioista vaan jostakin ”välitilasta”. Me tulemme seuraavassa teoksen osassa¹⁴² katsomaan, minkä ”välillä” on tämä tila ja mikä on se ”tuomion päivä”, joka sen jälkeen seuraa Eenokin kirjan mukaan. Tulemme tarkastamaan, mikä on ”ylösnousemuksen” mysteerio ja millä tavalla Jeesus suhtautui ”jälleensyntymiseen” eli elämän uudistumiseen maan päällä. Tulemme näkemään, mihin ”kadotus” ulottuu ja mikä ei katoa. Ja samalla käsittelemme ”ihmisen Pojan tulemista”, ”Maailman loppua”, ”valintaa” ym. kysymyksiä, jotka koskevat elämän laajempia aloja.

ARS LONGA, VITA BREVIS.

Taide (taito) pitkä, elämä lyhyt.

¹⁴² Jota ei V. H. V:n kuoltua (v. 1919) koskaan ilmestynyt. – Toim. huom.

MUISTUTUS

Ne uudenaikaiset lähteet, joita on käytetty apuna tekstitutkimuksessa, ovat kauttaaltaan parhaimmat teologiset tutkimukset, pikemmin oikeaoppiset kuin radikaalit. Niistä mainittakoon:

Die heilige Schrift des Alten Testaments, in Verbindung mit Fachgelehrten übersetzt and herausgegeben von E. Kautzsch, prof. theol. Mit Einleitungen and Erklärungen. 3 Ed. Tübingen 1909. (Tämä teos on tri E. Kailan suosittama parhaimpana nykyaikaisena V. T:n käännöksenä. Saksalaisten teologien yhteisesti toimittama suurteos. Siihen jatko:)

Die Apokryphen and Pseudepigraphen des Alten Testaments, übersetzt and herausgegeben von E. Kautzsch, I, II, Tübingen 1900.

Neutestamentliche Apokryphen, in Verbindung mit Fachgelehrten in deutscher Übersetzung und mit Einleitungen herausgegeben von Edgar Hennecke, Tübingen 1904.

Die Gleichnisreden Jesu, Adolf Julicher, 2. Ed. Tübingen 1910.

Altjüdische Gleichnisse und die Gleichnisse Jesu, lic. theol. Paul Fiebig, Tübingen 1904.

Agrapha, Aussercanonische Evangelienfragmente, Alfred Resell. *Texte and Untersuchungen zur Geschichte der Altchristlichen Literatur*, herausgegeben von O. von Gebhardt and Adolf Harnack. V Band 1889.

Aussercanonische Paralleltexpte zu den Evangelien, von Alfred Resch, *Texte and Untersuchungen* X, 1, 2, 1894.

Beiträge zur Einleitung in das Neue Testament, II Sprüche and Reden Jesu, von Adolf Harnack, Leipzig 1907.

A Critical History of the Doctrine of a Future Life in Israel, in Judaism and in Christianity, by R. H. Charles, D. D., D. Litt. London 1913.

A Dictionary of the Bible, dealing with its Language, Literature and Contents, including the Biblical Theology, edited by James Hastings, M. A., D. D. (Lähes 150 etevimmän brittiläisen teologin toimittama raamatullinen sanakirja, 4 500 kaksoissivua.)